VIOLETA BĂRBULESCU

GRAMATICA LIMBII ROMÂNE

SINTEZE DE TEORIE ȘI EXERCIȚII APLICATIVE

CARTE ȘCOLARĂ

EDITURA 23 TERRA HORTUS

Scanned with OKEN Scanner

Prof. VIOLETA BĂRBULESCU

PRICOP
ANCUȚA
Cl a VIII C.
Șc 4 Ion Creangă

GRAMATICA LIMBII ROMÂNE

SINTEZE DE TEORIE ȘI EXERCIȚII APLICATIVE

CRAIOVA

Scanned with OKEN Scanner

„Toată înțelepciunea este de la Domnul și cu el este în veac"

„Înainte de toate s-a zidit înțelepciunea și înțelegerea minții este din veac"

(Cartea înțelepciunii lui Isus, fiul lui Sirah)

Cuvântul autoarei

Cartea de față s-a născut din dorința de a ajuta candidații la examenul de admitere la liceu și pe cei ce se pregătesc pentru admiterea în învățamântul superior (la acele facultăți unde una din probele de examen este gramatica limbii române : drept, filologie, birotică, teologie, sport, facultatea de poliție, etc) să găsească reunite într-un singur volum, atât teoria cerută prin programa de examen, cât și exerciții aplicative.

Cartea nu este concepută ca un manual "minune" sau un studiu care să se suprapună manualelor școlare, ci numai ca o culegere de exerciții de gramatică. Urmărind toate nivelurile limbii : fonetic, lexical, morfologic si sintactic, autoarea a sintetizat teoria gramaticală așa cum este prezentată în manualele școlare și în cărțile de specialitate, fără explicații suplimentare sau opinii personale. Având la îndemână teoria, candidații la examene pot rezolva ușor și corect exercițiile propuse, căci așa cum în matematică nu se poate rezolva o problemă dacă nu se cunoaște teorema ce trebuie aplicată, tot astfel, în gramatică, nu se poate rezolva exercițiul, dacă nu se cunoaște teoria.

Principiul care guvernează întreaga lucrare este cel didactic, autoarea dorind ca prin claritatea și simplitatea explicării părții teoretice, elevii să înțeleagă și să aplice cu ușurință teoria gramaticală necesară pentru rezolvarea exercițiilor date.

Metoda folosită în analiza gramaticală a textelor este cea clasică, iar abrevierile sunt cele folosite în manualele școlare.

Desigur, o încercare de a reuni teoria gramaticală și exercițiile practice intr-un singur volum nu epuizează toate problemele legate de studiul gramaticii limbii române și, de aceea, autoarea mulțumește anticipat celor care prin critici și observații întemeiate, vor contribui la perfecționarea cărții de față.

Prof. Violeta Bărbulescu

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

PREFAȚĂ

Plecând de la ideea unei totalizări gramaticale, de amănunt, lucrarea prezentată are meritul incontestabil de a pune la îndemâna celor interesați un bogat și variat material teoretic și aplicativ.

Enunțarea teoretică a regulei de gramatică este deci ilustrată concret prin exemple adecvate, mărturisind, implicit, opinia autoarei - demnă de a fi apreciată - că vorbirea și scrierea corectă a limbii române trebuie să plece de la cunoașterea și însușirea temeinică a regulei de gramatică.

Așa cum era și firesc, lucrarea este împărțită în mai multe capitole, corespunzătoare principalelor probleme de gramatică tradițională, necesare celor ce se pregătesc pentru examene la această specialitate, în conformitate cu cerințele programelor de învățământ.

Selectarea textelor din ultima parte a cărții este judicioasă servind scopului propus.

Apreciez, în mod special, bogăția informației bibliografice, pe care autoarea a selectat-o pe baza unor criterii valorice, intercalând opiniile personale și realizând o sinteză de aprecieri și judecăți asupra fenomenului gramatical studiat.

Așadar, lucrarea de față are calitatea esențială de a investiga, într-o atentă sinteză științifică, un vast material referitor la gramatica limbii române, pe care - sunt convins - cei interesați o vor aprecia.

Conf. Dr. Ion Pătrașcu

Scanned with OKEN Scanner

PARTEA I

CAPITOLUL I

FONETICA

1.1. *Fonetica* este parte a lingvisticii care studiază sunetele vorbirii (adică ale limbajului articulat ca facultate specific omenească). Sunetele articulate pot fi studiate din punct de vedere al producerii, transmiterii, auditiei şi evoluţiei lor.

Sunetele sunt cele mai mici unităţi ale limbii. Reprezentarea grafică a sunetelor unei limbi o reprezintă *litera* sau *grupul de litere*. Totalitatea literelor folosite într-o limbă se numeşte *alfabet*. Alfabetul limbii române este alcatuit din treizeci şi una de litere, a căror succesiune este :

a,A	f,F	m,M	ş,Ş	y,Y
ă,Ă	g,G	n,N	t,T	z,Z
â,Â	h,H	o,O	ţ,Ţ	
b,B	i,I	p,P	u,U	
c,C	j,J	q,Q	v,V	
d,D	k,K	r,R	w,W	
e,E	l,L	s,S	x,X	

Scrierea sau ortografia limbii române este fonetică adică notează fiecare sunet printr-o literă. Uneori acelaşi sunet este reprezentat grafic prin litere diferite (exemple: "c" - cal, casă, dar si K - kamikaze, Kuweit; "i" - iată, italian, dar şi y - yola, Yonathan etc.). Un grup de litere poate reprezenta un singur sunet; astfel grupurile "che", "chi", "ghe", "ghi" redau sunetul k', g' : chenar, gheaţă, ghiocel; grupurile "ce", "ci", "ge", "gi" redau consoanele africate č, g: cerb, cergă, cireş, circ, ger, genunchi, gingie, gingaş, etc.

Literele â, î, redau acelaşi sunet (aceeaşi vocală) : român, mână, încălţat, învăţat, îmbrăcăminte. Litera K şi grupul de litere "che", "chi" redau acelaşi sunet : chimir, kilometru, chenar, Keops, etc.

Alfabetul limbii române este format din :

- şapte vocale : a, ă, â, (î), e, i, o, u, dintre care patru (e, i, o, u) funcţionează şi ca semivocale.
- douăzeci şi patru de consoane: b, c, d, f, g, h, j, k, l, m, n, p, q, r, s, ş, t, ţ, v, w, x, y, z.

1.2. ***Vocalele*** sunt acele sunete continue care se pot rosti fără ajutorul altor sunete.

Vocalele a, ă, â (î) sunt totdeauna plenisone sau întregi şi formează singure silabe.

Exemple : a-ră-tu-ră; ţa-ră; ro-mân; mâ-nă; în-vă-ţă-tu-ră; în-căl-ţat.

Vocalele e, i, o, u pot fi plenisone sau semivocale.

Semivocalele nu pot forma singure silabe şi intră în componenţa diftongilor şi triftongilor.

Exemplu :

e
- vocală: ser-ba-re, se-ce-ră, se-ca-ră
- semivocală: sea-ră, breas-lă, deal etc.

i
- vocală: bi-ce, zi-ce, în-vin-ge etc.
- semivocală: ia-că, io-tă, via-ţă, doi, trei etc.

o
- vocală: o-bo-sit, o-me-ni-e, ro-şi-e etc.
- semivocală: oar-bă, boa-lă, moa-le etc.

u
- vocală: u-ni-ver-sal, u-ni-ver-si-ta-te, bu-nic etc.
- semivocală : la-sou, e-rou, ba-rou etc.

1.3. ***Diftongul*** este un grup de două sunete diferite (o vocală şi o semivocală) care intră în componenţa aceleiaşi silabe. Dintre diftongii limbii române amintim : ea, ia, ie, io, ea, ai, oa, ua, ua, în, an etc.

ua	ea	ia	ie	io
ro-ua	deal	fiară	ied	diftongi aparenţi
stea-ua	leac	via-tă	ie-pu-re	
zi-ua	nea-gră	pia-tră	ba-ie	cior-chi-ne
	acea	piar-dă	sta-tu-ie	cior-bă
		dez-miar-dă	vo-ie	cio-can

Scanned with OKEN Scanner

âi	oa	uă	iu	âu
pâi-ne	coa-te	do-uă	iu-bi-re	grâu
câi-ne	poar-tă	zi-uă	iu-te	pâ-râu
mâi-ne	roa-tă	plo-uă	iu-reş	râu brâu

1.4. ***Triftongii*** sunt grupuri de trei sunete formate dintr-o vocala şi două semivocale care intră în componenţa aceleiaşi silabe.

Exemplu :

eoa	**eau**	**iai**	**oai**	**eai**
leoar-că	beau	su-iai	le-oai-că	ve-deai
	vreau	tă-iai	lu-poai-că	mer-geai
	şleau	în-do-iai	bo-ie-roai-că	tre-ceai
		tră-iai		
		bi-ru-iai		

1.5. ***Hiatul*** este un grup de două vocale (aparţinând aceluiaşi cuvânt sau unor cuvinte diferite) care formează silabe diferite. Hiatul este evitat în limba română contemporană deoarece implică ùn efort mai mare în rostire.

Vocale în hiat :

a-e	e-a	e-e	i-e	i-a	i-i	o-e	o-o
a-e-ri-an	i-de-al	a-le-e	vi-e	a-vi-a-ți-e	fi-in-ță	po-em	al-co-ol
a-e-ro- -po-rt	ce-re-a-le	li-ce-e	co-li-li-e	so-ci-al	sti-in-ță	po-e-zi-e	co-op-ta
a-e-ri-si	re-al	i-de-e	co-li-vi-e	zi-ar	cu-vi-in- -ci-os	po-et	zo-o-lo- -gi-e
	cre-a	e-po-pe-e					
	cre-a-tor						

1.6. ***Consoanele*** sunt acele sunete care se rostesc cu ajutorul altor sunete şi nu pot forma singure o silabă. Consoanele limbii române sunt: b, c, d, f, g, h, j, k, l, m, n, p, q, r, s, ş, t, ţ, v, w, x, y, z.

1.7. ***Câteva particularităţi ortografice.***

- după literele ş, j, în rădăcina cuvântului se scrie "a": *şa, şapte, jar* etc.
- după ş, j, la nominativ - acuzativ şi vocativul singular al substantivelor şi adjectivelor feminine se scrie "a": *uşa, mănuşa, grija, uriaşa, fruntaşa* etc.

Scanned with OKEN Scanner

- după ş, j în rădăcina cuvântului se scrie "e" : *şes, şedea, jeli, jelanie, jecmăni* etc.

- după ş, j în cuvinte formate cu sufixele : -eală, -ean, -eaţă se scrie "ea" : *greşeală, mureşean, clujean, oblojeală* etc.

- înainte de l, m, n se scrie "s" in cuvintele : *căsnicie, desluşi, smântână, smuci* etc.

- în neologismele terminate în "-asm", "-isma" se scrie "s" : *fantasmă, plasmă, prismă* etc.

- înainte de b, d, g, l, m, n, v se scrie "bez" , "iz" ,"raz" : *bezmetic, beznă, izbi, izgoni, răzbate, răzgandi, răzvrati* etc.

- înainte de b, d, g, l, m, n, v şi înainte de vocale se scrie "dez" : *dezbate, dezdoi, dezgoli, dezlega, dezmierda, deznoda, dezrădăcina, dezveli, dezamăgi, dezarma* etc.

- pluralul substantivelor şi adjectivelor masculine terminate în "x" se formează în " cs" : fix - *ficşi*, pix - *picsuri*, ortodox - *ortodocşi* etc

- substantivele masculine a căror formă nearticulată de plural se termină în "ii" se scriu la plural, forma articulată cu "iii" : copil - *copii- copiii, fiu - fii - fiii , cafegiu - cafegii - cafegiii, geamgiu - geamgii - geamgiii, lefegiu - lefegii - lefegiii, mijlociu - mijlocii - mijlociii* etc.

- imperativul negativ al verbelor "a duce", " a face", "a zice" este " *nu duce", "nu face" , "nu zice"*, dar la forma pozitivă acest imperativ este *" du" , "fă", "zi"* (cu un singur "i").

- imperativul negativ al verbului " a fi" se scrie cu un singur "i" : *Nu fi supărat! Nu fi trist!*, dar imperativul pozitiv se scrie cu "ii" (doi "i") : *Fii serios! Fii cuminte!* etc.

- formele negative ale participiului şi gerunziului care au intercalat între prefix şi verb adverbul "mai" se scriu într-un singur cuvânt : *nemaiavând, nemaipomenit, nemaiştiind, nemairăspunzând* etc.

- prepoziţia compusă "de-a" se scrie cu cratima : *de-a binelea, de-a latul, de-a baba-oarba* etc.

- numele de personaje literare, când se folosesc pentru a denumi tipuri omeneşti corespunzătoare se scriu cu iniţială mică : *donjuan, harpagon,* Tot astfel, adjectivele provenite din numele propriu al autorului operei literare : *eminescian, arghezian, anton pannesc.*

- se scrie cu iniţială majusculă primul cuvânt al formulelor de politeţe : *Domnia sa, Măria sa, Excelenţa sa* etc.

Scanned with OKEN Scanner

CAPITOLUL II

SILABA. REGULI DE DESPĂRȚIRE A CUVINTELOR ÎN SILABE

Silaba este un sunet (o vocală) sau un grup de sunete, conținând obligatoriu o vocală, rostit cu o singură deschidere a gurii. Sunetele care formează silaba pot aparține aceluiași cuvânt : ma-ma, car-te, fe-ti-ța etc. sau unor cuvinte diferite. (În acest caz cuvintele sunt legate prin cratima) : *i-ai* întrebat, *văzând-o* etc.

2.1. ***Regulile de despărțire a cuvintelor în silabe*** privesc distribuția consoanelor aflate între vocale, a diftongilor, triftongilor şi a vocalelor în hiat.

Cuvintele se despart în silabe după următoarele reguli :

- o consoană aflată între vocale formează silabă cu vocala următoare : *ma-să, ca-să, u-ni-ver-si-ta-te* etc.

- două consoane aflate între vocale formează silabe atât cu vocala anterioară (prima consoană) cât şi cu vocala următoare (a doua consoană): *car-te, pal-ton, vor-bă, sal-câm* etc. Excepție fac grupurile formate din consoanele : **b, c, d , g, p, t, v, f, l** sau **r**, cand ambele consoane trec în silaba următoare : *pro-ble-mă, o-cru, ne-gru, fe-tru, pia-tra, a-flu-ent, o-blon, a-fri-can* etc.

- când între vocale se află trei sau mai multe consoane, prima consoană formează silaba cu vocala anterioară, iar celelalte cu vocala următoare : *as-pru, fe-reas-tră, dis-pre-țu-i-tor, cin-stit*. Excepție fac grupurile : **lpt, mpt, nct, ncț, rct, ptf** care se despart între a doua şi a treia consoană : *sculp-tor, somp-tu-os, func-ți-e, arc-tic, jert-fă.*

- vocalele în hiat se despart în silabe diferite : zo-o-lo-gi-e, a-le-e, *cre-a, i-de-e, po-em* etc.

- la despărțirea în silabe a unui cuvânt derivat sau compus se ține seama de componentele lui. În acest caz prefixele cuvântului derivat nu respectă regulile anterioare : *a-mo-ral, i-re-al, in-e-gal, ne-se-ri-os, dez-ro-bit, des-pe-re-cheat, ante-braț, con-to-pit, post-be-lic, des-ci-fra-bil, extra-or-di-nar,sub-li-ni-a,* etc.

- componentele cuvintelor compuse se despart între ele : *port-ți-ga-ret, ast-fel, pre-cum, ori-ce.*

Scanned with OKEN Scanner

CAPITOLUL III

PUNCTUAȚIA ŞI ORTOGRAFIA

3.1 PUNCTUAȚIA

Punctuația este un sistem de semne convenționale care au rolul de a marca în scris pauzele, intonația sau întreruprea cursului vorbirii. Semnele de punctuație sunt : ***punctul, semnul întrebării, semnul exclamării, virgula, punctul şi virgula, ghilimelele, linia de dialog, linia de pauză, parantezele, punctele de suspensie*** , **etc.**

Punctul **(.)**

Semn de punctuație marchează o pauză lungă care se face între propoziții sau fraze independente ca înțeles, indică sfârşitul comunicării.

Exemplu: Tu ai fost în concediu la mare.

Se pune punct şi după cuvinte izolate echivalente cu o propoziție independentă.

Exemplu: - Cine a citit această carte ?
- Eu.

Semnul intrebării **(?)**

Semn de punctuație marchează intonația propozițiilor sau a frazelor interogative directe.

Exemplu: - Cât costă această carte? (propoziție interogativă)
- Ai ştiut că el te-a căutat? (frază interogativa)

În interogațiile indirecte se pune punct.

Exemplu: Te-am întrebat dacă ai ştiut că el te-a căutat.

Semnul exclamării (!)

Semn de punctuație marchează intonația propozițiilor sau frazelor exclamative sau imperative.

Scanned with OKEN Scanner

Exemplu: Ce frumos cânta privighetoarea ! (propoziție exclamativă)
Cât de frumos ai ştiut să răspunzi la întrebare! (frază exclamativă)
Scrie repede ! (propozitie imperativă)
Scrie repede ce-ai spus ! (frază imperativă)

Se pune "!" şi după substantivele în vocativ aşezate la sfârşitul propoziţiilor imperative sau exclamative.

Exemplu: Ce frumos ai cântat, Monica!
Vino repede, băiatule !

Se pune semnul exclamării şi după interjecţii :

- când interjecţia se repetă şi fiecare este independentă, se pune "!" după fiecare interjecţie

Exemplu: Of! Of! Ce grea e bătrânețea!

- când interjecţia se repetă şi formează o singură unitate se pune "!" după ultima interjecţie, iar între ele se pune virgulă sau cratimă.

Exemplu: Of-of-of-of,
Dealu-i deal
Îi valea-i vale,
Mândra-i mândră
Până moare.

Punctul şi virgula (;)

Semn de punctuaţie marchează o pauză mai mare decât virgula, dar mai mică decât punctul şi desparte două propoziţii sau fraze independente ca înţeles.

Exemplu: Avea poftă să mănânce o legătură de lăptuci; dormind visase că a înflorit grădina de zarzavat ca în anii cei buni (Fănuş Neagu-Dincolo de nisipuri).

Două puncte (:)

Semn de punctuaţie marchează vorbirea directă sau o enumeraţie şi indică o pauză scurtă în timpul vorbirii.

Exemplu: Profesorul spuse mulţumit:
- Ai răspuns corect !
Copilul a aşezat pe bancă tot ce avea în ghiozdan: cărţi, caiete, penarul, cutia de culori şi un măr.

Scanned with OKEN Scanner

Virgula (,)

Semn de punctuație indică o pauză între părți de propoziție, între propoziții sau între fraze, despărțindu-le pe baza raporturilor sintactice.

A. *Virgula este obligatorie* în următoarele situații:

- între părți de propoziție de același fel nelegate prin conjuncțiile "și","sau"(subiecte multiple, nume predicative multiple, atribute multiple, complemente directe multiple, complemente indirecte sau circumstantiale multiple).

Exemple:

Copilul, *bunicul*, *cățelul*, *pisica* au intrat repede în casă. (subiect multiplu)

Camera *înaltă*, *luminoasă*, *inundată* de lumină îmi părea un vis. (atribut multiplu)

Intrând în casă, vede *florile*, *cărțile*, *hărțile* răvășite pe birou. (complement direct multiplu)

Bătrânul se bucură *de frumusețea* zilei, *de jocul* nepoților, *de florile* înflorite. (complement indirect multiplu)

Ziua, *dimineața*, *noaptea*, el se gândea mereu la viața lui trecută (complement circumstanțial de timp multiplu) etc.

- între nume predicative multiple cu sau fără determinant :

Exemple:

Această casă este *înaltă, frumoasă, nouă*. (nume predicativ multiplu)

Această casă era *nouă, luminată* la colțuri cu becuri puternice, *zugravită* în alb-argintiu. (nume predicativ multiplu cu determinant)

- apoziția simplă sau dezvoltată se izolează prin virgulă de restul propoziției.

Exemple:

Mircea, *fiul*, a sosit vesel acasă.(apoziție simplă)

Mircea, *fiul nostru cel cuminte și ascultător*, a sosit vesel acasă.

- locuțiunea conjuncțională "așadar", "prin urmare" se desparte prin virgulă de restul propoziției.

Exemplu:

I-am spus, *așadar*, rezultatul concursului.

- gerunziile și participiile verbale, cu sau fără determinant, așezate la începutul propoziției se despart prin virgulă.

Scanned with OKEN Scanner

Exemplu:

Supărat, el a trântit uşa cu putere (participiu verbal fară determinant, rol de complement de cauză)

Supărat pe colegii săi, el a trântit uşa cu putere (participiu verbal cu determinant, rol de complement de cauză dezvoltat)

Alunecând, el şi-a rupt piciorul (gerunziu verbal fără determinant, rol de complement de cauză, nuanţă temporală)

Alunecând pe gheaţa din faţa casei, el şi-a rupt piciorul. (gerunziu verbal cu determinant, rol de complement de cauză dezvoltat)

- complementele circumstanţiale aşezate între subiect şi predicat se izolează de obicei prin virgulă.

Exemplu:

Eu, *atunci*, am fugit repede în casă. (c.c. de timp, adverb de timp)

Eu, *dis-de-dimineaţă*, am plecat la câmp. (c.c. de timp, loc.adverbială de timp)

Tu, *înainte de a răsări soarele*, să fii la secerat. (c.c. de timp, construcţie infinitivală)

El, *fiindu-i înghețate mâinile*, n-a putut scrie. (c.c. de cauza, construcţie gerunzială absolută)

Echipa noastră, *acolo*, a triumfat asupra tuturor participanţilor. (c.c. de loc, adverb de loc)

Ei, *de jur-împrejur*, vedeau numai nisip. (c.c. de loc, loc. adverbială de loc)

El, *fără a spune o vorbă*, a ieşit din cameră. (c.c. de mod, construcţie infinitivală)

Voi, *spre a înţelege* aţi făcut multe exerciţii. (c.c. de scop, vb. la infinitiv)

Voi, *spre a înţelege bine teoria*, aţi făcut multe exerciţii. (c.c. de scop construcţie infinitivală)

El, *citind mereu*, ar fi memorat poezia. (c.c. condiţional, vb. gerunziu cu determinant)

El, *citind mereu*, tot n-ar fi memorat poezia. (c.c. concesiv, vb. gerunziu cu determinant)

Observaţie: Cînd subiectul este aşezat după predicat, complementele circumstanţiale se despart prin virgulă, numai dacă autorul vrea să insiste asupra lor. (Exemplu: S-a rezolvat, greşit, exerciţiul.) Toate aceste complemente circumstanţiale aşezate la începutul propoziţiei înaintea subiectului (în cazul în care acesta este exprimat) sau a predicatului, se despart prin virgulă de restul propoziţiei.

Scanned with OKEN Scanner

Exemplu: Citind mereu, el tot n-ar fi reuşit.

- complementele circumstanţiale aşezate între verbul copulativ si numele predicativ se izolează prin virgulă.

Exemple: Ei sunt, atunci, bucuroşi.

vb.cop. n.pred.
c.c. de timp, adverb de timp

Suntem, *după nevoie*, şi lacrimă, şi dinte. (complement de timp-locuţiune adverbială)

Suntem, *fără a ne lăuda*, cei mai fericiţi. (c.c. de mod, verb la infinitiv precedat de prepoziţia "fără")

- substantivele în vocativ, indiferent de locul lor în propoziţie se despart prin virgulă.

Exemple:

Mamă, vino repede ! (initială)
Vino, *mamă*, repede ! (medie)
Vino repede, *mamă* ! (finală)

- adverbele de afirmaţie si negaţie, echivalente cu o propoziţie se despart prin virgulă.

Exemple:

- Ai ştiut bine lecţia ?
- *Da*, foarte bine. (Am ştiut foarte bine.)
- L-ai văzut pe Radu ?
- *Nu.* (Nu l-am văzut)

- construcţiile în vocativ (substantiv si determinant) se izolează prin virgulă de restul propoziţiei .

Exemplu:

- Vino, *fată harnică*, mai iute!
- Bună ziua, *fată harnică şi frumoasă* !

- construcţiile incidente (cuvinte,propoziţii,fraze incidente) se izolează prin virgulă.

Exemple:

Nu ştia, *Doamne*, nimic.(cuvânt incident)
Ea era, *ce-i drept*, frumoasă. (propoziţie incidentă)

Scanned with OKEN Scanner

Fata lui, *că mi-am adus aminte că avea o fată care se măritase cu un baiat de la munte*, n-a mai dat pe acasă.(fraza incidentă)

-două sau mai multe propoziţii în relaţie de coordonare, nelegate prin conjuncţie "şi", "sau" se despart prin virgulă

Exemple:

E bine[1]/ să învеţi[2]/, să citeşti[3]/, să te relaxezi[4]/. Propoziţiile 2, 3 , 4-sunt propoziţii subiective în relaţie de juxtapunere.

Problema este[1]/ să vină[2]/, să fie anunţat[3]/, să i se dea un telefon[4]/. (2, 3, 4 - sunt propoziţii predicative juxtapuse.

- subordonata atributivă intercalată în regentă sau izolată se desparte prin virgulă.

Exemple:

Fata [1]/, care venise fericită acasă [2]/, a intrat cântând pe uşă [1]/. (1-PP;2-AT intercalată în regentă)

Ţi-am mai dat o altă carte[1]/, care carte nu era a mea[2]/. (1-PP;2-AT. izolată)

- subordonatele cauzale, modale, condiţionale antepuse (aşezate în faţa regentei) se despart prin virgulă,insistându-se în acest mod asupra circumstanţei.

Exemple:

Pentru că era supărat [1]/, nu te-a salutat [2]/. (1-CZ;2-PP)
Cum vei răspunde [1]/, aşa vei obţine nota [2]/. (1-CM;2-PP)
Dacă ar fi ştiut [1]/, ar fi răspuns corect [2]/. (1-CT;2-PP)
Dacă ai învăţat atât [1]/, de ce nu ai reuşit [2]/. (1-CZ. indirecta;2-PP)

Aceeaşi situaţie, şi în cazul în care aceste propoziţii sunt postpuse (aşezate după regentă).

- Subordonatele concesive şi consecutive se despart prin virgulă de regentă indiferent de poziţia lor faţă de aceasta.

Exemple:

Deşi l-am rugat, [1]/ n-a rămas la masă [2]/.(1- CV; 2-PP)
N-a rămas la masă, [1]/ deşi l-am rugat [2]/.(1-PP; 2-CV)
A crescut foarte mare, [1]/ încât nu l-am recunoscut [2]/.(1-PP; 2-CV)
Deşi era bolnav, [1]/ el a venit la şcoală[2]/.(1-CV; 2-PP)

B. Virgula este interzisă în următoarele situaţii:
- între subiect şi predicat.

Scanned with OKEN Scanner

- între verbul copulativ şi numele predicativ,în cadrul predicatului nominal.
- între substantiv şi atributul care îl determină.
- între verb şi complementul direct şi indirect.
- între interjecţia "ia" şi verbul următor.

Exemplu : Ia priveşte această carte !

În cazul în care se pune virgula, este vorba de două propoziţii:

Exemplu:

Ia, [1]/ priveşte această carte [2]/ (ia - este imperativul verbului "a lua" , persoana II-a singular). (1-PP; 2-PP)

- între SB,PR,CD,AT neizolate , C.I. şi regentele lor

Exemple:

E util [1]/ce înveţi [2]/.(1-PP; 2-SB)
Intrebarea este [1]/ce înveţi [2]/ ? (1-PP; 2-PR)
E frumos cântecul [1]/ce-l înveţi [2]/. (1-PP; 2-AT)
Eu am văzut [1]/ce înveţi [2]/.(1-PP; 2-CD)
Tu ţi-ai adus aminte [1]/ce înveţi pentru mâine la testare [2]/.(1-PP; 2-CI)

Circumstanţialele de scop introduse prin conjucţiile "să" , "de" nu se despart prin virgulă de regentă.

Exemple:

Am venit aici [1]/să învăţ [2]/.(1-PP; 2-CS)
Am fost la prietena mea [1]/de am luat o carte [2]/. (1-PP;2-CS)

- Conjuncţiile "deci" , "totuşi" , "însă" în interiorul propoziţiei nu se despart prin virgulă.

Exemple:

El a răspuns deci corect.
El a răspuns însă corect.
El a răspuns totuşi corect.

Linia de dialog (-)

Semn de punctuaţie indică începutul vorbirii directe,replica fiecărei persoane într-un dialog.

Exemplu :

- V-a plăcut filmul ?

Scanned with OKEN Scanner

- Mi-a plăcut foarte mult.
- Este primul film-metaforă pe care îl văd.

Linia de pauză (-)

Semn de punctuație marchează o pauză scurtă între propoziții sau fraze.

Exemple :

"O mare e, dar mare lină -
Naturo, în mormântul meu,
E totul cald ,că e lumină !"
(George Coşbuc - Vara)

In construcțiile fară predicat marchează lipsa predicatului verbal sau a verbului copulativ.

Exemplu:

În fața mea - copaci înalți , deşi ca peria.
↑
erau - predicat verbal
Patria mea - oamenii aceştia.
↑
sunt - verb copulativ

În interiorul frazei indică o explicație ținînd locul parantezelor sau al virgulei.

Exemplu:

"La Mestecăniş, unde e marea cumpană a apelor, trec de pe Valea Moldovei pe cea a Bistriței - căreia toată lumea îi spune Bistrița aurie - şi atunci au tovarăşe de drum plutele care alunecă foşnind la vale."
(Geo Bogza - Rarăul)

Parantezele ( ); [ ]

Semn de punctuație marchează o pauză scurtă şi indică o precizare sau o explicație în interiorul propoziției:

Exemplu:

"Era adevărat că acest sergent nu încetase să se arate vesel de când venise (doar cu câteva zile înainte deci de evenimentele de ieri) dar poate...."
(Marin Preda - O oră din august)

Scanned with OKEN Scanner

Punctele de suspensie (...) un ton meditativ

Semn de punctuaţie indică o pauză lungă în timpul vorbirii si marchează întreruperea comunicării. Nu indică sfârşitul propoziţiei sau frazei.

Ghilimelele " " ; << >>

" " (ghilimelele simple) - semn de punctuaţie indică reproducerea exactă a unui citat sau titlul unei opere,revistă,articol,etc. într-o propoziţie sau frază.

Exemple:

Şi Mitică mi-a zis: "Hai pe la amicul Ionescu să vedem e acasă!".

Poemul "Luceafarul" de Mihai Eminescu este un unicat în literatura româna, atît prin conţinutul său profund filozofic, cât şi prin forma literară perfectă.

Uneori ghilimelele sunt folosite pentru a da un înţeles opus cuvântului, subliniind ironia.

Exemplu:

Băiatul lor care nu ştia nici tabla înmulţirii, la gimnaziu, era "un geniu".

<< >> (ghilimelele duble sau franţuzeşti) indică reproducerea unui citat într-un alt citat.

Exemplu:

Puţin ameţit, aseară amicul Mitică mă ia de-o parte şi-mi spune: "Iţi mai aminteşti versurile << Fiind băiet, păduri cutreieram >> ?"

3.2. ORTOGRAFIA

Ortografia este un ansamblu de semne care delimitează cuvintele unele de altele sau indică o scriere incompletă a cuvîntului.

Semnele de ortografie sunt: *blancul sau pauza albă, cratima, punctul, bara, apostroful, majuscula, etc.*

Blancul (...)

... (blanc) - semn de ortografie, indică lipsa unor cuvinte din propoziţie sau a unor propoziţii din frază.

Exemple:

" - Fată dragă, nici nu ştiu ce-mi aduci (...)

Tu-mi aduci ce are să fie peste patruzeci - cincizeci de ani pe plaiul dezrobit de Tudor!".

(Gala Galaction - La vulturi !)

Scanned with OKEN Scanner

Cratima **(-)**

Cratima sau liniuța de unire este semn de ortografie care indică:
- rostirea împreună a două părți de propoziție diferite.
- rostirea împreună a gerunziilor verbale și a pronumelor reflexive sau personale postpuse.
- elidarea unui sunet.(sau grup de sunete)
- evitarea hiatului.
- un tempou rapid al rostirii.
- indică scrierea cuvintelor compuse delimitând componentele.
- leagă elementul formativ enclitic al numeralelor ordinale transcrise în cifre romane.

Exemple:

"Că-n ea s-au îngropat mereu
Ai mei și-o să mă -ngrop și eu !" (părți de propoziție diferite)
Te-am văzut *ducîndu-te* spre școală: *luându-ți* paltonul, ai plecat. (gerunzii verbale urmate de pronume reflexive)
Apucându-l de mână, l-a tras afară.
Te-am admirat *oferindu-i* o floare colegei tale. (gerunzii verbale urmate de pronume personale)
Te-ai dus la școală astăzi și ți-ai luat corect notițe. (evitarea hiatului)
Floarea-soarelui din gradina *inginerului-șef* a crescut cât gardul.
Dinții *câinelui-lup* sunt ascuțiți. (scrierea cuvintelor compuse)
Multe *aduceri-aminte* îl purtau *târâș-grăpiș* spre trecut. (scrierea componentelor din locuțiuni)
În secolul *al XX-lea*, elevii din clasa *a VIII*-a pot rezolva usor problemele pe calculator. (numeral ordinal transcris în cifre romane și element formativ euclitic)

Punctul **(.)**

Este semn de ortografie în cuvinte formate prin abrevierea primelor litere ale componentelor. (Se pune punct după fiecare literă.)

Exemple:

O.N.U. (Organizatia Natiunilor Unite)
S.U.A. (Statele Unite ale Americii)
A.C.R. (Automobil Club Roman)
Nu se pune punct în cuvintele formate prin abrevierea silabelor cuvintelor componente.

Scanned with OKEN Scanner

Exemple:

Rompres (Agenţia Română de Presă), Bankpost (Banca Poştei), Bankcoop (Banca Cooperaţiei)

Nu se pune punct după simbolurile din fizică, chimie, matematică : Kg, m, l, g, mol, Ca (calciu), Be (beriliu) etc.

***Bara* (/)**

Semn de ortografie indică:

- abrevierea unităţilor de măsură: m/s, mol/g, km/h etc.
- sfârşitul unui vers şi începutul altuia,când versurile nu sunt scrise unul sub celălalt.
- despărţirea propoziţiilor la analiza sintactică a frazei.

***Apostroful* (')**

Semn de ortografie indică rostirea şi scrierea incompletă a unui cuvânt.

Exemple :

Las'că vine el, tata ! (Lasă că vine el,tata !)
Un'te duci tu acum ? (Unde te duci tu acum ?)
Mămăli'cu bra'cu la' (Mamaligă cu brânză şi cu lapte)

Majuscula

Sau litera mare este semn de ortografie care indică :

- scrierea substantivelor proprii
- începutul versurilor, când acestea sunt scrise unul sub celalalt
- începutul unei propoziţii sau al unei fraze.

3.3. Exerciţii aplicative :

1. Explicaţi folosirea semnelor de punctuaţie şi ortografie din următorul text:

"Mi-e inima de lacrimi plină
Că-n ea s-au îngropat mereu
Ai mei si-o să mă-ngrop şi eu !

O mare e, dar mare lină -
Naturo, în mormântul meu,
E totul cald, că e lumină."

(George Coşbuc - Vara)

Scanned with OKEN Scanner

Rezolvare:

mi(-)e - cratima, semn de ortografie, indică rostirea împreună a pronumelui personal,(pers. I, singular, caz D, posesiv, funcţie sintactică de atribut pronominal) şi a verbului copulativ "e" ce formează predicatul nominal "e plină".

Marchează un tempou rapid al rostirii prin evitarea hiatului.

plină(,) că - virgula, semn de punctuaţie, marchează o pauză scurtă în timpul vorbirii şi desparte circumstanţiala de cauză de regenta ei.

că(-)n ea - cratima,semn de ortografie, marchează rostirea împreună a conjuncţiei subordonatoare "că" ce introduce cauzala şi a prepoziţiei simple "în" ce formează complementul de loc "în ea".

Indică elidarea vocalei "i" şi prin elidare, un tempou rapid al rostirii.

s(-)au îngropat - cratima, semn de punctuaţie, indică rostirea împreună a pronumelui reflexiv "se" caz Ac şi a auxiliarului verbului "au îngropat" ce formează predicatul verbal.

şi(-)o, mă-ngrop - cratima,semn de ortografie, indică rostirea împreună a conjuncţiei simple "şi" şi a auxiliarului verbului "o să mă-ngrop" ce formează predicatul verbal, timp viitor popular.

Marchează un tempou rapid al rostirii.

mă(-)ngrop - cratima, semn de ortografie, indică rostirea împreună a pronumelui reflexiv "mă",pers.I singular, Ac şi a verbului "îngrop".

Marchează elidarea vocalei "i" şi prin elidare un tempou rapid al rostirii.

şi eu(!) - semnul exclamarii, semn de punctuaţie, indică intonaţia frazei exclamative.

e(,)dar - virgula, semn de punctuaţie, indică o pauză scurtă în timpul vorbirii, separă două propoziţii de acelaşi fel, ambele principale în raport de coordonarea adversativă.

lină(-)Naturo - linia de pauză, semn de punctuaţie, indică o pauză lungă în timpul rostirii.

naturo(,) , în mormântul meu(,) , - virgula, semn de punctuaţie, izolează substantivul în vocativ şi complementul circumstanţial de loc dezvoltat antepus predicatului, indică o pauză scurtă în timpul vorbirii.

cald(,) , că e lumină - virgula, semn de punctuaţie, indică o pauză scurtă în timpul vorbirii, desparte circumstanţiala de cauză de regenta ei.

lumină(.) - punctul, semn de punctuaţie, indică o pauză lungă în timpul vorbirii şi sfârşitul comunicării.

Majusculele indică începutul fiecărui vers aşezat unul sub celălalt.

Scanned with OKEN Scanner

2. Explicați folosirea semnelor de punctuație și ortografie din textul:

"Nu știu ce-a fost și nici n-aș vrea
Să știu mai mult decât mi-e dat să știu
Când, mai curând,sau,poate, mai târziu,
Același <<fapt divers>> se va-ntâmpla "

(Ion Minulescu - Versuri)

3. Se dă textul:

"De-aceea le-am lăsat și eu pe fete să râda, până li s-a duce gura la ureche, și pândind vreme pe când șed ele plecate și dau pânza prin apă la ghilit, fac țuștiu! din baltă ș-o ieu la sănătoasa;și așa fugeam de tare pe prund,de săreau pietrele, pe care le stârneam cu picioarele, cât mine de sus.

(Ion Creangă - Amintiri din copilarie)

Se cere

- Explicați folosirea semnelor de punctuație și ortografie .
- Extrageți în două coloane diftongii si triftongii din textul dat.

4. Se dă textul:

Fie cine cum i-e vrerea, despre fete seama deie-și
Dar ea seamănă celora îndrăgiți de singurii ei-și.
Și Narcis văzându-și fața în oglinda sa,izvorul,
Singur fuse îndrăgitul,singur el îndrăgitorul.

(Mihai Eminescu - Poezii)

Se cere:

- Explicați folosirea semnelor de punctuație și ortografie din textul dat.
- Pe baza teoriei învățate,împărțiți în silabe primele două versuri.
- Precizați diftongii,triftongii și hiatul din textul dat.

5. Se dă textul:

La Nicopole văzut-ai câte tabere s-au strâns,
Ca să steie înainte-mi ca și zidul neînvins.
Când văzui a lor mulțime, câtă frunză,câtă iarbă,
Cu o ură neîmpăcată mi-am șoptit atunci în barbă.
Am jurat ca peste dânșii să trec falnic,fără pas,
Din pristolul de la Roma să dau calului ovăz

(Mihai Eminescu - Poezii)

Scanned with OKEN Scanner

Se cere:

- Explicați folosirea virgulei și a cratimei din textul dat.
- Precizați diftongii și hiatul în textul dat.

6. Se dă textul:

" Cum n-oi mai fi pribeag,
De-atunci înainte,
M-o troieni cu drag
Aduceri - aminte.
Luceferi, ce răsar
Din umbra de cetini,
Fiindu-mi prieteni,
O să-mi zâmbească iar"

(Mihai Eminescu - Poezii)

Se cere:

- Explicați folosirea cratimei și a virgulei în textul dat.
- Precizați diftongii, triftongii și hiatul în textul dat.
- Împărțiți în silabe primele patru versuri

7. Se dă textul:

"Neputând să te ajungă,crezi c-or vrea să te admire ?
Ei vor aplauda, desigur, biografia subțire
Care s-o-ncerca s-arate că n-ai fost un lucru mare
C-ai fost om cum sunt și dânșii..."

(Mihai Eminescu - Poezii)

Se cere:

- Explicați folosirea semnelor de punctuație și ortografie.
- Împărțiți textul în silabe.
- Precizați diftongii și hiatul din text.

Scanned with OKEN Scanner

PARTEA a II-a

CAPITOLUL I

LEXICUL

Totalitatea cuvintelor care există sau au existat într-o limbă formează *lexicul* sau *vocabularul limbii.*

Lexicul limbii române cuprinde 140.000 de cuvinte inventariate în dicționare(între care "Dicționarul limbii române", dicționar - tezaur al limbii noastre; "Dicționarul explicativ al limbii române" etc.) dar numărul exact al cuvintelor nu poate fi cunoscut, datorită dezvoltării lexicului românesc în epoca contemporană.

În ceea ce privește structura etimologică a lexicului românesc,acesta cuprinde 60% cuvinte de origine latină și 40% cuvinte provenite din alte limbi.

După importanța funcțională a cuvintelor, concretizată în gradul de cunoaștere și folosire de către vorbitori, bogăția și diversitatea familiilor lexicale pe care le formează îmbogățind astfel limba,vocabularul limbii române se împarte în:

A - **lexicul activ** (fondul principal lexical sau vocabularul fundamental)

B - **lexicul pasiv** (masa vocabularului)

1.1. *Lexicul activ* cuprinde circa 1.500 de cuvinte, cunoscute de toți vorbitorii limbii.

Din lexicul activ fac parte cuvinte care denumesc:

- nume de obiecte acțiuni și obiecte indispensabile desfășurării vieții sociale: *casă, masă, a mânca, a bea, a face* etc.
- numele unor băuturi și alimente: *apă, pâine, lapte, brânza, carne* etc.
- numele membrilor de familie și relații de rudenie: *tata, mama, frate, soră, unchi, mătușă, văr* etc.
- numele părților corpului omenesc: *cap, ochi, gură, mână, picior* etc.
- numele zilelor săptămânii, lunilor, anotimpurilor: *luni, marți, iarna, vara* etc.
- pronumele,numeralele până la 10, prepoziția, conjuncția, unele verbe neregulate: *a fi, a avea, a lua* etc.

Scanned with OKEN Scanner

Lexicul activ conține cuvintele cele mai uzuale ale limbii,cu cea mai mare putere de derivare și compunere,intrând în numeroase locuțiuni și expresii. El, constituie nucleul limbii, din care se formează noi și noi cuvinte.

Exemple:

om
- omenie (substantiv, format prin sufixare cu sufixul "-nie")
- omenire (substantiv, format prin sufixare cu sufixul "-nire")
- omenit (adj/adv, format cu sufixul "-nit")
- omenos (adj/adv, format cu sufixul "-nos")
- omenesc (adj/adv, format cu sufixul "-nesc")
- omenește (adv. format cu sufixul "-este")
- a omeni (verb)
- omuleț (substantiv, format cu sufixul "-let")
- omușor (substantiv, format cu sufixul "-sor")
- neom (substantiv cu prefixare cu prefixul "-ne")
- supraom (substantiv cu prefixare cu prefixul "-supra")
-supraomenesc (adj. cu prefixul "-supra" și sufixul "-nesc")
- omucidere (substantiv, format prin compunere)
- omucigaș (substantiv, format prin compunere)
- neomenos
- neomenește

Exemple:

a face	-facere	a învăța	-învățătură
(verb)	-făcător		-învățământ
	-făcătură		-învățător, e
	-făcăleț, a, i, e		-învățăcel
	-a desface		-învăț (obișnuința) - (derivare regresivă)
	-desfăcătură		-dezvăț (dezobișnuința)
	-desfacere		-învățar (cărturar)
	-desfăcut, a, e, i		-învățat, a, i, e
	-a preface		-învățare
	-prefacere		-neînvățare
	-prefăcut, a, e, i		-reînvățare
	-prefăcător		-dezvățare

Scanned with OKEN Scanner

-prefăcătorie
-a contraface
-contrafacere
-contrafăcut, a, e, i
-contrafăcător
-făcut, ă, e, i
-răsfăcut, ă, e, i
-binefacere
-binefăcător
-binefăcut, a, e, i
-răufăcător

-neînvățat, a, e, i
-dezvățat, a, e, i
-reînvățat, a, e, i
locuțiuni :
învățătură de minte
a da învățătură

1.2. *Lexicul pasiv (masa vocabularului)*

Cuprinde circa 90% din cuvintele limbii.

Lexicul pasiv este format din cuvinte vechi, ieşite din uz, dar păstrate în beletristică, jargonul, argoul, termeni tehnici şi ştiinţifici, neologisme etc.

Granița dintre lexicul activ şi cel pasiv nu este impenetrabilă, adeșea cuvintele ieşite din uz pot redeveni actuale, datorită schimbărilor istorico-sociale reflectate în limbă.

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

CAPITOLUL II

PROBLEME DE SEMANTICĂ (SERII LEXICALE)

Semantica este ramură a lingvisticii care se ocupă cu studiul sensului cuvântului, a schimbărilor de sens de-a lungul existenței lor.

Principalele categorii semasiologice sunt: polisemia, omonimia, sinonimia, autonimia, paronimia etc.

2.1 *Polisemantismele*

Polisemantismele sunt cuvinte care au aceeaşi formă sonoră,dar mai multe sensuri apropiate (înrudite) între ele.

Exemple:

cap - parte anatomică: Părul blond ce acoperă capul copilului strălucea în soare.
- conducător : Capul revoluției a fost Tudor Vladimirescu.
- terminație : Ion te aşteaptă la capul podului.

Cum "capul" este parte a corpului cu care începe sau se termină descrierea anatomică a unei ființe,dar care şi conduce în activitate, celelalte două sensuri ale cuvântului păstrează câte una din caracteristicile principale ale sensului de bază.

Exemple:

masă - mobilă : În cameră este o masă rotundă.
- mâncare : Mama pregăteşte masa.
- ospăț : El a dat o masă de ziua lui.

carte - tom, volum : În bibliotecă sunt multe cărți.
- scrisoare „epistola" : Împăratul a trimis carte fratelui său.
- document : Pământurile noastre răzeşeşti sunt date cu carte domnească de la Măria Sa.

cărare - drum îngust
- potecă

- drumeag
- linie îngustă ce desparte părul : El se piaptănă cu cărare.

2.2 *Omonimele*

Omonimele sunt cuvinte care au aceeaşi formă sonoră, dar mai multe înţelesuri diferite (neînrudite) între ele.

Exemple:

toc - obiect de scris : Pe birou se află tocul şi cerneala.
- rama : Tocul de la uşă este din stejar.
- înveliş : Tocul ochelarilor s-a rupt.
- parte a pantofului : Pantofii tăi au tocuri înalte.
- interjecţie : "Toc! Toc!" bate vântul în geam.
- verb "a toca" : Toc zarzavatul pentru ciorbă.

lin - vas de stors strugurii : Am stors strugurii cu linul.
- varietate de peşte : Tata a pescuit un lin.
- adjectiv : Cursul lin al apei părea o oglindă.
- adverb : Apa curge lin.

masă - mobilă : În cameră este o masă rotundă.
- mulţime : Pe stadion era o masă de oameni.
- greutate specifică : Masa atomului de hidrogen este 1.
- sursa de energie : Cablul electric a fost racordat la masă.

Cuvântul "masă" este, în acest caz, omonim,deoarece sensurile lui sunt diferite între ele.

Alături de omonimia semantică, în gramatică se întâlneşte *omonimia morfologică (gramaticală)* a diferitelor părţi de vorbire.

Exemple:

cuvântul "şi" poate fi:

- conjuncţie simplă, coordonatoare : Părinţii *şi* copii au fost în vizită la bunici.
- adverb de mod (repede, devreme) : - Ai *şi* rezolvat problema ?
  - Te-ai *şi* întors ?
- adverb de excepţie, fără funcţie sintactică : A venit şi el.
- pronume reflexiv, fără funcţie sintactică, marcă a diatezei reflexive : *Şi*-a adus aminte de anii studenţiei.
- pronume reflexiv, atribut pronominal, caz D : Luându-*şi* paltonul, a plecat.

Scanned with OKEN Scanner

- adjectiv pronominal de întărire: Mai ştiu *şi* eu la ce gândeam !
↓
atribut adjectival (însumi)
- valoare substantivală: "*Şi*" este un cuvânt latin.

Cuvântul "o" poate fi :
- intejecție : *O* ! Ce frumos e afară !
- numeral cardinal : *O* fată şi doi băieți stau pe bancă.
- pronume personal, pers III-a singular, feminin, Ac, neaccentuat : Am văzut-*o* pe ea la geam.
- pronume personal, fără funcție sintactică : Am luat-*o* la sănătoasa.
- verb auxiliar (viitor popular prezumtiv) : El *o* să vină mâine.
- articol nehotărât, feminin, singular : *O* carte răsfoită şi nişte foi căzuseră de pe birou.
- valoare substantivală : "O" este o vocală.

Cuvântul ″mi″ poate fi :
- pronume personal, pers I-a sing, caz D, forma neaccentuată (complement indirect) : El *mi*-a cerut această carte.
- pronume reflexiv, caz D, atribut pron în D : *Mi*-am luat caietul. Luându-*mi* caietul, am plecat.
- pronume personal în Dativ (dativul etic), fără funcție sintactică : Arată-*mi*-te la față, zmeu spurcat !
- pronume reflexiv,fără funcție sintactică,marcă a diatezei reflexive: *Mi*-am adus aminte de zilele copilăriei.
- substantiv, denumirea unei note muzicale : "Mi" este cea de-a treia notă a gamei.
- mii (numeral cardinal) : Sute şi mii de pagini citise în viața lui.
- valoare substantivală : "Mi" este un cuvânt latin.

Cazurile de omonimie gramaticală sunt numeroase, cele câteva exemple ni s-au părut ilustrative pentru înțelegerea acestui aspect lingvistic.

Exemplele date vor fi completate prin altele cuprinse în exercițiile propuse spre rezolvare.

2.3 *Paronimele*

Paronimele sunt cuvinte care au aparent aceeaşi formă sonoră,dar prin schimbarea a una, două litere, au sensuri total diferite.

Exemple:

alabastru (varietate de gips) - albastru (culoare)
Statueta de alabastru s-a spart.
Cerul albastru de vară mă chemă spre înălțimi.
eminent (excepțional) - iminent (inevitabil)
Elevul eminent este apreciat de profesori.

Scanned with OKEN Scanner

Rulând cu o viteză aşa de mare, accidentul era iminent.

adagiu (cugetare, proverb) - adagio (termen muzical)

Am cumpărat cartea de adagii scrise de Anton Pann.

Pianistul a interpretat minunat un grup de adagii.

virtuos (om cu calitaţi morale deosebite; virtute - virtuos) - virtuoz (talent)

Omul acesta virtuos este repectat de toată lumea.

George Enescu era un virtuoz violonist, dar şi un mare pianist.

flagrant (evident,direct) - fragrant (parfumat,mirositor)

Hoţul a fost prins în delict flagrant.

Livada de meri înflorit răspândea un aer fragrant.

literal (referitor la litera) - literar (referitor la literatura)

Partea literală a ecuaţiei este "x".

Criticul literar a elogiat acest volum de poezii.

Alte perechi paronimice: complement - compliment; familial - familiar; temporar - temporal; orar - oral; magistrat - magistral; a prescrie - a proscrie; originar - original; petrolier - petrolifer.

2.4 *Antonimele*

Antonimele sunt cuvinte care au forma sonoră diferită şi înţeles opus.

Exemple: alb - negru; înalt - scund; mic - mare; viu - mort; tânăr - bătrân; ieri - azi; jos - sus; mult - puţin; gras - slab.

Adesea antonimele se obţin cu ajutorul prefixelor.

Exemple: moral - imoral,amoral; cinstit - necistit; serios - neserios; a robi - a dezrobi; a face - a desface; cert - incert; amic - inamic; politic - apolitic etc. Multe cuvinte, însă nu pot avea corespondent antonimic. Astfel: casă, masă, pat, birou, carte, creion, mamă, tată, frate, soră, lampă, cuţit, caiet etc.

2.5 *Sinonimele*

Sinonimele sunt cuvinte care au forma sonoră diferită,dar acelaşi (sau aproape acelaşi) înţeles.

Exemple:

nea = zăpadă = omăt
prieten = amic
speranţă = nădejde

Scanned with OKEN Scanner

răsărit = est
cuvânt = vorbă = discurs
tărie = fermitate,forţă,putere
bun = preţios,valoros,plăcut
priceput = destoinic,apt
util = necesar,folositor
teluric = pământesc
fortuit = întâmplător
distanţa = depărtare,spaţiu
pământ = ogor,câmp,glie,lot,sol,ţarină etc.

În cazul în care un cuvânt are un număr mare de sinonime, fenomenul se numeşte *pletoră semantică.*

Bogăţia lexicală a limbii române se reflectă şi prin numărul mare de sinonime,aceste cuvinte variate şi expresive, au fost cuprinse în dicţionare deosebit de valoroase, între care amintim "Dicţionarul de sinonime" de Gheorghe Bulgar (şi un colectiv).

Accentul

Numim accent pronunţarea mai intensă a unei silabe dintr-un cuvânt sau a unui cuvânt dintr-o propoziţie sau dintr-o frază.

În limba română accentul nu are loc fix, el este fluctuant sau liber spre deosebire de alte limbi în care are loc fix. (limba franceză de exemplu, unde cade totdeauna pe ultima silabă).

Accentul poate sta :

a) - pe ultima silabă a cuvântului : lu - bri - fi - ánt
b) - pe silaba penultimă : lu - ne - cú - şuri, lip - séş - te
c) - pe silaba antepenultimă : ma - ce - rá - ţi - ei, án - co - ră
d) - pe a patra silabă : vé - ve - ri - ţă
e) - pe a cincea silabă : dói - spre - ze - ce - lea

În unele cuvinte mai lungi, pe lângă silaba care poartă accentul, principal, sunt şi silabe care au un accent mai slab, secundar, de exemplu în cuvintele compuse sau derivate, accentul fiind pus pe ambele elemente ale acestuia : târâie - brâu, líber - cugetătór, luáre - amínte.

Mai putem vorbi de un accent logic sau emoţional, care constă în scoaterea în evidenţă a unei silabe sau a unui cuvânt, prin accentuare, pentru a pune în evidenţă o idee, un sentiment etc..

Exemple:

Să muncească mai bí-ne´.
Este sú-fí-cí-ént.

Scanned with OKEN Scanner

Pentru că accentul în limba română poate fi liber sau mobil, el poate deosebi între ele două cuvinte sau două forme gramaticale ale aceluiaşi cuvânt :colónie (apă de toaletă) şi coloníe (cetate sau oraş), véselă (vioaie) şi vesélă (văsărie, tacâmuri).

Multe cuvinte şi forme gramaticale cunosc o dublă accentuare : bólnav - bolnáv, dúşman - duşmán, dúminică - dumínică. Din aceste dublete accentuale numai ultima formă este corectă.

În cazul în unor neologisme se cunosc de asemenea două forme de accentuare :

ántic şi antíc	carácter şi caractér
début şi debút	mátur şi matúr

Dintre acestea numai a doua formă este acceptată de normele ortoepice ale limbii literare actuale : antíc, caractér, debút, matúr, etc..

Există şi numeroase neologisme care admit ambele forme de accentuare :

anóst şi ánost
apéndice şi apendíce
calcán şi cálcan
cratér şi cráter
translátor şi translatór

Pentru verificarea accentuării corecte a substantivului, se trece acest substantiv la cazul genitiv.

Exemplu :

carcter - carácterului (este greşită accentuarea) pe când caractér - caractérului (formă corectă a accentului).

2.6 *Omografe. Omofone*

Omografele sunt cuvinte care au aceeaşi formă, dar prin deplasarea accentului au sens total diferit:

gaze - gázele (singular "gaz") : Ga´zele ard cu flacără albastră.
- gazéle (singular "gazela") : Gazélele speriate priveau cu ochi uimiţi copiii ce vizitau grădina zoologică.

véselă - adjectiv (bucuros) : Fata véselă trăda bucuria din sufletul lui.
- substantiv (tacâmuri) : La cutremur, s-a spart veséla din dulapul de la bucătărie.

Scanned with OKEN Scanner

ţárina - ogor (pământ) : Ţárina semănată cu grâu părea că se odihneşte sub razele calde ale soarelui de primavară.

ţari-na - împărătească (soţia ţarului) : Ţarína Ecaterina I-a a fost una dintre cele mai mari împaratese ale Rusiei.

acéle - pronume adj. demonstrativ (singular: acea) : Acéle case au o arhitectură nouă.

ácele - substantiv, singular, Ac : Ácele de la maşina de cusut s-au frânt.

2.7 *Arhaismele*

Arhaişmele sunt cuvinte vechi, expresii sau construcţii care au dispărut din limbă sau care nu mai sunt folosite de vorbitori, dar se întâlnesc în beletristică pentru a ilustra o anumită epocă evocată în opera literară.

Fiind un fenomen de limbă, acestea se întâlnesc la toate cele trei niveluri ale limbii: fonetic, lexical şi gramatical.

Arhaismele fonetice (variante fonetice) - sunt cuvinte vechi care aveau în forma lor sonoră alte sunete (litere) decât în forma lor actuală.

Exemple:

poporaţie - populaţie
hitlean - viclean
a derege - a drege
lăcuitori - locuitori
a rumpe - a rupe
a împla - a umbla
a cure - a curge
galbân - galben

Arhaismele lexicale(semantice) - sunt cuvinte vechi al căror sens era diferit de cel actual.

Exemple:

a tăbărâ - sens vechi : a instala tabăra
- sens nou : a năvăli

a săruta - sens vechi : a saluta
- sens nou : a îmbrăţişa

cuvânt - sens vechi : motiv
- sens nou : unitate lexicală

mitocan - sens vechi : călugăr,locuitor al unui mitoc
- sens nou : prostcrescut

Scanned with OKEN Scanner

nemernic - sens vechi : străin, pribeag
- sens nou : necistit, ticălos
mândru - sens vechi : înțelept
- sens nou : falnic, trufaș, semeț, impunător
divan - sens vechi : consiliu, adunare
- sens nou : canapea
moșie - sens vechi : țară
- sens nou : proprietate (de pământ).

Alături de arhaisme se întâlnesc cuvintele dispărute: filigea, irmilici, antereu de calemcheriu, clucer, caimacan, logofăt, ispravnic, etc., foarte rar întâlnite chiar și în operele literare.

Arhaisme gramaticale (morfologice) - sunt cuvinte a căror formă gramaticală veche este diferită de forma gramaticală actuală a cuvântului.

Astfel:

- formarea pluralului substantivelor feminine în "e":

aripă - aripe (forma veche)
- aripi (forma nouă,actuală)
inimă - inime (forma veche)
- inimi (forma actuală)
rădăcină - rădăcine (forma veche)
- radăcini (forma actuală)
greșeală - greșale (forma veche)
-greșeli (forma nouă)

- formarea pluralului substantivelor neutre în "-uri":

palat - palatruri (forma veche)
- palate (forma nouă)
document - documenturi (forma veche)
- documente (forma nouă)
diamant - diamanturi (forma veche)
- diamante (forma nouă)
compliment - complimenturi
- complimente
act (partea unei piese de teatru) - acturi (forma veche)
- acte (forma nouă)

- folosirea timpului mai mult ca perfect în forma perifrastică:

Feciorul de împărat *s-a fost dus* la frâtane-sau,în cetatea cea de argint.
"Părea că printre nouri *s-a fost deschis* o poartă."

- folosirea verbului la plural pentru un subiect la singular:
Cântat-au gura mea aceste fapte.

Scanned with OKEN Scanner

- forma arhaică a pronumelor relative, nehotărâte, demonstrative:

care (pron. relativ) - care, carele
unii (pron. nehotarit) - uniia
fiecare (pron. nehot) - fiecarii
aceşti (pron. demonstrativ) - aceştiia

2.8 *Regionalisme*

Regionalismele sunt forme ale limbii, folosite numai în anumite regiuni ale ţarii. Se întâlnesc la toate cele trei niveluri ale limbii: fonetic, lexical, gramatical.

Regionalisme fonetice - sunt cuvinte care au anumite sunete diferite de forma literară a cuvântului.

Exemple:

jos (adv. de loc) - gios (Maramures)
jumătate - giumătate (Maramures)
degete - deşte (Oltenia)
frate - frace (Banat)
frunte - frunce (Banat)
cinci - şinşi (Moldova)
ceapa - şapa (Moldova)
radacină - radaşină (Moldova)
ce faci ? - şe faci ? (Moldova)

Regionalisme lexicale - cuvinte care au forma sonoră diferită de cea literară.

Exemple:

porumb - cucuruz (Transilvania)
- papuşoi (Moldova)

albie - postava,capestere (Oltenia)
- cherşin (Moldova)
- copaie (Banat)

cartofi - barabule (Moldova)
-crumpi (Banat)

pepene verde - lubeniţă (Oltenia)
- harbuz (Moldova)
- melemete (Dobrogea)

pantaloni - itari, gaci(Maramures)
- nădragi (Moldova)

cearceaf - lebedeu (Banat)
- oghială (Moldova)
- aşternut (Oltenia)

Scanned with OKEN Scanner

Regionalisme gramaticale - forme gramaticale specifice anumitor regiuni din ţara noastră.

- forma scurtă a perfectului compus (Banat): O fo' la munce → A fost la munte.
- sincoparea terminaţiilor substantivale (Banat) sau participale: Mamali' cu bra' cu la' - Mămăligă cu brânză, cu lapte.

(el) O văz' lupu' - (El) A văzut lupul.

- forma lungă a participiilor se formează perfectul compus (Muntenia, Oltenia):

Am plătitără. Au văzutără.

Jargonul

Este format din cuvinte întrebuinţate de unele categorii sociale pentru a impresiona şi a se deosebi de ceilalţi vorbitori.

Jargoul este nerecomandabil de normele limbii literare.

Exemple:

"ochei" (scris şi citit ca atare) în loc de O.K.
"bonjur" în loc de bonjour sau "bună ziua".
"bulivard" în loc de bulevard.
"vizavi de" în loc de "vis a vis" ori "faţă de".
"a antama" în loc de "a iniţia", "a face demersurile necesare " etc.

Argoul

Este format din cuvinte (termeni) născocite de hoţi, vagabonzi, răufăcători, pentru a putea comunica între ei fără a fi înţeleşi de cei din jur.Este nerecomandabil de normele limbii literare.

Astfel pentru cuvântul "închisoare", "penitenciar" se folosesc termenii: mititica, gânditoare, pârnaie, univerisitate, întristare, gherla, zdup etc.

Pentru cuvântul poliţist" se folosesc termenii: naşu', caraliu, curcan, sticlete etc; pentru verbul "a fura" : a ciordi, a da cu jula, a mangli, a cânta la buzunare etc.

Limbajul tehnic şi ştiinţific

Limbajul tehnic cuprinde termeni care denumesc realizări practice, (tehnice), create de om.

Aceşti termeni sunt folosiţi şi înţeleşi de specialişti în domeniul tehnic.

Scanned with OKEN Scanner

Exemple: antenă, motor, bielă, manivelă, rachetă, microscop, polizor, rotor, saşiu, vibrochen etc. Am considerat necesară precizarea "realizări practice" deoarece adesea se confundă termenii tehnici cu neologismele, astfel cuvintele :

O.Z.N-uri, cosmos, univers, staţie orbitală, teleportare, cosmodrom, sunt folosiţi de elevi drept termeni tehnici.

Limbajul ştiinţific - cuprinde termenii folosiţi în domeniul diverselor ştiinţe: medicină, matematică, drept. chimie etc. Aceşti termeni sunt înţeleşi şi folosiţi corect de specialiştii în domeniul ştiinţei respective.

Exemple: 2

cord (inimă) - medicină
hepar (ficat) - medicină
colon (intestinul gros) - medicină
ecuaţie, binom, integrală - matematică
fonem, semantică, semiologie, cratima - lingvistică

2.9 *Sensul cuvintelor*

Potrivit semanticii lexicale, un cuvânt poate avea mai multe sensuri: *un sens de bază* sau *propriu*, folosit curent, sugerând în mintea vorbitorilor imaginea obişnuită a unei acţiuni, însuşiri, obiect; *un sens secundar*, apropiat de cel de bază, stabilit prin asemănări, analogii cu sensul de bază; *un sens figurat* sau *metaforic*, mai puţin obişnuit, atribuit în special de poeţi şi scriitori unor obiecte, acţiuni sau însuşiri pe care acestea nu îl ilustrează în realitate.

Exemple:

cuvântul "*sabie*" - sens propiu : armă
Sabia lui Ştefan cel Mare a fost expusă la Muzeul Mânăstirii Putna.
- sens secundar : Duşmanii au trecut ţara prin foc şi sabie.
- sens figurat : Papura îşi leagănă săbiile.

"umăr" - sens propiu : Atletul avea umeri puternici.
- sens secundar : Umerii obrajilor(camaşii,hainelor) erau albiţi de praf.
- sens figurat : Pe umerii ţării s-a aşternut mantia albă a iernii.

"picior" - sens propiu: Alunecând pe gheaţă, copilul şi-a fracturat piciorul.
- sens secundar : Piciorul (mesei,scanului) podului s-a rupt.
- sens figurat : Turmele coborau pe acest minunat picior de plai.

"gura" - sens propiu : Copilul avea gura mică şi roşie, ca o cireaşă.

Scanned with OKEN Scanner

- sens secundar : Gura (cămăşii, peşterii) sticlei era mare.
- sens figurat : Pe-o gură de rai.

"braţ" - sens propiu : Luptătorul avea braţe tari, cu muşchi ca de oţel.
- sens secundar: Dunărea se varsă în Marea Neagră prin trei braţe.
- sens figurat: Copacul îşi înaltă braţele goale către cer.

"stea" - sens propiu : În noaptea de vară stelele parcă strălucesc mai puternic pe cer.

- sens secundar : Crivăţul îmi lăsase pe geamul de la fereastră o mulţime de stele.
- sens figurat : Steaua norocului l-a purtat pe cele mai înalte culmi.

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

CAPITOLUL III

ÎMBOGĂȚIREA VOCABULARULUI

Încă de la constituirea sa,o limbă se dezvoltă mărindu-şi bogaţia lexico-semantică cu noi cuvinte. Acest fapt se realizează pe două căi:

- prin mijloace interne (folosind cuvintele existente deja în limbă) şi
- prin mijloace externe (împrumutând cuvinte din alte limbi)

Mijloacele intene de îmbogăţire a vocabularului sunt :

I - derivarea

II - compunerea

III - schimbarea categoriei (valorii) gramaticale

3.1 *Derivarea*

Este de două feluri:

A. - progresivă (realizată prin adăugarea afixelor la tema sau rădăcina unui cuvânt bază).

B. - regresivă (realizată prin suprimarea afixelor reale sau aparente de la un cuvânt - bază).

A. ***Derivarea progresivă*** este procedeul intern de îmbogăţire a vocabularului prin care cu ajutorul afixelor se formează cuvinte noi de la rădăcina sau tema unui cuvânt deja existent. Prin afixe înţelegem *sufixele* şi *prefixele*.

Sufixele sunt sunete (litere) sau grupuri de sunete care se ataşează la rădăcină sau tema cuvântului.

Prefixele sunt sunete sau grupuri de sunete care se plasează in faţa rădăcinii sau temei cuvântului. Prn *rădăcină* sau *radical* se înţelege acel element comun pe care îl au toate cuvintele cu sens înrudit ce formează o familie lexicală: Exemple: de la verbul "a face" prin derivare obţinem: facere, făcătură, făcător, desfăcător etc.

Exemplu : cuvântul "des - făcă- tor" este format din :

des - prefix
făcă - radical
tor - sufix

Prin *cuvânt - bază* se înțelege acel cuvânt de la care se vor forma noi cuvinte. Cuvintele nou - formate cu prefixe şi sufixe se numesc *cuvinte derivate*.

Prin tema cuvântului - bază înțelegem partea din acest cuvânt comună tuturor formelor flexionare sau gramaticale. Ea este formată din rădăcină şi un afix.

Exemple: Adjectivul „strălucitor" s-a format din : rădăcina verbului „a luci" + prefixul "stră" (cu care formează tema) + sufixul "tor"

stră - luci -tor
stră - prefix +
luci - rădăcina
tor - sufix

prefix + rădăcina = tema cuvântului

Derivarea progresivă cuprinde deci:

a. - derivarea cu sufixe
b. - derivarea cu prefixe

a. *Derivarea cu sufixe*

Diferitele sufixe folosite în derivarea progresivă se clasifică după sensul cuvintelor rezultate.Vom avea deci:

-sufixe care indică originea: -ean, *-esc*, *-ez*, *-ol* moldovean, peruan, părintesc, românesc, frățesc, vienez, berlinez, milanez, spaniol etc.

-sufixe cu valoare abstractă: *-ie*, *-enie*, *-eală*, *-ură* : hărnicie, vedenie, rudenie, îndrăzneală, învățătură, etc.

-sufixe care derivă nume de agent: *-ar*, *-tor*, *-gin*, *-ist* : parchetar, zetar, cizmar, învățător, muncitor, geamgiu, tinichigiu, jurist, fotbalist

-sufixe care derivă nume de instrument: *-tor*, *-au* : sucitor, tocător, tractor, mestecău etc.

-sufixe moționale care derivă genul feminin de la un substantiv masculin: *a*, *easa*, *ca*, *-ita*, *-oaica* :

student-studentă, bunic-bunică, croitor-croitoreasă, poştaş-poştăriță, doctor-doctoriță, român-româncă, american-americancă, tigru-tigroaică, zmeu-zmeoaică etc.

-sufixe cu sens colectiv: *-is*, *-ime*, *-et* : frunziş, aluniş, brădet, făget, studențime, muncitorime etc.

-sufixe argumentative: *-an*, *-oi*, băietan, flăcăuan, băieţoi, măturoi, buboi etc.

-sufixe diminutivale: *ă-ut*, *-el*, *-as*, *-sor*, *-ita*, *-ica*, *-et* : bănuţ, micuţ, băieţel, clopoţel, mărunţel, fecioraş, băieţaş, îngeraş, rochiță, fetiță, băieţică, mititică, fetică, omuleţ, garduleţ, pomişor, frăţior etc.

Scanned with OKEN Scanner

-sufixe care derivă adverbe: *-is*, *-mente*, *-este* : furiş, târâş, pieptiş, certamente, realmente, precizamente, prieteneşte, părinteşte etc.

b. *Derivarea cu prefixe*

Prefixele se clasifică în: prefixe vechi, prefixe neologice şi prefixoide

Prefixele vechi:

-des/dez : descoase, desface, dezrobi, dezbrăca etc.
-in/im : încăpăţâna, îngrozi, îmbrăca, împături etc.
-ne : necurat, necinstit, nefolositor etc.
-pre : prevedea, prelua, prefigura etc.
-ras/raz : răstălmăci, răsturna, răzbate etc.
-re : rechema, reciti, reorganiza etc.
-stra : străbun, străvechi, strălucitor.
-prefixe neologice - intrate în limbă odată cu cuvintele noi:
-a - (apoetic,apolitic,amoral)
-i - ireal, ilegal, irațional)
-ante (antebelic, antebraţ, antedeluvian)
-anti (antiinfecţios, antiatomic, antirazboinic)
-co, con, com (comesean, conaţional, consătean, concitadin, contopi, complini)
-intra - (intravenos, intrauterin, intramuscular)
-extra - (extraşcolar, extrateritorial)
-post - (postbelic, postuniversitar, postoperatoriu)
-supra - (supraom, suprasolicitat, suprastatal)

Alte prefixe neologice: - *bio-*, *contra-*, *hiper-*, *inter-*, *hipo-*, *non-*, *sub-*, *para-*, *trans-*, *ultra-* (bioenergie, contraargument, hipersensibil, independentă, hipotensiv, nonvaloare, subdezvoltat, paranormal transoceanic, ultrasunet etc).

-prefixoide (false prefixe - provenite din cuvinte independente din limba latină sau greacă:

aero - (aeronavă, aerospaţial, aerosol etc)
agro - (agroindustrial, agroalimentar)
hidro - (hidroenergetică, hidroamelioratii)
micro - (microsistem, microraion)
macro - (macrostructură, macroindustrial)
socio - (sociocultural, socioprofesional)
tele - (teleimprimator, telecomandă, televiziune)

Alte prefixoide :

electro- (electrotehnică, electrocentrală)
foto- (fotomodel, fotomontaj)

Scanned with OKEN Scanner

mono- (monocultură, monotonie)
pseudo- (pseudointelectual)
semi- (semipreparat)
auto- (autocontrol, autofinanțare)

B. *Derivarea regresivă*

Prin derivare regresivă se formează cuvinte noi de la:

-verbe prin suprimarea sufixului ce indică conjugarea : a cânta-cânt, a câştiga-câştig, a dansa-dans, a învăța-învăț (obişnuința)

-substantive feminine prin suprimarea sufixului „a" ce indică genul:

vişină → vişin
pară → păr
banană → banan
portocală → portocal

Derivarea parasintetică

Este derivarea prin care la radicalul cuvântului se adaugă atât sufixe, cât şi prefixe.

Exemple:

pre - făcă- torie
"*pre*" - prefix
"*făcă*"- radical
"*torie*" - sufix
derivare parasintetică

Exemple:

pre- face
"*pre*" - prefix
"*face*"- radical derivare cu prefix (prefixare)

Exemple:

făcă- tură
"*făcă*" - radical
"*tură*" - sufix
derivare cu sufix (sufixare)

3.2 ***Compunerea***

Un alt procedeu intern de imbogățire a vocabularului este compunerea prin care două sau mai multe cuvinte formează un singur cuvânt nou.

Scanned with OKEN Scanner

Compunerea se realizează prin:

- alăturarea componentelor fără cratimă ;

Exemple : Curtea de Argeş, Vatra Dornei, Dealul lui Mihai, fată în casă (servitoare)

- alăturarea componentelor cu ajutorul cratimei ;

a. - substantive rezultate din unirea a două substantive: câine-lup, floarea-soarelui, Târgu-Jiu, Turnu-Severin, Piatra-Olt

b. - substantive rezultate dintr-un adjectiv cu un substantiv : coate-goale, gură-spartă, vorbă-lungă, burtă-verde, maţe-fripte

c. - substantive rezultate dintr-un verb şi un substantiv : papă-lapte, zgârie-brânză, pierde-vară, etc.

d. - adjective rezultate din unirea a două adjective: social-politic, economico-financiar, franco-român

- contopirea (sudarea componentelor) : anotimp, acupunctură, bunăvoinţă, răuvoitor, binecrescut, atotştiutor, bleumarin, untdelemn, altceva, oricare, oricine, altcineva, douăzeci, treizeci etc.

- adverbe: primăvara, altcumva, altfel, astfel, odată, cumva, oarecum, oricum, etc.

- compunerea prin abreviere: - formarea unui cuvânt nou din iniţialele componentelor: O.N.T.; P.N.L; O.N.U.; etc.

- formarea unui cuvânt nou din silabele componentelor: Romarta, Rompres etc.

- compunerea parasintetică : eminescian, antonpannesc, geobogzian, sadovenian

3.3 ***Schimbarea valorii gramaticale***

Un alt procedeu intern de îmbogăţire a vocabularului este schimbarea valorii gramaticale a cuvântului.Acest procedeu constă în formarea unui cuvânt nou prin simpla trecere a unui cuvânt de la o parte de vorbire la alta.Această trecere se realizează prin:

a) substantivizarea adjectivelor şi advervelor (prin substantivizarea se înţelege articularea cu articol hotărât, nehotărât sau demonstrativ a unui adjectiv sau adverb obţinând astfel un substantiv)

Exemple:

frumos - frumos*ul* (substantiv, articol hotărât).
(adjectiv) - *un* frumos (substantiv, articol nehotărât).

Scanned with OKEN Scanner

- *Cel* frumos (substantiv, articol demonstrativ).
Frumosul în artă impresionează.
Un frumos ca el rar întâlneşti.
Cel frumos merge pe apă
Şi striga că nu se-neacă.

bine	binele	→	un bine
(adverb)	(substantiv)		(substantiv)

b) substantivizarea participiilor şi infinitivelor lungi.

Exemple:

prăpădit	prăpăditul	→ un prăpădit
(part.)		
rănit	rănitul	→ un rănit
(part.)		

a mânca → mâncare → mâncarea (inf. lung)
a alerga → alergare → alergarea
a cerceta → cercetare → cercetarea

c) adjectivizarea participiilor trecute şi a gerunziilor:

Exemple:

- carte citită, lecţia învăţată, fereastra deschisă etc. (participii trecute adjectivizate)
- mâna tremurândă, ochi lacrimânzi, aripi fâlfâinde, fete zâmbinde etc. (gerunzii adjectivizate).

d) trecerea unui substantiv ca adverb, prin forma articulată a substantivului fără determinant (vezi capitolul "Adverbe provenite din alte părţi de vorbire")

Exemple:

Vara merg la mare. (adverb)
Vara aceasta este căldură. (substantiv)

3.4 *Familia lexicală*

Prin familia lexicală a unui cuvânt se înţelege totalitatea cuvintelor formate prin derivare,prin compunere şi prin schimbarea valorii gramaticale la acelaşi cuvânt - bază.

Familia lexicală se stabileşte la nivelul unei singure limbi (excluzând neologismele neanalizabile sau expresiile), iar cuvintele unei familii lexicale au toate un element comun, numit radical sau rădăcină.

Scanned with OKEN Scanner

Exemple :

a face	-facere	a învăța	-învățătură
(verb)	-făcător		-învățământ
	-făcătură		-învățător, e
	-făcăleț, a, i, e		-învățăcel
	-a desface		-învăț (obișnuința)-(derivare regresivă)
	-desfăcătură		-dezvăț (dezobișnuința)
	-desfacere		-învățat (cărturar)
	-desfăcut, a, e, i		-învățat, a, i, e
	-a preface		-învățare
	-prefacere		-neînvățare
	-prefăcut, a, e, i		-reînvățare
	-prefăcător		-dezvățare
	-prefăcătorie		-neînvățat, a, e, i
	-a contraface		-dezvățat, a, e, i
	-contrafacere		-reînvățat, a, e, i
	-contrafăcut, a, e, i		locuțiuni :
	-contrafăcător		învățătură de minte
	-făcut, ă, e, i		a da învățătură
	-răsfăcut, ă, e, i		
	-binefacere		
	-binefăcător		
	-binefăcut, a, e, i		
	-răufăcător		

3.5 *Mijloacele externe de îmbogățire a vocabularului*

Principalul mijloc extern de îmbogățire a vocabularului îl constituie împrumuturile din alte limbi.

Împrumuturile lexicale sunt cuvinte intrate în limba română din alte limbi şi adaptate sistemului fonetic şi gramatical al limbii române.

Aceste cuvinte au pătruns în limba română pe cale directă (prin contactul nemijlocit cu alte popoare, cu limbi diferite) şi pe cale indirectă (prin intermediul cărţilor).

După limba din care provin,împrumuturile sunt:

- slave: babă, ceată, dar, glas, grijă, izvor, milă, bogat, bolnav, a darui, a dovedi etc.

Scanned with OKEN Scanner

- maghiare: belşug, gând, hotar, gingaş, uriaş, a bănui, a îngădui etc.
- turceşti: iaurt, magiun, pilaf, rahat, sarma, chior, barcagiu, durduliu etc.
- greceşti: taifas, politicos, lefter, a fandosi, plictisi etc.

Imprumuturi neologice - sunt cuvinte care au pătruns în limbă după secolele XVIII-XIX.

Exemple:

- neologisme de origine franceză : persoană, curier, mesager, individ, nobil, ordin, comandă, raport, patrie, poet, colonel, funcționar etc.
- origine germană (mai ales termeni tehnici): bormaşina, electrocar, gater, foraiber, rolă, şaibă, ventil, rucsac, glasvand, ştecăr etc.
- origine italiană: allegro, alto, bariton, chitara, flaut, solfegiu, tenor, opera, etc.
- origine engleză : fotbal, fault, gol, golf, scor, parking, picup, week-and etc.

Având în vedere numărul mare al cuvintelor neologice se recomandă consultarea "Dicționarului de neologisme" deosebit de util in aprofundarea studiului.

Scanned with OKEN Scanner

PARTEA a III-a

MORFOLOGIA

Gramatica este ştiinţa care studiază acea parte a limbii care permite cuvintelor să realizeze comunicarea între vorbitori şi anume structura gramaticală a limbii.

Gramatica cuprinde două mari părţi:

- morfologia (din cuvântul grec"morfe"-formă şi "logos" -învăţătură).
- sintaxa (din cuvântul grec"sintaxis"-îmbinare).

Morfologia este partea gramaticii care studiază forma cuvântului,modificarile formei şi ale conţinutului,valorile gramaticale exprimate prin formele cuvântului.

În morfologie cuvintele se numesc *părţi de vorbire* - adică clase lexico-gramaticale caracterizate prin anumite trăsături generale,formale şi de conţinut.

După criteriul morfologic,al modificării formei, părţile de vorbire se împart în:

- *părţi de vorbire flexibile*: substantivul, articolul, adjectivul, pronumele, numeralul,verbul. Acestea îşi modifică forma în timpul comunicării (sunt flexibile).

- *părţi de vorbire neflexibile* (nu-şi modifică forma în timpul comunicării): prepoziţia, conjuncţia, interjecţia, adverbul.

Prin denumirea de "clase lexico-gramaticale", alături de cuvânt înţelegem diversele grupuri de cuvinte cu înţeles unitar care se comportă ca un singur cuvânt,adică locuţiunile.

Fiecărei părţi de vorbire (în afară de articol) îi corespunde în planul vorbirii o locuţiune.

Astfel:

-substantivului - locuţiuni substantivale: părere de rău = regret, ţinere de minte = memorie, aduceri - aminte = amintiri, punct de vedere = părere, opinie, nod în papură = defect, cusur, bătaie de cap = necaz, învăţătură de minte = pildă, experienţă, exemplu, etc.

Scanned with OKEN Scanner

-adjectivului - locuțiuni adjectivale:fel de fel = diverşi, (om) cu scaun la cap-chibzuit, înţelept, (om) de încredere, de valoare, de ispravă, (om) cu stare, cu judecată, cu sânge rece, (om) în floarea vârstei (tânăr), lucru de căpetenie, ca vai de lume etc.

-numeralului - câte şi mai câte, multe, câte verzi şi uscate, de zeci de ori, de cinci ori, a doua oară, a nu ştiu câta oară.

-pronumelui - nu ştiu cine, nu ştiu ce (format din verbul nu stiu + pron. relative: ce, cui, care, câtă, câte, câţi, cine ştie ce, cine, etc.).

-verbului - a-şi aduce-aminte, a da buzna, a se da de-a dura, a-i părea bine etc.

-adverbului - în faţa, în dreapta, în stânga, pe de rost, din ce în ce, etc.

-prepoziției - alături de, dincolo de, în caz de, de-a lungul, de jur-împrejurul etc.

-conjuncției - pentru că, după ce, ca şi cum etc.

-interjecției - ba zău, nu zău, ia uite, iate uită, etc.

Fiecărei părți de vorbire îi corespund anumite categorii gramaticale: gen, număr, caz, persoană, număr, mod, timp, diateză, grad de comparație, articularea etc.

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

CAPITOLUL I

SUBSTANTIVUL

Este partea de vorbire flexibilă care denumeşte lucruri, fiinţe, fenomene, noţiuni, idei, relaţii etc., şi se caracterizează prin categoriile gramaticale de : gen, număr, caz, articol.

A. ***După gen, substantivele sunt:***

a - *masculine* (le recunoaştem după cum primesc la singular "un" iar la plural "doi")

Exemple :

un om - *doi* oameni
un cocoş - *doi* cocoşi etc.

- denumesc fiinţe de sex bărbatesc: *bărbat, cal, cocoş, berbec, papagal* etc.
- numele lunilor anului: *ianuarie, februarie.....*
- numele pomilor fructiferi:*măr, păr, prune, cireşi*
- numele notelor muzicale: *do, re, mi, fa....*
- numele cifrelor: *unu, doi, trei, patru.....*

Excepţie:

subst. *mie, sută* - gen feminin
subst. *milion, miliard* - neutru
- numele literelor: *a, b, c, d,...*
- nume de profesii : *inginer, fierar, doctor,* etc..
- nume de monede: *ban, leu, dolar, franc, dinar.*

Excepţie: lira, marca, para, rubla - sunt de genul feminin.
-nume de plante şi flori: *ardei, pătrunjel, muşeţel, bujor, crin, trandafir.*

b - *feminine* - denumesc fiinţe de sex femeiesc sau care prin analogie sunt considerate ca feminine.

Le recunoaştem după cum primesc la singular "o", iar la plural "două".

Exemple : o fată - două fete, o carte - două carţi etc. Sunt feminine substantivele care denumesc:

- ființe de sex femeiesc: *mama, femeie, fiica, nora, bunica, iapa, capra, gaina,* etc.
- nume de lcruri: *carte, casă, rochie, masă,* etc.
- nume de fructe: *pară, banană, ceapă, piersică.*

Excepție : ananas, strugure - masculin; măr - neutru.

- numele zilelor, anotimpurilor, părțile zilei: *luni, marți, iarna, primavara, dimineața, seara, noaptea.*

Excepție : amurg, prânz, asfințit - neutru.

- nume de țări, continente : *România, Franța, Asia, Europa* etc.

Excepție : Laos, Luxemburg, Yemen, Iran, Irak, Congo, Vietnam, etc. - neutru.

- nume de flori: *gladiolă, garoafă, lalea, crizantemă,* etc.
- sentimente, stări psihice, atitudini : bucurie, iubire, gelozie, frică, etc.
- substantive provenite din infinitive lungi : căutare, citire, scriere, etc.

c - *neutre* - sunt de genul neutru substantive care denumesc obiecte, nume generice sau cu sens colectiv.

Se recunosc după cum primesc la singular "un", iar la plural "două".

Exemple : un tablou - două tablouri, un popor - două popoare etc.

Sunt neutre substantivele care denumesc:

- nume de lucruri : *birou, caiet, stilou, creion, ghiozdan, tablou, plug,* etc.
- nume de simțuri: *auz, văz, miros,* etc.
- acțiuni (provenite din verb la supin) : *scris, format, cules,* etc.
- nume de sporturi: *fotbal, box, baschet.*
- nume de vânturi : *crivăț, austru,* etc.

O serie de substantive formează femininul de la masculin:

elev - elevă
inginer - ingineraă
director - directoare
pictor - pictorița
actor - actrița
mire - mireasă

(Astfel de substantive se numesc moționale)

Alte substantive au aceeași formă atât pentru masculin cât și pentru feminin (substantivele epicene) : elefant, lăstun, papagal, pițigoi, vultur, girafă, camilă, privighetoare, etc.

Scanned with OKEN Scanner

B. ***După număr, substantivele sunt*** :

a - *la numărul singular* - când indică un singur exemplar dintr-o categorie de obiecte: tată, mamă, casă, câine, carte, pom, continent, țară, etc.

b - *la numărul plural* - când indică mai multe exemplare sau mai multe obiecte de același fel: tați, mame, case, câini, cărți, pomi, continente, tări, etc.

O serie de substantive au forme duble pentru plural : coală - coale, coli ; dorința -dorințe, dorinți; roată -roate, roți; albuș - albușe, albușuri; hotel - hotele, hoteluri; chibrit - chibrite, chibrituri.

Limba literară a adoptat una sau alta dintre variante.

Unele substantive au forme numai pentru singular sau numai pentru plural.

- forma numai singular (defective de plural): lapte, mazăre, miere, sânge, unt, tenis, fotbal, bunătate, curaj, foame, înțelepciune, sete, etc.
- forme numai pentru plural (defective de singular) : icre, zori, câlți, șale

Substantivele colective au forma de singular dar denumesc mai multe obiecte sau persoane : tineret, muncitorime, brădet, tufiș, lăstăriș, etc.

C. ***După formă substantivele sunt*** :

- simple - formate dintr-un singur cuvânt : masă,c asă, carte, etc.
- compuse - formate din două sau mai multe cuvinte :
inginer-șef, bunăvoință, Curtea de Arges, etc.
- locuțiuni substantivale - grupuri de cuvinte cu valoarea unui substantiv : băgare de seamă = atenție, ținere de minte = memorie, păreri de rău = regrete, aduceri aminte = amintiri etc.

D. ***După felul obiectului denumit*** :

- comune - denumesc obiecte de același fel luate în mod general : om, țară, munte, oraș
- proprii - denumesc obiecte de același fel, luate în mod particular : Ion, Nicoleta, România, Himalaia, Munții Retezatului, Turnu-Severin, Craiova, etc.

Cazul substantivelor

Cazul substantivelor- exprimă relația dintre cuvinte și este forma pe care o iau acestea pentru a exprima o anumită funcție sintactică.Categoria de caz o are substantivul, articolul, adjectivul, pronumele, numeralul (participiul adjectival și gerunziul acordat au această categorie prin acord cu substantivul determinat).

În limba română există cinci cazuri, fiecare având anumite funcții sintactice (în afara vocativului) : Nominativ (N), Genitiv (G), Dativ (D), Acuzativ (Ac), Vocativ (V).

Scanned with OKEN Scanner

Funcția sintactică a cazurilor

Nominativul

Substantivul în nominativ răspunde la întrebarea: cine? ce? şi poate avea următoarele funcții sintactice:

1. *Subiect* :
Copilul se joacă. (substantiv comun simplu)
Cristina învață mult. (substantiv propriu simplu)
Floarea-soarelui a răsărit. (substantiv comun compus)
Turnu-Severin este un oraş aşezat pe malul Dunării. (substantiv propriu compus)

2. *Nume predicativ*:
El este inginer. (s.c.s)
Fiica mea este Oana. (s.p.s)
Domnul acela este inginer-şef. (s.c.c.)
Oraşul din zare este Turnu-Severin.(s.p.c.)

3. *Apoziție simplă sau dezvoltată (atribut substantival opozițional)*
Lidia, fiica, i-a facut cadou acest ceas.
Lidia, fiica prietenei mele, i-a facut cadou acest ceas.

Obs: Apoziția se întâlneşte, de obicei, în cazul N,indiferent de cazul substantivului determinat.

Ex: Am cunoscut pe tatăl studentei mele, Cati.
studentei - caz (G).
Cati - apoziție simplă (N).
Ați fost în vizită la o prietenă, Corina.
la o prietenă - AC
Corina - N

4. *Elementul predicativ suplimentar*
Eu te văd studentă peste câteva luni.(ca şi studentă; că vei fi studentă)
"Am avut nuntaşi
Brazi şi paltinaşi
Preoți,munții mari".
(Am avut ca şi nuntaşi,ca şi preoți).
(Am avut brazii şi păltinaşii ca şi nuntaşi).
(Am avut munții ca şi preoți).

Genitivul

Substantivul în genitiv răspunde la întrebările (al, a, ai, ale) cui ? şi poate avea următoarele funcții sintactice :

Scanned with OKEN Scanner

1. *Subiect* - Ai casei au plecat.

2. *Nume predicativ*
Meritele sunt ale elevei. (ale Cristinei, ale inginerului-şef, etc.)
Ei sunt contra războiului.

3. *Atribut substantival*
- genitival (fără prepoziţie) :
Cărţile copiilor sunt interesante. (Cristinei, inginerului-şef, etc.)
- cu prepoziţie:
Sondajul asupra rezultatelor la examen a fost edificator.
Mersul înaintea maşinii este periculos.
Lupta contra sărăciei continuă.
Măsurile împotriva colegului sunt nedrepte.
Copacul din dreapta casei este un brad.
(din faţa, din spate, din dosul etc. locuţiuni prepoziţionale genitivale)
- apoziţional
Copilul Danielei, adică al prietenei mele, este silitor.

4. *Complement indirect*
Tinerii luptă împotriva minciunii .
Ei s-au ridicat contra nedreptăţii.

5. *Complement circumstanţial de loc*
Maşina a staţionat în stînga străzii.

6. *Complement circumstanţial de timp*
Tu ai sosit acasă înaintea părinţilor.

7. *Complement circumstantial de mod*
El a acţionat contra propriei sale dorinţe (împotriva dorinţei sale.)
Inlocuind substantivul precedat de prepoziţie cu un adverb de mod „aşa", „bine", „greşit" se observă clar comlementul de mod :
El a a acţionat aşa, el a acţionat bine.
El a acţionat greşit.
El a acţionat contra propriei sale dorinţe.

8. *Complementul circumstanţial de cauză*
El a întârziat din pricina autobuzului.
Tu ai lipsit de la spectacol din cauza bolii.

9. *Complement circumstanţial condiţional*
În locul prietenului tău, aş tăcea.

10. *Complementul circumstanţial de concesie*
În ciuda insuccesului, tot e vesel.
În pofida necazurilor, el rămâne optimist.

Scanned with OKEN Scanner

11. *Complement circumstanțial de scop*
El se pregăteşte în vederea examenelor.

Dativul

Substantivul în cazul dativ răspunde la întrebarea "cui ?" şi poate avea următoarele funcții sintactice :

1. Atribut substantival
- fără prepoziție:
Far ce-mi luminezi mintea,adevărată călăuză sufletului meu.
Preot deşteptării noastre, semnelor vremii profet.
Oferirea de diplome sportivilor învingători s-a făcut într-un cadru restrâns.
- cu prepoziție:
Succesul grație muncii (mulțumită muncii, datorită muncii) a fost mare.
- apozițional:
I-am cerut prietenei mele, adică Alinei, o carte.

2. Complement indirect
Tu oferi prietenei tale o floare.
I-am adus băiețelului o minge.
Cinste eroilor patriei!

3. Complement circumstanțial de loc
(dativul locativ)
Puii stau lipiți pământului.
Stai locului, Ionele !
Aşterne-te drumului, bade Ioane!
Noi ne ținem locului de teama lupului.
Țăranul este legat pământului, iubindu-l cu toată ființa lui.

4. Complement circumstanțial de mod
El a răspuns conform (contrar) regulamentului.

5. Complement circumstanțial instrumental
El a reuşit în viață datorită (multumită,grație) muncii sale.

Acuzativul

Substantivul în acuzativ răspunde la întrebările : pe cine ?, ce ?, unde ?, când ?, cum ?, încotro ? etc.

1. *Subiect* (substantiv precedat de prepoziția simplă „la" cu valoare cantitativă : multă, mulți, multe)

Scanned with OKEN Scanner

Au căzut la frunze în timpul furtunii!
S-a adunat la lume în fața primariei!
S-au frânt la crengi din cauza vântului!

2. *Nume predicativ*
Cartea aceasta este de gramatică.
Gândul lui este la vacantă.
Florile sunt pentru mama.
Inghețata este cu ciocolată.
Podul este de beton.

3. *Atribut substantival* (substantiv precedat de prepoziții sau loc. prep.)
Livada cu pomi a înflorit.
Cartea de povești este deschisă.
Mărul din grădină s-a uscat.
Omul fără griji doarme liniștit.
Cărarea spre sat șerpuiește pe lângă râu.
Saltul în gol este periculos.
Lovitura sub centură este interzisă.
Drumul spre cabană este marcat.
Pregatirea bolnavului înainte de operație este binevenită.
Călătoria alături de prieteni a fost o plăcere.
Un glas ca de copil se auzi în curte .
Un om cât un munte calcă apăsat pe ulița.

Observații : Prepozițiile "ca", "cât" provenite din adverbe de comparație,au ca element regent un substantiv, ca urmare formează un atribut.
O prietenă de la Iași a sosit în vizită.
El părea un barbat de pe la munte.

4. *Atribut apozițional*
Am admirat-o pe prietena ta, adică pe Irina.

5. *Complement direct*
Tu citești cartea aceasta.
Noi o chemam pe colega aceasta .
Noi o chemam pe acestă colegă.
Fata mânca la plăcinte și mânca bine.

6. *Complement indirect*
Ți-ai amintit de tinerețe.
Te gândești la examen.

7. *Complement de agent*
Problema este rezolvată de elevi.

Scanned with OKEN Scanner

8. *Complement circumstanțial de loc*
Vara copii merg la mare.
El se indreptă spre oraș.

9. *Complement circumstanțial de timp*
El s-a întors de la școală spre prânz (către prânz).
El a învățat toată ziua.
Petrecerea s-a terminat pe la miezul nopții.

10. *Complement circumstanțial de mod*
Colegul tău calcă a popă.
Tu ai răspuns cu bucurie.
Bradul a crescut mai mare decât casa.
Vorbea la fel de calm ca tata.
Ea te-a părăsit fără păreri de rău. (locuțiune substantivală)

11. *Complement circumstanțial de cauză*
Copilul plângea de rușine.
Tu n-ai venit acasă de frică.

12. *Complement circumstanțial de scop*
Tu te pregătești pentru examen.
Tu ai fost în oraș *după cumpărături.*
Eu fac totul *spre satisfacția* familiei.

13. *Complement circumstanțialcondițional*
În caz de nevoie, spargeți geamul.
În condițiile stabilite, primesc propunerea.

14. *Complement de concesie*
Cu toată silința, nu a înțeles nimic.
Cu tot efortul tot n-a ajuns primul.
Cu toate intervențiile părinților, tot n-a fost primit în audiență.

Vocativul - Este singurul caz în care substantivul nu are funcție sintactică. El exprimă o chemare

Exemplu: Ioane,vino repede!
substantiv în vocativ fără funcție sintactică

În cazul în care un substantiv în vocativ însoțește un alt substantiv pe care îl identifică, acesta are funcție sintactică de atribut apozițional:

Exemplu: Mamă Ilinco,vino până la mine!
substantiv în vocativ, funcție de atribut apozițional

Observație : Cuvintele care însoțesc un substantiv în vocativ (substantive, adjective, pronume, numerale) au funcție sintactică proprie.

Scanned with OKEN Scanner

Exemplu: Primul pluton, ascultă comanda la mine!
primul - nr. ordinal, atribut adjectival
pluton - substantiv în vocativ fără funcţie sintactică

Exemplu : Fiul meu cel drag, bine ai venit!
fiul - substantiv în vocativ fără funcţie sintactică
meu - atribut adjectival, adj. pron. posesiv
cel drag - atribut adjectival, adjectiv propriu-zis, precedat de art. demonstrativ „cel"

Exemplu : Dragul meu prieten!
dragul - atribut adejectival, adjectiv propriu-zis
meu - atribut adejectival, adjectiv pron. posesiv
prieten - substantiv în vocativ fără funcţie sintactică

Exemplu: Gâze, flori întârziate!
gâze, flori - substantive în vocativ fără funcţie sintactică
întârziate - atribut adjectival, adjectiv provenit din verb la participiu

De retinut: În afara Nominativului şi Vocativului, toate cazurile au prepoziţii şi locuţiuni prepoziţionale ce se vor studia la capitolul „Prepoziţia".

Îndrumare - La analiza morfo-sintactică a substantivului se vor numi toate caracteristicile acestuia:
- felul (comun, propriu)
- forma (simplu, compus, locuţiune subst.)
- genul (masculuin, feminin, neutru)
- numarul (singular, plural)
- articolul (articulat hotărât, nehotărât, posesival, genitival sau nearticulat)
- cazul
- funcţia sintactică

Declinarea : Forma pe care o ia substantivul la trecerea prin cele cinci cazuri se numeşte declinare
Declinarea poate fi:
a - *articulată* - când substantivul este însoţit de articol hotărât enclitic
N - copilul - copila - copiii - copilele
D - copilului - copilei - copiilor - copilelor
Ac - copilul - copila - copiii - copilele
V - copilule! - copilo! - copii! - copilelor!

Observaţie. Câteva substantive nu pot avea articol hotărât enclitic; ele sunt precedate de articolul hotărât proclitic „lui" ; vodă, Ion, Carmen, Traian, Mircea etc. Ele se vor declina:

Scanned with OKEN Scanner

N. Traian (Mircea, Ion, vodă) este serios.

G.D. Cartea lui Traian; Cămaşa lui Mircea; Scaunul lui vodă; Dau lui Traian (lui Mircea, lui vodă) toată consideraţia.

Ac (pe) Traian, Mircea, vodă etc.

V. Traiane! Mirceo! Ioane! Carmen!

b - *nearticulată* - când substantivul este însoţit de articol nehotărât sau orice alt determinant

N.Ac. - Un copil - O copilă - Nişte copii - Nişte copile

G.D. - Unui copil, unei copile - unor copii - unor copile

Scanned with OKEN Scanner

CAPITOLUL II

ARTICOLUL

Este partea de vorbire flexibilă care nu are înțeles de sine stătător şi nu poate avea funcție sintactică.

Articolul are rolul de instrument gramatical.

În limba română, articolul este de mai multe feluri : hotărât, nehotărât, demonstrativ, posesival-genitival

1. *Articolul hotărât enclitic* (aşezat la sfârşitul cuvântului)

Gen	Masculin		Feminin		Neutru	
Caz/Nr.	singular	plural	singular	plural	singular	plural
N. Ac.	-l	-i	-a	-le	-e	-le
G. D.	-lui	-lor	-ei	-lor	-lui	-lor
V.	-le!	-lor!	-o!	-lor!		

Articolul hotărât proclitic (se aşază în fața substantivelor comune şi proprii care nu pot fi articulate cu articolul hotărât enclitic: vodă, Traian, Mircea, Ion, Carmen, ianuarie,.....(lunile anului), numerale care indică un anumit an.

Exemple:

Sabia lui vodă, Cartea lui Traian, zilele lui ianuarie, în vara lui 1944 etc.

2.*Articolul nehotărât* are formele:

Gen	Masculin		Feminin		Neutru	
Caz/Nr.	singular	plural	singular	plural	singular	plural
N. Ac.	un	nişte	o	nişte	un	nişte
G. D.	unei	unor	unei	unor	unui	unor

Scanned with OKEN Scanner

3. *Articolul posesiv genitival*

Gen	Masculin		Feminin		Neutru	
Caz/Nr.	singular	plural	singular	plural	singular	plural
N. Ac.	al	ai	a	ale	al	
G. D.	alui	alor	alei	alor	alor	

Însoţeşte un substantiv sau substitut în cazul G.

Se acordă în gen, număr şi caz cu substantivul determinat, nu cu pronumele sau substantivul în cazul genitiv.

Un creion al elevei a căzut de pe bancă.

↓

art. posesival

Se acordă cu substantivul "creion" în cazul N, şi nu cu substantivul "elevei" în cazul G.

Acest creion al nostru este roşu.

4. *Articolul demonstrativ* însoţeşte un adjectiv sau un numeral făcând legatura între această parte şi substantivul determinat.

Are formele:

Gen	Masculin		Feminin		Neutru	
Caz/Nr.	singular	plural	singular	plural	singular	plural
N. Ac.	cel	cei	cea	cele	cel	cele
G. D.	celui	celor	celui	celor	celui	celor

Exemple:

Băiatul cel frumos, fata cea harnica.

Copii cei ascultători, mamele cele iubitoare, drumurile cele bătătorite etc.

Articolul demonstrativ se acordă în gen şi număr cu substantivul determinat:

Fata cea harnică - feminin singular

Fetele cele harnice - feminin plural

Radu cel Frumos - Ştefan cel Mare - masculin singular - formează un substantiv propiu compus.

Băieţii cei trei, băiatul cel dintâi - leagă un numeral de substantivul determinat.

Când însoţeşte un adjectiv cu rol de atribut adjectival, articolul va avea genul, numărul şi cazul substantivului determinat.

Scanned with OKEN Scanner

Exemple: Cărțile elevilor celor harnici sunt îngrijite. - atribut adjectival, masculin plural, caz genitiv, însoțit de articolul demonstrativ "celor".

Atenție: Atât articolul demonstrativ cât şi pronumele demonstrativ forma scurtă au aceleaşi forme: cel, cea, cei, cele. Sunt pronume atunci când sunt urmate de un substantiv.

Exemple: Cel cu cartea a ieşit în fața clasei.

Acela (cel) - pronume demonstrativ, masculin, singular, N, subiect.

Făt-Frumos merse spre cel om.

Acel (cel) - adjectiv pronominal demonstrativ, masculin, singular, Ac, atribut adjectival.

Scanned with OKEN Scanner

CAPITOLUL III

ADJECTIVUL

Adjectivul este partea de vorbire flexibilă care exprimă însuşirea (calitatea) unui obiect. Însoţeşte un substantiv cu care se acordă în gen, număr şi caz.

Adjectivul poate exprima:

- însuşirea, proprietatea unei fiinţe sau a unui obiect: *frumos, bun, inteligent, greu, usor, drag, tânăr* etc.
- materia din care este alcatuit: *osos, fibros, lemnos, metalic, aurifer* etc.
- originea: *oltean, franţuzesc, studenţesc, ţărănesc, vienez, american* etc.

Felul adjectivelor:

a- *propriu-zise*: *frumos, bun, curajos* etc.

b- *provenite din* :

- verbe la participiu: *citit, citită, scris, scrisă.*
- verb la gerunziu: mâini *tremurânde*, coşuri *fumegânde*, ochi *lăcrimânzi* etc.
- pronume: *Acel* (*acest*) elev a câştigat (adjectiv pronominal demonstrativ).

Fiecare elev (alt, oricare) - adjectiv pronominal nehotărât.

Nici un copac (nici o) - adjectiv pronominal negativ.

Al cui copil esti tu? (adjectiv pronominal interogativ).

Ştiu [1] / *care* copii sunt cuminţi.[2] / - adjectiv pronominal relativ rol de element relaţional, funcţia sintactică de atribut adjectival.

Copiii *mei* sunt cuminţi - (adjectiv pronominal posesiv).

După terminaţie, adjectivele sunt:

a-*variabile* - cu două terminaţii: *bun - bună, buni - bune, moale - moi*
-variabile - cu o terminaţie: *verde - verzi*
b-*invariabile*: *gri, maro, cumsecade, eficace, motrice, propice*

După formă, adjectivele sunt :

a-simple, formate dintr-un singur cuvânt: *frumos, înalt, bun*

Scanned with OKEN Scanner

b-compuse: *cumsecade, binecrescut, galben-auriu, alb-gălbui, tehni-co-stiintific, franco-român* etc.

c- locuțiuni adjectivale:

(om) *cu dare de mâna* - înstărit, bogat

(om) *cu scaun la cap* - chibzuit

(om) *cu noroc* - norocos

(om) *cu minte* - înțelept

(om) *cu capul în nori* - aiurit, zăpăcit, neatent

(om) *fără teamă şi prihană* - pur, neprihănit etc.

Gradele de comparație

Exprimă gradul (măsura) în care o însuşire caracterizează un obiect în raport cu aceeaşi însuşire a aceluiaşi obiect sau a altui obiect

Gradele de comparație sunt:

1. *Pozitivul* - enunță calitatea sau însuşirea fără a o compara: copil *bun*, elev *silitor*, fată *frumoasă*.

2. *Comparativul*:

- de superioritate: *mai bun, mai silitor, mai frumoasă*
- de egalitate: *la fel de bun* (tot aşa de), *tot atât de silitor, la fel de frumoasă.*
- de inferioritate: *mai puțin bun, mai puțin silitor, mai puțin frumoasă.*

Al doilea termen de comparație se introduce prin adverbele de comparație: "ca", "decât", "întocmai ca", "aşa că", "la fel de", "tot aşa de".

El este mai puțin bun ca (decât) acesta.

Tu eşti la fel de inteligent ca mama ta.

Tu eşti mai silitor decât sora ta.

3. *Superlativul* este de două feluri: relativ şi absolut.

a-*Superlativul relativ* - arată că însuşirea unui obiect (ființe) se află la gradul cel mai înalt sau cel mai scăzut comparată cu aceeaşi însuşire sau cu o alta. Superlativul relativ se realizează din forma comparativului de superioritate sau inferioritate precedat de articolul demonstrativ: "cel", "cea", "cei", "cele".

El este cel mai bun dintre elevi.(din clasă)

Al doilea termen al comparației se introduce prin prepozițiile: "dintre", "între".

Este omul cel mai bun *între* oameni. Este elevul cel mai silitor dintre toți.

Al doilea termen al comparației poate lipsi.

Exemplu:

Tu eşti cea mai frumoasă.

Scanned with OKEN Scanner

b-*Superlativul absolut* - arată că însuşirea este în cel mai înalt grad fără a fi comparată cu o alta însuşire.

Se construieşte cu ajutorul adverbului "foarte", mai rar cu adverbul "tare".

Exemple:

Ea este foarte frumoasă.
Tu eşti tare harnic.

Pe lângă aceste adverbe, există o serie de locuţiuni adverbiale care pot reda superlativul absolut: cu totul şi cu totul, nespus de, uluitor de, nemaipomenit de, extraordinar de, din cale-afară de etc.

Unele adjective nu pot avea grad de comparaţie, fie pentru faptul că însuşirea exprimată nu poate fi comparată, fie că, la origine, ele sunt deja comparative sau superlative.

Adjective fără grad de comparaţie: *interior, inferior, superior, major, gigant, exterior, anterior, optim, ultim, uriaş, suprem, întreg, mort, complet, oral, unic, veşnic, general, perfect, principal, desavârşit, endocrin* etc.

Funcţia sintactică a adjectivului :

1. Atribut adjectival: Am citit o carte *interesantă*.

2. Nume predicativ: Ziua era *frumoasă*.

3. Complement indirect: *Din galben* s-a facut rosu./ *Din sărac* a ajuns bogat.

4. Element predicativ suplimentar: Cărarea cobora chinuită. (nominativ)

Eu te ştiu de înţeleaptă. (acuzativ)

5. Complement circumstanţial de timp: *De tânără* era recunoscută drept un talent.

Te cunosc *de mică*.

6. Complement circumstanţial de mod: El era mai mult îndrăzneţ *decât isteţ*.

7. Complement circumstanţial de cauză: Toată lumea o evita *de rea*.
Tu stai acasă *de bolnavă*.

8. Complement de relaţie: *De cuminte*, e cuminte,
Dar de gură-i cât o şură.

9. Complement circumstanţial de concesie: *Chiar bolnav* şi tot va veni la şcoală.

Scanned with OKEN Scanner

Observații. Prin poziția antepusă față de substantivul pe care îl determină, adjectivul preia articolul acestuia:

Copilul frumos - Frumosul copil

Un elev harnic - Un harnic elev

Adjectivul își poate schimba valoarea gramaticală devenind:

- substantiv (prin substantivizare);

Frumosul merge pe apă. (articol hotarat)

Cel frumos merge pe apă. (articol demonstrativ)

Un frumos ca el rar întâlnești. (articol nehotărât)

- adverb:

Tu cânți frumos. (adverb de mod, complement de mod).

Scanned with OKEN Scanner

CAPITOLUL IV

PRONUMELE

Pronumele este partea de vorbire flexibilă care ține locul unui substantiv. Pronumele este de mai multe feluri: *personal, reflexiv, de întărire, posesiv, demonstrativ, nehotărât, interogativ, relativ, negativ.*

Pronumele personal

Pronumele personal este pronumele care indică persoana vorbirii (eu, noi), cu care se vorbeşte (tu, voi), despre care se vorbeşte (el, ea, ei, ele). Are forme accentuate şi neaccentuate. Se declină la toate cele cinci cazuri, având formele după schema următoare:

Singular

Persoana	N	G	D		Ac		V
I	eu		mie	îmi, mi	pe mine	mă	
II	tu		ție	îți, ți	pe tine	te	tu !
III	el	al (a, ai, ale) lui	lui	îi, i	pe el	îl, l-	
	ea	al (ai, a, ale) ei	ei	îi, i	pe ea	o	

Plural

Persoana	N	G	D		Ac		V
I	noi		nouă	ne, ni	pe noi	ne	
II	voi		vouă	vă, vi	pe voi	vă	voi !
III	ei	al (ai, a, ale) lor	lor	le, li	pe ei	îi, i	
	ele	al (ai, a, ale) lor	lor	le,l i	pe ele	le	

Scanned with OKEN Scanner

Pronumele personal cu valoare neutră

Nu are funcţie sintactică, se întâlneşte în diverse expresii: a luat-o la sănătoasa, o facea pe deşteptul, o ţine una şi bună

îi: îi dă cu gura înainte, îi dă mereu cu vorba

i: dă-i cu bere, dă-i cu vin, zi-i înainte

le: le vede la matematică, le are la gramatică, le ştie la muzică.

Pronumele personal în dativul posesiv

Are funcţie sintactică de atribut pronominal:

Faţa-mi era palidă, îngălbenită de furie.

Mâna-ţi mică mângâia braţul fotoliului.

Trupu-i era înalt.

Pronumele personal în dativul etic

Nu are funcţie sintactică, se analizează împreună cu verbul pe care îl însoţeşte.

Şi mi-ţi-l făcu una cu pământul.

Ori mi-eşti bolnăvioară.

Observaţie: Formele neaccentuate ale pronumelui personal care însoţesc o interjecţie au funcţie sintactică. După interjecţiile: "na", "iată", "iaca", "uite", pronumele personal se scrie cu cratimă şi are funcţia sintactică de complement direct sau atribut pronominal în dativ.

a) Complement direct:

- Dă-mi caietul!
- Na-l → (pe el, l) → c.direct
- Iată-l (mă, ne, vă, te, le, o)
- Uită-l (mă, te, ne, vă, le, o)

b) Atribut pronominal în dativ:

- Iată-mi prietenii!
- Iaca-ţi rezultatele! (ale cui rezultate? - Ale tale, ti → atribut pronominal)

Funcţia sintactică a pronumelui personal

1. Subiect în cazurile:

- Nominativ: El citeşte.
- Genitiv: Ai lui au plecat la mare.

2. Nume predicativ în:

- Nominativ: Prietenul meu este el.
- Genitiv: Caietul este al lui.

Scanned with OKEN Scanner

- Acuzativ: Florile sunt pentru ea.

3. Atribut pronominal:
- în - genitiv:
a) fără prepoziție: Cartea lui este pe masă.
b) cu prepoziție sau locuțiune prepozițională: Copiii din jurul lui îl admirau. Hotărârea împotriva ei a fost nedreaptă.
- în dativ cu prepoziție: Succesul grație lui ne-a încântat.
- în dativ posesiv: Mâna-ți era rece.
- în nominativ (apoziție): Elena, ea, este prietena lui.
- în acuzativ - cu prepoziție sau locuțiuni prepoziționale:
Darul pentru el este pregătit.
Călătoria alături de el este o plăcere.
Excursia împreună cu voi a fost reușită.

4. Complement direct: Pe ea am căutat-o.

5. Complement indirect:
- în genitiv - Prietenii au luptat contra lui.
- în dativ - Lui i-am adus o carte
- în acuzativ - Mă gândesc la voi.

6. Complement circumstanțial de loc: Copiii alergau spre noi.

7. Complement circumstanțial de timp:
-în genitiv - Tu ai sosit acasă înaintea lui (G).
-în acuzativ - Ai intrat în clasă odată cu mine. / Ai sosit la școală după el.

8. Complement de agent: Problema a fost compusă de el.

9. Complement circumstanțial de mod comparativ : Copiii au cântat ca voi./ Copiii au cântat mai bine decât voi.

10. Complement circumstanțial de cauză: Am întârziat din pricina lui.

11. Complement circumstanțial de scop: Tu ai venit aici pentru el (în acuzativ)./ Ai muncit în scopul lui (în genitiv).

12. Complement condițional: În locul lui, te-aș fi iertat.

13. Complement circumstanțial concesiv: În ciuda lui, noi tot am plecat în excursie.

Alte forme ale pronumelui personal

La persoana a III-a pronumele personal are forme multiple:
Masculin singular: el → dânsul, insul
Masculin plural: ei → dânsii
Feminin singular: ea → dânsa

Scanned with OKEN Scanner

Feminin plural: ele → dânsele

Aceste pronume personale ca şi pronumele personal de politeţe are aceeaşi funcţie sintactică ca şi pronumele personal.

Pronumele personal de politeţe

Are formele:

Persoana a II-a		Persoana a III-a			
singular	plural	singular		plural	
		masculin	feminin	masculin	feminin
dumneata, mata, matale, d-ta	dumnea-voastră d-voastră	dumnealui	dumneaei	dumnealor	dumnealor domniile lor

Locuţiuni pronominale de politeţe: Luminăţia Ta, Înălţimea Sa, Majestatea Sa, Preasfinţia Sa etc.

Pronumele reflexiv

Pronumele reflexiv ţine locul obiectului asupra căruia se exercită direct sau indirect acţiunea verbului. Are forme proprii numai pentru persoana a III-a. Pronumele reflexiv are două cazuri : dativ şi acuzativ.

Formele pronumelui reflexiv :

Cazuri	Pers. I	Pers. II	Pers. III
N	-	-	-
G	-	-	-
D	-	-	accentuat : sie, sieşi; neccentuat : îşi, şi, -şi
Ac	-	-	accentuat : sine, sineşi; neccentuat : se, s

La persoana I-îi şi a II-a formele pronumelui reflexiv coincid cu cele ale pronumelui personal. Distincţia se face după acordul subiectului cu predicatul :

Exemple :

Eu mă spăl. (persoana I-a, număr singular)

↓

pronume reflexiv

Tu mă vezi. (subiectul şi predicatul la pers. a II-a nr. singular, iar pronumele la pers. I-a)
↓
complement direct, pronume personal

Tu îți amintești. (subiect şi predicat la persoana a II-a singular)
↓
pronume reflexiv, pers. a II-a singular)

Eu îți amintesc. (subiect şi predicat la persoana I-a singula)
↓
complement indirect, pronume personal, pers. a III-a singular

Funcția sintactică

În cazul acuzativ, pronumele reflexiv are funcție sintactică de :

- complement direct

El se spală.
↓
complement direct (pe cine spală ? pe sine, se)

-atribut pronominal

Lauda de sine
↓
atribut pronomial (care laudă? de sine)

În cazul dativ , pronumele reflexiv are funcția de :

- complement indirect

El își amintește de vacanță.
↓
complement indirect (cui amintește ? sieşi, îşi)

- atribut pronominal în dativ

El își luă caietul.
↓
atribut pronominal în D (al cui caiet ? al lui, îşi)

Luându-şi haina a plecat.
↓
atribut pronominal în D (a cui haină ? a sa)

Observație

1) Dacă pronumele reflexiv are funcție sintactică, el poate fi reluat în întrebare prin forma sa accentuată sau prin forma accentuată a pronumelui personal sau posesiv.

Scanned with OKEN Scanner

Tu mă vezi. (subiectul şi predicatul la pers. a II-a nr. singular, iar pronumele la pers. I-a)
↓
complement direct, pronume personal

Tu îţi aminteşti. (subiect şi predicat la persoana a II-a singular)
↓
pronume reflexiv, pers. a II-a singular)

Eu îţi amintesc. (subiect şi predicat la persoana I-a singula)
↓
complement indirect, pronume personal, pers. a III-a singular

Funcţia sintactică

În cazul acuzativ, pronumele reflexiv are funcţie sintactică de :

- complement direct

El se spală.
↓
complement direct (pe cine spală ? pe sine, se)

-atribut pronominal

Lauda de sine
↓
atribut pronomial (care laudă? de sine)

În cazul dativ , pronumele reflexiv are funcţia de :

- complement indirect

El îşi aminteşte de vacanţă.
↓
complement indirect (cui aminteşte ? sieşi, îşi)

- atribut pronominal în dativ

El îşi luă caietul.
↓
atribut pronominal în D (al cui caiet ? al lui, îşi)

Luându-şi haina a plecat.
↓
atribut pronominal în D (a cui haină ? a sa)

Observaţie

1) Dacă pronumele reflexiv are funcţie sintactică, el poate fi reluat în întrebare prin forma sa accentuată sau prin forma accentuată a pronumelui personal sau posesiv.

Scanned with OKEN Scanner

2) Cînd verbul tranzitiv, însoțit de pronume reflexiv în D, este urmat de un complement direct ca obiect posedat de subiect, pronumele reflexiv are funcția de atribut pronominal în dativ.

Adesea pronumele reflexiv nu are funcție sintactică, fiind doar marcă a diatezei reflexive.

Exemple :

Eu mă gândesc; tu te ruşinezi.

Pronumele şi adjectivul pronominal de întărire

Pronumele de întărire este partea flexibilă de vorbire care însoţeşte un substantiv sau un pronume cu scopul de a preciza obiectul determinat. Are funcția sintactică de atribut adjectival, mai rar de subiect.

Formele pronumelui de întărire :

Nr.	Gen	Persoana I	Persoana a II-a	Persoana a III-a
singular	m:	însumi	însuți	însuşi
	f:	însămi	înseți	însăşi
plural	m:	înşine	înşivă	înşişi
	f:	însene	însevă	înseşi, însele

Exemple :

Însumi te-am văzut chiulind.

↓

pronume de întărire, subiect

Elevul însuşi a compus acest exercițiu.

↓

atribut adjectival

Tu însuți ai fost împotriva hotărîrii.

↓

atribut adjectival

În vorbirea populară se folosesc adverbele de întărire "chiar", "şi" pentru a sublinia importanța în comunicare a substantivului sau pronumelui determinat.

Exemple :

Chiar tu ai fost împotriva hotărârii.

A venit şi el.

Scanned with OKEN Scanner

Pronumele şi adjectivul pronominal posesiv

Pronumele posesiv este partea flexibilă de vorbire care înlocuieşte numele posesorului, cât şi al obiectului posedat. Este totdeauna însoţit de articolul posesival genitival : al, a, ai, ale.

Formele pronumelui posesiv.

Pronumele posesiv are forme pentru cele trei persoane, după genul şi numărul obiectului posedat şi după numărul posesorilor.

-Un singur obiect posedat - un singur posesor

Persoana (singular)	masculin	feminin
Persoana I-a	al meu	a mea
Persoana a II-a	al tău	a ta
Persoana a III-a	al său	a sa

- Un singur obiect posedat mai mulţi posesori

Persoana	masculin	feminin
Persoana I-a	al nostru	a noastră
Persoana a II-a	al vostru	a voastră
Persoana a III-a	al lor	a lor

- Mai multe obiecte posedate - un posesor

Persoana	masculin	feminin
Persoana I-a	ai mei	ale mele
Persoana a II-a	ai tăi	ale tale
Persoana a III-a	ai săi	ale sale

- Mai multe obiecte posedate - mai mulţi posesori

Persoana	masculin	feminin
Persoana I-a	ai noştri	ale noastre
Persoana a II-a	ai voştri	ale voastre
Persoana a III-a	ai lor	ale lor

Scanned with OKEN Scanner

Datorită articolului, pronumele posesiv poate avea forme de Genitiv - Dativ :

N.Ac	al meu	N.Ac	a mea	N.Ac	al său	N.Ac	a sa	ai noştri
G-D	alui meu	G-D	alei mele	G-D	alui său	G-D	alei sale	alor noştri

Adjectivul posesiv

Adjectivul posesiv are aceleaşi forme ca şi pronumele posesiv (de fapt, orice pronume care însoţeşte un substantiv cu care se acordă în gen, număr, caz, devine adjectiv pronominal.

Caietul meu este pe masă. (Aşezat după substantivul articulat hotărât pierde articolul posesival)

Lângă un substantiv articulat nehotărât sau nearticulat,adjectival posesiv păstrează articolul posesival-genitival.

Exemple:

Un caiet al meu este pe masă. Al meu dor e dor adânc.

Funcţia sintactică a pronumelui posesiv

1. *Subiect* : Ai mei au venit.
↓
subiect exprimat prin pronume posesiv, caz N

2. *Nume predicativ* :

N : Caietul este al nostru.
G : Pământul acesta era alor săi.
Ac: Florile sunt pentru ai noştri.

3. *Atribut pronominal* : Reuşita alor noştri a bucurat toată şcoala.

4. *Atribut adjectival* : Câinele vostru e rău.

5. *Complement direct* : I-am întâlnit pe ai tăi.

6. *Complement indirect* :

G : Duşmanul s-a repezit asupra alor noştri.
D : Am dat alor voştri mingea.
Ac: El îşi aminteşte de ai tăi.

7. *Complement circumstanţial de loc* : El mergea către ai săi (Ac) (sau înaintea alor săi (G))

Scanned with OKEN Scanner

7. *Complement circumstanțial de timp* :

Echipa lor a intrat pe teren înaintea alei noastre. (G) (sau înainte de a noastră (Ac))

8. *Complement circumstanțial de cauză* :

G : El a întârziat din pricina alor săi.

9. *Complement circumstanțial de scop* :

G : El a muncit în scopul alor săi.

Ac: El a muncit toată viața pentru ai săi.

10. *Complement circumstanțial condițional* : În locul alor tăi, eu te-aș fi ajutat.

11. *Complement circumstanțial concesiv* : În ciuda alor săi, el tot a plecat în excursie.

12. *Complement de agent* : Scrisoarea a fost trimisă de ai tăi.

Pronumele şi adjectivul pronominal demonstrativ

Pronumele demonstrativ este partea flexibilă de vorbire care înlocuieşte numele unui obiect indicând apropierea sau depărtarea lui în spațiu ori în timp, identitatea sau diferențierea față de alte obiecte. Pronumele demonstrativ are forme :

a - de apropiere : acesta, aceasta, aceştia, acestea
b - de depărtare : acela, aceea, aceia, acelea
c - de identitate : acelaşi, aceeaşi, aceiaşi, aceleaşi
d - de identificare (de diferențiere) : celălalt, cealaltă, ceilalți, celălalte.

Pe lângă aceste forme se întâlnesc formele populare :

a : ăsta, asta, ăştia, ăstea, iştea, etc.
b : ăla, aia, ăia, ălea, etc.
c : ălălalt, aialaltă, ăilălalți, etc.

Pronume forma neutră : asta, aia. Poartă o rochie scurtă, asta ca să pară mai tânără.

Declinarea pronumelui demonstrativ

	Apropiere				Depărtare			
	Singular		Plural		Singular		Plural	
N. AC.	Masculin	Feminin	Masculin	Feminin	Masculin	Feminin	Masculin	Feminin
	acesta	aceasta	aceştia	acestea	acela	aceea	aceia	acela
G. D.	acestuia	acesteia	aceştora	acestora	aceluia	aceleia	acelora	acelora

Scanned with OKEN Scanner

Atunci când pronumele demonstrativ însoţeşte un substantiv cu care se acordă în gen, număr şi caz, pronumele demonstrativ devine adjectiv pronominal demonstrativ.

Exemple :

Cartea acestuia este mai interesantă.

↓

atribut pronominal, exprimat prin pronume demonstrativ de apropiere, masculin, singular, genitiv

Cartea aceasta este mai interesantă.

↓

atribut adjectival, exprimat prin adjectiv pronominal demonstrativ de apropiere, feminin, singular, N, (se acordă în gen, număr şi caz cu substantivul "cartea" pe care îl determină)

Pronumele şi adjectivul pronominal demonstrativ are forme scurte identice cu formele articolului demonstrativ, cel, cea, cei, cele, urmate totdeauna de substantiv(adverb).

Exemple :

Băiatul cel harnic munceşte în grădină.

↓

articol demonstrativ, fără funcţie sintactică, leagă adjectivul "harnic" de substantivul determinat, "băiat"

Cel cu mingea a tras la poartă.

↓

(Acela) pronume demonstrativ de depărtare, masculin, singular, Nominativ, subiect

Funcţia sintactică a pronumelui demonstrativ

1. *Subiect* : Acesta (acela ...) a venit.
2. *Nume predicativ* : N : Prietenul meu este acesta.
   G : Cărţile sunt ale acestuia.
   Ac: Cartea este pentru cealaltă.
3. *Atribut adjectival* : Copilul acesta (acela ...) este bun.
4. *Atribut pronominal* : Cărţile acestuia sunt noi.
5. *Complement indirect* : D : Dau acestuia o minge.
   Ac: Eu m-am interesat despre acela.
6. *Complement direct* : Tu îl cauţi pe acela.

Scanned with OKEN Scanner

7. *Complement circumstanțial de loc* :
Ac: Eu locuiesc lângă acesta.
G : El stă înaintea acestuia în bancă.

8. *Complement circumstanțial de timp* :
G : Tu ai intrat pe uşă înaintea acestuia.
Ac: Tu ai intrat pe uşă înainte de aceştia.

9. *Complement circumstanțial de mod* :
G : El a răspuns asemenea acestora.
Ac: El a răspuns ca aceştia.
D : - A răspuns conform acestor reguli ?
- Nu, el a răspuns contrar acestora.

10. *Complement circumstanțial de cauză* :
G : El a întârziat din pricina acestora.

11. *Complement circumstanțial de scop* :
G : Tu ai muncit toată ziua în scopul acestora.
Ac : Tu ai muncit toată ziua pentru aceştia.

12. *Complement condițional* : În locul acestora, te-aş fi ajutat.

13. *Complement concesiv* : În pofida acestora, voi tot aţi plecat la film.

14. *Complement de agent* : Poezia a fost scrisă de acesta.

Pronumele şi adjectivul pronominal relativ

Pronumele relativ se foloseşte numai în frază şi este element relațional între regentă şi subordonată, păstrîndu-şi funcția sintactică în propoziția subordonată.

Formele pronumelui relativ :
-simple : care, cine, ce, cât, câtă, câți, câte.
-compuse : cel care, cel ce, ceea ce.

Declinarea pronumelui relativ :

Forma	cine	cât, câți, câtă, câte	care	
N Ac.	cine	cât, câți, câtă, câte	care	
G.	(al, a, ai, ale) cui	câror	(al, a, ai, ale)	cărui (a) cărei (a) căror (a)
D.	cui	căror	m	căruia cărora căreia

Scanned with OKEN Scanner

Pronumele:

Care, ce, cât pot însoți substantive pe care le determină, având funcția de adjectiv pronominal relativ.

Exemple : Știu [1] / care elev a răspuns [2] /.

↓

atribut adjectival, exprimat prin adjectiv pronominal relativ, masculin, singular, N.

Funcția sintactică a pronumelui relativ

1. Subiect	N : Am citit această carte [1] / care a fost interesantă [2] /. (subiect) Știu [1] / cine te-a căutat [2] /. (subiect) Am văzut [1] / ce este acolo [2] /. (subiect)
	D : Dau cartea [1] / cui o cere [2] /. (subiect, pronume relativ, caz D.)
	Ac: Nimic [1] / din ceea ce este frumos [2] / nu-i place [1] /. (subiect,pronume relativ,Ac,precedat de prepoziția simplă "din")
2. Nume predicativ	N : Spune-mi [1] / ce a devenit Ionel [2] /. (nume predicativ, N) (Ionel a devenit inginer.)
	G : Știu [1] / a cui este cartea [2] /. (nume predicativ, pronume relativ G)
	Ac: Știu [1] / pentru cine sunt florile [2] /. (nume predicativ, Ac) (Florile sunt pentru mama)
3. Atribut adjectival	Am aflat [1] / care carte ai ales-o din biblioteca mea [2] /. (atribut adjectival)
4. Atribut pronominal	Acesta este romanul [1] / în paginile căruia m-am regăsit [2] /. (atribut pronominal, pronume relativ caz G)
5. Complement direct	Am cumpărat cartea [1] / pe care mi-ai recomandat-o [2] /. (complement direct, pronume relativ, Ac)
6. Complement indirect	D : Iată caietul [1] / căruia i-am schimbat coperta [2] /. (complement indirect, pronume relativ, D)

Scanned with OKEN Scanner

6. Complementul indirect	G : Aceasta este realitatea [1] / împotriva căreia ați luptat [2] /. (complement indirect, pron. relativ, G, precedat de prepoziția simplă "împotriva") Am salvat copilul [1] / asupra căruia se năpustise câinele vecinului [2] /. (complement indirect, pronume relativ, G, precedat de prepoziția simplă "asupra")
	Ac: Mă gândesc și eu [1] / la cine te gândești și tu [2] /. (complement indirect, pronume relativ, Ac, precedat de prepoziția simplă "la") El s-a interesat [1] / despre ceea ce tu nu te aștepți [2] /. (complement indirect, pronume relativ compus, Ac, precedat de prepoziția simplă "despre") Mi s-a vorbit [1] / despre ceea ce te temeai tu cel mai mult [2] /.
7. Complement circumstanțial de timp	G : Acesta este candidatul [1] / înaintea căruia vei răspunde tu [2] /. (complement circumstanțial de timp, pronume relativ, G, precedat de prepoziția simplă "înaintea")
	Ac: Ți-am spus ziua [1] / până aproape de care poți locui aici [2] /. (complement de timp, pronume relativ, Ac, precedat de locuțiunea prepozi`ională "pînă aproape de")
8. Complement circumstanțial de loc	G : Iată cartea[1] / deasupra căreia ai pus ghiozdanul [2]/. (complement circumstanțial de loc, pronume relativ, G, precedat de prepozi`ia simplă "deasupra")
	Ac: În zare se vede pădurea [1] / dincolo de care se află satul [2] /. (complement de loc, pronume relativ, Ac, precedat de locuțiunea prepozi`ională "dincolo de")
9. Complement circumstanțial de mod	D : Iată întrebările [1] / conform cărora vei formula răspunsul [2] /. (complement de mod, pronume relativ, D, precedat de prepoziția simplă "conform" provenită din adverb)
	Ac: Îți prezint adversarul [1] / mai bine decât care vei lupta tu [2] /. (complement de mod comparativ, pronume relativ, Ac, precedat de prepoziția simplă "decât")

Scanned with OKEN Scanner

10.Complement circumstanțial de cauză	G : Am aruncat paharul [1] / din pricina căruia te-ai tăiat la mână [2] /. (complement de cauză, pronume relativ, G, precedat de locuțiunea prepozițională "din pricina") Ac: Ai trecut iar prin necazul [1] / din care te-ai îmbolnăvit acum un an [2]/. (complement de cauză, pronume relativ, Ac, precedat de prepoziția simplă "din")
11.Complement circumstanțial de scop	G : Poftim banii [1] / în scopul cărora ai muncit toată ziua [2] /. Ac: Ai reușit la examenul [1] / pentru care ai învățat tot anul [2] /.
12.Complement circumstanțial condițional	Nu-mi plac prietenii tăi[1] / în locul cărora eu te-aș fi ajutat [2] /.
13.Complement circumstanțial concesiv	Hotărârea părinților [1] / în ciuda căreia voi tot ați plecat în excursie [2] / a fost pripită. [1] /.
14.Complement de agent	Îți prezint elevul [1] / de către care a fost compus exercițiul [2] /.

Pentru a stabili funcția sintactică a pronumelui relativ sau nehotărât din subordonată se face abstracție de propoziția regentă,iar în subordonată se pune întrebarea părții de propoziție ce determină pronumele relativ.

Exemple:

Am aruncat paharul [1]/ din pricina căruia te-ai tăiat la mână [2]/. 1 PP; 2 AT

În propoziția 2 se înlocuieşte pronumele relativ cu un substantiv obținând următoarea propoziție :

Te-ai tăiat la mână din pricina paharului.

Din pricina cui te-ai tăiat ? Din pricina paharului. → complement circumstanțial de cauză.

Deci pronumele relativ are funcția sintactică de complement circumstanțial de cauză. Deşi în exemplul dat complementul circumstanțial de cauză se recunoştea uşor după locuțiunea prepozițională specifică cazului, metoda rămâne utilă pentru alte funcții sintactice ale pronumelui relativ.

Exemplu :

Știu [1]/ care este tema ta [2] /.

Tema ta este aceasta. Aceasta - nume predicativ, care - nume predicativ

Scanned with OKEN Scanner

Pronumele şi adjectivul pronominal interogativ

Partea flexibilă de vorbire care ține locul cuvântului aşteptat ca răspuns la o întrebare dintr-o propoziție sau o frază interogativă directă.

Are aceleaşi forme şi aceeaşi flexiune ca şi pronumele relativ . Formele pronumelui interogativ sunt : cine ?, care ?, ce ?, cât ?, câți ?, câtă ?, câte ?.

Funcția sintactică

1. Subiect	Cine a venit ?
2. Nume predicativ	N : Cine este prietenul tău ?
	G : Al cui este caietul ?
	Ac: Pentru cine sunt florile ?
3. Atribut pronominal	A cui casă ai construit-o ?
4. Atribut adjectival	Care carte este interesantă ?
5. Complement direct	Pe cine ai aşteptat în parc ?
6. Complement indirect	D : Cui dau florile ?
	G : Împotriva cui au luptat ei ?
	Ac: La cine te gândeşti ?
7. Complement circumstanțial de loc	Ac: Spre cine alerga băiatul ? D : Unde (cui) stătea lipit puiul de prepeliță ? (cum-pronume interogativ, cazul dativ - dativ locativ - complement circumstanțial de loc) Puiul de prepeliță stătea lipit pământului. G : Deasupra cui zboară avionul ?
8. Complement circumstanțial de timp	G : Înaintea cui ai intrat în clasă ?
9. Complement circumstanțial de mod	G : Asemenea cui ai răspuns tu ? Ac: Mai mult decât cine te iubeşte mama ?
10. Complement circumstanțial de scop	G : În scopul cui ai muncit toată viața ? D : Pentru ce ai învățat tot anul ?
11. Complement circumstanțial de cauză	G : Din cauza cui s-a îmbolnăvit ? Ac: Din ce are boala aceasta atât de gravă ?

Scanned with OKEN Scanner

12. Complement circumstanțial concesiv	În ciuda cui voi tot ați plecat de acolo?
13. Complement de agent	De către cine a fost scrisă poezia?

Pronumele şi adjectivul pronominal nehotărât

Partea flexibilă de vorbire care ține locul unui substantiv, fără să dea vreo indicație precisă asupra obiectului sau ființei pe care o înlocuieşte.

Are forme:

– simple: unul, altul, atât, atâta, atâți, atâte(a) (niscai).

– compuse: cineva, ceva, careva, altcineva, niscaiva, altceva, fiecare, fiecine, fiece, ori(şi)cine, ori(şi)ce, ori(şi)cât, oricât(ă,i,e), oarecine, oarece, cutare, tot, toți, toată, toate, vreo, vreunul, vreuna, câtva, mult-mulți, multă-multe, puțin-puțini, puțină-puține, niscava.

-locuțiuni pronominale : nu ştiu cine (cineva), nu ştiu ce (ceva), cine ştie cine (cineva, oricine), te miri cine (oricare, oricine), etc..

Exemple :

A sunat nu ştiu cine la uşă.
cineva / subiect

Îl atrăgea nu ştiu ce spre crestele munților.
ceva / subiect

Când pronumele nehotărât însoțeşte un substantiv cu care se acordă în gen, număr, caz devine adjectiv pronominal nehotărât, cu funcția sintactică de atribut adjectival.

Exemple :

Fiecare învață lecția.
pronume nehotărât / subiect
Fiecare elev învață lecția.
adjectiv pronominal nehotărât / atribut adjectival

În timpul flexiunii, formele compuse nehotărâte au aceleaşi terminații ca şi pronumele relative care le compun.

Exemple:

N. Ac	cineva	fiecare	oricine
G. D.	cuiva	fiecăruia	oricui

Sunt numai pronume : *cineva, careva, atcineva, altceva, oricine, fie(şi)cine, etc..*

Scanned with OKEN Scanner

Sunt numai adjective : *alde, fiece, niscai, niscavai.*

Funcția sintactică a pronumelui nehotărât

1. Subiect	Cineva învață japoneza.
	Fiecine - seamă deie-şi (de frumusețea sa). Premiul este [1] /al oricui îl merită [2]/. al oricui - pronume nehotărât, caz genitiv, subiect Oferă acest loc[1]/ oricui este mai bătrân[2]/. oricui - pronume nehotărât, dativ, subiect
2. Nume predicativ	G : Datoria de a învăța este a fiecăruia.
	Ac: Florile sunt pentru alta.
	N : Dumnealui nu este fratele meu, dumnealui este altcineva.
3. Atribut adjectival	Fiecare carte este interesantă.
4. Atribut pronominal	Cartea fiecăruia este interesantă.
5. Complement direct	La mare am cunoscut pe cineva.
6. Complement indirect	D : Dau fiecăruia câte o carte.
	G : Tu lupți împotriva oricui pentru a-ți atinge scopul.
	Ac: Eu mă gândesc la altcineva.
7. Complement circumstanțial de timp	G : Tu ai sosit acasă înaintea tuturor. Ac: Înainte de toți el sosește la birou pentru a pregăti cafeaua colegilor.
8. Complement circumstanțial de mod	G : El a răspuns corect asemenea altora. Ac: El a muncit mai mult decât oricine.
9. Complement circumstanțial de cauză	G: Bunica e așa de miloasă /încât plânge din cauza oricui. (din pricina fiecăruia)
10. Complement circumstanțial condițional	În locul altora, eu te-aș fi apărat.

Scanned with OKEN Scanner

11. Complement circumstanţial concesiv	În ciuda unora, ea tot a luat examenul.
12. Complement de agent	Cartea aceasta este citită de oricine.

Pronumele şi adjectivul pronominal negativ

Partea flexibilă de vorbire care ţine locul unui substantiv (sau substitut al acestuia) pe care îl neagă. Apare în propoziţii negative.

Exemple :

- N-ai întâlnit pe colegii tăi ?
- N-am întâlnit pe nimeni.

Are formele : nimeni, nimenea, nimic, nimica, nici unul, nici una.

Declinarea pronumelui negativ :

N.AC.	nimeni	nimenea	nici unul	nici una
G.D.	nimănui	ninănuia	nici unuia	nici uneia

Forme adjectivale : nici un, nici o (unde "un" şi "o" sunt pronume nehotărâte).

Pronumele negativ "nimic", devenit substantiv prin conversiune, are sensul de "fără valoare", "fleac" (Nimic - un nimic, nimicuri, nişte nimicuri).

Exemple :

Astăzi tu n-ai mâncat nimic
↓
pron. negativ, compl. direct

Ai cumpărat nişte nimicuri foarte costisitoare.
↓
substantiv, complement direct

Îi visezi la nimic crezând mereu în soartă.
↓
substantiv, complement indirect

Funcţia sintactică a pronumelui negativ

1. Subiect :	Nimeni n-a venit pe stadion.
2. Nume predicativ:	G: Creionul acesta nu este al niciunuia.
	Ac: Cărţile nu sunt pentru nici unul dintre ei.

Scanned with OKEN Scanner

2. Nume predicativ:	N: Iubirea fără sacrificiu nu înseamnă nimic.
	Dan n-a ajuns nimic , deşi era un student bun.
3. Atribut adjectival :	N-a lipsit nici un elev de la spectacol. (atrib. adj. expr. prin adj. pron. negativ, masc. sing. N.)
4. Atribut pronominal :	G: N-am pierdut cartea nimănui, am pus-o pe birou. (pron. negativ, atribut pronominal)
5, Complement direct :	Nu văd pe nimeni pe stradă.
6. Complement indirect :	Nu mă gândesc la nimeni.
	Câinele nu s-a repezit asupra nimănui, a stat cuminte în cuşcă.
7. Complement circumstanțial de loc	Copilul n-a mers spre nici unul dintre părinți.
8. Complement circumstanțial de mod	Tu ai răspuns bine ca nici unul dintre candidați.
9. Complement circumstanțial de cauză	G: Nu m-am îmbolnăvit din pricina nici unuia, ci din vina mea.
10. Complement de agent :	Poezia n-a fost citită de nimeni.

Scanned with OKEN Scanner

CAPITOLUL V

NUMERALUL

Numeralul este partea de vorbire flexibilă ce exprimă o cifră, numărul obiectelor sau ordinea obiectelor numărate.

Exemple:

Doi şi cu doi fac patru. (cifră)
Doi băieţi şi patru fete stau pe bancă. (numărul).
Primul elev a intrat în clasă, al doilea a ieşit. (ordinea)

Numeralele sunt de două feluri:

1. Cardinale :	propiu-zise :	unu, un, una, o, doi, trei, patru, cinci... sută, mie, milion, miliard, ultimele patru au valoare substantivală.
	multiplicative:	îndoit, întreit, însutit... dublu, triplu
	distributive :	câte unu, câte doi, câte trei, câte una, câte două....doi câte doi
	colectiv:	amândoi, amândouă, tustrei, tuspatru, ambii, ambele...
	francționare :	doime, zecime, sutime, doi la sută, zece la sută,trei pe patru, doi pe trei etc..
	adverbiale :	o dată, de două ori, de trei ori, de patru ori... (formează locuțiuni : de sute de ori, de nenumărate ori, de câteva ori etc..)
	de aproximație	doi - trei, sute şi sute, zeci, mii, zeci şi zeci, cincisprezece-douăzeci, etc.
2. Ordinale :	propiu-zise :	întâi (invariabil), primul, prima, al doilea cel de-al doilea, cel dintâi, cea dintâi etc.
	adverbiale :	prima oară, a doua oară, a treia oară

Scanned with OKEN Scanner

Funcția sintactică a numeralului

1. Subiect :	Trei au sosit în curtea școlii. Al doilea era tăcut, Amândoi vorbesc corect limba franceză.
3. Nume predicativ :	N: Tu ești primul. G: Cartea este a primului. Rochiile sunt ale ambelor. A: Florile sunt pentru prima.
4. Atribut adjectival :	Trei copii au venit. Cartea a treia este a mea.
5. Atribut substantival :	N(apoziție) Tu, al treilea, ai câștigat premiul întâi. G: Cărțile celor doi sunt mai îngrijite decât ale celui de-al treilea elev. Cărțile din fața celor trei sunt ale mele. A: Gândul la amândoi mă neliniștește. Teama de al treilea (de cei trei) l-a făcut mai hotărât. Mingea către cel de-al treilea n-a fost văzută de arbitru. Câștigul împreună cu cei trei a fost mare.
6. Complement direct :	I-am aplaudat pe amândoi.
7. Complement indirect :	G: Vulturul s-a repezit asupra primului . Tu lupți împotriva celor doi. D: Tu dai celor doi câte o floare. A: Tu te-ai interesat de cei doi. Eu mă gândesc la primul.
8. Complement circumstanțial de loc	G: Frunzele căzeau deasupra celor doi. A: Tu te-ai așezat lângă al doilea. Tu te-ai așezat alături de cei doi.
9. Complement circumstanțial de timp	G: Tu ai sosit acasă înaintea celor doi. A: Tu ai sosit acasă înainte de cei doi.
10.Complement circumstanțial de mod	G: El te-a apreciat mult asemenea celor doi. D: Tu ai răspuns contrar primului. A: El a acționat ca cei doi. Ea a învățat mai mult decât prima.

Scanned with OKEN Scanner

11.Complement circumstanţial de cauză :	G: El s-a îmbolnăvit din cauza amândoura. A: Tu ai fost pedepsit pentru cei trei, care au plasat indicatoarele.
12.Complement circumstanţial de scop :	G: Tu ai trudit toata ziua în scopul amândoura. A: Ai muncit toată vara pentru cei doi.
13.Complement circumstanţial condiţional :	În locul celor doi, eu te-aş ajuta.
14.Complement circumstanţial concesiv :	În ciuda celor trei, el tot a plecat în excursie.
15. Complement de agent :	Cartea a fost citită de amândoi.

Valoarea substantivală a numeralului cardinal se poate realiza prin articulare cu articol hotărât, nehotărât şi demonstrativ.

doi (numeral)	Doiul de la fizică se corectează greu. (articol hotărât)
	Tu ai luat un doi la chimie. (articol nehotărât)
	I-am admirat pe cei doi. (articol demonstrativ)

Scanned with OKEN Scanner

CAPITOLUL VI

VERBUL

Verbul este partea flexibilă de vorbire care exprimă acţiuni sau stări : a citi, a iubi, a bea, a se bucura, a vrea, a se întrista etc. Tot cu valoare de verb sunt locuţiuniile verbale (grupul de cuvinte cu înţeles unitar în componenţa căruia intră un verb - şi se comportă morfologic şi sintactic ca un verb) : a face cu ochiul - a clipi; a pune la cale - a plănui; a o lua la fugă - a fugi; a da ajutor (o mînă de ajutor) - a ajuta; a se da de-a dura - a se rostogoli; a duce dorul - a dori; a se face luntre şi punte - a se strădui,a insista; a băga de seamă - a observa; a se face de râs - a se compromite; a da de ştire - a anunţa; a trage pe sfoară - a înşela; a o face lată - a exagera; a-şi băga minţile-n cap - a se cuminţi etc.

Categoriile gramaticale ale verbului sunt: modul , timpul, persoana, numărul, diateza, conjugarea.

Verbele personale sunt acele verbe care au subiect exprimat sau neexprimat :

Exemple:

Citesc (eu). (Tu) cânţi. Mergeţi (voi) în excursie. Fata dansează etc.

Verbele impersonale sunt verbele care nu au subiect şi au o singură formă (persoana III-a singular).

Dintre aceste verbe, unele nu pot avea subiect, deoarece exprimă acţiuni al căror autor (subiect) este imposibil de determinat (plouă, tună, fulgeră, înghjeaţă, se înserează,se întunecă etc,) iar altele au un subiect presupus : se zice (cineva, oamenii etc.) se zvoneşte, se spune, se aude, se pare etc, Aceste verbe se numesc impersonale ca formă şi impersonale ca înţeles.

În cadrul verbelor impersonale, un regim special îl au verbele: a fi, a însemna, a rămâne, a ajunge, a trebui. Toate aceste verbe (în afara lui "a trebui") pot fi impersonale, predicative, copulative, impersonal-copulative. Astfel verbul :

Scanned with OKEN Scanner

a fi poate fi	impersonal:	Eu [2]/ era [1]/ să cad [2]/. 1 - PP ; 2 - SB ; (pronumele "eu" este subiectul propoziției 2; nu poate fi subiect al predicatului "era" deoarece nu are acordul în persoană cu acesta - "eu" - persoana I-a singular, "era" - persoana III-a singular)
	impersonal -copulativ:	A învăța este a ști. Dacă nu vine lJa școală [1]/ este [2]/ că n-a fost anunțat [3]/.1 - SB; 2 - PP; 3 - PR;
	copulativ:	Cartea este interesantă.
	predicativ:	Cartea este pe birou. (predicat verbal, diateza activă)
	auxiliar:	Cartea este citită de elev.(predicat verbal, diateza pasivă)
a însemna	predicativ:	El a însemnat ceva pe carte.(a notat) (predicat verbal)
	copulativ:	Iubirea înseamna sacrificiu.
	impersonal copulativ:	Dacă n-a venit la școală [1]/ înseamnă [2]/ că n-a fost anunțat [3]/. 1 - SB; 2 - PP; 3 - PR;
a rămâne	predicativ:	El a rămas la bunici. (predicat verbal)
	copulativ:	El a rămas singur și fericit. (predicat nominal cu nume predicativ multiplu)
	impersonal:	Rămâne [1]/ să mă interesez de rezultat [2]/. 1 - PP; 2 - SB;
a ajunge	predicativ:	Tu ai ajuns la mare. (predicat verbal)
	copulativ:	Tu ai ajuns inginer. (predicat nominal)
	impersonal:	Ajunge [1]/ cât ai vorbit [2]/. 1 - PP; 2 - SB;

Verbul "trebuie" este totdeauna impersonal, de aceea la analiza sintactică a frazei se separă de substantivul (sau substitutul) care îl însoțește.

Exemple:

Eu [2]/ trebuie [1]/ să plec la școală [2]/. 1 - PP; 2 - SB;
Copilul [2]/ trebuie [1]/ să asculte de părinți [2]/. 1 - PP; 2 - SB;
Fiecare [2]/ trebuie [1]/ să învețe [2]/. 1 - PP; 2 - SB;
Primul[2]/ trebuie [1]/ să răspundă[2]/. 1 - PP; 2 - SB;

Scanned with OKEN Scanner

Excepție: Verbul "trebuie", la persoana III-a plural, când se acordă în persoană şi număr cu substantivul (sau substitutul acestuia) devine personal, ca urmare, în frază, cere completivă directă.

Exemple:

Fetele de împărat (ele, toate,fiecare, amândouă etc.) trebuiau [1]/ să-şi aleagă câte un măr de aur[2]/. 1 - PP; 2 - CD;

Potecile trebuiau [1]/ să aibă un capăt [2]/. 1 - PP; 2 - CD;

Voinicii vor trebui [1]/ să străbată cale lungă până la cetatea zmeului[2]/.1 - PP; 2 - CD;

O clasificare a verbelor impersonale după diateze ne arată faptul că acestea se întâlnesc la toate cele trei diateze:

- activă: plouă, tună, fulgeră, pare, decurge, reiese, burnițează, îngheață etc.

- reflexivă : se înnoptează, se întâmplă, se zice, se aude, se cuvine, se cade, îmi convine, mi se pare, se pare, îmi place, îmi vine, îi este dat etc,

- pasivă: este ştiut, este cunoscut, este stabilit, este dat etc.

Toate aceste verbe pot fi însoțite de pronume personale în dativ sau acuzativ cu rol de complement indirect: *mi se pare, ți se cuvine, i-a venit (să...) mi se cade, îți trebuie* etc.

Verbele auxiliare

Verbele auxiliare sau ajutătoare sunt verbele care ajută la formarea modurilor şi timpurilor compuse (perfect compus, viitor, viitor anterior, conjunctiv perfect, condițional optativ) şi a diatezei pasive.

Verbele auxiliare sunt: *a fi, a avea, a vrea.*

Verbul "*a fi*" în cadrul diatezei active formează următoarele moduri şi timpuri:

- indicativ, viitor anterior: voi fi văzut
- conjunctiv perfect: să fi văzut
- condițional-optativ perfect: aş fi văzut
- prezumtiv prezent: voi fi văzând
- infinitiv perfect : a fi văzut

La diateza pasivă, auxiliarul "a fi" intră în structura tuturor modurilor şi timpurilor: sunt văzut, să fi fost văzut, să fiu văzut etc,

Verbul "a avea" ca auxiliar se întâlneşte la toate diatezele în următoarele moduri şi timpuri:

- indicativ perfect compus : eu am văzut
  viitor popular (perifrastic) : am să văd

Scanned with OKEN Scanner

- condiţional prezent: aş vedea
perfect: aş fi văzut

Verbul "a vrea" ca auxiliar se întâlneşte la toate diatezele în formarea următoarelor moduri şi timpuri:

- indicativ viitor, viitor anterior: voi merge, voi vedea, voi fi văzut.
viitor popular (viitor perifrastic): or să meargă, o să vadă.
- prezumtiv prezent: voi fi mergând, voi fi văzând, voi fi venind

Verbele unipersonale

Sunt în special onomatopeicele, au un subiect exprimat, numai la persoana III-a singular. (cu referinţă mai ales la anumale): a grohăi, a măcăi, a cotcodăci, a mieuna, a lătra.

Verbele tranzitive şi intranzitive.

Noţiunea de tranzitivitate indică capacitatea unui verb de a avea un complement direct, exprimat sau nexprimat. Spunem că verbul este tranzitiv dacă poate avea complement direct.

Exemple:

"Privesc" de la fereastra mea. (Verbul "privesc" are un complement direct nexprimat: lumea, pomii, vecinii,fetele etc.

Privesc de la fereastra mea trecătorii grăbiţi,

El scrie lecţia. Învaţă poezia. Îmbracă rochia etc.

Verbele tranzitive sunt singurele care pot forma diateza pasivă:

Lecţia este citită de el.

Poezia este învăţată de elev.

Rochia este îmbrăcată de ea.

Verbele intranzitive

Sunt verbele care nu pot avea complement direct (exprimat sau neexprimat).

Exemple: *a merge, a-şi aminti, a se interesa, a colabora, a se teme, a ieşi, a fugi* etc.

Conjugarea

După terminaţia de la infinitiv, verbele limbii române se împart în patru mari grupe, numite conjugări:

Conjugarea I-a - cuprinde verbele care se termină la infinitiv în "-a" : a cânta, a dansa,a spăla etc.

Scanned with OKEN Scanner

Conjugarea II-a - cuprinde verbele care se termină la infinitiv în:
"-ea: a bea, a vedea, a plăcea etc.

Conjugarea a III-a - cuprinde verbele care se termină la infinitiv în:
"-e" : a merge, a bate, a face etc.

Conjugarea a IV-a - cuprinde verbele care se termina la infinitiv în :
"-i" : a iubi , a dori , a privi
"-î" : a coborî , a urî , a hotărî

Diatezele

Diateza este categoria gramaticală a verbului care indică raportul dintre acțiunea exprimată de verb şi obiectul asupra căruia se răsfrînge.

Verbul are trei diateze: activă, reflexivă şi pasivă.

Diateza activă - arată că acțiunea este făcută de subiectul gramatical şi suferită de un complement: a citi, a dansa, a munci etc.

Exemplu:

El citeşte cartea.
↓ ↓
subiect gram. compl. direct

Diateza reflexivă - arată că subiectul gramatical face acțiunea exprimată de verb şi tot el o suferă.

Verbele la diateza reflexivă sunt însoțitre de pronume reflexiv în cazul dativ sau acuzativ.

Exemple:

Eu mă spăl. Eu mă gîndesc. Tu îți amințeşti. El îşi închipuie etc,

Cînd pronumele reflexiv are funcție sintactică (atribut pronominal în dativ, complement direct, complement indirect) se spune că verbul este la *diateza activă-pronominală.*

Exemplu:

Eu mă spăl. (pe mine / complement direct, Ac.)
Tu îți imaginezi ceva. (ție / complement indirect , dativ)
Copilul îşi ia cartea. (a sa / atribut pronominal în dativ)
Luîndu-şi paltonul, el a plecat. (al său / atribut pronominal în dativ)

Cînd verbul la diateza refexivă cu pronume reflexiv în cazul dativ, este urmat de un complement direct ca *obiect posedat de subiect*, pronumele în dativ are funcție sintactică de atribut pronominal.

Scanned with OKEN Scanner

Diateza pasivă . Verbul la diateza pasivă arată că acțiunea este săvîrşită de un complement (complement de agent, subiectul logic) şi suferită de subiectul gramatical.

Exemplu:

Cartea este citită de elev.

↓

predicat verbal

subiect gramatical

complement de agent subiect logic

Verbul la diateza pasivă se construieşte din verbul "a fi", ca auxiliar, şi partcipiul trecut al verbului.

Când verbul "a fi" este la un mod personal, formează împreună cu participiul verbului un predicat verbal.

Atenție : Verbul "a fi" ca verb copulativ formează împreună cu un nume predicativ (substantiv, pronume, adjectiv, numeral etc.) un predicat nominal. Confuzia dintre predicatul verbal exprimat prin verb la diateza pasivă şi predicatul nominal se face mai ales când complementul de agent nu este exprimat (dar el se subînțelege).

Exemple:

Poezia este memorată (de copil) cu uşurință.

p.v. verb la diateza pasivă

Poezia este memorată, tema este scrisă, copilul pleacă liniştit la şcoală.

P.N. P.N.

În propoziția "Problema este rezolvată de elev", substantivul "problema" este subiectul gramatical al propoziției. (Cine este rezolvată ? Problema.), dar autorul real al acțiunii este substantivul "elev" subiectul logic al propoziției. Sintactic, el are funcția de complement de agent (De către cine este rezolvată problema ? De elev,)

Verbele pot trece de la o diateză la alta, preluând caracteristicile noii diateze.

Exemple:

a lăuda (diateza activă)	Eu laud meritele lui.
a se lăuda (diateza reflexivă)	Ionel se laudă în fața prietenilor.
a fi lăudat (diateza pasivă)	Ionel este lăudat de profesor.

Scanned with OKEN Scanner

sau	
a mânca (diateza activă)	Tu mănânci un măr.
a se mânca (diateza reflexivă)	Prăjitura se mănâncă cu mâna.
a fi mâncat (diateza pasivă)	Şoarecele a fost mâncat de pisică.

Modurile

Modul este forma pe care o ia verbul pentru a arăta cum consideră vorbitorul acțiunea:

- reală (indicativul)

- realizabilă (conjunctivul şi condiționalul-optativ prezent, imperativul)

- ireală (conjunctivul şi condițional-optativ perfect)

După felul în care sunt sau nu însoțite de persoane (eu, tu, el...) în timpul conjugării, modurile sunt *personale* şi *nepersonale*.

Modurile personale exprimă persoana şi formează predicatul, deci sunt şi *predicative*.

Acestea sunt : *indicativul*, *conjunctivul*, *condițional-optativ* şi *imperativul*.

Verbele la aceste moduri sunt *verbe predicative*, formând singure un predicat.

Prezentăm sumar flexiunea verbului la modurile personale, exemplificând pentru fiecare conjugare :

Indicativul					
Timpurile	Conjugarea a I-a -a a cânta	Conjugarea a II-a -ea a vedea	Conjugarea a III-a -e a merge	Conjugarea a IV-a -î, -i a iubi	a hotărî
prezent	eu cânt	eu văd	eu merg	eu iubesc	eu hotărăsc
perfect simplu	cântai	văzui	mersei	iubii	hotărâi
imperfect	cântam	vedeam	mergeam	iubeam	hotăram
perfect compus	am cântat	am văzut	am mers	am iubit	am hotărât
mai mult ca perfectul	cântasem	văzusem	mersesem	iubisem	hotărâsem

Scanned with OKEN Scanner

Timpurile	Conjugarea a I-a -a a cânta	Conjugarea a II-a -ea a vedea	Conjugarea a III-a -e a merge	Conjugarea a IV-a -î, -i a iubi	a hotărî
viitorul I	voi cânta	voi vedea	voi merge	voi iubi	voi hotărî
viitorul anterior	voi fi cântat	voi fi văzut	voi fi mers	voi fi iubit	voi fi hotărât
Conjuctivul					
prezent	să cânt	să vezi	să mergi	să iubeşti	să hotărăşti
perfect	să fi cântat	să fi văzut	să fi mers	să fi iubit	să fi hotărât
Condiţionalul optativ					
prezent	aş cânta	aş vedea	aş merge	aş iubi	aş hotărî
perfect	aş fi cântat	aş fi văzut	aş fi mers	aş fi iubit	aş fi hotârât
Imperativ prezent					
prezent	cântă! cântăm! cântaţi!	vezi! vedem! vedeţi!	mergi! mergem! mergeţi!	iubeşte! iubim! iubiţi!	hotărăşte! hotărâm! hotărâţi!
Viitorul perifrastic (popular)					
Viitor	o să cânt	o să văd	o să merg	o să iubesc	o să hotărăsc
Prezumtivul					
Prezent	voi fi cântând	voi fi văzând	voi fi mergând	voi fi iubind	voi fi hotărând

Există verbe care, deşi se află la un mod personal nu pot forma singure predicatul. Este cazul verbelor auxiliare şi al verbelor copulative: a fi, a deveni, a se face, a ajunge, a rămâne, a însemna, a părea etc, (a căror omonimie gramaticală a fost deja prezentată). În situaţia în care aceste verbe sunt copulative, nu pot forma singure predicatul, ca urmare au nevoie de numele predicativ.

În propoziţiile : Succesul este o recompensă a muncii" sau "Iubirea înseamnă sacrificiu ", verbele "este", "a însemna" sunt nepredicative, deşi se găsesc la un mod şi timp predicativ-indicativ, prezent, deoarece nu pot forma singure un predicat. Împreună cu substantivele "o recompensă", "sacrificiu" cu rol de nume predicativ formează predicat nominal.

Modurile nepersonale nu exprimă persoana şi nu pot forma predicatul, sunt deci *moduri nepredicative*.

Modurile nepredicative sunt: *infinitivul*, *genitivul*, *participiul*, şi *supinul*. Neputând împlini funcţia sintactică de predicat, aceste moduri au funcţia de părţi de propoziţie: subiect, nume predicativ, atribut, complement etc.

Scanned with OKEN Scanner

Între modurile nepredicative, gerunziul şi infinitivul au un regim special, deoarece pot fi însoţite de subiect,nume predicative sau complemente.

Modul infinitiv poate avea: subiect, complement direct, indirect, complement circumstanţial de loc, de timp, de mod etc. împreună cu care formează o *construcţie infinitivală absolută* (care are propiul ei subiect) sau *construcţie infinitivală relativă* (formată dintr-un infinitiv şi un pronume sau adverb cu diverse funcţii sintactice faţă de infinitiv).

Construcţia infinitivală absolută are funcţia de complement circumstanţial pe lângă predicatul propoziţiei, iar *construcţia infinitivală relativă are rol de subiect sau de complement direct.*
(conform G.A. vol. II paragraful 511).

a) Construcţie infinitivală cu rol de subiect:

Exemple:

E necesar a interveni dumneata în această situaţie.

a interveni dumneata - construcţie infinitivală relativă cu rol de subiect formată din:

a interveni - verb, nepredicativ, mod infinitiv, conjugarea a IV-a,forma afirmativă,rol de subiect pe lângă expresia verbală impersonală "e necesar".

dumneata - pronume personal de politeţe, persoana II-a, nr.singular, caz nominativ, funcţia sintactică de subiect al verbului la infinitiv "a interveni".

Sb ⟶ PN
a interveni — este necesar
Sb — CI
dumneata — în situaţie
AT adj
această

Observaţie : Expresia verbală impersonală "este necesar" este formată din verbul "este" copulativ impersonal şi adverbul de mod "necesar" provenit din adjectiv. (tot astfel, expresiile "este util", "este frumos" etc.)

Este cazul să punem în discuţie celebra popoziţie a lui Creangă, în care se întâlneşte atât construcţia relativă infinitivală, cât şi construcţia absolută gerunzială.

"Într-o zi, fiind Irinuca dusă din sat şi având obicei a şedea uitată ca fata vătămanului, noi n-avem ce lucra."

(I.Creangă - Amintiri din copilărie)

Scanned with OKEN Scanner

Se observă construcţia inifinitivală relativă "ce lucra" formată din verbul "lucra"(a lucra) cu rol de complement direct pe lângă predicatul propoziţiei "n-avem" şi pronumele relativ "ce" cu rol de complement direct al verbului la infinitiv "lucra".

Construcţiile gerunziale absolute "Fiind Irinuca dusă în sat" şi "având obicei a şedea iutată ca fata vătămanului" cu funcţia de complement de cauză dezvoltat.

Schema relaţională a propoziţiei ar fi:

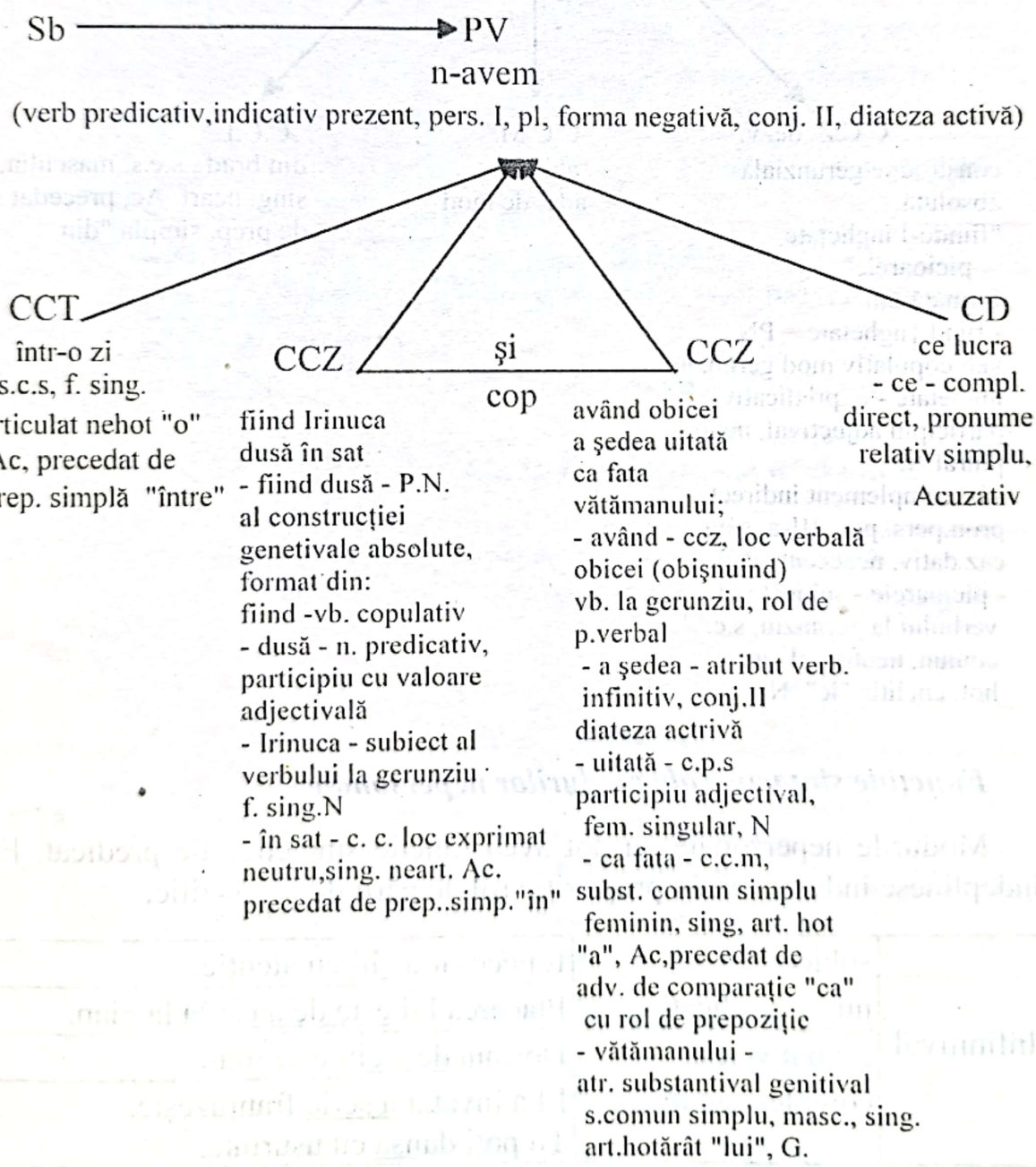

Scanned with OKEN Scanner

Construcția gerunzială absolută are rolul unui complement circustanțial.

"Fiindu-i înghețate picioarele, Sandu abia a coborât din brad."

(Limba română-Gramatica, clasa a VIII-a)

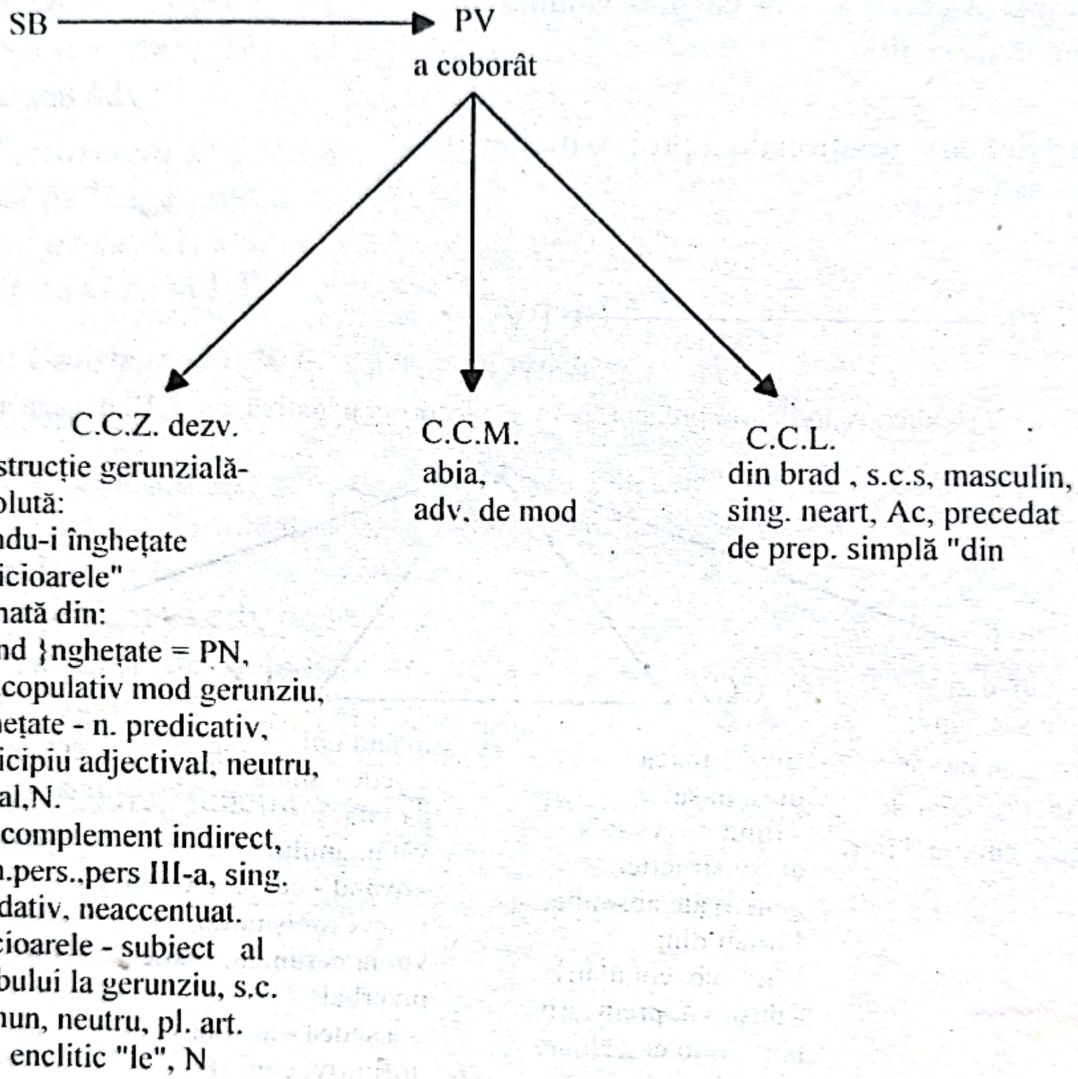

Funcțiile sintactice ale modurilor nepersonale

Modurile nepersonale nu pot avea funcție sintactică de predicat. Ele îndeplinesc îndeplinesc în propoziție rol de părți de propoziție.

Infinitivul	subiect	E necesar <u>a citi</u> cu atenție.
	nume predicativ	Plăcerea lui <u>este de a cânta</u> la pian.
	atribut verbal	Dorința <u>de a citi</u> este mare.
	complement direct	El a învățat <u>a scrie</u> franțuzește. Tu poți <u>dansa</u> cu ușurință.

Scanned with OKEN Scanner

Infinitivul	complement indirect	Tu te bucuri de a avea atâtea împliniri.
	complement circ. de timp	El a plecat înainte de a veni tu.
	complement circ. de mod	Ai răspuns fără a gândi.
	complement circ. de scop	Ai învățat un an pentru a lua examenul.
	complement circ. de cauză	Ai fost pedepsit pentru a nu-ți fi scris tema.
	element predicativ suplimentar	Tu vedeai planul de mărire a se împlini.
Gerunziu	atribut adjectival	Mâinile tremurânde se înălțau spre cer.
	atribut verbal	Păsări ciripind se roteau deasupra pădurii.
	complement indirect	Te-ai plictisit ascultând mereu aceeaşi muzică.
	complement direct	Văd alergând copii.
	complement circ. de timp	Intrând în casă a găsit hainele pe jos.
	complement circ. de mod	Copii veneau cântând.
	complement circ. de cauză	Neştiind lecţia, ai luat notă mică.
	element predicativ suplimentar	Se aude cântând fata vecinului. Luca Moşneagul...se şi aude zicând afară.
Participiul	atribut adjectival	Cartea citită este interesantă.
	nume predicativ	Copilul era grăbit.
	elem. predicativ	Se aude cântând fata vecinului
	complement circ. de mod comparativ	Somnul lui era profund, mai mult chinuit decât liniştit.
	complement circ. de cauză	N-a mâncat aseară de supărat. Tu ai plâns de necaţită.
Supinul	subiect	E uşor de citit.
	nume predicativ	Exerciţiul este de memorat. Tema este de scris.
	atribut verbal	Lecţia de învăţat a fost uşoară.

Scanned with OKEN Scanner

Supinul	complement direct	Tu ai <u>de citit</u>.
	complement indirect	Noi ne temem <u>de mers</u> noaptea prin pădure. Te-ai plictisit <u>de ascultat</u> aceeaşi melodie.
	complement circ de loc	Am dat o raită <u>pe la scăldat</u>.
	complement circ. de scop	Tata a fost în pădure <u>la vânat</u>. Tu ai fost acolo <u>la pescuit</u>. Vulpea venea la cotețele găinilor <u>după furat</u>'.

Modul supin, ca şi participiul, are valoare substantivală prin articulare cu articol hotărât şi nehotărât :

Am fost <u>la pescuit</u> . Am fost acolo <u>pentru pescuitul</u> păstrăvilor.

↓ Complement circumstanțial de scop-verb la supin

↓ Complement circumstanțial de scop exprimat prin substantiv, c. simplu, neutru, singular, Ac

Tot astfel : scăldat → scăldatul - un scăldat

mers → mersul - un mers

cântat → cântatul - un cântat

Scanned with OKEN Scanner

CAPITOLUL VII

ADVERBUL

Adverbul este partea de vorbire nefexibilă care exprimă caracteristicile unei stări, însuşiri ori acţiuni sau împrejurările în care au loc acestea. Adverbul este partea de vorbire care se găseşte la graniţa dintre părţile de vorbire flexibile, de care este apropiat prin gradele de comparaţie asemanându-se adjectivului, şi cele neflexibile de care se apropie prin structura sa formală invariabilă.

Adverbul poate determina:

- un verb sau locuţiune verbală la mod personal sau nepersonal :

Tu ai mers *repede*. (verb, mod personal)
El a ajuns la cabană mergând *încet*. (verb, mod nepersonal)
El vorbeşte *încet*. (verb, mod personal)
Nu se înţelege nimic vorbind *prea repede*. (verb, mod nepersonal)
Ţi-ai adus aminte *uşor*. (locuţiune verbală)
Aducându-ţi aminte *uşor* teoria, ai rezolvat exerciţiul.
Ai ţinut minte *corect* poezia. (locuţiune verbală)
Ţinând minte *corect* poezia, ai recitat-o.

- adjectiv sau locuţiune adjectivală:

El are o casă *mult* mai mare.
Este un om cu *mult* scaun la cap.

- interjecţie:

Hai *mai iute*, Ionele!

- adverb sau locuţiune adverbială:

Tu ai răspuns *puţin* ironic.
Vizita noastră l-a luat prin surprindere *totalmente*.

- substantiv sau locuţine substantivală:

Sosirea voastră *aici* m-a bucurat.
Ţinerea de minte *de acum* te va ajuta mai târziu.

Scanned with OKEN Scanner

I. **După formă** adverbele sunt:

- simple: *abia, azi, mâine, ieri, acum, repede, bine* etc.

-compuse: *mâine-seară, ieri-dimineață, ieri-seară, altundeva, altfel, altcumva, astă-noapte, astă-vară* etc.

- locuțiuni adverbiale (grupul de cuvinte cu înțeles unitar care are valoarea și funcția unui adverb): *de-a pururea, cu de-a sila, în veci, într-aiurea, pe neașteptate, prin surprindere,* (cu) *de-a rândul, de-a binelea, de-a dreptul, cu binișorul, cu toptanul, cu droaia, zi de zi, clipă de clipă, cât de cât, din ce în ce, din loc în loc, așa și așa, din vreme în vreme, de la o vreme, când și când, unde și unde, calea-valea, harcea-parcea* etc.

- expresii cu valoare de adverb : *la paștele cailor, cum scrie la carte, ca pe apă, când o da din piatră lapte, când o face plopul pere și răchita micșunele, când și-o cloci cucul ouăle, când o zbura porcul, când ți-ai vedea ceafa, nu știu cum, în vecii vecilor*, etc .

II **După origine** adverbele sunt:

1. *Primare* (moștenite din limba latină sau împrumuturi): *abia, agale, afară, aidoma, aiurea, apoi, aproape, azi, ba, barem, bine, cam, chiar, da, doar, foarte, ieri, încoace, încolo, mai, lesne, măcar, acolo, unde, acum, când, așa, cum, jos, sus*, etc.

2. *Provenite din alte părți de vorbire*:

a) din substantiv dar prin derivare au forme propii: *bărbățește, tinerește, muncitorește, studențește* etc.

- substantive: *luni, marți, ...duminică, iarna, vara, primăvara, toamna, dimineața, seara, noaptea, ziua,* etc. Au formă adverbială atunci când nu au determinant.

Devin substantive când sunt însoțite de un atribut.

Exemple :

Ziua stau acasă. (Ziua - adverb de timp, complement circumstanțial de timp)

În *ziua aceasta* stau acasă. (Ziua aceasta - substantiv cu determinant, complement circumstanțial de timp.)

- substantive folosite ca adverbe:

lulea	- (îndrăgostit) lulea (foarte îndrăgostit)
criță	- (beat) criță
pușcă	- (gol) pușcă

Scanned with OKEN Scanner

turtă	- (beat) turtă
cuc	- (singur) cuc
tun	- (îngheţat) tun
buştean	- (adormit) buştean
ocnă	- (sărat) ocnă
colilie	- (alb) colilie etc.

b) <u>din adjective</u> *frumos, ascuţit, adânc, verde, tare,* etc.

c) <u>din numerale</u>: O ţine *una*. Vorbea *într-una*. → loc. adverbială.

- numerale adverbiale: *de puţine ori*
de repetate ori → locuţiuni adverbiale
ori de câte ori
de multe ori

III. **După înţeles** adverbele sunt:

1. <u>Adverbe şi locuţiuni adverbiale de **mod**</u>

a) <u>de mod propriu-zis</u>:

- adverbe: *mult, puţin, prea, repede, bine, rău, greu, altfel, uşor, aşa, împreună, alene, aiurea, agale, cum, cât, oricum, aievea, degeaba, degrabă, razna, întâmplător, destul, foarte, mai, plenar, ciobăneşte, muncitoreşte, frăţeşte, prieteneşte, ţărăneşte, mocăneşte, fortuit, chiorâş, grăpiş, morţiş, făţiş, chiorâş, furiş, pieziş, franţuzeşte, italieneşte, turceşte, păsăreşte, calm, încet, corect, greşit, certamente, totalmente, precizamente, absolutamente, realmente, completamente, legalmente*

-locuţiuni adverbiale: *pe de rost, cât pe el, cu anevoie, pe dinafară, de-a binelea, pe deplin, nu ştiu cum, pe rupte, cot la cot, cu dinadinsul, talmeş - balmeş, cu de-a sila, ca vai de lume, cu vai-nevoie, punct cu punct, pas cu pas, de-a pururea, încetul cu încetul, de abia, cu de-a graba, de-andărătelea, cu deosebire, cu de-a valma, de-a-mboulea, cu toptanul, cu droaia, de-a dura, pe-ntrecute, pe-ndelete, pe neaşteptate, pe nemâncate, de-a binelea, de-a dreptul, aşa şi aşa, calea-valea, harcea-parcea, târâş-grăpiş, pe-ntrecute, pe furiş, într-ascuns.*

<u>b) Adverbe şi locuţiuni adverbiale de mod cantitative:</u>

-adverbe : *suficient, nu prea, cam, destul, mult, deloc, nu tocmai, integral, puţintel, tot, insuficient, atât, cât, mai, prea, etc.*

Scanned with OKEN Scanner

-locuțiuni adverbiale : *câtă frunză și iarbă, picătură cu picătură, mult prea puțin, cât de cât, cât negru sub unghie, mult prea, multprea-prea, în parte, pic cu pic, în întregime, etc,*

c) Adverbe și locuțiuni adverbiale de comparație

- adverbe: *ca, cât, decât, asemenea, asemeni, au rol de prepoziție în formarea gradelor de comparație.*

- locuțiuni adverbiale: *cam cât, aproape ca, destul de, cum, precum, asemenea.*

Exemple :

decât adverb : În cameră nu era *decât* un pat.
prepoziție : El știe mai mult *decât* ea.
cât adverb : Ți-am dat [1]/ cât ai cerut [2]/.
prepoziție : Nucul a crescut *cât* casa.

d) Adverbe și locuțiuni adverbiale de mod care arată durata, revenirea sau frecvența

- adverbe: *destul, treptat, mereu, adesea, necontenit, adeseori, încă, permanent, tot,frecvent, mai, (a) des, iarăși.*

- locuțiuni adverbiale : *din nou, de multe ori, de nenumărate ori, de mii și mii de ori, de zeci și zeci de ori, de câteva ori, din ce în ce, etc.*

e) Adverbe și locuțiuni adverbiale de mod de afirmație și negație:

- adverbe: *de, desigur ba, nu, firește, negreșit, nici, certamente, nicidecum, exact, sigur, precis, binișor, prompt, neândoielnic.*

- locuțiuni adverbiale : *de loc, de fel, bine-nțeles, cu siguranță, fărăndoială, fără doar și poate.*

f) Adverbe și locuțiuni adverbiale de mod de probabilitate, precizare, aproximație, explicație:

- adverbe: *precizamente, certamente, parcă, anume, poate, adică, pesemne, curat, tocmai, numai, taman, măcar, bunăoară, așadar, mai.*

- locuțiuni adverbiale : *cel puțin, prin urmare, numai și numai, cât pe ce, aproape-aproape, mai-mai.*

2.Adverbe și locuțiuni adverbiale de **loc**:

- adverbe: *acasă, alături, afară, aproape, aici, departe, ici, împrejur, colo, înăuntru, sus, încolo, jos, pretutindeni, aiurea, înainte.*

Scanned with OKEN Scanner

- locuțiuni adverbiale : *peste tot, departe-departe, ici și ici, peste nouă mări și nouă țări, ici și colo, în creierii munților, într-acolo, într-o parte, într-aiurea în stânga, în dreapta,în urmă, de jur împrejur, în spate, etc.*

3.Adverb și locuțiuni adverbiale de **timp:**

- adverbe: *acum, câteodată, mâine, totdeauna, apoi, ieri, poimâine, ziua, astăzi, deocamdată, îndată, niciodată, azi, dimineața, lunea..duminică, noaptea, aseară, iarna...vara, odată, când, alaltăieri, seara, curând, răsalaltăieri, dimineața.*

- loctiuni adverbiale: *cu noaptea în cap, din când în când, dis-de dimineață, zi și noapte, de (cu) seară, în veci, la paștele cailor, cine știe când, de (cu) dimineață, în vecii vecilor, zi de zi, de când lumea, pe-nserate, când o da din piatră apă (lapte), clipă de clipă, când o face plopul pere, etc.*

4.Adverbe și locuțiuni adverbiale care arată **cauza sau scopul** (diferențierea se face prin context)

- adverbe: *înadins, dinadins, anume.*

- locuțiuni adverbiale : *de aceea, de asta, nu de alta, pentru aceea, de aia, de una de alta, de-aia, pentru aia, într-adins, dintr-adins.*

5.Adverbe de **excepție (restricție)**

Nu au funcție sintactică, se analizează împreună cu partea de propoziție pe care o însoțesc:

și	A venit *și el.*
nici	Nu știa *nici Lie* (nici Lie - subiect exprimat prin substantiv propiu simplu, masculin, singular, nominativ, precedat de adverbul de excepție "nici" fără funcție sintactică).
chiar	A greșit *chiar* profesorul.
tocmai	Te-a trădat *tocmai prietenul* cel mai bun.
barem	Cumpără *barem o pâine!*
măcar	I-ați *măcar haina*, dacă nu iei umbrela.
doar	La spital te-a vizitat *doar el.*
numai	Eu am încredere *numai în mine.*

Scanned with OKEN Scanner

Adverbe cu mai multe înțelesuri

aici:	loc:	El a locuit *aici*.
	timp:	*De aici* înainte va învața și va fi cuminte.
înainte	loc:	Colegii mergeau în urmă, el mergea *înainte*.
	timp:	Au sosit mulți *înainte*.
	mod:	El vorbea *înainte*, deși nu-l asculta nimeni.
abia:	timp:	*Abia* a ieșit pe ușă și te-a văzut.
	mod:	Omul bolnav *abia* pășește.
aproape:	loc:	El locuiește *aproape*.
	timp:	Abia trecu primăvara și iaca vara *aproape*.
	mod:	Este un om corect, *aproape* perfect.
în urmă :	loc:	Doi copii mergeau *în urmă*.
(loc.adv.)	timp:	Au observat *în urmă* că ai lăsat cartea pe masă.
pe loc: (loc. adv.)	mod:	Tu ai răspuns *pe loc* la întrebare.(rapid)
	timp:	Dorea s-o vadă *pe loc* cu nerăbdare.
	loc:	*Pe loc* și la timp te-ai întâlnit cu salvatorul tău.

Funcția sintactică a adverbului.

Adverbul poate îndeplini în propoziție funcția sintactică de:

1.Predicat verbal(adverbe predicative):

Desigur [1]/ că va veni [2]/. 1 PP 2SB
Fără doar și poate [1]/ că va reuși [2]/. 1PP 2SB

2. Nume predicativ (în expresiile verbale impersonale: e bine, e rău, e necesar, e posibil , etc.)

A învața este *necesar*.
E *bine* [1]/ că ai venit [2]/. 1 PP 2SB.
E mult prea pu`in [1]/ ce ți s-a oferit [2]/. 1PP 2 SB

3.Atribut adverbial:

Lecția *de astăzi* este ușoară. (adverb precedat de prepoziție)
Etajul *de sus* a fost dat în folosință. (adverb precedat de prepoziție)
Mașina *din dreapta* s-a oprit. (locuțiune adverbială)
Scaunul *din față* este ocupat. (locuțiune adverbială)
Fuga *de jur-împrejur* l-a obosit. (locuțiune adverbială)

Scanned with OKEN Scanner

4.Complement circumtanțial de loc:

Tu locuieşti *acolo*. (adverb)
Voi aţi alergat *într-aiurea*. (locuţiune adverbială)

5.Complement circumtanțial de timp:

Vara merg la mare. (adverb)
Te scoli *dis-de-dimineaţă*. (locuţiune adverbială)

6. Complement circumstanțial de mod:

Tu ai venit *repede*. (adverb)
Te-am întâlnit *fortuit*. (adverb)
A intrat *pe furiş* în casă. (locuţiune adverbială)
Bea *într-ascuns* de ai săi. (locuţiune adverbială)
Muncea *ca vai nevoie*. (locuţiune adverbială)

7.Complement circumstanțial concesiv:

Cu toate acestea, tu tot ai plecat în excursie.(loc. adv.)

8.Complement circumstanțial de cauză:

Toată lumea îl felicita *de bine* [1] / ce răspunsese.[2]/ 1PP; 2CM
↓
(complement circumstanțial de cauză)

El se îmbolnăvise *de mult prea mult* [1] / ce suferise. [2]/ 1PP; 2CZ
↓
(locuţiune adverbială, complement de cauză)

9.Complement circumstanțial de scop:

Tu ai răspuns *înadins*, [1] / ca să-i vezi adevăratele sentimente.[2]/ 1PP; 2CS.
↓
(complement circumstanțial de scop, exprimat prin adverb de scop)

Gradele de comparaţie

Gradele de comparaţie sunt forme ale adverbului pentru a preciza nuanţa graduală a caracteristicii ori împrejurării acţiunii. Ca şi adjectivul, adverbul are gradul comparativ şi superlativ.

Exemplu: El citeşte bine (pozitiv).

comparativ:	de superioritate:	El citeşte *mai bine* decât scrie.
	de egalitate:	El citeşte *la fel de bine* cât scrie.
	de inferioritate:	El citeşte *mai puţin bine* decât scrie.
superlativ:	relativ:	El citeşte *cel mai bine*.
	absolut:	El citeşte *foarte bine*.

Scanned with OKEN Scanner

Adverbul poate schimba valoarea gramaticală devenind subtantiv (prin articulare) sau adjectiv.

"bine"	Binele - substantiv : ↓ (articol hotărât)	Îți mulțumesc *pentru binele* făcut. *Binele* acesta nu-l voi uita niciodată.
	Un bine - substantiv : ↓ (articol nehotărât)	Odată în viață mi-ai făcut *un bine*. Omul acesta n-a făcut niciodată *un bine*.
"repede"	adverb : adjectiv :	El merge *repede*. (adverb de mod, complement de mod) Mersul prea repede l-a obosit. (adjectiv variabil (repede-repezi)
"frumos"	adverb : adjectiv : atribut adjectival	El cântă *frumos*. (adverb de mod, complement de mod) Scrisul *frumos* este plăcut privirii. adjectiv variabil (frumos-frumoasă) atribut adjectival

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

CAPITOLUL VIII

PREPOZIȚIA

Prepoziția este partea de vorbire neflexibilă, fără funcție sintactică, care leagă între ele părți de propoziție. Este un cuvânt ajutător și se analizează împreună cu partea de propoziție pe care o însoțește.

Exemple : Cartea *de istorie*, gândul *la vacanță*, livada *cu meri*, etc.. (de istorie, la vacanța, cu meri sunt atribute substantivale, prepoziționale precedate de prepozițiile : de, la, cu, fără funcție sintactică).

I. *După formă*, prepozițiile sunt :

1. simple (un singur element) : *a, către, contra, cu, de, fără, în, întru, la, lângă, pe, pentru, până, pe, sub, peste, printre, prin, printr, după, drept, asemenea, datorită*, etc..

2. compuse (din două sau mai multe prepoziții simple) : *de la, de către, de pe, fără de, pe la, de pe la, de pe lângă, de peste, pe lângă, pe sub, de pe sub, de sub, până pe la*, etc..

3. locuțiuni prepoziționale (grupuri de cuvinte cu înțeles unitar care au rolul unei prepoziții) : *alături de, dincolo de, în afară de, în sus de, în jos de, la dreapta, la stânga, de jur împrejurul, în fața, în spatele, în dosul, îndărătul, în urma, de-a lungul, de-a latul, din pricina, cu excepția, în privința, de dindărătul, pe dinaintea, pe dinafara, conform cu, contrar cu, cu tot, cu toată, în loc de, față de, relativ la, potrivit cu, la un loc cu, împreună cu, cu privire la, înainte de*, etc..

II. *După origine*, prepozițiile sunt :

1. provenite din adverbe : *înaintea, dinaintea, îndărătul, împotriva, deasupra, înapoia, conform, contrar, ca, decât, cât* (atunci când exprimă comparația).

2. provenite din substantive : *grație, mulțumită*.

3. provenite din verb la participiu : *datorită*.

În numeroase cazuri, prepozițiile sau locuțiunile prepoziționale au aceeași formă ca și adverbul sau locuțiunile adverbiale. Sunt prepoziții

atunci când sunt urmate de substantiv în cazurile genitiv, dativ sau acuzativ (uneori aceste forme sunt articulate). Sunt adverbe sau locuțiuni adverbiale când nu sunt urmate de substantiv sau sunt nearticulate.

Exemple :

Tu te-ai așezat *în fața colegului* tău. (complement circumstanțial de loc exprimat prin substantiv comun simplu, masculin, singular, articulat cu articolul hotărât enclitic "lui", caz genitiv, precedat de locuțiunea prepozițională "în fața".

Tu te-ai așezat în față. (complement circumstanțial de loc, exprimat prin locuțiunea adverbială. (poate fi înlocuită prin adverbul "acolo").

Mașina a staționat alături de o casă. (complement de loc exprimat prin substantiv comun simplu, feminin, singular, articulat cu articolul nehotărât proclitic "o", caz acuzativ, precedat de locuțiunea prepozițională "alături de").

Mașina a staționat alături. (complement de loc, exprimat prin adverb de loc)

III *După cazurile substantivului* care îl însoțesc, prepozițiile pot fi :

a) la cazul genitiv :

prepoziții: *asupra, contra, împotriva, înaintea, înapoia, înăuntrul, dinăuntrul, îndărătul, de-asupra, asemenea, dedesuptul*

locuțiuni prepoziționale : *în fața, în spatele, în dosul, în jurul, din jurul, în dreptul, în dreapta, în stânga, din cauza, din pricina, de-a lungul, de-a latul, de jur-împrejurul, jur-împrejurul, în privința, în urma, în sensul, în susul, în josul, în fundul, în fruntea, din susul, din josul, din spatele, din dosul, din dreptul, din partea, în pofida, în ciuda, etc.*

b) la cazul dativ :

prepozitii : *grație, mulțumită, datorită, conform, contrar, potrivit.*

c) în cazul acuzativ :

prepozitii : *a* (semn al infinitivului, a cînta, a dansa, etc.), *către, de către, cu, de la, de, din, de pe la, despre, dinspre, dintre, dintru, drept, după, fără, în, întru, înspre, între, la, pe, pe lângă, pe la, de pe lângă, pentru, peste, până, până la, până pe la, prin, de prin, printre, de printre, spre, sub, pe sub, de sub, până sub, etc.*

locuțiuni prepoziționale : *alături de, dincolo de, față de, în sus, în jos, de, odată cu, în raport cu, începând cu, referitor la, privitor la, de dinvale de, conform cu, contrar cu, potrivit cu, înainte de, împreună cu, la un loc cu, în loc de, în afară de, odată cu, la fel cu, față de, departe de, afară de, din sus de, din cauză de, din pricină de,* etc.

Scanned with OKEN Scanner

CAPITOLUL IX

CONJUNCȚIA

Conjuncția este partea de vorbire neflexibilă care indică raportul de coordonare şi subordonare între părți ale propoziției, o parte de propoziție şi o propoziție, sau între două propoziții.

I **După formă, conjuncțiile sunt** :

- simple : *că, să, ci, dar, de, fie, dacă, ori, sau, fie,* etc.

- compuse : *ca să, ci şi, cum că, şi cu.*

- locuțiuni conjuncționale : *măcar că, pentru că, cu toate că, chiar dacă, în afară, măcar de, de parcă, până să, fără să, din cauză că, în caz că, în loc să, de vreme ce, în timp ce, în vreme ce, odată ce, după cum, față de cum, ca şi când, ca şi cum, după ce că, şi cu,* etc.

Conjuncția se întâlneşte atât la nivelul propoziției cât şi la nivelul frazei.

Rolul conjuncției **la nivelul propoziției.**

1) leagă două sau mai multe părți de propoziție de acelaşi fel.

Exemple :

Cartea *şi* caietul sunt pe birou. (două subiecte)
Rochia aceasta este nouă *şi* frumoasă. (două nume predicative)
Copilul cuminte *şi* silitor învață mult. (două atr. adj.)
Plăcerea de a învăța *şi* de a scrie este mare. (două atribute verbale) etc.

2) două părți de propoziție diferite :

Oricând *şi* oriunde e nevoie voi veni. (complent circumstanțial de timp şi complement circumstanțial de loc)
Oricine *şi* oricând poate să mă viziteze. (subiect şi complement circumstanțial de mod)
Orice *şi* oricum e posibil. (subiect şi complement circumstanțial de mod) etc.

Scanned with OKEN Scanner

3) o parte de propoziție și o propoziție secundară :

a) de același fel :

(subiect-subiectivă)
Mi-e dat a fi fericit *și* să mă bucur de voi.

nume predicativ- predicativă
El a devenit neserios *și* cum nu-l știam noi.

complement direct- completivă directă
L- am întâlnit pe el *și*. pe cine nu mă așteptam .

b) cu funcții diferite :

Te- am întâlnit întâmplător *și* unde nu mă așteptam. (complement circumstanțial de mod și subordonată de loc)

Eu mă bucur de succesul tău actual *și* când vei fi student. (complement indirect și circumstanțială de timp)

Tu pleci dimineața *și* unde vrei tu. (complement circumstanțial de timp și subordonată circumstanțială de loc)

La nivel de frază, conjuncția leagă :

a) două propoziții de același fel în raport de coordonare :

- copulativă (și, nici, precum și)
El cântă [1] / și dansează. [2] / (ambele principale)
Trebuie [1] / să cânte [2] / și să danseze. [3] / (ambele sec., subiective)

- adversativă (dar, iar, însă, ci)
El cântă [1] / dar nu dansează [2] /. (ambele principale)
Trebuie [1] / să cânte [2] / dar să nu danseze [3] /. (ambele sec., subiective)

- disjunctivă (fie, sau, ori)
El cântă [1] / sau dansează [2] /. (ambele principale)
Trebuie [1] / să cânte [2] / sau să danseze [3] /. (ambele sec., subiective)

- conclusivă (deci, așadar)
Am învățat lecția [1] / deci sunt pregătit [2] /. (ambele principale)
Trebuie [1] / să înveți [2] / deci să fii pregătit [3] /. (ambele sec.,subiective)

II **După felul raporturilor stabilite** între părțile de propoziție sau între propoziții, la nivel de frază, conjuncțiile sunt :

A) Coordonatoare (leagă părți de propoziție sau propoziții de același fel) :

- copulative : *și, nici, precum și*
- adversative : *dar, iar, însă, ci*

Scanned with OKEN Scanner

- disjunctive : *fie, sau, ori*
- conclusive : *deci, aşadar, prin urmare* (locuţiune conjuncţională)

Propoziţiile în raport de coordonare pot fi ambele principale sau ambele secundare.

Exemple :

-ambele secundare :

El ştie [1] / să scrie [2] / şi să citească [3] /.
1PP 2CD 3CD

-ambele principale :

El scrie [1] / şi citeşte. [2] / 1PP 2PP

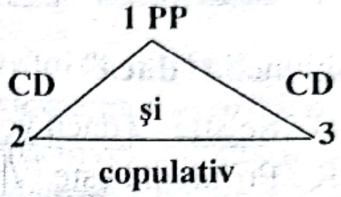

B <u>Subordonatoare</u> - Raportul de subordonare se stabileşte între o propoziţie principală-regentă şi o subordonată.

Subordonarea se realizează prin conjuncţiile subordonatoare : că, să, dacă, de, etc. şi locuţiuni conjuncţionale : pentru că, deoarece, fiindcă, din cauză că, etc.

Conjuncţiile subordonatoare :

Conjuncţia "**că**" introduce:

- SB (subiectivă) : E bine [1] / că ai venit. [2] / 1PP; 2SB
- PR (predicativă) : Problema este [1] / că nu ştii. [2] / 1PP; 2PR
- AT (atributivă) : Gândul [2] / că va veni [1] / mă încântă. [2] / 2PP; 1AT
- CD (completivă directă) : Ştii [1] / că va veni. [2] / 1PP; 2CD
- CI (completivă indirectă) : Mă bucur [1] / că va veni. [2] / 1PP; 2CI
- CT (temporală) : Abia a intrat în casă [1] / că se şi porni furtuna. [2] / 1PP; 2CT (conjuncţia subordonatoare "că" are valoarea adverbului relativ "când")
- CZ (cauzală) : Ai lipsit de la şcoală [1] / că ai fost bolnav. [2] / 1PP; 2CZ
- CNS (cosecutivă) : A crescut aşa de mare [1] / că nu-l mai cunosc. [2] / 1PP; 2CNS
- CŢ (condiţională) : Că n-ar fi avut atâtea supărări ori atâtea insuccese [1] /, altul ar fi el acum. [2] / 1CŢ; 2PP
- CV(concesivă) : Mama [2] /, că e mamă [1] / şi tot nu poate răbda. [2] / 2PP; 1CV

Conjuncţia "**să**" introduce:

- SB : E bine [1] / să înveţi. [2] / 1PP; 2SB
- PR : Hotărârea mea este [1] / să înveţi. [2] / 1PP; 2PR

Scanned with OKEN Scanner

- AT : A venit momentul [1] / să răspunzi. [2] / 1PP; 2AT
- CD : El știe [1] / să danseze. [2] / 1 PP; 2 CD
- CI : Mă gândesc [1] / să plec in excursie. [2] / 1PP; 2CI
- CS : Am fost la librărie [1] / să cumpăr o carte. [2] / 1PP; 2CS
- CNS : A crescut așa de mare [1] / să nu-l mai recunosc. [2] / 1PP; 2NS
- CV : Să te și superi [1] /, și tot nu-ți spun. [2] / 2PP; 1CV
- CȚ : Ai fi plecat [1] / să nu te fi reținut el. [2] / 1PP; 2CȚ

Conjuncția "**dacă**" introduce:

- SB : Se știe [1] / dacă vor veni. [2] / 1PP; 2SB
- PR : Problema este [1] / dacă vor veni la timp. [2] / 1PP; 2PR
- AT : Gândul [2] / dacă va reuși la examen [1] / îl preocupă. [2] / 2PP; 1AT
- CD : Nu știu [1] / dacă vei reveni la timp. [2] / 1PP; 2CD
- CI : Mă gândesc [1] / dacă mă vei înțelege. [2] / 1PP; 2CI
- CȚ : Dacă înveți [1] / vei reuși la examen. [2] / 1CȚ; 2PP
- CZ (indirectă) : Dacă ai învățat atât [1] / de ce nu ai reușit ?[2]/ 1CZ ; 2PP
- CT : Dacă se iviră zorile [1] / am plecat cu prietenii la pescuit.[2] / 1CT; 2PP
- CV: Dacă răspunzi[1] /, dacă nu răspunzi[2] /el tot se supără.[3] / 1CV; 2CV; 3PP

Conjuncția "**de**" introduce:

- SB : S-a întâmplat[1]/ de am ajuns înaintea voastră la cabană.[2]/ 1PP; 2SB
- AT : Îți înapoiez cartea [1] / de mi-ai împrumutat-o.[2] / 1PP; 2AT
- CD : Nu știm [1] / de vor veni la timp. [2] / 1PP; 2CD .
- CI : El se teme [1] / de-i vei respinge propunerea. [2] / 1PP; 2CI
- CS : Ai mers acolo [1] / de ai cumpărat ocasă. [2] / 1PP; 2CS
- CNS : A crescut așa de mare [1] / de nu-l mai recunosc. [2] / 1PP; 2CNS
- CV : De răspunzi corect [1] / de nu răspuzi [2] / tot notă mică îți dă. [3] / 1CV: 2CV; 3PP
- CȚ : De înveți mai mult [1] / vei reuși la examen. [2] / 1CȚ; 2PP

Rolul de element relațional între regentă și subordonată este îndeplinit de o serie de locuțiuni conjuncționale : *până să, până când, pentru că,* etc.(care vor fi exemplificate în capitolul "Sinteza frazei") .

Scanned with OKEN Scanner

Alte părți de vorbire cu valoare de conjuncție

Rolul de legătură între propoziții este adesea îndeplinit de alte părți de vorbire.

Acestea sunt :

1) adverbele interogative-relative : *unde, când, cum, cât* și compusele nehotărâte : *oricând, orișicând, oriunde, orișiunde, oricum, orișicum, oricât, orișicât.*

2) pronumele interogative-relative : *care, cine, ce, ceea ce*, și compusele nehotărâte : *oricare, orișicare, oricine, orișicine, orice, orișice,* etc.

Atât adverbele relative, cât și pronumele relative, au funcție sintactică în propoziția subordonată. Ele pot fi precedate sau nu de prepoziții : *pe unde, pe când, pe cine, la cine,* etc. Vom arăta mai jos ce fel de subordonate pot introduce adverbele relative :

Adverbul relativ "**cum**" introduce :

- SB : E bine [1] / cum ai spus tu. [2] / 1PP; 2SB
- PR : Problema este [1] / cum vei formula răspunsul în fața lui. [2] / 1PP; 2PP
- CD : Eu știu [1] / cum ai aflat adresa mea. [2] / 1PP; 2CD
- CI : El îți amintește [1] / cum era în tinerețe. [2] / 1PP; 2CI
- AT : Îmi place felul [1] / cum ai răspuns. [2] / 1PP; 2AT
- CT : Cum a intrat pe ușă [1] / te-a și văzut. [2] / 1CT; 2PP
- CZ : Cum era supărat pe colegi [1] /, nu i-a mai salutat. [2] / 1CZ; 2PP
- CM : El a răspuns [1] / cum l-ai învățat tu. [2] / 1PP 2CM
- CV : Cum ai răspunde de bine [1] / el tot nu e mulțumit. [2] / 1CV; 2PP

Adverbul relativ "**când**" introduce :

- SB : S-a aflat [1] / când vor sosi prietenii tăi din străinătate. [2] / 1PP; 2SB
- PR : Problema este [1] / când vor sosi prietenii tăi din străinătate. [2] / 1PP; 2PR
- AT : Se știe ziua [1] / când vor sosi prietenii tăi din străinătate. [2] / 1PP; 2AT
- CD : Eu știu [1] / când vor sosi prietenii tăi din străinătate. [2] / 1PP; 2CD
- CI : Mi-am amintit [1] / când vor sosi prietenii tăi din străinătate. [2] / 1PP; 2CI
- CȚ : Când m-aș lua după sfatul mamei [1] / aș mai realiza ceva. [2] / 1CȚ; 2PP
- CZ indirectă : Când ai înălțat atât [1] / de ce nu ai reușit. [2] / 1CZ; 2PP

Scanned with OKEN Scanner

Adverbul relativ "**cât**" introduce :

- SB : E bine [1] / cât ai scris. [2] / 1PP; 2SB
- PR : Problema este [1] / cât ai citit. [2] / 1PP; 2PR
- AT : Ziua [1] / cât ai stat aici [2] / nu-o pot uita. [1] / 1AT; 2PP
- CD : Eu știu [1] / cât ai suferit. [2] / 1PP; 2CD
- CI : Îmi amintesc [1] / cât a insistat spre a fi as cultat. [2] / 1PP; 2CI
- CT : Cât e mic [1] / copilul nu știe nimic. [2] / 1CT; 2PP
- CM : El a scris atât [1] / cât i-ai spus. [2] / 1PP; 2CM
- CV : Ziua [2] / cât e ea de lungă [1] / tot nu-ți ajunge pentru muncă. [2] / 1CV; 2PP
- CNS : Era așa de obraznic [1] /, cât îmi veni a-l bate. [2] / 1PP; 2CNS

Adverbul relativ "**unde**" introduce :

- SB : S-a aflat [1] / unde ai fost în vacanță. [2] / 1PP; 2SB
- PR : Problema este [1] / unde vom merge în excursie. [2] / 1PP; 2PR
- AT : Știu locul [1] / unde ai ascuns cartea. [2] / 1PP; 2AT
- CD : Știu [1] / unde ai fost în vacanță. [2] / 1PP; 2CD
- CI : Îmi amintesc [1] / unde am pus cartea. [2] / 1PP; 2CI
- CL : Eu merg [1] / unde mi-ai spus. [2] / 1PP; 2CL
- CZ : A plecat singur [1] / și n-a reușit [2] /, unde n-a ascultat de sfaturile mamei sale. [3] / 1PP; 2PP; 3CZ
- CȚ : Unde n-ar fi avut atâea supărări [1] /, acum ar fi un om mai vesel. [2] / 1CȚ; 2PP

Scanned with OKEN Scanner

CAPITOLUL X

INTERJECȚIA

Interjecția este partea de vorbire neflexibilă prin care se exprimă trăiri sufleteşti (sentimente, senzații), un îndemn, o chemare sau se imită sunete din natură.

I. **După formă, interjecțiile sunt** :

a) - formate dintr-un singur sunet : o vocală (*O! A! I!*), o consoană : *Ț(î)! H(î)!*

b) - din două sau mai multe consoane repetate : *brr ! crr !*

c) - dintr-o silabă sau un grup redus de silabe : *Of ! Vai ! Aha ! Bravo! Văleu !*

d) - cuvinte repetate : *toc-toc ! pac-pac ! pic-pic !*

II. După origini, interjecțiile sunt :

a) - interjecții propriu-zise (care exprimă trăiri sufleteşti: *ah ! of ! vai! mă ! uf ! eh ! au ! brr ! na ! aoleu ! ehe ! uraa !*

b) - interjecții provenite din alte părți de vorbire :

- substantiv : Ce, *Dumnezeu*, faci acolo ?
- verb : *Uite* (uitați) ce pasăre frumoasă !
- interjecții cu formă verbală :

Haidem (hai, haideți) la drum !
Iată (privește) cartea !
Iată-ți cartea !

c)- onomatopee (cuvinte care imită sunetele din natură) : *troc ! pleosc ! boc ! tic-tac! pit-pa-lac ! cu-cu ! ga-ga ! mac-mac ! bee ! miau ! zbârrr ! trosc ! tealeap-tealeap ! mârr ! ham-ham ! muu ! mor-mor ! cot-co-dac !*

Funcția sintactică a interjecției

Interjecția poate îndeplinește în propoziție următoarele funcții sintactice:

1.Subiect : Printre răniți se auzea "*Au* !, *Vai* !"

Scanned with OKEN Scanner

2. Predicat verbal :

Pupăza *zbrr* ! pe dugheană. (a zburat) El *trosc* ! o palmă. (i-a dat) *Iată* [1] / ce ai de făcut. [2] / 1PP 2CD

3. Nume predicativ :

E *vai* de voi ! Este *halal* de omul bogat !

4. Atribut interjecțional : Pe uliță auzeam îndemnul "*hăis* ! *cea* !"

5. Complement direct : Din camera vecinului auzeam "*Bravo* ! *Aha* !"

6. Complement circumstanțial de mod : Uşa se deschise încet "*scârț , scârț* !"

Observație Interjecțiile predicative : *iacă, iată, uite, na*, pot avea, la nivel de propoziție, complement direct, indirect, atribut pronominal în dativ, complement circumstanțial de loc, de mod etc.

Exemple :

Iată cartea ta. (subsstantiv, comlement direct)
Iată-te, în sfârşit ! (pronume personal, complement direct)
Iată-ți prietenii ! (pronume personal, atribut pronominal în dativ)
Na-ți haina mea. (pronume persona, complement indirect)
Iată acum rezultatul. (complement de timp)
Uite acolo caietul. (complement de loc)
Uite aşa. (complement de mod)

Interjecțiile predicative pot avea, la nivel de frază, subordonate de diferite tipuri, (directă, indirectă, circumstanțială, etc.) care vor fi prezentate la capitolul "Sintaxa frazei". (Aducându-şi aminte de cine? De părinți.) Uneori, prin articulare, (substantivizare) interjecțiile au valoare de substantiv :

Of ! (interjecție) :	Oful tău mă doare (Supărarea ta mă doare)
	Am un of la inimă. (Am un dor la inimă)

Scanned with OKEN Scanner

PARTEA a IV a

CAPITOLUL I

SINTAXA

Sintaxa este partea gramaticii care studiează modul combinării cuvintelor în propoziții (sintaxa propoziției) și modul combinării propozițiilor într-o frază (sintaxa frazei) în vederea realizării comunicării între oameni.

SINTAXA PROPOZIȚIEI

Propoziția este o judecată sau o idee comunicată cu ajutorul unui singur predicat.

I. **După felul în care vorbitorul comunică judecata** sau exprimă o anumită stare sufletească, propoziția este :

a) enunțiativă :
- propriu-zisă : Citesc această carte.
- optativă-dubitativă-potențială: Aș citi această carte.
- imperativă : Citește această carte !

b) interogativă :
- propriu-zisă : Citești această carte ?
- optativă : Aș citi această carte ?
- imperativă: Mănâncă!

Deosebirea dintre propozițiile enunțiative, enunțiative-exclamative și interogative se face în timpul vorbirii prin intonație iar în scris prin semnul exclamării sau semnul întrebării.

II. **După forma predicatului**, propoziția este :

a) afirmativă : Eu citesc această carte.
b) negativă : Eu nu citesc această carte.

III. **După structură**, propoziția este :

1. Neanalizabilă:
a) interjecții: *Ah!* Ce frumos este parcul!

Scanned with OKEN Scanner

b) pronume: Cine bate ? *Eu.*
c) adverbe negative: Ai plecat? *Nu.*
d) adverbe afirmative: A plecat el în oraş? *Da.*
e) conjuncţia "nici" : Nu sunt nici părinţii tăi acasă? *Nici.*

2. Analizabile:

a) simplă (formată din subiect şi predicat, subiectul poate lipsi)
Eu citesc. Plouă. E bine.

b) dezvoltată (formată din subiect, predicat, atribut, şi / sau complement) : Eu citesc această carte acum.

IV. **După înţeles** propoziţiile sunt :

1. Principale (au înţeles singure, fără ajutorul altor propoziţii) : Eu citesc cartea.

Propoziţiile principale pot fi : *independente sau regente.* Regentele pot avea *o subordonată* sau *mai multe subordonate.* Propoziţiile principale pot fi coordonate în raport: *copulativ, adversativ, disjunctiv, concluziv, juxtapus.*

2. Subordonate, care pot fi *regente* pentru alte subordonate, *coordonate* cu alte subordonate, *izolate prin punct, incidente.*

Propoziţiile (secundare) subordonate sunt propoziţiile al căror înţeles depinde de o altă propoziţie numită regentă : Eu voi citi cartea [1] / despre care mi-ai vorbit [2] / când o voi găsi la bibliotecă [3] /. 1PP; 2AT; 3CT

Propoziţia 2, subordonată atributivă "despre care mi-ai vorbit" depinde ca înţeles de propoziţia 1, regenta ei (care carte o citesc ?).

Propoziţia 3, subordonata circumstanţială de timp depinde ca înţeles tot de propoziţia 1 (când voi citi cartea ?)

Schema frazei este :

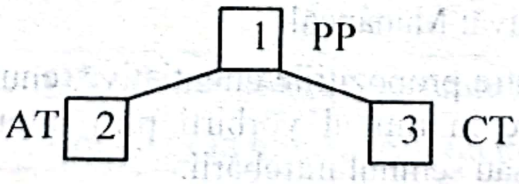

Propoziţile incidente, al căror înţeles de sine stătător, fără să intre în relaţie de coordonare sau subordonare cu celelalte propoziţii din frază, cuprind cuvintele unui personaj, ale autorului sau o completare:

Eu [2] /, zise băiatul [1] /, am să plec la bunici [3] /. 1PP (incidenă) 2PP

Băieţii din şcoală sunt împărţiţi în mai multe căprării [1] /, cum am zice [2] /, şi eu nu le dau învăţătură decât celor mai grei la minte [3] /. 1PP; 2CM (incidentă) 3PP

Scanned with OKEN Scanner

Toate propoziţiile subordonate se subîmpart în:

1. subiective

2. predicative

3. atributive: *de identificare, explicative, descriptive, apozitive, de calificare, circumstanţiale-opoziţionale.*

4. completive: *directe, indirecte, de agent.*

5. circumstanţiale: *sociative, instrumentale, de excepţie, opoziţionale, de relaţie, temporale, de loc, modale, cauzale, finale (scop), condiţionale, consecutive, concesive, concesive ipotetice.*

Observaţie: Programa şcolară actuală pentru cursul gimnazial nu cuprinde toată această clasificare. Cartea de faţă prezintă în teorie şi în exerciţii practice felul propoziţiilor în conformitate cu programele şi manualele şcolare aprobate de Ministerul Învăţământului.

PĂRŢILE DE PROPOZIŢIE

Părţile de propoziţie sunt cuvinte sau grupuri de cuvinte care îndeplinesc în propoziţie anumite funcţii sintactice.

Părţile de propoziţie sunt : *subiectul, predicatul, atibutul, complementul*. Între aceste părţi de propoziţie, subiectul şi predicatul sunt părţi principale. Ele constituie elementele necesare şi suficiente pentru a forma o propoziţie, în jurul lor se grupează celelalte părţi de propoziţie.

Părţile secundare de propoziţie, atributul şi complementul, adaugă informaţii suplimentare, determinând atât subiectul şi predicatul, cât şi alte părţi secundare de propoziţie.

Exemple :

Băiatul citeşte această carte de pe birou.

Părţi principale : „baiatul" (subiect) şi „citeşte" (predicat).

Părţi secundare : „carte" - complement direct (Ce citeşte băiatul ? Cartea).

„aceasta, de pe birou" - părţi secundare, atribute, care determină o altă parte secundară. (Care carte ? Aceasta, de pe birou).

Părţile secundare se definesc în raport cu cuvântul determinat; atributul determină de obicei un substantiv (sau un înlocuitor al acestuia) iar complementul determină un verb (sau o altă parte de vorbire cu valoarea unui verb : interjecţie, adverb) sau un adjectiv.

Scanned with OKEN Scanner

FRAZA. PROPOZIȚII PRINCIPALE ȘI SECUNDARE

FRAZA este o îmbinare de propoziții între care cel puțin una este principală, care poate determina propoziții secundare . Propozițiile secundare au rolul unor părți de propoziție, la nivel de frază, pe lângă predicatul propoziției principale sau pe lângă alte părți de propoziție din cadrul propoziției principale. Astfel, subiectului îi corespunde, la nivel de frază, subordonată subiectivă, numelui predicativ - subordonată predicativă, atributului - subordonată atributivă etc.

Propoziția principală poate fi independentă (fără a determina o subordonată) sau regentă (care determină o subordonată).

Propoziția regentă poate fi principală sau secundară (depinzând şi ea de o propoziție principală).

Exemplu :

Eu citesc cartea [1] / pe care mi-ai adus-o. [2] /

1 PP (propoziție principală regentă pentru propoziția 2)

2 AT (propoziție secundară, subordonată atributivă)

Eu citesc cartea[1] / pe care mi-ai adus-o[2] / când ai venit din excursie.[3]/

1 PP (propoziție principală)

2 AT (propoziție secundară, subordonată atributivă, regentă pentru propoziția 3)

3 CT (propoziție secundară, subordonată circumstanțială de timp, depinde de regenta ei, propoziția 2).

Legătura între propoziții de acelaşi fel (coordonarea) şi între propoziții regente şi subordonate (subordonarea) a fost prezentată în capitolul "Conjuncția".

Scanned with OKEN Scanner

CAPITOLUL II

SUBIECTUL

Subiectul este partea principală de propoziție care arată cine săvârșește acțiunea exprimată de predicatul verbal, cine suferă acțiunea exprimată de predicatul verbal cu verb la diateza pasivă, sau cui i se atribuie însușirea exprimată de predicatul nominal.

Răspunde la întrebările *cine ? ce ?* puse predicatului.

Exemple :

Florile sunt pe masă. (Cine sunt pe masă ? Florile - subiect; "sunt" - se află - predicat verbal).

Florile sunt culese de copii. (Florile - subiect, suferă acțiunea exprimată de "sunt culese" - predicat verbal, verb la diateza pasivă).

Florile sunt o bucurie pentru sufletul meu. (Florile - subiect, lor li se atribuie calitatea exprimată prin predicatul nominal "sunt o bucurie").

I. **După felul în care subiectul este sau nu autorul acțiunii,** exprimată de predicatul verbal, se disting două feluri de subiecte :

- subiectul logic
- subiectul gramatical

Subiectul gramatical este partea de propoziție care răspunde la întrebarea cine ? sau ce? pusă predicatului verbal.

În propoziția "Florile sunt culese de copii" - subiectul gramatical este substantivul "florile".

Autorul real al acțiunii predicatului verbal la diateza pasivă este însă substantivul "copii". Din punct de vedere sintactic acest substantiv este complement de agent (răspunde la întrebarea "de către cine ?").

Subiectul logic este autorul real al acțiunii exprimate de predicatul verbal.

În propozițiile :

Cartea este citită cu plăcere de elev.

Scanned with OKEN Scanner

Rochia aceasta a fost croită de mine.
Casa a fost construită de tata.

Substantivele : *cartea,rochia,casa* sunt subiecte gramaticale, iar substantivele : *de elev, de mine, de tata* sunt complemente de agent, subiectele logice ale acțiunii predicatului verbal, autorii reali ai acesteia.

În expresiile :

Mi-e *foame*. (lene, greață, etc.)
Ți-e *sete*. (somn, etc.)
Îmi trebuie *cartea*. (stiloul, caietul,etc.)
Vă place *friptura*. (înghețata, muzica, înotul,etc.)
Vi se cuvin *laude*. (onoruri, premii, etc.)
Îmi e drag *românul*. (atletismul, fotbalul, etc.)

Substantivele : *foame, sete, cartea, friptura, laude, românul*, sunt subiecte gramaticale pe lângă predicatul verbal *e, trebuie, place, se cuvin, e drag* : Pronumele *: mi, ți, îmi, vă, vi, îmi,* sunt subiecte logice, dar în propoziție au funcția sintactică de complemente indirecte.

Atenție ! Aceeaşi situație se întâlneşte şi în expresiile : *e primăvară, e frig, e vară ,e toamnă, e vânt, e ger, e liniște,* etc. , unde substantivele : primăvară, frig, vară, toamnă, vânt, ger, liniște, au funcția sintactică de subiect gramatical.

II. **După prezența subiectului gramatical** în propoziție, acesta pote fi exprimat sau neexprimat. Când subiectul nu este exprimat, el poate fi : *inclus, subînțeles* sau *nedeterminat*.

Subiectul inclus este, deobicei, pronumele personal la persoana I şi a- II- a singular şi plural pe care îl indică terminația verbului la moduri personale.

Exemple : Citeşti (tu) o carte. Învățați (voi) această poezie. Mergem (noi) în excursie. Scriu (eu) o scrisoare.

Subiectul subînțeles este acel subiect care a fost exprimat într-o propoziție anterioară

Florile acestea sunt foarte frumoase [1] / şi răspândesc un parfum îmbătător [2] /.

În prima propoziție subiectul este substantivul "florile", iar în a doua propoziție, deşi nu este exprimat, se înțelege acelaşi subiect "florile".

Scanned with OKEN Scanner

Subiectul nedeterminat se întâlneşte în cazul unor predicate care exprimă acţiuni cu valoare generală, care nu poate fi atribuită numai unei anumite persoane.

Exemple : Bate la uşă; S-a spus la radio; S-a scris în ziar; S-a transmis la televizor.

Propoziţii fără subiect sunt acele propoziţii formate dintr-un predicat verbal a cărui acţiune nu poate avea un anumit subiect (autor). Este cazul verbelor impersonale prin conţinut şi unipersonale ca formă : *plouă, ninge, viscoleşte, îngheaţă, geruie, se înnorează, se înseninează, se înnoptează*, etc.

Subiectul reluat

Uneori subiectul gramatical exprimat prin substantiv poate fi reluat prin pronume personal :

Munca şi numai munca, ea este izvorul împlinirii. (subiectul repetat "munca" este reluat de subiectul exprimat prin pronume personal "ea")

- pronume personal reluat prin substantiv:

Te căptuşeşte ea, Mărioara !
Vine el, taică-tu !
Te face om ea, armata !
O să treacă el, şi Crăciunul !

III. După structură subiectul este :

a) simplu (format dintr-o singură parte de vorbire) : Copilul doarme liniştit în fotoliu.

b) multiplu (format din două sau mai multe părţi de propoziţie) : Copilul şi bunicul dorm liniştiţi în fotoliu.

c) dezvoltat (format dintr-o construcţie infinitivală relativă) : Acuma n-are cine mă spăla, n-are cine-mi spune o vorbă bună.

Nu-i cin' te-nvăţa minte, că te-ai cuminţi tu.
Laudă-te gură singură, că nu-i cin' te lăuda.

Părţile de vorbire ce pot îndeplini funcţia sintactică de subiect (sau prin ce se exprimă subiectul)

1. **Substantiv**

Florile sunt pe masă. (substantiv comun simplu)
Floarea-soarelui a înflorit. (substantiv comun compus)

Scanned with OKEN Scanner

Nicoleta va sosi mâine. (substantiv propriu simplu)

Ştefan cel Mare a fost înmormântat la Mânăstirea Putna. (substantiv propriu compus)

Aducerile aminte mă inveselesc. (locuţiune substantivală)

2. Pronume

- personal : Tu ai plecat in excursie.
- personal de intărire : Însumi v-am văzut in parc.
- personal de politeţe : Dumneavoastră ne-aţi vizitat şcoala.
- posesiv : Ai noştri au ieşit invingători.
- demonstrativ : - de apropiere : Acesta te-a ajutat.
  - de depărtare : Acesta este prietenul meu.
  - de identitate : La lecţie răspund aceiaşi.
  - de identificare : Celălalt este colegul meu.
- nehotărât : Cineva te cheamă la telefon.
- interogativ : Cine m-a strigat ?
- relativ : Ştiu [1] / cine m-a căutat. [2] /
- negativ : Nimeni nu a învăţat pentru astăzi.
- locuţiuni pronominale nehotărîte :

A sunat nu ştiu cine la uşă. (cineva)

Îl atrăgea nu şiu ce spre malul mării. (ceva)

Nu vreau [1] / să mă deranjeze te miri cine. [2] / (oricine)

3. Numeral

- propriu-zis : Doi au intrat în clasă.
- colectiv : Amândoi au răspuns corect.
- fracţionar : A câştigat o treime din elevii acestei clase .
- ordinal : Al doilea a intrat cântând în clasă.
- locuţiuni numerale : Aici se mănâncă câte şi mai câte.

4. Adjectiv substantivizat :

Frumosul în artă impresionează.

Un frumos trece pe apă / Şi strigă că nu se -neacă !

Scanned with OKEN Scanner

5. Verb la mod nepersonal :

- infinitiv : E uşor a citi. Îi place mult a dansa. Îi e dat a reuşi.
- supin : E uşor de citit. E plăcut de stat. E greu de memorat.

Cazurile subiectului

Subiectul poate sta în următoarele cazuri:

1. Nominativ:	Tu ai fost la mare. (pronume personal, caz nominativ)
2. Genitiv :	Ai lui au plecat în excursie. (pronume personal, caz genitiv) Ai casei se treziră dreveme. (substantiv, caz genitiv)
3. Dativ :	Dau mingea [1] /cui o vrea [2] /. (pronume relativ, caz dativ) Hai fiecare pe la casa [1] /cui ne are [2] /.
4. Acuzativ :	S-au scuturat la frunze pe alee ! (substantiv, caz Ac, precedat de prepoziţie) Era la lume în magazin ! Am aplaudat [1] /pe cine a ieşit învingător [2] /. (pronume relativ, caz Ac, precedat de prepoziţie) Nimic [2] /din ceea ce este frumos [1] /nu îl atrăgea.[2]/ (pronume relativ compus, Ac, precedat de prepoziţie)

De obicei, subiectul este în cazul nominativ, dar în limba vorbită sunt multe excepţii în care acesta se întâlneşte în toate cazurile (în afară de vocativ).

Pe lângă predicat (verb la mod personal), pot avea subiect şi modurile nepersonale, infinitivul şi supinul, în construcţiile gerunziale şi infinitivale (a se vedea capitolul "Verbul",Modurile nepersonale).

Scanned with OKEN Scanner

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ SUBIECTIVĂ (SB)

Propoziția subiectivă are rolul subiectului, la nivel de frază, pe lângă predicatul regentei sau un verb la mod nepersonal din propoziția regentă. Răspunde la întrebările "*cine*", "*ce* ?" puse predicatului sau elementului regent.

Exemple :

Se știe [1] / cine a venit. [2] / 1PP 2SB

Problema se rezolvă ușor aflându-se[1] / care este unghiul α[2] /. 1PP 2SB

Elementul regent care cere în frază o subordonată subiectivă (elementul regent este acea parte de propoziție, din cadrul propoziției regente, de care depinde ca înțeles o subordonata) este:

- verb impersonal la moduri personale : *a fi* (impersonal), *a trebui*, *a însemna*, *a rămâne* (impersonal), *a ajunge* (impersonal), etc. :

Exemple :

Era [1] / să te lovească mașina. [2] / 1PP 2SB
Trebuie [1] / să citești această carte. [2] / 1PP 2SB
Să fi pregătit oricând la lecție [1] / înseamnă a învăța mereu. [2] /. 1SB 2PP
Rămâne [1] / să mai veniți pe aici. [2] / 1PP 2SB
Ajunge [1] / ce ai spus până acum. [2] / 1PP 2SB

- verb reflexiv impersonal folosit la moduri personale sau nepersonale : *se zice, se știe, se aude, se cade, se spune, se crede, se cuvine, se întâmplă, se poate, se cunoaște, se zvonește*, etc.

Exemple :

Se știe [1] / că ai câștigat concursul. [2] / 1PP 2SB
Se zvonește [1] / că vor crește prețurile. [2] / 1PP 2SB
Se întâmplă [1] / să greșești soluția problemei. [2] / 1PP 2SB
Am auzit la radio spunându-se [1] / că mâine va ploua. [2] / 1PP 2SB

(Elementul regent al subordonatei subiective este verbul impersonal "a se spune" la modul gerunziu cu funcția sintactică de complement direct în propoziția principală, cel care cere în frază subordonata subiectivă. Spunându-se ce ? Că mâine va ploua - SB)

- verb pasiv folosit ca impersonal : *este scris, este cunoscut, este dat, este hotărât, este știut, este zis, este stabilit*, etc.

Scanned with OKEN Scanner

Exemple :

Ne-a fost dat [1] / să trecem cu bine peste acest necaz. [2] / 1PP 2SB

Este stabilit [1] / că mâine vom pleca în excursie. [2] / 1PP 2SB
Este hotărât [1] / să dăm mâine teză. [2] / 1PP 2SB

- expresii verbale impersonale (ce formează un predicat nominal cu nume predicativ exprimat prin adverb sau locuțiuni adverbiale de mod) : *e uşor, e greu, e rău, e bine, e posibil, e recomandabil, aşa-i, e cu putință, e cu neputință, e fără(nici o) îndoială,* etc.

Exemple :

Aşa-i [1] / că mâine va ploua ?[2] / 1PP 2SB
E bine [1] / că ai venit la timp. [2] / 1PP 2SB
E cu neputință [1] / să plecați în excursie. [2] / 1PP 2SB

- verb reflexiv cu pronume personal în dativ sau acuzativ, folosite ca impersonale : *îmi place, îmi convine, mi-e drag, îmi vine (să), mă uimeşte, mă frământă, mă doare, îmi pare, mă întristează,* etc.

Exemple :

Îmi părea [1] / că cerul s-a unit cu pământul. [2] / 1PP 2SB
Mi se pare [1] / că s-a rupt ceva la motorul maşinii. [2] / 1PP 2SB
Mă doare [1] / că n-ai reuşit la examen. [2] / 1PP 2SB
Mă umileşte [1] / că ai refuzat invitația mea. [2] / 1PP 2SB
Mă încântă [1] / că m-ai vizitat acum. [2] / 1PP 2SB
Îmi părea [1] / că cerul a fost aprins de o mână nevăzută. [2] / 1 PP 2SB

Verbul *pare, se pare, îmi pare*, în formă impersonală, cere în frază subordonată subiectivă, la formă personală, *el pare, noi părem*, etc. este verb copulativ, ca urmare cere, în frază, subordonată predicativă.

Părea [1] / că a răsărit luna. [2] / 1PP 2SB
Copilul părea [1] / că e bolnav. [2] / 1PP 2PR

- adverbe sau locuțiuni adverbiale predicative (urmat obligatoriu de o conjuncție subordonatoare) :*desigur, sigur, bine, rău, adevărat, natural, vident, probabil, posibil, imposibil, firește, poate, destul* etc.

Scanned with OKEN Scanner

- locuțiuni adverbiale predicative : *cu siguranță, de bună seamă, fără îndoială, fără doar și poate, cu certitudine, de prisos* etc.

Exemple :

Probabil [1] / că mâine vom merge la teatru [2] /. 1PP 2SB
Desigur [1] / că rezolvarea problemei a fost corectă [2] /. 1PP 2SB
Fără doar și poate [1] / că el va câștiga [2] /. 1PP 2SB

Adverbele de mod sau locuțiunile adverbiale neurmate de conjuncție subordonatoare apar izolate prin virgulă în interiorul propoziției, având funcția sintactică de propoziție incidentă, întărind sau completând propoziția principală.

Exemple :

Desigur [1] / că ai răspuns corect [2] /. 1PP 2SB
(Adverbul "desigur" are funcția sintactică de predicat verbal).
Vor aplauda [1] /, desigur [2] /, biografia subțire [1] /. 1PP 2PI
Ai răspuns [1] /, fără doar și poate [2] /, cel mai bine [1] /. 1PP 2PI

Adverbul "desigur" și locuțiunea adverbială "fără doar și poate" constituie câte o propoziție principală incidentă. Ele sunt nume predicative ale verbului copulativ neexprimat "a fi". O situație asemănătoare se întâlnește în cazul adverbului "poate" provenit din verb.

Exemple :

(El) Poate [1] / să rezolve problema [2] /. 1PP 2CD
Poate [1] / că era bine [2] / ceea ce făcea [3] / dar el [5] /, poate [4] /, nu-și dădea seama [5] /.

Când adverbul "poate" nu este izolat prin virgulă în interiorul propoziției, are funcția sintactică de complement circumstanțial de mod.

Exemple :

Ei ar fi cântat poate până la miezul-nopții [1] /, de nu le-aș fi spus [2] / că mă deranjează [3] /

- verbe personale fără subiect (ca predicate în expresii cu valoare de proverb).

Exemple :

Cine are carte [1] / are parte [2] /. 1SB 2PP

Scanned with OKEN Scanner

Iese [1] / cine poate [2] /. 1PP 2SB
Cine e sănătos [1] / e mereu vesel [2] /. 1SB 2PP
Cine se scoală de dimineaţă [1] / departe ajunge [2] /. 1SB 2PP

Elementele raţionale care introduc în frază propoziţia subiectivă

Elementele relaţionale (numite şi joncţionale, de legătură, etc.), sunt cuvinte care fac legătura (joncţiunea, relaţia, conexiunea, etc.) între o propoziţie principală (regentă) şi o propoziţie subordonată.

Aceste cuvinte sunt părţi de vorbire, care, fie că au funcţia sintactică în subordonată (cazul pronumelui şi adjectivului pronominal relativ-interogativ şi nehotărât sau al adverbelor relative), fie că nu au funcţie sintactică, ci doar rol de legătură (cazul conjuncţiilor şi locuţiunilor conjuncţionale).

Elementele relaţionale ce introduc în frază subordonata subiectivă sunt :

a) Conjuncţiile subordonatoare : că, să, dacă, de şi locuţiunea conjuncţională cum că.

Exemple :

Se ştie [1] / că mâine se va întoarce din excursie clasa ta. [2] / 1PP 2SB
Trebuie [1] / să răspunzi imediat. [2] / 1PP 2SB
Îmi e indiferent [1] / dacă te întorci astăzi sau mâine. [2] / 1PP 2SB
Mi-e totuna [1] / de cânţi încet sau tare. [2] / 1PP 2SB
Mi s-a spus [1] / cum că n-ai fi fost aşteptat de nimeni la gară. [2] / 1PP 2SB

b) Pronume şi adjective pronominale relativ-interogative, precedate sau nu de prepoziţii : *care, cine, ce, ceea ce, câţi, câte,* etc. Pronumele relativ are funcţie sintactică în subordonată, iar adjectivul pronominal relativ are funcţia de atribut adjectival pe lângă un substantiv din subordonată.

Exemple :
S-a anunţat [1] / cine a câştigat concursul. [2] / 1PP 2SB
(cine - pronume relativ, nominativ, subiect)
Se ştie [1] / pe cine căutai tu acolo [2] /. 1PP 2SB
(pe cine - pronume relativ, acuzativ, complement direct)
S-a aflat [1] / împotriva cui au luptat ei [2] /. 1PP 2SB
(împotriva cui - pronume relativ, genitiv însoţit de prepoziţie, complement indirect)
Se ştie [1] / cui oferim florile [2] /.1PP 2SB
(cui - pronume relativ, dativ, complement indirect)

Scanned with OKEN Scanner

S-a văzut din maşină [1] / spre cine a alergat copilul [2] /. 1PP 2SB

(spre cine - pronume relativ, acuzativ, complement circumstanţial de loc)

Nu se ştie [1] / cine este omul acesta [2] /. 1PP 2SB

(cine - nume predicativ, pronume relativ, nominativ)

Nu se ştie [1] / al cui este stiloul acesta [2] /. 1PP 2SB

(al cui - pronume relativ, caz genitiv, funcţia sintactică de nume predicativ)

Se ştie [1] / pentru cine sunt florile de pe catedră [2] /. 1PP 2SB

(pentru cine - pronume relativ, caz acuzativ precedat de prepoziţia simplă "pentru", funcţia intactică de nume predicativ)

S-a aflat [1] / al cui căţel te-a muşcat [2] /. 1PP 2SB

(al cui - pronume relativ, caz genitiv, funcţia sintactică de atribut adjectival

Nu se ştie [1] / care a deschis uşa la laborator [2] /. 1PP 2SB

(care - pronume relativ, caz nominativ funcţia sintactică de subiect)

S-a aflat [1] / care este prietena ta [2] /. 1PP 2SB

(care - pronume relativ, caz nominativ, funcţia sintactică de nume predicativ)

S-a stabilit [1] / care clasă va reprezenta şcoala la concurs [2] /. 1PP 2SB

(care - adjectiv pronominal relativ, caz nominativ, funcţia sintactică de atribut adjectival)

Se vede bine [1] / spre care ţinteşte vânătorul [2] /. 1PP 2SB

(spre care - pronume relativ, caz acuzativ precedat de prepoziţia simplă "spre", funcţia sintactică complement circumstanţial de loc. Vânatorul ţinteşte încotro ?)

S-a stabilit [1] / pe care îl vom trimite acolo [2] /. 1PP 2SB

(pe care - pronume relativ, caz acuzativ, precedat de prepoziţia simplă "pe", funcţia sintactică de complement direct)

E bine [1] / ce spui tu [2] /. 1PP 2SB

(ce - pronume relativ, caz acuzativ, funcţia sintactică de complement direct)

Nu se mai ştie [1] / ce a devenit Costică [2] /. 1PP 2SB

(ce-pronume relativ, nominativ, nume predicativ)

S-a aflat [1] / ce s-a spus despre şcoala noastră [2] /. 1PP 2SB

(ce -pronume relativ, nominativ, subiect)

E interesant [1] / ce alegere a făcut el [2] /. 1PP 2SB

(ce - adjectiv pronominal relativ, caz acuzativ, funcţia sintactică de atribut adjectival)

Scanned with OKEN Scanner

Este interesant [1] / ceea ce se scrie în ziare despre voi [2] /. 1PP 2SB
(ceea ce - pronume relativ compus, caz nominativ, funcția sintactică subiect)

Se cunoaște [1] / câți au câștigat acest concurs [2] /. 1PP 2SB
(câți - pronume relativ, caz nominativ, funcția sintactică subiect)

Se vede [1] / câtă dreptate ai avut [2] /. 1PP 2SB
(câtă - atribut adjectival exprimat prin adjectiv pronominal relativ, feminin, caz acuzativ, se acordă în gen, număr, caz cu substantivul "dreptate")

În fraza interogativă, pronumele interogativ : care, cine, ce, câți, câte, etc., are același rol de element relațional ca și pronumele relativ, îndeplinind diferite funcții sintactice în subordonată. (A se consulta capitolul "Pronumele interogativ")

E adevărat [1] / ce ai afirmat acum ? [2] /. 1PP 2SB
(ce - pronume interogativ, caz acuzativ, funcția sintactică complement direct)

c) Pronume și adjective pronominale nehotărâte : *oricare, oricine, orice, oricâți, oricâte, etc.*

E bine-venit [1] / oricine mă vizitează [2] /. 1PP 2SB
(oricine - pronume nehotărât, caz nominativ, funcția sintactică subiect)

Oricare poezie de Eminescu ai citi [1] / te înnobilează [2] /. 1PP 2SB
(oricare - adjectiv pronominal nehotărât, caz acuzativ, funcția sintactică atribut adjectival)

Nu este chiar adevărat [1] / orice se spune despre el [2] /. 1PP 2SB
(orice - pronume nehotărât, caz nominativ, funcție sintactică subiect)

d) Adverbe relative precedate sau nu de prepoziții *unde, când, cum, cât,* etc.:

Se știe [1] / unde ai fost în excursie [2] /. 1PP 2SB

Se știe [1] / pe unde ai fost în excursie [2] /. 1PP 2 SB
(pe unde - adverb relativ, funcție sintactică complement circumstanțial de loc)

Nu s-a aflat [1] / când ai plecat în excursie [2] /. 1PP 2SB

Nu s-a aflat [1] / de când ai plecat în excursie [2] /. 1PP 2SB
(de când - adverb relativ de timp, funcție sintactică complement circumstanțial de timp)

Scanned with OKEN Scanner

Nu se ştie [1] /cum a reuşit acest concurent [2] /. 1PP 2SB

(cum - adverb relativ de mod, funcţie sintactică complement circumstanţial de mod)

S-a anunţat [1] /cum va fi vremea mâine [2] /. 1PP 2SB

(cum - adverb relativ de mod, funcţie sintactică nume predicativ)

E suficient [1] /cât ai scris în lucrarea aceasta [2] /. 1PP 2SB

(cât - adverb relativ de mod, funcţie sintactică complement circumstanţial de mod)

Subordonata subiectivă reluată

Subiectului reluat, ca parte de propoziţie, îi corespunde în frază subordonata subiectivă reluată (a se revedea paragraful "subiectul reluat").

Exemple :

Dacă aceşti copiii învaţă bine la şcoală [1] /, dacă îşi iubesc părinţii [2] /, dacă le aduc numai bucurii [3] / totul este [4] /că se simt iubiţi de aceştia [5] /.

1 - SB (4)
2 - SB (4)
3 - SB (4)
4 - PP
5 - PR (4)

În expresiile: *totul este, cauza este, faptul este, explicaţia este*, urmând unor subordonate subiective antepuse, substantivele : *cauza, faptul, explicaţia* şi pronumele nehotărât *totul* reiau subordonatele subiective deja exprimate fără a fi subiecte pentru predicatul nominal incomplet "este", exprimat prin verb impersonal copulativ.

Aceeaşi explicaţie rămâne valabilă şi în cazul în care aceste substantive însoţesc un predicat verbal : *se explică, se petrece, se cunoaşte, se vede,* etc.

Că ai muncit tot anul pentru acest concurs [1], /că ai fost admis printre primii [2], /că eşti bucuria părinţilor tăi [3] / cauza (totul, faptul) se explică prin seriozitatea şi dăruirea ta [4] /.

1 - SB (4)
2 - SB (4)
3 - SB (4)
4 - PP

Scanned with OKEN Scanner

Topica şi punctuaţia propoziţiei subiective

Subordonata subiectivă nu are topică fixă. Ea poate fi *antepusă* (aşezată în faţa regentei) sau *postpusă* (după regentă) :

Să înveţi [1] / este necesar [2] /. 1SB 2PP
Este necesar [1] / să înveţi [2] /. 1PP 2SB

Indiferent de poziţia ei faţă de regentă *subordonata subiectivă nu se desparte prin virgulă* de aceasta, după cum, la nivelul propoziţiei, subiectul nu se desparte prin virgulă de predicat.

Excepţie : Când subordonata subiectivă este reluată printr-un pronume demonstrativ sau nehotărât cu rol de a preciza şi accentua subiectul, se desparte prin virgulă de regenta ei.

Exemple :

Care dintre voi va trece primul linia de sosire [1] /, *acela* va câştiga [2] /. 1SB 2PP

Să citeşti mult [1] / să-ţi alegi cu grijă prietenii [2] /, să-ţi respecţi părinţii [3] /, să-ţi pregăteşti o carieră serioasă [4] /, *toate* îţi sunt necesare pentru a avea o viaţă împlinită [5] /.

1 - SB (5)
2 - SB (5)
3 - SB (5)
4 - SB (5)
5 - PP

Contragerea şi dezvoltarea

A dezvolta un subiect în subordonata subiectivă, înseamnă a crea o propoziţie nouă, care înlocuieşte subiectul propoziţiei date şi are funcţia de subiect pe lângă predicatul regentei.

Exemple : *Învăţătura* este necesară.

Subiectul "învăţătura" se dezvoltă într-o propoziţie cu predicat verbal "să înveţi", iar propoziţia se transformă într-o frază :

Este necesar [1] / să înveţi [2] /. 1PP 2SB

Procedând invers, subordonata subiectivă se contrage (se reduce) într-un subiect exprimat printr-una din părţile de vorbire care pot avea funcţia sintactică de subiect (substantiv, pronume, numeral, verb la mod nepersonal, adjectiv substantivizat).

Scanned with OKEN Scanner

Cine *este leneş* [1] / mai mult aleargă [2] /. 1PP 2SB

Leneşul mai mult aleargă. (Leneşul - adjectiv substantivizat, masculin, singular, articulat hotărât enclitic "l", nominativ, funcţia sintactică de subiect).

E uşor [1] / *să vezi* [2] / dar e greu [3] / *să faci* [4] /. 1PP 2SB 3PP 4SB

E uşor *de văzut* - de văzut, verb la modul supin, conjugarea a II a, diateza activă, funcţie sintactică de subiect.

E greu *de făcut* - de făcut, verb la modul supin conjugarea a III a, diateza activă, funcţia sintactică de subiect.

Mă doare [1] / că *n-ai reuşit la examen* [2] /. 1PP 2SB

Mă doare *eşecul* tău.

Subordonata subiectivă "n-ai reuşit la examen" cerută de elementul regent "mă doare", verb reflexiv, folosit ca impersonal cu pronume personal în acuzativ, se contrage intr-un substantiv cu funcţia sintactică de subiect al predicatului "mă doare".

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

CAPITOLUL III

PREDICATUL

Predicatul este partea principală de propoziție, fără de care o comunicare nu se poate realiza, şi care atribuie subiectului o acțiune, o stare, o însuşire, o calitate. Răspunde la întrebările: *ce se spune?, cum este?* sau chiar *cine este?* puse subiectului.

Exemple: Elevul învață (Ce se spune despre elev? *Învață*).
Cartea aceasta este interesantă. (Cum este cartea aceasta? *Este interesantă*)
El este directorul uzinei. (Cine este el? *Este directorul*).
Acesta este inginerul-sef. (Cine este acesta ? *Este inginerul-sef*).

Predicatul este de două feluri: predicat verbal şi predicat nominal.

PREDICATUL VERBAL

Predicatul verbal se exprimă prin:

1. Verb la moduri personale : indicativ, conjunctiv, condițional optativ, imperativ, la toate cele trei diateze : activă, reflexivă, pasivă.

a) Indicativ:

prezent:	Băiatul meu citeşte o revistă. (diateza activă) El îşi aminteşte de vacanță. (reflexivă) Poezia este compusă de tine. (pasivă)
imperfect:	Noi mergeam către şcoală. (activă) El se gândea la examen. (reflexivă) Cântecul era interpretat la pian de doi copii. (pasivă)
perfect simplu:	Tu citişi repede scrisoarea. (activă) Ea se gândi la prietenii ei. (reflexivă) Poezia fu recitită de acesta. (pasivă)

perfect compus:	Tu ai cumpărat o carte. (activă) El s-a spălat pe cap. (reflexivă) Casa a fost zugrăvită de mine. (pasivă)
mai mult ca perfectul:	Voi admiraserăți îndelung aceste rochii. (activă) Noi ne amintiserăm de prietenii noştri.(reflexivă) Cartea fusese citită deja de tine. (pasivă)
viitorul I:	Eu voi cumpăra o carte. (activă) Tu te vei îmbrăca elegant. (reflexivă) Poezia va fi recitată de autor. (pasivă)
viitorul II:	Tu vei fi văzut spectacolul.(activă) Ea se va fi îmbrăcat cu rochia albă. (reflaxivă) Cărțile acestea vor fi fost citite de noi. (pasivă)
viitorul popular: (perifrastic)	Tu o să mergi la teatru. (activă) El o să-şi amintească de noi. (reflexivă) Cartea o să fie citită de elev. (pasivă)

Excepție: În enumțuri cu valoare imperatvă infinitivul poate fi predicat: "A nu se pleca în afară", "a se clăti după golire", "a se consuma înaintea datei de..." etc.

b) Conjunctivul:

prezent:	(eu) să citesc această carte. (diatea activă) (tu) să-ți amintești de părinți. (reflexivă) (el) să fie respectat de prieteni. (pasivă)
perfect:	(eu) să fi citit această carte.(activă) (tu) să-ți fi amintit de părinți. (reflexivă) (el) să fi fost respectat de prieteni. (pasivă)

c) Condițional optativ :

prezent:	Aş citi această carte. (activă) Mi-aş aminti de părinți. (reflexivă) El ar fi respectat de prieteni. (pasivă)
perfect:	A-ş fi citit această carte. (activă) Mi-aş fi amintit de părinți. (reflexivă) El ar fi fost respectat de prieteni. (pasivă)

Scanned with OKEN Scanner

d) Imperativ:	Citeşte!	Citiţi!	(activă)
	Spală-te!	Spălaţi-vă!	(reflexivă)
	Fii respectat!	Fiţi respectaţi!	(pasivă)

Predicatul verbal poate avea formă *afirmativă* sau *negativă*, după cum este însoţit sau nu de adverbul de negaţie "nu". Dacă predicatul este însoţit de adverbul de negaţie "nu", spunem că el este la forma negativă. Adverbul "nu" este simpla marcă a formei verbului., nu are funcţie sintactică şi nu schimbă flexiunea sau funcţia sintactică a verbului.

Exemple: Eu nu citesc, tu nu te speli, el nu este respectat de prieteni.

2. Locuţiuni verbale, cu verbul component la un mod personal

Locuţiunile verbale sunt grupuri de cuvinte în structura cărora intră un verb, au înţeles unitar şi se comportă morfologic şi sintactic ca un verb: a-şi aduce aminte (a-şi aminti), a-şi băga minţile-n cap (a se cuminţi), a o lua la sănătoasa (a fugi) etc. (A se vedea capitolul "Verbul").

De frica lupului, noi am luat-o la sănătoasa.

Copilul se dădea de-a rostogolul prin zăpada pufoasă. (se rostogolea)

Nu-ţi mai aduceai aminte de foştii colegi. (nu-ţi aminteai)

3. **Interjecţii predicative**: Interjecţia are valoare verbală, deci poate forma predicat verbal (a se vedea capitolul "Interjecţia").

Iepurile tuşti ! din tufiş. (a sărit) Tu poc ! o palmă. Iată soarele !

4) Verbul "a fi" când înseamnă: *a exista, a se afla, a se găsi, a se petrece, a se întâmpla, a consta, a valora, a se duce, a trăi, a-şi avea originea, a dura* etc.

La facultatea noastră sunt studenţi străini.
Caietul este pe masă.
]n acest magazin este marfă proaspătă.
Accidentul este la zece kilometri. Era în vara anului 1542.
Cât e kilogeamul de cartofi?
Casa asta este vreo câteva milioane.
Eu am fost la şcoală.
Bunicul este la ţară.
Tu eşti din Moldova.
Filmul acesta este de două ore.

Scanned with OKEN Scanner

Tot valoare de predicat verbal au verbele: *a rămâne, a ajunge, a ieşi, a se face*:

Tu ai rămas la bunici. El a ajuns la mare. Câinele a ieşit în stradă.

5. Adverbe şi locuţiuni adverbiale predicative : *desigur, fireşte, posibil, probabil, natural, evident etc, fără îndoială, cu certitudine, cu sigutanţă, fără doar şi poate* etc. (A se vedea capitolul "Adverbul" şi "Subordonate subiectivă".

Fireşte [1]/că te voi aştepta gară. [2]/ 1PP 2SB.

Lipsa predicatului verbal sau nominal

În anumite enunţuri, predicatul verbal sau o parte din predicatul verbal ori nominal (verb auxiliar, verb copulativ, sau numele predicativ) poate lipsi, fără a afecta comunicarea. Părţile lipsă se subînţeleg din context.

a) Predicatul verbal poate lipsi :

- în propoziţii cu valoare imperativă:

Alarmă!, Foc!, Hoţii!, Pericol de moarte!, Pericol de electricitate! etc.

- predicat verbal exprimat într-o propoziţie anterioară:

Copilul fuge prin grădină [1]/ şi căţelul după el.[2]/

Pentru propoziţia 2, predicatul este verbul "fuge" subînţeles din context.

-verbul auxiliar lipseseşte :

Ai citit [1]/ şi învăţat toată cartea [2]/ (ai învăţat)

b) O parte a predicatului nominal poate lipsi :

-verbul copulativ lipseşte :

Băiatul era înalt şi frumos, iar sora lui, cuminte şi ascultătoare (era cuminte şi ascultătoare).

-numele predicativ lipseşte:

Dacă eşti serios, şi eu sunt. (sunt serios).
Pentru că tu te-ai făcut medic, şi eu mă fac. (medic)

Lipsa predicatului verbal sau a verbului copulativ este marcată grafic în propoziţie prin linia de pauză sau virgulă.

In faţa mea- pădurea deasă, în spate, prăpastia.
În faţa mea era pădurea deasă, în spate se găsea prăpastia.
Fericirea mea,- copiii.
Fericirea mea sunt copiii.

Scanned with OKEN Scanner

PREDICATUL NOMINAL

Predicatul nominal este partea principală de propoziție care arată o însușire sau atribuie o calitate subiectului. Este format dintr-un verb copulativ, la mod personal, și unul sau mai multe nume predicative.

1. *Verbele copulative*

Verbele copulative nu pot forma singure un predicat, (sunt nepredicative), dar formează predicatul nominal împreună cu numele predicativ.

Acestea sunt: *a fi, a deveni, a însemna, a se face, a ieși, a ajunge, a rămâne, a părea,* etc.

a) *Verbul "a fi"* este verb copulativ când nu înseamnă "a exista", "a se afla", "a se găsi" etc. sau are valoare impersonală.

Exemple: Floarea este frumoasă. Floarea este pe masă.

În prima propoziție verbul "este" nu poate forma predicatul decât împreună cu cu adjectivul frumoasă, cu funcție de nume predicativ.]mpreună formează predicatul nominal "este frumoasă". În cea de a doua propoziție, verbul este formează singur un predicat verbal, ca urmare este verb predicativ (Floarea se află pe masă).

b) *Verbul "a deveni"* - Orașul nostru a devenit mai modern. (predicat nominal)
- Voi ați devenit studenți . (predicat nominal)

c) *Verbul "a se face"* - De supărat, el s-a făcut roșu ca focul.
- El s-a făcut inginer.

Poate avea valoare predicativă, deci este predicat verbal, atunci când are sensul de: a se stabili, a se construi, a se pregăti etc.

Afacerile s-au făcut între partea română și cea străină.
În cartierul meu s-a făcut o brutărie.
Prăjitura aceasta se face din lapte și ouă.
În sobă s-a făcut focul.

d) *Verbul "a însemna":* - Viața înseamnă bucurie dar și suferință. (predicat nominal)

Poate avea valoare predicativă (predicat verbal) atunci când are sensul de "a nota", "a pune un semn".

EL a însemnat ceva pe coperta cărții.
Pădurarul înseamnă fiecare copac.

Scanned with OKEN Scanner

e) *Verbul "a ieşi"*: - Tu ai ieşit avocat. (predicat nominal)
Poate avea valoare predicativă (predicat verbal) când are sensul de "a pleca", a rezulta", "a prepara"

El a ieşit în oraş.
Pe coş ieşea un fum negru.
Din toţi strugurii au ieşit câteva kilograme de vin.

f) *Verbul "a ajunge"*: - El a ajuns medic. (predicat nominal)
Poate avea valoare predicativă când are sensul de "a sosi".
Formează predicat verbal atunci când este folosit impersonal.

El a ajuns la gară . Ajunge[1]/ cât ai scris.[2]/ 1PP 2 SB

g) *Verbul "a părea"*: - El părea supărat. (predicat nominal)
Poate avea valoare predicativă ca verb impersonal în expresiile: pare, se pare, mi se pare etc.

Pare[1]/ că a răsărit luna.[2]/ 1PP 2SB
Se pare[1]/ că ţi-au venit musafiri.[2]/ 1 PP 2 SB
Mi se pare[1]/ că ai uitat fereastra deschisă.[2]/ 1 PP 2 SB

Valorile personale şi impersonale ale verbelor a fi, a rămâne, şi, a părea, au fost prezentate pe larg în capitolul "Verbul" şi "Subiectul". Subordonata subiectivă.

h)*Verbul "a rămâne"*: - El a rămas neschimbat. (predicat nominal)
- El a rămas singur. (predicat nominal)

Poate avea valoare predicativă atunci când este personal şi impersonal (cu sensul de "trebuie").

El a rămas la cabană. Rămâne[1]/ să mai vii pe la noi.[2]/ 1PP 2 SB

2. *Numele predicativ*

Numele predicativ este o parte a predicatului nominal şi arată însuşirea sau calitatea ce se atribuie subiectului.
Se exprimă prin:

A) *Substantiv, pronume, numeral, adjectiv, participiu adjectival*, în **cazul nominativ.**

1. Substantiv:
comun simplu: Aceasta este cartea mea.
comun compus: Omul acesta este inginer-şef.
propiu simplu: Oraşul din zare este Craiova.
propiu compus: Domnitorul Ţării Româneşti a fost Mircea cel Bătrân.
locuţiune substantivală : Faptele din tinereţe devin aduceri-aminte.

Scanned with OKEN Scanner

2. Pronume:

personal: Acesta este el. Tu eşti tu, iar el e el. Şi amândoi sunteţi la fel.

posesiv: Caietul este al meu.

demonstrativ: de apropiere: Prietenul meu este acesta.
de depărtare: Elevii mei sunt aceia.
de identitate: Tema este aceeaşi. El a rămas acelaşi.
de identificare: Casa mea este cealaltă.

nehotărât: Dumnealui nu este fratele meu, este altcineva.

interogativ: Cine eşti tu?

relativ: Ştiu[1]/cine sunteţi voi[2]/ 1 PP 2CD

negativ: EL n-a ajuns nimic.

locuţiune pronominală : El a ajuns nu ştiu ce prin Bucureşti. Parcă ai fi nu ştiu cine, de vorbeşti aşa de tare.

3. Numeral:

propiu-zis: Voi sunteţi trei.
colectiv: Ei sunt amândoi copiii mei.
ordinal:Tu eşti primul.

4. Adjectiv: Casa este frumoasă şi înaltă.
locuţiune adjectivală : Fata asta e cu vino-ncoa. (atrăgătoare)

5. Participiu adjectival: Cartea interesantă este citită cu plăcere .

6. Adjectiv substantivizat:
Voi sunteţi harnicii, care mă ajută în grădină?
Din leneşul clasei, a devenit silitorul şi premiantul.
Fata moşului este cea cuminte şi ascultătoare, iar fata babei este cea rea şi leneşă.

B) *Substantiv, pronume, numeral, adjectiv substantivizat* în **cazul genitiv**

1. Substantiv:
Rochiile sunt ale fetei mele. (comun simplu)
Rochiile sunt ale Oanei. (propiu simplu)
Hotărârea este a primului-ministru. (comun compus)
Cetatea aceasta a fost a lui Stefan cel Mare.(propiu-compus)

2. Pronume:
personal: Meritele sunt ale lui.
de politeţe: Cărţile sunt ale dumneavoastră.
posesiv: Victoria este a alor voştri.

Scanned with OKEN Scanner

demonstrativ: Mingea este a acestuia (apropiere)
Maşina este a acelora .(depărtare)
Premiul este al celuilalt. (identificare)
nehotărât: Casa aceasta este a altcuiva.
interogativ: Al cui eşti tu?
relativ: Ştiu[1]/al cui e caietul.
negativ: Banca nu este a nici unuia, este a şcolii.

3. Numeral cu valoare substantivală:

Cărţile sunt ale celor doi. (cardinal)
Mingea este a celui de-al doilea. (ordinal)

4. Adjectiv substantivizat: Răsplata este a celui harnic.

C) *Substantiv, pronume, numeral, adjectiv substantivizat*, **în cazul acuzativ:**

1. Substantiv:

Bluza cea albă este pentru mama. (comun simplu)
Rochia este pentru Oana. (propiu simplu)
Scrisoarea este pentru inginerul-sef.
Toată admiratia noastră este pentru Ştefan cel Mare. (propiu compus)

2. Pronume:

personal: Cartea aceasta este pentru ea.
de politeţe: Florile sunt pentru dumneavoastră.
posesiv: Maşina mea este ca a voastră.
Darurile mamei sunt pentru ai săi.
demonstrativ: Toată admiraţia mea este pentru aceasta.
Rochia mea este ca aceea.
Biletele la teatru sunt pentru celălalt.
nehotărât: Florile sunt pentru cineva.
negativ: Cărţile sunt pentru prietenul tău ?
Nu, nu sunt pentru nimeni.

3.Numeral :Patul este pentru doi.
Cadourile acestea sunt pentru al doilea.

4.Adjectiv substantivizat: Răsplata va fi pentru cel harnic.

Scanned with OKEN Scanner

D) *Verb la modurile nepersonale*:

infinitiv:	Plăcerea ta este de a cânta la pian.
gerunziu acordat:	Ochii lui erau lăcrimânzi.
participiu:	Tema este scrisă, lecția este învățată, copilul pleacă liniștit la școală.
supin:	Problema este de formulat, iar exercițiile sunt de rezolvat.

E) *Adverbe sau locuțiuni adverbiale de mod*:

El este așa. A învăța este greu, (este bine, este posibil). A-ți răspunde e cu neputință.

Tu ești[1]/ cum e fiul tău.[2]/ 1 PP 2 PR (cum - adverb relativ de mod, funcția sintactică de nume predicativ).

Nu mai eşti acelaşi, ai devenit nu știu cum (nu știu cum - (altfel) - locuțiune adverbială de mod, funcție sintactică de nume predicativ).

F) *Interjecție*: Este vai de tine !
E halal de țara Moldovei!

După formă numele predicativ poate fi:

-simplu - format dintr-o singură parte de vorbire ce poate îndeplini funcția sintactică de nume predicativ: Camera aceasta este înaltă.

-multiplu - format din două sau mai multe părți de vorbire ce pot îndeplini funcția sintactică de nume predicativ : Camera aceasta este înaltă, luminoasă și foarte călduroasă.

Adjectivul cu funcție sintactică de nume predicativ poate avea grad de comparație, ca şi adverbul de mod cu aceeaşi funcție sintactică.

adjectiv :	Ea este foarte elegantă. El s-a făcut mai cuminte.
loc. adjectivală:	Ea este mai cu vino-ncoa.
adverb :	Tu ești mai altfel. E foarte posibil.
loc. adverbială :	El a devenit mai nu știu cum.

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ PREDICATIVĂ (PR)

Subordonata predivativă îndeplinește, la nivel de frază, rolul numelui predicativ pe lîngă un verb copulativ din regentă la un mod personal sau nepersonal.

Exemple

Hotărârea mea a fost[1] /să plecăm la munte[2]/. 1PP 2PR

Scanned with OKEN Scanner

El a încercat a deveni[1]/ce şi-au dorit părintii[2]/. 1PP 2PR
Tu ai dorit a rămâne[1]/cum erai în tinereţe[2]/. 1PP 2PR

Verbele copulative *"a deveni", "a rămâne"* cu funcţie de complement direct în propoziţia principală au rolul de element regent pentru subordonata predicativă.

Elementul regent care cere în frază o subordonată predicativă este un *verb copulativ ca predicat nominal incomplet* într-o propoziţie principală sau regentă:

a) Tu ai devenit[1]/ce ţi-ai dorit din copilărie[2]/. 1PP 2PR

b) El mi-a spus[1]/că a devenit[2]/ce şi-a dorit[3]/. 1PP 2CD 3PR

Înlocuind în exemplul a) subordonata predicativă printr-un nume predicativ, reconstituim predicatul nominal: "ce ţi-ai dorit" → medic (nume predicativ) →*Tu* ai devenit medic. Din fraza formată din două propoziţii se obţine o singură propoziţie având ca predicat un predicat nominal. Acest procedeu ajută la verificarea subordonatei predicative prin reducerea (contragerea) ei în partea de propoziţie căreia îi corespunde.

În exemplul b) , subordonata predicativă (3) are ca element regent verbul "a deveni" din subordonata completivă directă (2) propoziţie regentă pentru predicativă.

Având rolul numelui predicativ, la nivel de frază, propoziţia predicativă atribuie o însuşire sau o calitate subiectului din propoziţia regenră. Astfel, predicativa "ce ţi-ai dorit din copilărie" comunică ceva despre subiectul "tu" din propoziţia principală.

Elementul regent care cere în frază o propoziţie predicativă sunt verbele copulative, formând un predicat nominal incomplet : *a fi, a deveni, a se face, a ajunge, a ieşi, a părea,* etc.

Verbele copulative ca element regent apar în structura unor fraze enunţiative, (propiu-zise, exclamative sau interogative) sau în interogaţii indirecte.

A) - Fraze enunţiative

El este[1]/cum îl ştii.[2]/ 1PP 2PR
El a devenit [1]/ce şi-a dorit [2]/. 1PP 2PR

(verbul copulativ "a deveni" - formează predicat nominal incomplet în prima propoziţie, şi este element regent pentru propoziţia 2).

Tu ai ajuns[1]/ să ştârneşti admiraţia colegilor.[2]/ 1PP 2PR

(verbul copulativ "a ajunge" - element regent pentru propoziţia 2).

Scanned with OKEN Scanner

El s-a făcut[1]/ ce a dorit mama lui.[2]/ 1PP 2PR

(verbul copulativ "a se face" - element regent pentru propoziția 2).

Voi ați ieșit[1]/ ceea ce v-ați dorit.[2]/ 1PP 2PR

(verbul copulativ "a ieșit" - element regent pentru subordonata predicativă).

Prietenul tău părea[1]/ că e un om serios.[2]/ 1PP 2PR

(verbul copulativ "a părea" - element regent pentru subordonata predicativă).

Patriotismul înseamnă[1]/ să-ți iubești patria și poporul tău.[2]/ 1PP 2PR

(verbul copulativ "a însemna" - element regent pentru subordonata predicativă).

Tu ai rămas[1]/ cum erai în tinerețe.[2]/ 1PP 2PR

(verbul copulativ "a rămas" - element regent pentru subordonata predicativă)

Frază exclamativă: Ai rămas[1]/ cum te știam[2]/! 1PP 2PR.

Frază interogativă directă: Ai ajuns[1]/ ce ți-ai dorit ?[2]/ 1PP 2PR.

A devenit el [1] /ce și-a propus [2] / ? 1PP 2PR

Interogația și exclamația subliniază interesul sau admirația vorbitorului față de comunicarea pe care o face.

B) Interogații indirecte cu verb copulat : *hotărârea este..., întrebarea este..., problema este..., părerea este..., dorința este.., chestiunea este..., adevărul este..., esențialul este..,*.etc.

Întrebarea este[1]/ cum ai răspuns la examen[2]/ 1PP 2PR

Hotărârea este[1]/ să plecăm în concediu la mare[2]/ 1PP 2PR

Problema este[1]/ ce vom face în vacanță[2]/ 1PP 2PR

Părerea ta este[1]/ să pleci singur la mare[2]/ 1PP 2PR

Substantivele cu funcția sintactică de subiecte în interogațiile indirecte pot fi însoțite de determinant.

Întrebarea este..., întrebarea mea este..., întrebarea cea mai grea este..., întrebarea prietenilor tăi este... etc.

Observație : Expresiile : *Este adevărat,este esențial, este important, este bine,etc* . cer în frază o subordonată subiectivă. Inversând topica expresiei verbale impersonale și articulând adverbul (substantivizându-l) se obțin expresii care cer în frază o subordonată predicativă :

Scanned with OKEN Scanner

Este adevărat / că,,,, SB	Adevărul este / că ... PR
Este esențial / că,,, SB	Esențialul este / că ... PR
Este bine / că... SB	Binele este / să ... PR
Este impotant / că ... SB	Importanța faptului este / ..PR

Elementele relaționale care introduc în frază propoziția predicativă sunt : *conjuncțiile subordonatoare, pronumele şi adjectivul pronominal relativ, interogativ, pronumele şi adjectivul pronominal nehotărât, adverbe relative.*

Propoziția predicativă este introdusă în frază de:

a) **conjuncțiile subordonatoare:** *că, să, dacă, de* etc.

Părerea tuturor prietenilor este[1]/ că vei reuși[2]/ 1PP 2PR
Hotărârea ta este[1]/ să plecăm la munte[2]/ 1PP 2PR
Întrebarea este[1]/ dacă vei putea rezolva problema[2]/ 1PP 2PR
Ai ajuns[1]/ de stârnești admirația tuturor[2]/ 1PP 2PR

Pentru a sublinia nuanța comparativă a însuşirii sau calității exprimată de propoziția predicativă, în subordonată se folosesc locuțiuni conjuncționale formate cu adverbul de mod comparativ: *cât de, ca şi cum,după cum, ca şi când* etc.

Zmeul s-a făcut[1]/ cât de mare a vrut[2]/. 1 PP 2PR
Tu ai ajuns[1]/ ca şi cum ai fi stăpânul lumii[2]/. 1 PP 2PR
Voi ați devenit[1]/ după cum şi-au dorit părinții[2]/. 1 PP 2PR
Fața ta s-a făcut[1]/ ca şi când era de ceară[2]/.

b) **pronume sau adjectiv pronominal relativ-interogativ**: *care, cine, ce, ceea ce* etc.

Problema este[1]/ cine m-a căutat acasă[2]/. 1PP 2PR
Întrebarea este[1]/ al cui caiet a fost pătat cu cerneală[2]/. 1PP 2PR
("al cui" - atribut pronominal determină substantivul "caiet").

Întrebarea este[1]/ care fată este mai frumoasă dintre toate [2]/. 1PP 2PR
(care - adjectiv pronominal relativ, funcție sintactică de atribut adjectival).

El a devenit[1]/ ce şi-a dorit cel mai mult[1]/ .1PP 2PR
El a devenit[1]/ ce om şi-a dorit[2]/
Tu ai ieşit[1]/ ceea ce au vrut părinții tăi[2]/ . 1PP 2P

Scanned with OKEN Scanner

A ieşit el [1]/ ce şi-a dorit ? [2]/ 1PP 2PR
(ce-pronume interogativ, complement direct)

Este el [1] / cine s-a recomandat a fi ? [2]/ 1PP 2PR
(cine-pronume interogativ, subiect)

c) **pronume şi adjective pronominale nehotărâte**: *oricine, oricare, orice, oricum* etc. precedate sau nu de prepoziţii.

Cartea aceasta este[1]/ pentru oricine o vrea[2]/. 1PP 2PR
El este[1]/ împotriva oricui face o nedreptate[2]/. 1PP 2PR
Voi puteţi deveni[1]/ orice veţi dori[2]/ . 1PP 2PR
Copilul poate ajunge [1] / oricum îşi doresc părinţii [2]/. 1PP 2PR

Din această facultate, puteţi deveni [1]/ orice specialist doriţi în domeniul fizicii . (orice - adjectiv pronominal relativ, funcţie sintactică de atribut adjectival pe lingă substantivul "fiară").

d) **adverbe relative**: *cum, precum, unde, când, cât* etc.

Întrebarea este[1]/ cum va fi timpul mâine[2]/. 1PP 2PR
Problema este[1]/ unde ne vom petrece concediu[2]/. 1PP 2PR
Întrebarea este[1]/ când ai venit[2]/. 1PP 2PR
Voi aţi devenit[1]/ precum aţi dorit[2]/. 1PP 2PR

Observaţie : Pronumele şi adjectivele relative, interogative, nehotărâte şi adverbele relative au funcţia sintactică în subordonată. (A se vedea şi capitolul "Pronumele relativ-interogatv" şi "Subordonata subiectivă").

Contragerea şi dezvoltarea

Subordonata predicativă poate fi contrasă într-un nume predicativ, după cum numele predicativ poate fi dezvoltat într-o propoziţie predicativă.

a) Dan a devenit medic.
b) Dan a devenit[1]/ ce şi-a dorit[2]/. 1PP 2PR

Se dezvoltă numele predicativ "medic" într-o subordonată predicativă, prin construirea unei noi propoziţii (cu predicat la mod personal) ce înlocuieşte în prima propoziţie (a) numele predicativ.

Se obţine o frază (b) formată dintr-o propoziţie pricipală şi o subordonată predicativă.

Contragerea În frază: El este[1]/ cum îl ştii[2]/ 1PP 2PR, se contrage subordonata predicativă "cum îl ştii" într-un nume predicativ, înlocuind

Scanned with OKEN Scanner

întreaga propoziție printr-o parte de vorbire ce poate îndeplini funcția sintactică de nume predicativ (vezi capitolul "Numele predicatin").

El este frumos; El este neschimbat etc.

Se obține o singură propoziție care are ca predicat un predicat nominal.

Topica şi punctuația

Subordonata predicativă *nu se desparte prin virgulă* de regenta ei, după cum numele predicativ nu se desparte prin virgulă de verbul copulativ. De obicei, subordonata predicativă este post-pusă (aşezată după regentă), dar această topică nu este fixă.

Exemple:

Tu ai ajuns[1]/ce ți-ai dorit[2]/. 1PP 2PR
Ce ți-ai dorit[1]/ai ajuns[2]/. 1PR 2PP
A ajuns el [1] /ce şi-a dorit ?[2]/. 1PP 2 PR
Ai devenit tu [1] /ce ți-ai propus ?[2]/ 1PP 2PR

Într-un singur caz subordonata predicativă are topică fixă: în cazul verbelor "a fi", "a însemna", "a rămâne" cu dublă valoare, copulativă şi impersonală. În fața acestor verbe stă totdeauna subordonata subiectivă, iar după ele ca element dublu regent, stă subordonata predicativă.

Dacă nu vine[1]/ este[2]/că n-a fost anunțat[3]/. 1SB 2PP 3PR
Dacă nu vine[1]/înseamnă[2]/că n-a fost anunțat[3]/. 1SB 2PP 3PR
Ceea ce am stabilit[1]/rămâne[2]/să fie rezolvat[3]/. 1SB 2PP 3PR

Scanned with OKEN Scanner

CAPITOLUL IV

ATRIBUTUL

Atributul este partea secundară de propoziție care determină un substantiv (sau un substitut al acestuia: pronume, numeral, adjectiv substantivizat) pe care îl precizează, îl identifică sau îl califică indicând o caracteristică sau o calitate a acestuia.

Răspunde la întrebările: *care ?, ce fel de ? (al, a, ai, ale) cui ?, câți ?, câte ?*.

Atributul determină :

- substantiv şi locuțiune substantivală :

Perdelele *albe* se miscau uşor sub adierea *vântului*. (Care perdele? A cui adiere?)

Acest câine lup te-a muşcat.

Frumoasa Oana a ajuns procuror.

Ştefan cel Mare, *al Moldovei* se înclină lui Daniil Sihastrul.

Grele aduceri aminte îi tulburau sufletul.

- pronume şi locuțiune pronominală :

Ea *însăsi* a pictat acest tablou. (Care ea?)

Acel nu ştiu cine sună mereu la telefon.

- numeral, adjectiv :

A doua *dintre concurente* a câştigat locul întîi. (Care a doua?) substantivizat:

Frumosul *din natura* este de neimitat. (Care frumos?)

Un substantiv poate avea un singur atribut sau mai multe atribute (atribut multiplu).

Atribut multiplu: Perdelele *albe de mătase din camera mea* se mişcau uşor.

(Care perdele? albe, de mătase, din cameră.)

Scanned with OKEN Scanner

După părțile de vorbire prin care se exprimă atributul este: adjectival, substantival, pronominal, verbal, adverbial, interjecțional (necuprins în programa școlară).

I. Atributul adjectival

Atributul adjectival se exprimă prin: adjectiv propiu-zis, numeral, adjectiv pronominal, verb la participiu, verb la geriunziu acordat cu substantivul determinat și locuțiuni adjectivale. Este singurul atribut care se acordă în gen, număr și caz cu substantivul pe care îl determină.

a) Atribut adjectival exprimat prin adjectiv propiu-zis

Adjectiv propiu-zis cu funcția sintactică de atribut adjectival poate fi la oricare grad de comparatie:

- pozitiv: țăranul *harnic*, copilul *cuminte*, omul *înțelept* etc.

Copilul *cuminte* ascultă sfaturile părinților.

- comparativ (inferioritate):

Copilul *mai puțin cuminte* decât sora lui ascultă sfaturile părinților.

Copilul (la fel) *tot atât de cuminte* ca sora lui ascultă sfaturile părinților. (egalitate)

Copilul *mai cuminte* ca (decât) sora lui ascultă sfaturile părinților. (superlativ)

- superlativ:

Copilul *cel mai cuminte* (dintre toți) ascultă sfaturile părinților (relativ)

Copilul *foarte cuminte* ascultă sfaturile părinților (absolut)

Observație: Atunci când adjectivul este așezat în fața substantivului pe care îl determină, preia articolul acestuia.

Exemple:

Copilul frumos → Frumosul copil → Un copil frumos

Părintele bun → Bunul părinte → Un bun părinte

În exemplele: *"Frumoasele* zile de vacanță au trecut repede" și "Zilele *cele frumoase* de vacanță au trecut repede" se analizează: *frumoasele* - atribut adjectival, exprimat prin adjectiv propiu-zis variabil cu două terminații, gen feminin, numărul plural, caz nominativ, grad pozitiv, preia articolul hotărât proclitic "le" prin poziția antepusă față de substantivul determinat; *cele frumoase* - atribut adjectival, exprimat prin adjectiv propriu-zis variabil cu două terminații, feminin, plural, pozitiv, caz

Scanned with OKEN Scanner

nominativ precedat de articolul demonstrativ "cele" fără funcție sintactică, face legătura între adjectiv și substantivul determinat.

Funcția sintactică de atribut adjectival poate fi îndeplinită și de *locuțiunea adjectivală* (grupul de cuvinte cu înțeles unitar ce îndeplinește rolul unui adjectiv) :

(om) cu stare ⇒ înstărit	(om) cu dare de mână ⇒ bogat
(om, lucru) de valoare ⇒ valoros	(om) cu judecată ⇒ înțelept
(om, lucru) de nimic ⇒ nevaloros, josnic	(om) în floarea vârstei ⇒ tânăr
(om) de litere ⇒ literat	(om) de treabă ⇒ amabil, bun
(om) de omenie ⇒ cinstit, corect	(om) cu sânge rece ⇒ crud
(om) fără judecată ⇒ nechibzuit	(om, lucru) vai de mama lui ⇒ amărât, nevaloros
(om) fluieră vânt ⇒ neserios	(om) numai piele și os ⇒ foarte slab
(om, lucru) de două parale ⇒ neserios, nevaloros	(om) cu o mie (două) de fețe ⇒ ipocrit ,fățarnic.

Exemplu:

În omul *cu două fețe* să nu ai încredere.
În omul ipocrit să nu ai încredere.

b. Atribut adjectival exprimat prin numeral:

- cardinal (până la douăzeci)

În fața mea mergeau *doi* tineri. (doi - atribut adjectival, exprimat prin numeral cardinal propiu-zis, se acordă în gen, număr și caz cu substantivul determinat, masculin, plural, nominativ.)

În fața mea mergeau *douăzeci* de tineri. (douăzeci - subiect, exprimat prin numeral cardinal propiu-zis, caz nominativ; de tineri - atribut substantival)

Observație: Numeralele cardinale de la douăzeci în sus, preiau funcția sintactică a substantivului determinat, datorită intercalării prepoziției simple "de" între substantivul determinat și numeral.

Scanned with OKEN Scanner

- ordinal :	*Prima* bancă este liberă. *Întîiul* învățător nu se uită. Premiul *întîi* ţi se cuvine.
- multiplicativ :	Cîştigul *înzecit* a fost neaşteptat.
- distributiv :	În noapte, răsuna din când în când *câte o* chemare, urmată de *câte trei* fluierături.
- colectiv	Iezii *tustrei* s-au repezit la uşă. *Amândoi* copiii au adormit în fotoliu. El povestea *câte şi mai câte* întâplări. (câte şi mai câte - locuţiune numerală - funcţie sintactică de atribut adjectival, poate fi înlocuită prin numeralele : zeci, sute,mii etc.)

c. Atribut adjectival exprimat prin adjectiv pronominal :

- de întărire :	Elevul *însuşi* a compus această problemă dificilă.
- posesiv :	Băiatul *meu* şi prietena *sa* au plecat la mare.
- demonstrativ : - de apropiere: - de depărtare: - de identitate: - de identificare:	 Casa *aceasta* este nouă. Copilul *acela* te-a căutat. *Acelaşi* cer, *aceiaşi* copaci, *aceleaşi* case m-au întâmpinat la intrarea în ţară. Celălalt concurent era mai bine pregătit.
- nehotărât :	*Fiecare* tânăr doreşte să se afirme. *Tot* omul (oricare om) doreşte fericirea.
- interogativ :	*Care* carte îţi place ? *Ce* răspuns ai dat ?
- relativ :	Ştiu [1] / *care* carte îţi place [2]/.
- negativ :	În dimineaţa senină de vară, *nici un* nor nu era pe cer, *nici o* adiere de vânt nu mişca frunzele copacilor.

d. Atribut advectival exprimat prin verb la participiu şi gerunziu acordat.

Lecţia *citită* cu atenţie şi *învăţată* cu plăcere ţi se pare uşoară.
Caietul *cumpărat* acum are multe pagini pătate.

Scanned with OKEN Scanner

Atributul adjectival exprimat prin *gerunziu acordat* (în gen, număr şi caz cu substantivul determinat); măşti *râzânde*, mâini *tremurânde*, fereastră *bătâmdă*, ochi *lăcrămânzi* , inimă *sângerândă*, flacără *arzândă*, coşuri *fumegânde*, etc,

Exemple :

În valea acoperită de zăpada groasă se zăreau câteva case cu coşurile *fumegânde*, ca o oază de speranţă pentru călătorul obosit.

El apucă pâinea cu mâini *tremurânde*, abia stăpânindu-şi foamea chinuitoare.

Atunci când însoţeşte un substantiv în vocativ fără funcţie sintactică, adjectivul îşi menţine funcţia sintactică de atribut adjectival.

Exemple:

"Gâze, flori *întârziate*
Muza mea satirică
V-a-nchinat de drag la toate
Câte-o strofă lirică." (G. Topârceanu)
"Fată *dragă*, nici nu ştii ce-mi aduci" (Gala Galaction)
"Oiţă *bârsană* / De eşti năzdrăvană" (Miorița)

Adjectivele : *întârziate, dragă, bârsană*, deşi determină substantive în vocativ au funcţia sintactică de atribut adjectival şi, se acordă în gen, număr cu substantivele determinate: gâze, flori, faţă, oiţă.

II. Atributul substantival

Atributul substantival se exprimă prin substantiv care poate sta în cazurile: nominativ, genitiv, dativ şi acuzativ. Există deci patru tipuri de atribute substantivale:

1. Atribut substantival genitival (cu sau fără prepoziţie).
2. Atribut substantival în dativ.
3. Atribut substantival în acuzativ (atribut substantival prepoziţional).
4. Atribut apoziţional.

1. Atribut substantival genitival

Substantibul în cazul genitiv poate forma atribut substantival, fie neînsoţit de prepoziţie (atribut substantival genitival), fie însoţit de prepoziţiile şi locuţiunile prepoziţionale ale cazului genitiv (atribut substantibal genitival prepoziţional).

a. Atribut substantival genitival se exprimă prin substantiv (sau substitut) însoţit sau nu de articolul posesival genitival.

Scanned with OKEN Scanner

- substantiv comun simplu :

Cartea *copilului* este pe masă. (substantiv articulat hotărât)

Cartea *unui copil* este pe masă. (substanntiv articulat nehotărât)

O carte *a copilului* este pe masă. (substantiv dublu articulat, cu articolul hotărât euclitic "lui" şi articol posesival genitival "a")

O carte *a unui copil* este pe masă. (substantiv dublu articulat, cu articol nehotărât proclitic "unui" şi articol posesival genitival "a")

- substantiv comun compus :

Dinţii *câinelui-lup* i s-au înfipt în picior.

Doi dinţi *ai câinelui-lup* i s-au înfipt în picior.

Dinţii *unui câine-lup* i s-au înfipt în picior.

- substantiv propiu simplu :

Camera *Oanei* este ordonată.

Hainele *lui Mircea* sunt curate. ("lui Mircea" - substantiv propiu simplu, masculuin, singular, genitiv, articulat cu articolul hotărât proclitic "lui", funcţia sintactică de atribut substantival)

- substantiv propiu comun : Statuia *lui Mihai Viteazul* se înalţă în centrul oraşului.

- adjectiv substantivizat : Meritul *celui harnic* a fost recunoscut.

- numeral cardinal substantivizat : Victoria *celor trei* ne-a bucurat.

- numeralul ordinal substantivizat :Poezia *celui de-al treilea* este premiată.

b. Atribut substantival genitival prepoziţional

Se exprimă prin substantiv în cazul genitiv, precedat de prepoziţii şi locuţiuni prepoziţionale ale cazului gentiv: *asupra, deasupra, înaintea, contra, împotriva, îndărătul dindărătul, în jurul, în spatele, în faţa, în (din) dreapta, de jur-împrejurul* etc. (a se vedea capitoul "Prepoziţia").

Exemple:

- substantive precedate de prepoziţii şi locuţiuni prepoziţionale :

Cercetarea *asupra atomului* a dus la noi descoperiri. (subst. precedat de prepoziţie)

Atitudinea voastră *contra adversarilor* a fost nepotrivită. (subst. precedat de prepoziţie)

Argumentul tău *împotriva colegilor* era nefondat. (subst. precedat de prepoziţie)

Banca *din spatele clasei* este liberă. (subs. precedat de loc. prep.)

Blocul *din dreapta străzii* este înalt. (subs. precedat de loc. prep.)

Scanned with OKEN Scanner

Casele *din fundul văii* sunt noi. (subs. precedat de loc. prep.)

Oştenii *din jurul lui Mihai Vitezul* luptă vitejeşte. (subs. precedat de loc. prep.)

- numerale cardinale :

Răspunsul *împotriva celor doi* a stîrnit nemulţumiri. (numeral substantivizat precedat de prep.)

Copiii *din jurul celo doi* erau gălăgioşi. (numeral precedat de prep.)

- numerale ordinale:

Banca *din spatele celui de-al treilea* este liberă. (numeral substantivizat precedat de loc. prep.)

Atitudinea *contra celui de-al doilea* a fost cea mai potrivită. (substantivizat precedat de loc. prep.)

- adjectiv substantivizat :

Lucrurile *din jurul celui harnic* strălucesc de curăţenie.

Ura *împotriva celei harnice* creştea în sufletul maşterei. (adj. substantivizat precedat de prep.)

Substantivele repetate în cazul genitiv formează construcţii cu valoare de superlativ:

deşteptul - deştepţilor, - foarte deştept
înţeleptul - înţelepţilor, - foarte înţelept
harnicul - harnicilor, - foarte harnic
zîna -zînelor, - foarte frumoasă
floarea - florilor. - cea mai frumoasă

c. Atributul substantival în cazul dativ

Determină substantive nearticulate, indicând grade de rudenie, dependenţă, filiaţia etc.

Exemple:

Stăpân *vieţii* şi *averii* mele, vei şti să mă aperi de toate relele.

Văr din *fraţi lui Păcală*; nepot *babii* de uncheş; tributar *vieţii* şi *educaţiei* primite etc.

El ajunse împărat *Ţării Soarelui Răsare*.

d. Atribut substantival prepoziţional

Atributul substantival prepoziţional se exprimă printr-un substantiv (sau substitut) în cazul acuzativ precedat de o prepoziţie, locuţiune prepoziţională sau de un adverb de comparaţie cu rol de prepoziţie :

Scanned with OKEN Scanner

- substantiv cu prepoziție :

Pe bancă erau cărțile *a* doi *copii*.

(substantiv precedat de prepoziția simplă "a"

Livada *cu meri* răspândea un miros îmbătător.
Cartea *de matematică* este pe bancă.
Dorul *de bunici* l-a cuprins.
Bluza *de la mama* este albă.

(substantiv precedat de prepoziția compusă "de la")

Prietenii *de la mare* au sosit în vizită la noi
Povestea *despre Harap-Alb* l-a impresionat.
Casa *din piatră* nu o dărâmă furtuna.
Bunica *dinspre tată* a plecat la țară.
Îmi amintesc de satul *dintre munți*.
Răspunsul *după întrebări* a fost formunlat de elevi cu ușurință.
Exercițiile *de după lectură* nu sunt grele.

(de după - prepoziție compusă)

Cafeaua *fără zahăr* nu are gust plăcut
Cîștigul *fără muncă* este singura lui preocupare.
Saltul *în gol* este periculos.
Bluza *în dungi* albe îți vine foarte bine
Cearta *între frați* mâhnește sufletul părinților.
Viața *întru demnitate* a fost principiul tatălui meu.
Un palat *într-o pădure* era ceva neașteptat pentru excursioniști.
Gîndul *la vacanță* îl preocupă.
Mersul *pe bicicletă* te relaxează.
Excursia *pe munte* a fost obositoare,
Alergatul *pe lângă mașină* în mers este periculos.

("pe lângă" - prepoziție compusă)

Câinele *de pe lângă casă* este prietenul lui cel mai fidel.

("de pe lângă" - prepoziție triplu compusă)

Te-a căutat un prieten *de pe la Iași*.

("de pe la" - prepoziție triplu compusă)

Ea și-a amenajat în noua locuință camera *pentru copii*.
Podul *peste Jiu* a fost luat de ape.
Satul *de peste râu* a fost inundat.

("de peste" - prepoziție compusă)

Scanned with OKEN Scanner

Nu cunosc drumul *până la cabană.*
("până la" - prepoziție compusă)

Era o plăcere să privesc jocul *prin iarbă* și *prin flori* al copiilor.
Cărarea *printre brazi* duce la cabană.
Drumul *spre sat* îmi era cunoscut.
Lovitura *sub centură* la dezechilibrat.
Mănăstirea *de sub munte* părea o pată albă, încântătoare în oceanul verde al pădurii.

("de sub" - prepoziție compusă)

Excursia *împreună cu clasa* a fost plăcută.

(împreună cu - locuțiune prepozițională)

Suferința *alături de priteni* este calitatea unui caracter deosebit.

(alături de - locuțiune prepozițională)

O mențiune specială trebuie făcută în cazul atributului substantival prepozițional precedat de prepozițiile "de", "dintre", urmând după substantive colective, adjective substantivizate sau numerale de la douăzeci în sus (caz deja discutat). În aceste situații apare o inversiune gramaticală, pentru că, atât substantivele colective cât și adjectivele substantivizate preiau funcția sintactică a substantivului determinat.

Exemple:

O serie de probleme trebuiau rezolvate.

O mulțime de oameni așteptau afară.

Un popor de muște bâzâiau în jurul lui.

Un roi de albine se înălța deasupra livezii.

Lacoma de zmeoaică a înghițit chipul de fier înroșit al lui Greuceanu.

Un isteț dintre copii a răspuns repede.

În primele exemple acordul predicatului nu se face cu subiectul gramatical: serie, mulțime, popor, roi, ci cu atributul substantival prepozițional, indicând în acest mod subiectul logic al propoziției. (acordul prin atracție)

Acordul cu subiectul gramatical :

O serie de probleme trebuia rezolvată.
O mulțime de oameni așteaptă afară.
Un popor de muște bâzâia.
Un roi de albine se înălța.

Scanned with OKEN Scanner

Ambele variante ale acordului predicatului cu subiectul (logic sau gramatical) sunt corecte.

Atributul substantival prepoziţional poate fi precedat de adverbele comparative "ca", "cât" cu rol de prepoziţie,

Exemple:

El are o casă *cât un palat*. Tu ai faţa *ca marmura*. Muntele se reflecta în lacul *ca oglinda*.

4. Atributul substantival apoziţional (apoziţia)

Atributul substantival apoziţional sau apoziţia se exprimă prin substantiv în cazul nominativ, indiferent de cazul substantivului determinat, sau se acordă în caz cu acesta.

Apoziţia exprimă identitatea substantivului determinat sau stabileşte un raport de echivalenţă cu acesta.

Exemple:

Elevul *Ionescu* a răspuns corect.

Ionescu - atribut apoziţional, apoziţie simplă, exprimat prin substantiv propiu simplu, masculin, singular, caz nominativ, identifică substantivul "elevul".

Ionescu, *elevul premiat din clasa a VIII-a*, a răspuns corect.

elevul premiant din clasa a VIII-a - apoziţie dezvoltată, stabileşte o echivalenţă cu substantivul propiu "Ionescu", subiectul propoziţiei, pe care îl determină.

L-am cunoscut pe prietenul tău, *Mihai*.

Mihai - apoziţie simplă, exprimată prin substantiv propiu simplu, masculin, caz nominativ, deşi substantivul determinat "pe prietenul" stă în cazul acuzativ,având funcţia sintactică de complement direct.

La acest spectacol am admirat-o pe fata colegului *Popescu*.

Popescu - apoziţie simplă, exprimată, prin substantiv propiu simplu, masculin, singular, nominativ, deşi substantivul determinat "colegului" stă în cazul genitiv, funcţie sintactică de atribut substantival genitival.

Apoziţia poate avea acelaşi caz cu substantivul determinat:

Exemple:

L-am cunoscut pe prietenul tău, *pe Mihai*.

La acest spectacol am admirat-o pe fata colegului nostru, *a lui Popescu*.

Apoziţia poate determina şi un pronume:

Exemple :

El, *Ionescu*, a răspuns corect.

Scanned with OKEN Scanner

Acesta, *prietenul tău*, este cel care a anunţat clasei reuşita ta.
Ceilalţi, *adversarii tăi*, n-au spus nimic.

După structură apoziţia este:

- simplă - formată dintr-un singur substantiv

Exemple: elevul *Ionescu*; fluviul *Dunărea*; domnitorul *Mircea cel Bătrân*; prietenul tău, *Mihai*; capitala ţării, *Parisul* etc.

- dezvoltată - formată din mai multe substantive dintre care unul are valoare de apoziţie, iar celelalte sunt atribute ale acestuia (uneori o întreagă subordonată atributivă determină un substantiv cu funcţia sintactică de atribut apoziţional). Cuvintele componente ale apoziţiei dezvoltate sunt analizabile, adică au funcţie sintactică propie în cadrul apoziţiei dezvoltate.

Exemple :

a) Voi *cei mai buni copii ai firii,*
Urziţi din lacrimi şi sudoare (...)

b) *Fraţi buni ai frunzelor din codru,*
Copii ai mândrei bolţi albastre
Sfinţiţi cu roua suferinţei
Ţărâna plaiurilor noastre. (O. Goga)

c) Luca Moşneagul, *megieşul nostru, însurăţel de-al doilea,*[1] */ a cărui tânără nevastă avusese grijă*, (...) se şi aude strigând afară[2]/

În exemplu a), pronumele personal "voi" este urmat de apoziţia dezvoltată "cei mai buni copii ai firii, urziţi din lacrimi şi sudoare".

Schema relaţională a apoziţiei dezvoltate ar fi:

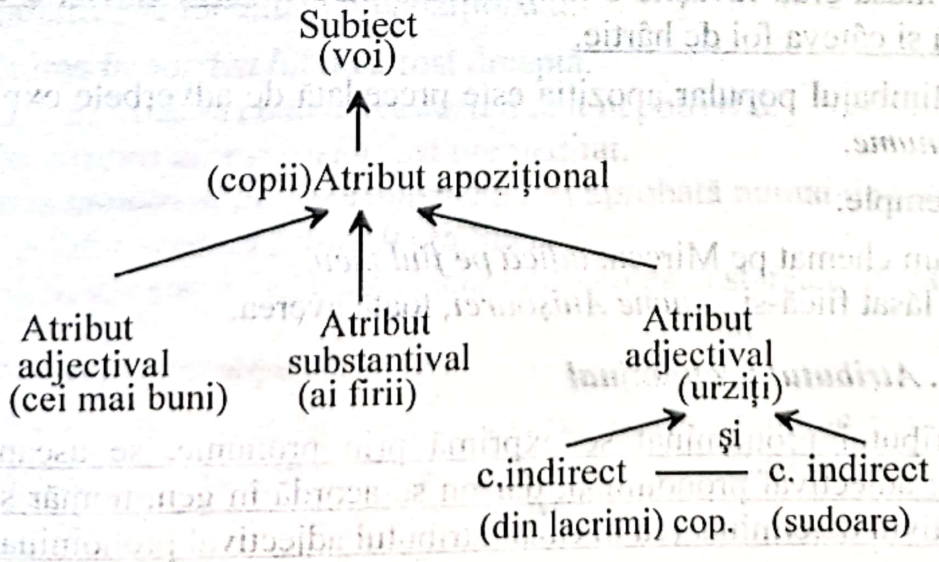

Scanned with OKEN Scanner

În exemplul b), elementul regent al apoziției dezvoltate este pronumele "voi" subiectul inclus al predicatului "sfinţiţi".

Schema propoziției ar fi :

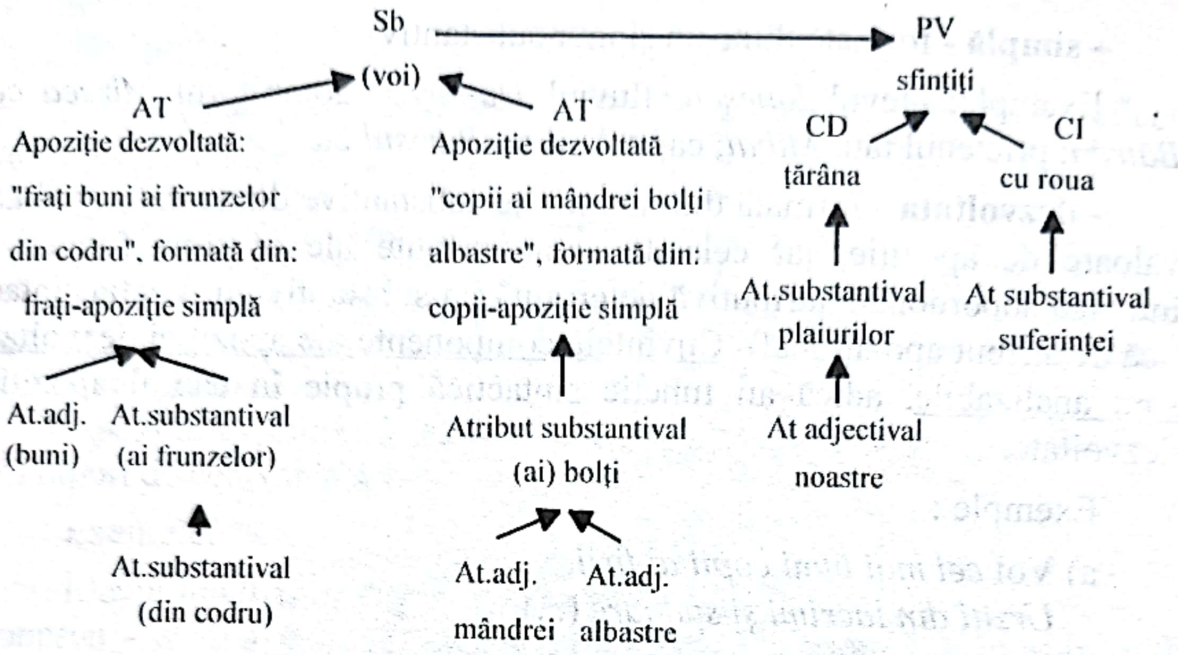

În exemplul c), aubordonata atributivă "a cărui tânără nevastă avusese grijă" determină apoziţia dezvoltată "însurăţel de-al doilea", căci prin conţinutul ei completează sensul uşor ironic cu care Creangă l-a numit pe Luca "însurăţel de-al doilea", subliniind căsătoria nepotrivită cu o tânără nevastă.

Apoziţia dezvoltată se izolează prin virgulă de restul propoziţiei.

Apoziţia poate apare în cadul unei enumeraţii urmând după două puncte.

Exemple:

Pe masă erau răvăşite o mulţime de lucruri: cărţi, caiete, o călimară deschisă şi câteva foi de hârtie.

În limbajul popular apoziţia este precedată de adverbele explicative: *adică*, *anume*.

Exemple:

L-am chemat pe Mircea, *adică pe fiul meu.*
I-a lăsat fiică-si, *anume Anişoarei*, toată averea.

III. *Atributul pronominal*

Atributul pronominal se exprimă prin pronume, se aseamănă cu atributul adjectival pronominal, dar nu se acordă în gen, număr şi caz cu substantivul determinat (ca în cazul atributul adjectival pronominal).

Scanned with OKEN Scanner

După cazul pronumelui cu funcție sintactică de atribut pronominal, atributul pronominal se împarte în:

1) - *atribut pronominal în genitiv*
2) - *atribut pronominal în dativ*
3) - *atribut pronominal prepoziţional* (în acuzativ)
4) - *apoziţia* (pronominală)

1. Atribut pronominal genitival

Atributul pronominal în genitiv se exprimă prin pronume *personal, posesiv, relativ - interogativ, demonstrativ, nehotărât şi negativ,* precedat sau nu de prepoziţie sau locuţiune prepoziţională a cazului genitiv:

a) fără prepoziţie:

Camera *lui* este ordonată. (pronume personal)
Casa *acestora* a fost demolată. (pronume demonstrativ)
Călătoria *dumnealor* a fost amânată. (pronume personal de polititeţe)
Victoria *alor noştri* a bucurat toată clasa. (pronume posesiv)
Parisul este oraşul [1]*/ale cărui* bulevarde pornesc din centru ca razele unui cerc[2]/. (pronume relativ)
A cărui elev este această carte ? (pronume interogativ)
Răspunsul *tuturor* a fost afirmativ. (pronume nehotărât)
Echipa *acelora* a câştigat concursul (pronume demonstrativ de depărtare)
S-a plictisit ascultând răspunsul *aceloraşi*. (proume demonstrativ de identit.)
Rochia *celeilalte* era mai modernă. (pronume demonstrativ de identificare)
Nu mă interesează părerea *nimănui*. (pronume negativ)
Nu mi-a plăcut răspunsul *nici unuia* (pronume negativ)

b) cu prepoziţie sau locuţiune prepoziţională:

Hotărârea *împotriva lui* nu a fost dreaptă.
Atitudinea voastră *contra acestora* a fost nepotrivită.
Atacul *asupra alor noştri* a fost premeditat.
Decizia *împotriva dumneavoastră* a fost aprobată numai de director.
Scaunul *din dreapta celuilalt* era liber.
Lucrurile *din jurul fiecăruia* oricum influenţează starea psihică.

2. Atribut pronominal în dativ

Atributul pronominal în dativ se exprimă prin pronume personal şi pronume reflexiv , forme neaccentuate. Atributul pronominal în dativ exprimat prin pronume personal se numeşte dativ posesiv.

Scanned with OKEN Scanner

Atributul pronominal exprimat prin pronume personal, caz dativ, forma neaccentuată, determină:

- substantive: mâna-*i* era rece ; faţa-*ţi* e ca ceara ; privirile-*ţi* sunt stinse ; vorbele *le* sunt reci ; chemarea-*mi* răsună în noapte.

- adjective, cu funcţie de atribut adjectival pe lângă un substantiv: frumoasa-*i* rochie albă ; nebănuitele-*ţi* cărări ; adânca-*i* durere ; albaştri-*i* ochi ; nemăsurata-ţi putere ; adevărata-*ne* faţă ; zadarnică *vă* e truda ; dulcea-*i* chemare ; grea *le*-a fost viaţa etc.

- verb sau interjecţie predicativă: Vezi-*ţi* de treabă ; ia-*ţi* cartea ; bagă-*ţi* minţile-n cap ; na-*ţi* caietul etc.

Atributul pronominal exprimat prin pronume reflexiv.

Se exprimă prin pronume reflexiv, caz dativ, formă neaccentuată. Însoţeşte, în general, verbe tranzitive urmate de un substantiv articulat hotărât sau nehotărât, cu funcţia sintactică de complement direct, ca obiect posedat de subiect:

Exemple:

El *şi*-a luat cartea de pe birou .(A cui carte ?)
Şoimarul *îşi* duse într-o întinsoare călărimea.
Luându-*ţi* paltonul, ai ieşit afară. (Al cui palton ? Al tău.)
Şi-a ascuţit un creion. (Al cui creion ? Al său.)

3.Atributul pronominal prepoziţional

Se exprimă prin pronume *personal, posesiv, demonstrativ, relativ-interogativ, nehotărât* sau *negativ* precedate de prepoziţiile şi locuţiunile prepoziţionale ale cazului acuzativ, sau de adverbele de comparaţie "ca" , "cât" cu rol de prepoziţie:

- pronume personale: Gândul *la el* o preocupă.

- pron. pers. de politeţe: Discuţia *cu dumneavoastră* a fost o plăcere.

- pronume posesiv:
Zestrea *de la ai săi*, dorul *de ai tăi*, dragostea *pentru ale noastre* etc
Un cioban *dintre ai săi* m-a condus până la stână.

- pronume demonstrativ:
Teama *de acesta* o urmărea. (apropiere)
Gândul *la acela* o neliniştea. (depărtare)
Admiraţia *pentru celălalt* era mai mare. (identificare)
Grija *pentru aceiaşi* creştea în fiecarezi. (identitate)

Scanned with OKEN Scanner

- pronume reflexiv: Teama *de sine*, lauda *de sine*.

- pronume relativ: Nu ştiu *a cărui* carte s-o aleg.

- pronume interogativ: Cuvintele *cui* te-au impresionat ?

-pronume nehotărât:
Tu ai cumpărat cărţi *pentru fiecare*.
Ţi-ai mărturisit admiraţia *pentru altcineva*.

- pronume negativ:]n sufletul lui egoist nu exista admiraţie *pentru nimeni*.

Atribut pronominal precedat de adverbele comparative "ca", "cât" cu valoare de prepoziţie:

Un câine *cât mine* s-a repezit spre poartă.
Un om *ca el* rar întâlneşti.
Un palat *ca acesta* n-am văzut niciodată.
Mi-am cumpărat şi eu o rochie *ca aceea*.

4. Apoziţia pronominală

Se exprimă prin pronume şi are valoare de precizare a substantivului determinat.

Exemple :

Un prieten, *acesta*, m-a salvat de înec.
În tufişurile din fundul grădinii, o privighetoare, *cealaltă*, îşi cântă acum singură durerea.
Ţi-am povestit despre Ion, *acela*, care a plecat la Paris.

IV *Atributul verbal*

Atributul verbal se exprimă prin verb la moduri nepersonale: infinitiv, supin şi gerunziu neacordat.

- atribut verbal exprimat prin verb la modul infinitiv, sau locuţiune verbală:

Plăcerea *de a cânta* la pian se îmbina armonios cu setea lui *de a citi* cât mai mult.
Simţea crescând în el dorinţa *de a se da de-a rostogolul* prin zăpada pufoasă ca în anii copilăriei.
Atitudinea lui *de a da bir cu fugiţii* arată laşitatea în faţa greutăţilor vieţii.

- atribut verbal exprimat prin verb la supin:

Exerciţiile *de rezolvat* şi poezia *de memorat* au fost uşoare.

Scanned with OKEN Scanner

Maşina *pentru prăjit* pâinea s-a defectat.
Înclinaţa lui *spre citit* i-a format o cultură solidă.

- atribut verbal exprimat prin verb la gerunziu neacordat:

Văd copacii *înfrunziind* în grădină.
Florile *mirosind* îmbătător îşi desfac cupele sub razele lunii.
Bunicul se bucura văzând nepoţii *jucându-se* în poiana din faţa casei.

V. *Atributul adverbial*

Atributul adverbial se exprimă printr-un adverb sau locuţiune adverbială:

Exemple :

Băiatul *de acolo* este colegul meu. (adverb precedat de prepoziţie)
Nu ştii ce-ţi aduce ziua *de mâine*. (adverb precedat de prepoziţie)
Casa *din dreapta* este a bunicilor mei. (locuţiune adverbială)
Camera *de sus* era ocupată de un student. (adverb precedat de prepoziţie)
Alergatul *de jur împrejur* l-a obosit. (locuţiune adverbială)
Mişcarea *de sus în jos* a pistonului antrenează gazele arse. (locuţiune adverbială)
Scaunul *de alături* este liber. (adverb precedat de prepoziţie)
Apartamentul *din faţă* a fost vândut ieri. (locuţiune adverbială)
Întrebările *cu de-amănuntul* pe care i le-au pus l-au enervat. (locuţiune adverbială)
Înghiţirea *cu de-a sila* a medicamentului îi producea greaţă. (locuţiune adverbială)
Răspunsul *cum scrie la carte* a impresionat examinatorii. (expresie cu valoare adverbială)
Salutul *cam nu ştiu cum* al colegului îl surprinse. (expresie cu valoare adverbială)

VI. *Atributul interjecţional*

Atributul interjecţional se exprimă prin interjecţii ce însoţesc un substantiv pe care îl determină.

Exemple :
De peste deal se auzea îndemnul "*hăis! cea* !
În liniştea din cameră, zgomotul "*taleap -taleap*!" al bocancilor lui părea un tunet.
La uşă răsună uşor bătaia "*poc ! poc ! poc* !"

Scanned with OKEN Scanner

PROPOZITIA SUBORDONATĂ ATRIBUTIVĂ (AT)

Propoziția subordonată atributivă are rolul atributului, la nivel de frază, pe lângă un substantiv (sau substitut al acestuia) din propoziția regentă.Ca şi atributul răspunde la întrebările : care ? ce fel de ? (al, a, ai, ale) cui ? puse unui substantiv sau substitut din regentă.

Elementul regent care cere în frază o subordonată atributivă este :

- un substantiv :	Am cumpărat *cartea*[1]/ care mi-a plăcut[2]/.1 PP ; 2 AT (care carte ?)
- locuțiune substantivală	Nu dormea din cauza *aducerilor aminte*[1]/ care îl chinuiau[2]/1PP, 2 AT
- pronume :	I-am mulțumit *aceluia*[1]/ care mi-a salvat viața[2]/. 1 PP ; 2 AT (care acela ?)
	V-am remarcat *pe dumneavoastră*[1]/ care ați dat răspunsurile cele mai rapide[2]/.1 PP ; 2 AT (care dumneavoastră ?)
	În sală nu se află *nimeni*[1]/ care să poată răspunde la întrebarea mea[2]/. 1 PP ; 2 AT (care nimeni ?)
	Eu vă felicit *pe voi*[1]/ care ați depus un efort deosebit la acest concurs[2]/. 1 PP ; 2 AT
	Tu te-ai adresat *altuia*[1]/ pe care îl cunoșteai mai puțin[2]/. 1 PP ; 2 AT
- numeral :	Tu ai ales *doi*[1]/ care ți-au plăcut cel mai mult[2]/ 1 PP ; 2 AT
	Am premiat *pe întâiul*[1]/ care a câştigat finala concursului[2]/. 1PP; 2AT
	De frica ursului s-au întors acasă *tuspatru*[1]/ pe care i-ai trimis la cules de mure[2]/. 1 PP ; 2 AT
-adjectiv substantivizat :	Toată sala aplauda *pe cel talentat*[1]/ care a stârnit admirația tuturor[2]/. 1 PP ; 2 AT
- locuțiune pronominală :	El părea atras *de nu știu ce*[1]/ care îl îndemna spre vârful muntelui[2]/. 1 PP ; 2 AT
- locuțiune numerală:	El îți oferea *câte și mai câte* [1]/de care nici nu aveai nevoie.[2]/ 1 PP; 2AT

Scanned with OKEN Scanner

Elementele relaționale care introduc în frază subordonata atributivă:

1. Conjuncții subordonatoare: *că, să, dacă, de, ca să* etc.

Exemple:

Mă preocupă ideea[1]/ că nu vei ajunge la timp la gară[2]/. 1 PP ; 2 AT
Voi ați luat hotărârea[1]/ să plecați la munte[2]/. 1 PP ; 2 AT
Prietenul meu a avut ideea[1]/ ca mâine să mergem în parc[2]/. 1PP; 2AT
Nu și-a pus niciodată întrebarea[1]/ dacă va ieși din această situație dificilă[2]/. 1 PP; 2 AT
Îl preocupă mult gândul[1]/ de va pleca mâine la bunici[2]/ sau de va amâna iar[3]/. 1 PP ; 2 AT ; 3 AT

2.Adverbele relative : *unde, când, cum, cât,* precedate sau nu de prepoziții:

Mi-ai arătat locul[1]/ unde s-a aflat casa voastră[2]/. 1 PP ; 2 AT
Arată-mi locul[1]/ de unde ai luat cartea[2]/.
pe unde a trecut mașina[2]/.
de pe unde țâșnește șuvoiul de apă[2]/. 1 PP ; 2 AT
Copilul așteaptă cu nerăbdare ziua[1]/ când va pleca la munte[2]/ .1 PP ; 2 AT
El numără orele[1]/ de când ai plecat[2]/. 1 PP ; 2 AT
El rememorează anii[1]/ de pe când era student[2]/. 1 PP ; 2 AT
Noi am urmărit cu mare atenție momentele[1]/ cât a dansat prima-balerină[2]/. 1 PP ; 2 AT
El a locuit aici toată perioada[1]/ pe cât a fost angajat[2]/. 1 PP ; 2 AT
M-a impresionat modul[1]/ cum ai răspuns în fața comisiei[2]/. 1PP; 2AT

3. Pronumele relative: *care, cine, ce, ceeace,* și pronumele nehotărâte: *oricare, oricine, orice,* precedate sau nu de prepoziții sau locuțiuni prepoziționale.

Pronumele și adjectivele relative și pronumele și adjectivele nehotărâte se întâlnesc la cazurile nominativ, genitiv, acuzativ, îndeplinind diferite funcții sintactice în subordonata atributivă. (A se consulta capitolul "Pronumele relativ" – Funcția sintactică)

care:	Iată colegul[1]/ care va merge cu mine în excursie[2]/. 1 PP ; 2 AT (care - pronume relativ, subiect)
	Îți recomand această carte[1]/ al cărei conținut m-a impresionat[2]/. 1 PP ; 2 AT (al cărei - pronume relativ, atribut pronominal, caz genitiv)

Scanned with OKEN Scanner

care:	Îmi place cartea[1]/ pe care mi-ai recomandat-o[2]/. 1 PP ; 2 AT (pe care - pronume relativ, complement direct)
	Aceasta este prietena[1]/ căreia i-ai oferit flori[2]/. 1 PP ; 2 AT (căreia - pronume relativ, complement indirect)
	Iată omul[1]/ de care te temeai[2]/ 1 PP ; 2AT (de care - pron. rel. c. indirect, Ac)
	Nu cunosc oraşul[1]/ spre care mergem acum[2]/. 1 PP ; 2 AT (spre care - pronume relativ, comp. circ. de loc)
	Acesta este omul[1]/ alături de care îţi vei petrece viaţa[2]/. 1 PP ; 2 AT(care - pronume relativ, precedat de locuţiune prepoziţională)
	Aceasta este donaţia[1]/, care donaţie face obiectul dosarului nostru[2]/. 1 PP ; 2 AT (care - adjectiv relativ, atribut adjectival)
cine:	Te-ai aşezat pe scaunul[1]/ cui nu-l ocupase[2]/. 1 PP ; 2 AT (cui - forma genitiv-dativ a pronumelui relativ "cine", funcţie sintactică de subiect
ce:	A sosit scrisoarea[1]/ ce o aşteptai[2]/. 1 PP ; 2 AT (ce - pronume relativ, complement direct)
ceea ce:	Tot[1]/ ceea ce se putea mânca[2]/ era înghiţit imediat de câinele înfometat[1]/. 1 PP ; 2 AT (ceea ce - pronume relativ compus, funct. sintac. de subiect)
	Nimic[1]/ din ceea ce mi-ai spus [2]/ nu este adevărat[1]/. 1 PP ; 2 AT (din ceea ce - pronume relativ compus, compl.direct)
	Nimic[1]/ din ceea ce era frumos[2]/ nu-l atrăgea[1]/.1 PP ; 2 AT (din ceea ce - pronume relativ compus, acuzativ, subiect)
oricine :	Ei se aşezau imediat pe scaunele[1]/ oricui le părăsea[2]/. 1 PP ; 2 AT (oricui - pronume nehotărât, caz genitiv , subiect)
oricare:	Îţi voi susţine ideea[1]/ oricare ar fi ea[2]/. 1 PP ; 2 AT (oricare - pronume nehotărât, nominativ, nume predicativ)
	Suferinţa lor impresiona sufletul[1]/ oricărui om îi vedea[2]/. 1 PP ; 2 AT (oricărui - adjectiv nehotărât, atribut adjectival)
	Cartea[1]/ pe oricare ai alege-o[2]/ este a ta[1]/.1 PP ; 2 AT (pe oricare - pronume nehotărât, complement direct)
	Cartea[1]/ oricare carte vei alege[2]/, este darul meu de ziua ta[1]/. 1 PP ; 2 AT (oricare - adjectiv nehotărât, atribut adjectival)

Scanned with OKEN Scanner

Topica şi punctuaţia propoziţiei atributive.

Propoziţia atributivă poate fi izolată sau neizolată prin virgulă faţă de regentă. Atributiva este aşezată atât înaintea regentei, cât şi după aceasta.

Atributiva neizolată urmează după un element regent precedat de prepoziţie, sau atunci când este introdusă prin conjuncţii subordonatoare "care", "ce", pronumele relativ "cine", sau nehotărât "oricine".

Exemple:

Îl preocupă gândul[1]/ că nu va reuşi[2]/. 1 PP ; 2 AT
Aştept cu nerăbdare clipa[1]/ să plecăm în concediu[2]/. 1 PP ; 2 AT
Tu oferi florile[1]/ oricui le cere[2]/. 1 PP ; 2 AT
Tu oferi florile[1]/ cui le merită[2]/. 1 PP ; 2 AT
Îţi dau cadoul[1]/ ce ţi l-am promis[2]/. 1PP ; 2 AT
Ia-ţi rochia[1]/ care îţi place cel mai mult[2]/. 1 PP ; 2 AT

Atributiva izolată prin virgulă de regentă urmează după un pronume personal sau un substantiv propriu:

Exemple:

Vă felicit pe voi[1]/, care aţi muncit atât[2]/. 1 PP ; 2 AT
Iată-l pe Ionel[1]/, care te-a căutat aseară[2]/. 1 PP ; 2 AT

Atributiva intercalată în interiorul regentei se izolează prin virgule:

Exemple:

Casa[2]/, care era aşezată pe vîrful muntelui[1]/, părea o jucărie[2]/.1 AT ; 2 PP

Copilul acesta[2] /, care pare atât de rău[1]/, are, de fapt, un suflet de aur[2]/. 1 AT ; 2 PP

Contrageri şi dezvoltări

a) Un atribut poate fi dezvoltat într-o subordonată atributivă:

Omul bun este ca pâinea caldă, iar omul obraznic este ca spinul în ochi.

Omul[2]/ care este bun [1]/ este ca pâinea caldă [2]/ iar omul [4] / care este obraznic [3] / este ca spinul în ochi [4]/.

1 - AT(2)
2 - PP
3 - AT (4)
4 - PP
> iar, adversativ

Se dezvoltă atributele adjectivale "bun", "obraznic" în subordonate atributive, prin două propoziţii nou-create cu verb la mod personal.

Scanned with OKEN Scanner

b) O subordonată atributivă se contrage (se reduce) într-un atribut înlocuind întreaga propoziție printr-o parte de vorbire ce poate îndeplini funcția sintactică de atribut.

Exemple:

Cartea[2]/ pe care mi-ai împrumutat-o[1]/ este foarte interesantă[2]/. 1 AT ; 2 PP

pe care mi-ai împrumutat-o - împrumutată

Rezultă propoziția :

Cartea împrumutată este interesantă.

Am toată admirația pentru omul[1]/ care este cinstit[2]/.

Am toată admirația pentru omul cinstit.

Se contrage propoziția tributivă "care este cinstit" într-un atribut adjectival "cinstit" exprimat prin adjectiv propiu-zis. În felul acesta fraza formată din două propoziții se transformă într-o singură propoziție (având un singur predicat).

Scanned with OKEN Scanner

CAPITOLUL V

COMPLEMENTUL DIRECT

Complementul direct este partea secundară de propoziție care determină un verb tranzitiv la mod peronal sau nepersonal sau o interjecție.

Răspunde la întrebările: *pe cine* ? *ce* ?

Indică obiectul asupra căruia se răsfrânge, nemijlocit acțiunea verbului:

Exemple:

Tu uzi *florile.* (Ce uzi ? Florile.)
Oana citește o *carte.* (Ce citește Oana ? O carte.)
Mircea *îl* strigă pe *George.* (Pe cine strigă Mircea ? Pe George.)
Tu încerci a memora *poezia.*
Iată *copiii* mei.
Iată-*te* în sfârșit !

Complementul direct se exprimă prin:

1. Substantiv sau substitut în cazul acuzativ, precedat sau nu de prepoziția "pe":

a) *substantiv:*	
- comun simplu:	Tu citești *cartea.*
	Tu o cauți *pe colega* ta.
- comun compus:	Mama a cumpărat *untdelemn.*
	El îl strigă *pe inginerul șef.*
- propiu simplu:	Noi o iubim *pe Oana.*
- propiu compus:	Tu admiri *pe Ștefan cel Mare.*
- locuțiune substantivală:	El are o bună *ținere de minte.*

Scanned with OKEN Scanner

b) *pronume:*	
- personal:	L-ai chemat *pe el.*
- demonstrativ:	Voi admiraţi *pe acesta.*
	Tu îl cunoşti *pe acela.*
	Tu o cunoşti *pe cealaltă.*
	Voi îi premiaţi *pe aceiaşi.*
- posesiv:	Eu îi văd *pe ai tăi.*
- nehotărât:	Tu îi cunoşti *pe toţi.*
- negativ:	Nu cumpăr *nimic.*
- relativ:	Iată omul / *pe care* îl admir.
- interogativ:	*Pe cine* cauţi ?
- locuţiune pronominală:	Tu cumperi *nu ştiu ce* (ceva).
	El admira mult *pe nu ştiu cine* (pe cineva).
c) *numeral:*	
- personal	I-ai văzut *pe doi* dintre copii.
	L-ai cumpărat *pe primul.*
	Tu îi admiri *pe tustrei.*
	El a luat *o zecime* din total.
- locuţiune numerală:	El povesteşte *câte şi mai câte.*
d) *adjectiv substantivizat:*	
	Îl respect *pe cel harnic.*
	Iat-*o* pe *cea frumoasă.*

2. Verb la infinitiv, gerunziu şi supin:

- infinitiv:	El ştie *a vorbi* franţuzeşte.
- gerunziu:	Aud *cântând* pe cineva.
- supin:	Tu ai terminat *de rezolvat* exerciţiul.

3. Interjecţie:

Din camera alăturată am auzit "*buf* !"
Deodată am auzit: trosc şi aoleu !

Scanned with OKEN Scanner

Observație: Numeralele de la douăzeci în sus urmate de prepoziția "de" preiau funcția sintactică a substantivului pe care îl determină.

Exemple:

Ai rezolvat două *exerciții* (*exerciții* - c.d)
Ai primit trei *invitații* la banchet (*invitații* - c. d)
Ai scris *treizeci* de exerciții. (*trizeci* - c.d)
Ai trimis *cincizeci* de invitații. (*cincizeci* - c.d)

În aceeaşi situație se găsesc substantivele colective şi substantivele care exprimă o cantitate ori o calitate urmate de prepoziția "de" şi un determinant.

Exemple:

A rezolvat *o serie* de probleme.
A citit *o mulțime* de romane.
Ai *un popor* de pisici în curte.
Are *o frumusețe* de nevastă.
Ai întâlnit *un grup* de copii.
El numără *un teanc* de bani.
Ai cules *un coş* de mere.
Tu ai *o grămadă* de jucării.

Numeralele "treizeci", "cincizeci" şi substantivele : o serie, o mulțime, un popor, o frumusețe, un grup, un teanc, coş, grămadă, îndeplinesc funcția sintactică de complement direct pe lângă verbul tranzitiv, iar determinantele lor au devenit atribute substantivale, deşi sunt complementele directe logice, ale verbului tranzitiv.

Complementul direct precedat de prepoziția "pe" se exprimă printr-un substantiv propriu sau un substantiv comun articulat hotărât.

Exemple:

Am văzut-o pe Oana.
L-am cunoscut pe prietenul tău.
Îl ajut pe tata.

Condiția ca un substantiv în acuzativ să poată fi complement direct este ca acesta să poată fi reluat şi anticipat prin forma neaccentuată şi accentuată a pronumelui personal în acuzativ.

Exemple:

Ei repară strada. Ei o repară (pe ea).
Tu ridici scara. Tu o ridici (pe ea).

Substantivele "strada", "scara" au funcție sintactică de complement direct.

Scanned with OKEN Scanner

Pe când în propoziţiile: "Merg pe stradă". "Urc pe scară"; aceleaşi substantive nu pot fi anticipate prin forma neaccentuată a pronumelui personal şi deci nu pot fi complemente directe.

Pronumele personal anticipează prin forma sa neaccentuată complementul direct, sau îl reia prin forma accentuată, fără a fi complement direct diferit de pronumele sau substantivul anticipat al aceluiaşi verb tranzitiv.

Exemplu:

Îl ajut pe prietenul tău.

pe prietenul - complement direct, exprimat prin substantiv comun simplu, masculin, singular, articulat cu articolul hotărât euclitiv "l". caz acuzativ, precedat de prepoziţia simplă "pe", complement direct reluat prin pronumele personal "îl", masculin, singular, acuzativ, forma neaccentuată.

Complementul direct poate fi:

- **simplu** (exprimat printr-o singură parte de vorbire)
  Eu citesc *cartea*. Tu înveţi *poezia*.
- **multiplu** (exprimat prin mai multe părţi de vorbire răspunzând la aceleaşi întrebări puse verbului tranzitiv).
  Tu cumperi *mere*, *pere*, şi *struguri*.
- **dezvoltat** (exprimat prin construcţie infinitivală)
  El ştie *a recita această poezie*. Voi n-aveţi *ce face*.

Unele verbe se caracterizează printr-o dublă tranzitivitate, una pentru persoană, iar alta pentru obiect.

Pe tine te rog *a înţelege* toate acestea.
(Pe cine rog ? Pe tine, te - Ce te rog ? A înţelege.)

Verbe duble tranzitive sunt: *a ruga, a anunţa, a învăţa, a sfătui, a examina, a întreba.*

Pe voi vă învăţ *poezia.*
Pe ea o întreb *lecţia.*
Profesorul l-a examinat *pe acesta teoria* predată.

Complementul direct se identifică uşor prin înlocuirea lui cu pronumele nehotărât "ceva", "cineva". Substantivele nume de persoane se înlocuiesc cu pronumele nehotărât "cineva" precedat de prepoziţia "pe".

Exemple:

Am văzut pe prietenul tău în parc. = Am văzut pe cineva în parc.
Citesc scrisoarea ta. = Citesc ceva,
Pisica a prins un şoarece. = Pisica a prins ceva.

Scanned with OKEN Scanner

Topica şi punctuaţia

Complementul direct este aşezat, în general, după verbul tranzitiv pe care îl determină. Formele neaccentuate ale pronumelui personal ce anticipează complementul direct stau în faţa verbului tranzitiv, la mod personal, şi după verbul tranzitiv când acesta se află la un mod nepersonal sau la un timp trecut al modului personal.

Văzând-*o* supărată, n-am mai invitat-*o* la plimbare.
Zărindu-*ne*, s-a ascuns după un brad.

Complementul direct nu se desparte prin virgulă de elementul regent:

Eu iau *cartea.*
Tu *îi* adormi *pe aceştia.*
Pe voi vă întreb *acestea.*

SUBORDONATA COMPLETIVĂ DIRECTĂ (CD)

Subordonata completivă directă are rolul complementului direct, la nivel de frază, pe lîngă un verb tranzitiv sau o interjecţie din regentă. Răspunde la întrebările: *pe cine ? ce ?* puse verbului tranzitiv din regentă.

Elementul regent care cere în frază o completivă directă este:

- verb tranzitiv la mod personal:
Stiu[1]/ că m-ai căutat[2]/. 1 PP ; 2 CD

- verb tranzitiv la mod nepersonal :
El poate memora[1]/ ce i s-a cerut[2]/.

- interjecţie:
Iată[1]/ ce ai făcut[2]/.

Completiva directă este introdusă în frază de următoarele elemente relaţionale:

1. *Conjuncţiile subordonatoare: că, să, dacă, de* şi locuţiunea conjuncţională *cum că.*

Exemple:

Am aflat[1]/ că ai reuşit la examen[2]/. 1 PP ; 2 CD
El ştie[1]/ să rezolve acest exerciţiu[2]/. 1 PP ; 2 CD
Nu ştiu[1]/ dacă mâine voi merge la ţară[2]/. 1 PP ; 2 CD
Ea nu mi-a spus[1]/ de vine[2]/ ori nu vine în excursie[3]/. 1PP; 2C; 3 CD
Am auzit[1]/ cum că prietena ta a plecat la munte[2]/. 1 PP ; 2 CD

2. *Pronumele şi adjectivele pronominale relative:*

- *care, cine, ce, ceea ce,* precedate sau nu de prepoziţii şi locuţiuni prepoziţionale:

Scanned with OKEN Scanner

Exemple:

Ştiu[1]/ cine te-a căutat[2]/. 1 PP ; 2 CD
Ştiu[1]/ pe cine ai întâlnit în parc[2]/. 1 PP ; 2 CD
Ştiu[1]/ de pe la cine vine a tâta gălăgie[2]/. 1 PP ; 2 CD
Ştiu[1]/ alături de cine locuieşti[2]/. 1 PP ; 2 CD
Toţi au aflat[1]/ împotriva cui ai luptat[2]/. 1 PP ; 2 CD
Am văzut[1]/ cui i-ai dat cartea[2]/. 1 PP ; 2 CD
Au aflat[1]/ al cui era căţelul pierdut[2]/. 1 PP ; 2 CD
Tu ai văzut[1]/ a cui carte era pe masă[2]/. 1 PP ; 2 CD
Nu am văzut[1]/ care a bătut la uşă[2]/. 1 PP ; 2 CD
Nu am auzit[1]/ care este numele tău[2]/. 1 PP ; 2 CD
Am văzut[1]/ pe care ai ales-o[2]/. 1 PP ; 2 CD
Ştiu[1]/ de la care vine această invitaţie[2]/. 1 PP ; 2 CD
Spune-mi[1]/ alături de care ai stat în bancă[2]/. 1 PP ; 2 CD
Spune-mi[1]/ împotriva căruia ai votat[2]/. 1 PP ; 2 CD
Am văzut[1]/ care elevă a răspuns corect[2]/. 1 PP ; 2 CD
Repetă[1]/ ce ai spus[2]/. 1 PP ; 2 CD
Spune[1]/ ce veşti mi-ai adus[2]/. 1 PP ; 2 CD
Nu ştiu[1]/ la ce te gândeşti[2]/. 1 PP ; 2 CD
Mama a aflat[1]/ către ce profesie se îndreaptă fiul ei[2]/. 1 PP ; 2 CD
Voi vedeţi[1]/ ceea ce se întâmplă în jurul vostru[2]/. 1 PP ; 2 CD
N-am înţeles[1]/ la ceea ce te-ai referit[2]/. 1 PP ; 2 CD

Pronumele şi adjectivul pronominal relativ are funcţie sintactică în subordonata completivă directă,

Funcţia sintactică a pronumelui relativ şi nehotărât se stabileşte conform sugestiei date la capitolul "Pronume relativ".

3. *Pronumele şi adjectivul pronominal nehotărât:*

- *oricare, oricine, orice, câţi, câte* etc.

Exemple:

Vecina mea vede[1]/ pe oricine intră în curtea blocului[2]/. 1 PP ; 2 CD
Ea află[1]/ orice se întâmplă în cartier[2]/. 1 PP ; 2 CD
El salută[1]/ pe oricare îl întâlneşte pe stradă[2]/. 1 PP ; 2 CD
El cumpără[1]/ oricare carte îi recomanzi[2]/. 1 PP ; 2 CD
Spune-mi[1]/ orice vrei[2]/. 1 PP ; 2 CD
Nu ştiu[1]/ câţi au fost în sală[2]/. 1 PP ; 2 CD
Câinele a mâncat[1]/ câtă mâncare i-ai dat[2]/. 1 PP ; 2 CD
Nu mi-ai spus[1]/ cât zahăr ai pus în cafea[2]/. 1 PP ; 2 CD

Scanned with OKEN Scanner

4. *Adverbe relative:*

- *unde, când, cum, cât,* etc.

Exemple:

Ştiu[1]/ unde ai fost ieri[2]/. 1 PP ; 2 CD
Am auzit[1]/ când ai venit aseară[2]/. 1 PP ; 2 CD
Nu am observat[1]/ cum ai rezolvat exerciţiul[2]/. 1 PP ; 2 CD
Nu ştiu[1]/ cât costă rochia[2]/. 1 PP ; 2 CD
Mi-ai spus[1]/ până unde ai urcat pe munte[2]/. 1 PP ; CD
[1]/ până pe unde ai urcat pe munte[2]/. 1 PP ; 2 CD
Am aflat[1]/ până când a durat şedinţa[2]/. 1 PP ; 2 CD

Ca şi în cazul complementului direct, o serie de verbe sunt dublu tranzitive (a ruga, a anunţa, a învăţa, a sfătui, a întreba etc.), ca urmare cer în frază două completive directe, una care va răspunde la întrebarea "pe cine?" (pentru persoane) iar alta, la întrebarea "ce?" (pentru obiecte).

Exemple:

Pe cine vrea [1]/ îl învăţ[2]/ să cânte la pian[3]/. 1 CD ; 2 PP ; 3 CD
L-am anunţat [1]/ pe cine mi-ai arătat[2]/ să te caute[3]/. 1 PP ; 2 CD ; 3 CD

Contrageri şi dezvoltări

Complementul direct se dezvoltă într-o propoziţie completivă directă:

Exemple:

Am citit cartea - Am citit[1]/ ce mi-ai recomandat[2]/. 1 PP ; 2 CD
Am auzit venind - Am auzit[1]/ că vine cineva[2]/. 1 PP ; 2 CD
El a învăţat a dansa - El a învăţat[1]/ să danseze[2]/. 1 PP ; 2 CD
Tu ai terminat de scris - Tu ai terminat[1]/ să scrii[2]/. 1 PP ; 2 CD
Îl preţuiesc pe cei harnici - Îi preţuiesc[1]/ pe cei ce muncesc[2]/. 1PP ; 2 CD

Completiva directă se contrage într-un complement direct, înlocuind-o printr-o parte de vorbire ce poate îndeplini funcţia sintactică de complement direct. Procedeul este invers dezvoltării (unde dintr-o propoziţie se obţine o frază), obţinând dintr-o frază o propoziţie.

Am citit[1]/ ce mi-ai recomandat[2]/.
ce mi-ai recomandat = cartea - Am citit cartea.

Se înlocuieşte întreaga propoziţie completivă directă prin pronumele demonstrativ "acesta" cu funcţie sintactică de complement direct.

Scanned with OKEN Scanner

Topica şi punctuația

Completiva directă se întâlneşte aşezată atât în fața regentei, cât şi după aceasta.

Subordonata completivă directă nu se desparte prin virgulă de regenta ei, indiferent de poziția ei față de acesta.

Excepție: Când completiva directă este antepusă față de regentă şi reluată prin pronume demonstrativ sau nehotărât, se desparte prin virgulă de regentă.

Exemple:

Să-ți lași din laşitate, copiii săraci[1]/ asta n-am mai auzit[2]/. 1 CD ; 2 PP

Să-ți furi propria-ți casă[1]/, una ca asta n-am mai văzut[2]/. 1 CD ; 2 PP

Ca iapa dumitale să sară peste râul învolburat[1]/, aşa ceva n-am mai văzut[2]/. 1PP ; 2CD

Scanned with OKEN Scanner

CAPITOLUL VI

COMPLEMENTUL INDIRECT (C.I.)

Complementul indirect este partea secundară de propoziție care numește (indică) obiectul căruia i se atribuie o acțiune, o caracteristică sau o însușire.

Răspunde la întrebarea : *Cui* ? (precedată sau nu de prepoziții sau locuțiuni prepoziționale, ale cazurilor genitiv, acuzativ, pentru cine ?, pentru ce?, de cine?, de ce?, la cine?, la ce? etc.

Exemple:

Am adus mamei o floare. (Cui am adus o floare ? Mamei.)

Câinele s-a repezit asupra hoțului. (Asupra cui s-a repezit câinele ? Asupra hoțului.)

Eu mă bucur de reușita ta. (De ce mă bucur ? De reușita.)

Complementul indirect determină un verb, un adjectiv, un adverb sau o interjecție.

a) verb sau locuțiune verbală, la mod personal sau nepersonal :

- *verb, mod personal:*	Dau *copilului* mingea. (Cui dau mingea? Copilului.)
- *verb, mod nepersonal:* - infinitiv:	Tu ai putut oferi *colegei* o floare.(A oferi cui? Colegei.)
- supin:	Noi am avut de scris *tuturor* câte o invitație. (De scris cui ? Tuturor.)
- particiupiu:	Florile oferite *profesorului* au fost roșii. (Oferite cui ? Profesorului.)
- gerunziu:	Temându-se *de câine,* n-am intrat în curte. (Temându-se de cine ? De câine.)
- locuțiune verbală, la mod personal:	El și-a adus aminte *de vacanță.* (De ce și-a adus aminte ? De vacanță.)

Scanned with OKEN Scanner

- locuțiune verbală, - verb la gerunziu:	El a suspinat aducându-şi aminte *de părinți.* (Aducându-şi aminte de cine? De părinți.)

b) adjectiv sau locuțiune adjectivală:

Exemple:

Eu sunt mulțumită *de munca* ta. (De ce sunt mulțumită ? De munca ta.)

Ea a venit încântată *de excursia* făcută în munți. (Încântată de ce ? De excursia.)

Este un om cu dare de mână *în relațiile* cu prietenii săi.
(Cu dare de mână în ce ? În relațiile.)

c) adverb sau locuțiune adverbială:

Exemple:

E bine *de copilul* ascultător. (De cine e bine ? De copilul.)
E rău *de cei săraci.* (De cine e rău ? De cei săraci.)
Hatmanul a plănuit într-ascuns *de boieri* trădarea lui Vodă.
El exersează la pian pe furiş *de sora* lui.

d) interjecție:

Exemplu:

Vai *de mine* ! Halal *de voi* ! Bravo *vouă* ! Vai şi amar *de mama* ta !

Complementul indirect se exprimă prin:

- substantiv (sau substitut), adjectiv şi verb la moduri nepersonale.

1. Substantiv sau substitute în cazurile genitiv, dativ, acuzativ:

a) Substantiv:

- în genitiv:	Vulturul s-a aruncat *asupra puilor* de găină. (comun simplu)
	Ei au luptat *contra primului-ministru.* (comun compus)
	Cei laşi au votat *împotriva Oanei.* (propiu simplu)
	Turcii au luptat *împortiva lui Ştefan cel Mare.* (propiu compus)
	El luptă din răsputeri *împotriva părerilor de rău.* (locuțiune substantivală)
- dativ:	Dau *puilor* câteva boabe de porumb.

Scanned with OKEN Scanner

- dativ	Acest plan îl dau *inginerului-şef.*
	Oferă-i Oanei această floare.
	Dați *aducerilor aminte* altă interpretare.
	Oferim *lui Ştefan cel Mare* recunoştința celor de azi.
- acuzativ:	El îşi aminteşte *de copilărie.*
	Noi ne temem *de câinele-lup.*
	El se gândeşte *la Oana.*
	Turcii se temeau *de Mihai Viteazul.*
	El se bucură *de aceste aduceri-aminte.*

b) Substitute:

pronume în:	
- genitiv	Voi ați luptat *contra lui.*
	(acestora, acelor,celorlalți,fiecăruia,nimănui etc,)
- dativ:	*Îi* dau *lui* (acestuia, aceluia, celuilalt, fiecăruia) cartea.
- acuzativ:	Mă gândesc *la el* (la acesta, la acela, la celălalt, la fiecare etc.)
	El nu se teme *de te miri cine* (locuțiune pronominală nehotărâtă)
numeral în:	
- genitiv:	Ei au luptat *împotriva celui de-al doilea* (celor trei, amândoura etc.)
- dativ:	*Primului îi* dau această carte.
- acuzativ:	Tu te temi *de primul.* (de trei, de amândoi etc.)
adjectiv substantivizat :	
- genitiv:	Ei au luptat *contra celui harnic.*
- dativ:	*Celui harnic* i se cuvine acest premiu.
- acuzativ:	Mă bucur *de cel harnic.*

Pe lângă prepozițiile "de", " la", complementul indirect în acuzativ poate fi precedat de prepozițiile: a, cu, despre, din, după, în, pe, pentru, spre :

Miroase a trandafiri.

Scanned with OKEN Scanner

S-a bătut cu fratele lui.
Eşti nesigur de rezultat.
Aţi vorbit despre victoria voastră.
Vinul se face din struguri.
Zmeului îi ardeau călcâiele după fata de-mpărat şi se perpelea după chipul ei frumos.
Tu ţi-ai spus în gând multe.
Te-ai adâncit în studiul limbii franceze.
S-a supărat pe părinţi.
Carul şi boii i-a dat pe o pungă goală.
Mă bucur pentru tine (pentru copiii mei) .
El era predispus spre studiul limbilor străine.
El s-a orientat spre rezolvarea problemei de geometrie.

2. *Complement indirect exprimat prin adjectiv*

Arată schimbarea, devenirea şi însoţeşte verbele: *a se face, a deveni, a ajunge, a se preface*, la moduri personale (formând predicat nominal) sau nepersonale (avînd diferite funcţii sintactice în propoziţie).

Exemple:

Din bucuros a devenit posomorât.
Din bucuros devenind posomorât, a stricat veselia celorlalţi.
A deveni posomorât *din bucuros* înseamnă a afla o veste tristă.
Din sărac ai ajuns bogat.
Din roşu s-a făcut verde etc.
Bordeiul s-a prefăcut *în palat*.

3. *Complement indirect exprimat prin verbe la moduri nepersonale:*

- infinitiv:	El s-a bucurat de a afla această veste.
	El se temea a vorbi în faţa mulţimii.
- gerunziu:	Tu te-ai plictisit auzind aceeaşi muzică.
	El se teme tot ţipând la el.
- supin:	El era gata de pelcat.

Complementul indirect se identifică uşor prin înlocuirea cu pronumele nehotărât "ceva", "cineva" precedat de prepoziţii sau locuţiuni prepoziţionale.

Scanned with OKEN Scanner

Exemple:

El şi-a amintit de vacanţă ⇒ El şi-a amintit de ceva.
Tu te temi de omul rău ⇒ Tu te temi de cineva.

Complementul indirect nu se desparte prin virgulă de cuvântul determinat.

Anumite verbe şi adjective cer construcţia complementului indirect cu sau fără prepoziţie:

a. verbe reflexive:	a-şi aminti de..., a-şi aduce aminte de..., a se teme de..., a se bucura de...
	a se întrista de..., a se plictisi de..., a se sătura de..., a se price la...
	a se complace în..., a se gândi la..., a se mulţumi cu..., a se opune...
	a se repezi la..., a se transforma în... etc
b. verbe active:	a oferi (cuiva); a propune (cuiva); a da (cuiva); a acorda (cuiva);
	a lua(cuiva) etc,
c. adjective:	asemănător cu..., comparabil cu..., încrezător în...., incomparabil cu...,
	gata de..., dispus la..., predispus la..., mulţumit (nemulţumit) de...,
	satisfăcut (nesatisfăcut) de..., util la..., folositor la..., favorabil (cuiva),
	util (cuiva) etc.

Complementul indirect poate fi:

- **simplu:** format dintr-o singură parte de vorbire
- **multiplu:** format din mai multe părţi de vorbire, în raport de coordonare.

Exemple:

El se gândeşte la vacanţă. (complement indirect simplu)
El se gândeşte la vacanţă, la colegii săi, la nisipul de aur de pe litoral şi la mângâierea blândă a valurilor (complement indirect multiplu).

Scanned with OKEN Scanner

Topica şi punctuaţia

Complementul indirect este aşezat, de obicei, după verbul pe care îl determină.

Am adus *băieţelului* o minge.

Când se insistă asupra complementului indirect, acesta se aşează în faţa verbului determinat.

Băieţelului i-am adus o minge (şi nu fetiţei).

SUBORDONATĂ COMPLETIVĂ INDIRECTĂ (C.I.)

Subordonata completivă indirectă are rolul complementului indirect, la nivel de frază, pe lîngă propoziţia regentă.

Răspunde la aceleaşi întrebări ca şi complementul indirect: Cui ? (asupra, contra, împotriva cui ? de cine ? de ce ? pentru cine ? pentru ce ? la cine ? la ce ? în ce ? din ce ? etc.)

Elementul regent care cere în frază o completivă indirectă este un verb, un adjectiv, un adverb, sau o interjecţie:

a) verb:	
- la mod personal:	Ofer aceste flori[1]/ cui le merită[2]/. 1 PP ; 2 CI
- la mod nepersonal:	M-am bucurat oferind aceste flori[1]/ cui le merita[2]/. 1 PP ; 2 CI
- locuţiune verbală:	Mi-am adus aminte[1]/ că te-am văzut în parc[2]/. 1 PP ; 2 CI
- locuţiune verbală cu verbul component la mod nepersonal:	El a suspinat aducându-şi aminte[1]/ de câte a suferit[2]/. 1 PP; 2 CI
b) adjectiv:	
	El a sosit bucuros[1]/ că a reuşit la examen[2]/. 1 PP; 2 CI
- locuţiune adjectivală:	El este mână spartă[1]/ pentru cine îl laudă[2]/. 1 PP ; 2 CI
c) adverb:	
	E rău[1]/ de cine este sărac[2]/ dar mai rău[3]/ de cine este bolnav[4]/. 1 PP ; 2 CI ; 3 PP ; 4 CI
- locuţiune adverbială:	El exersează la pian pe furiş[1]/ de cine îl crede fără talent[2]/. 1 PP ; 2 CI
d) interjecţie:	
	Vai[1]/ de cine nu ascultă de părinţi ! Halal[1]/ de cine va lua de nevastă fata asta !

Scanned with OKEN Scanner

Elemente relaționale care introduc în frază completiva indirectă sunt:

1. *Conjuncțiile și locuțiunile conjuncționale subordonatoare* :

- *că, să. dacă, de, cum că* (conjuncție compusă), *pentru că* (locuțiune conjuncțională).

Exemple:

El se teme[1]/ că va întârzia la examen[2]/. 1 PP ; 2 CI
Noi ne-am bucurat[1]/ că vom pleca la mare[2]/. 1 PP ; 2 CI
Tu te gândești[1]/ să pleci în vacanță la munte[2]/. 1 PP; 2 CI
Te gândești[1]/ dacă vei reusi la examen[2]/. 1 PP ; 2 CI
Bunicul se bucura[1]/ de mergem în vacanță la țară[2]/. 1 PP ; 2 CI
Noi ne temem[1]/ cum că trenul va întârzia[2]/.
Eu sunt satisfăcută[1]/ pentru că ai reușit la examen[2]/. 1 PP ; 2 CI
Tu ești recunoscător[1]/ pentru că te-am ajutat[2]/. 1 PP ; 2 CI
Noi vă mulțumim[1]/ pentru că ne-ați salvat viața[2]/. 1 PP ; 2 CI
Tu regreți[1]/ pentru că el n-a venit[2]/. 1 PP ; 2 CI

Observație: Completiva indirectă introdusă prin locuțiunea conjuncțională "pentru că" este cerută de verbe care exprimă satisfacția, mulțumirea, regretul, recunoștința. Completiva indirectă urmând după aceste verbe are nuanță cauzală.

Raportul cauză-efect caracteristic subordonatei cauzale este mai slab, iar completiva indirectă se poate contrage într-un pronume nehotărât precedat de prepoziție, fapt ce întărește valoarea de propoziție completivă indirectă.

Exemple:

Eu sunt satisfăcut de ceva.
Tu îmi ești recunoscător pentru ceva.
Noi vă mulțumim pentru ceva.
Tu regreți ceva.

2. *Pronume și adjective relative:* care, cine, ce, ceea ce, în cazurile nominativ, genitiv,dativ, acuzativ.

- nominativ:	Nu-și aducea aminte[1]/ cine ești tu[2]/. 1 PP ; 2 CI
	Mă gândesc[1]/ care va fi răspunsul la întrebarea mea[2]/. 1 PP ; 2 CI
	Nu mi-am dat seama[1]/ ce luase foc în curte[2]/.1 PP ; 2 CI
- gentiv:	Mi-am amintit[1]/ al cui stilou era pe masă[2]/.
	Tu lupți[1] / împotriva cui te-a neîndreptățit[2]/.

Scanned with OKEN Scanner

- gentiv:	Eu mi-am adus aminte[1]/ a cărei eleve era cartea[2]/. 1PP ; 2 CI
	El a răspuns[1]/ contra căruia i-a criticat referatul[2]/. 1 PP ; 2 CI
	Câinele s-a repezit[1]/ asupra cui l-ai asmuțit[2]/. 1 PP ; 2 CI
	Voi ați votat [1]/ împortiva căruia a fost necinstit[2]/. 1 PP ; 2 CI
- dativ:	Ofer florile[1]/ cui le cere[2]/. 1 PP ; 2 CI
	Premiul a fost oferit[1]/ căruia l-a meritat[2]/. 1 PP ; 2 CI
- acuzativ:	Tu te gândești[1]/ la cine te-a căutat[2]/. 1 PP ; 2 CI
	El se teme[1]/ de cine îi este dușman[2]/. 1 PP ; 2 CI
	Să nu ai încredere[1]/ în cine nu cunoști[2]/. 1 PP ; 2 CI
	El se bucură[1]/ de ce îi povestește[2]/. 1 PP ; 2 CI
	Eu mi-am amintit[1]/ de ceea ce mi-ai spus[2]/. 1 PP ; 2 CI
	El s-a referit[1]/ la ceea ce ai spus tu[2]/. 1 PP ; 2 CI
	Nu și-a dat seama[1]/ de care să se ferească[2]/. 1 PP ; 2 CI
	Bunicul și-adus aminte[1]/ cu care prieten a fost la mare în tinerețe[2]/. 1PP; 2CI
	Eu mi-am adus aminte[1]/ pentru care elevă a fost rezervată prima bancă[2]/. 1PP; 2CI

3. *Pronume și adjective nehotărâte:*

- *oricare, oricine, orice, cât, câtă* etc.

- genitiv:	El luptă[1]/ împotriva oricui îl neîndreptățește[2]/. 1 PP; 2 CI
	Câinele vecinei se repede[1]/ asupra oricui trece pe stradă[2]/. 1 PP ; 2 CI
	Tu vei răspunde[1]/ contra oricărui coleg ți-ar critica activitatea[2]/. 1 PP; 2 CI
- dativ:	Premiul este oferit[1]/ oricui îl merită[2]/. 1 PP ; 2 CI
	Cărțile se vor da[1]/ oricărui le dorește[2]/.
	Tu vei da cărțile[1]/ oricărui elev le va cere[2]/. 1 PP ; 2 CI

Scanned with OKEN Scanner

- dativ:	Tu ai propus afacerea[1]/ oricui are bani[2]/. 1 PP ; 2CI
- acuzativ:	Bătrânul se bucură [1]/ de oricine îl vizitează[2]/. 1 PP ; 2 CI
	Să nu ai încredere[1]/ în oricine îţi intră în casă[2]/. 1 PP ; 2 CI
	El îşi aminteşte[1]/ de orice îi spui[2]/. 1 PP ; 2 CI
	El se teme[1]/ de oricare om i se adresează[2]/. 1 PP ; 2 CI
	Nu mi-am amintit [1]/ cât zahăr am pus în prăjitură[2]/. 1 PP ; 2 CI
	Nu-mi dau seama[1]/ de cât timp eşti aici[2]/. 1 PP ; 2 CI
	El şi-a adus aminte[1]/ prin câte a trecut[2]/.
	El şi-a adus aminte[1]/ prin câte necazuri a trecut[2]/.

Contrageri şi dezvoltări

Subordonata completivă indirectă se contrage în complement indirect, prin înlocuirea întregii propoziţii cu o parte de vorbire ce poate îndeplini funcţia sintactică de complement indirect.

Exemple:

Bătrânul se bucură[1]/ de oricine îl vizitează[2]/. 1 PP ; 2 CI
"de oricine îl vizitează" = de musafiri
Bătrânul se bucură *de musafirii* săi.
El şi-a adus aminte[1]/ prin câte a trecut[2]/. 1 PP ; 2 CI
"prin câte a trecut" = de cele păţite.
El şi-a adus aminte *de cele păţite*.

Fraza formată din două propoziţii se va reduce la o singură propoziţie prin înlocuirea subordonatei completive indirecte cu un complement indirect şi, deci, prin dispariţia celui de-al doilea predicat.

Un complement indirect se poate dezvolta într-o subordonată completivă indirectă înlocuindu-l cu o propoziţie nou-formată care să îndeplinească funcţia sintactică de completivă indirectă pe lîngă un element regent existent în propoziţia dată.

Exemple:

El se gândeşte *la vacanţă.*
la vacanţă = că va pleca în vacanţă.
El se teme *de necunoscuţi.*
de necunoscuţi = de cine nu cunoaşte.

Scanned with OKEN Scanner

El se gândește[1]/ că *va pleca în vacanță*[2]/. 1 PP ; 2 CI
El se teme[1]/ de cine *nu cunoaște*[2]/. 1 PP ; 2 CI

Topica și punctuația

Completiva indirectă se întâlnește atât antepusă (așezată în fața regentei) cât și postpusă (așezată după regentă).

În propoziția postpusă, completiva indirectă nu se desparte prin virgulă de regentă.

Exemple:

Dau *cartea*[1]/ cui o merită[2]/. 1 PP ; 2 CI
Cui merită,[1]/ îi dau această carte[2]/.
Cui merită,[1]/ aceluia îi dau cartea[2]/. 1 CI ; 2 PP

Când se așează în fața regentei sau este reluată prin pronume demonstrativ, completiva indirectă se desparte prin virgulă.

Scanned with OKEN Scanner

CAPITOLUL VII

COMPLEMENTUL DE AGENT (C.A.)

Complementul de agent este partea secundară de propoziție care determină un verb pasiv și arată de cine este făcută acțiunea exprimată de verb.

Răspunde la întrebarea: "*decătre cine*?" pusă verbului pasiv.

Exemplu:

Problema a fost rezolvată *de elev*. (De către cine a fost rezolvată problema? De (către) elev.

Complementul de agent este subiectul logic al propoziției, autorul real al acțiunii exprimată de verb, iar subiectul gramatical în exemplul dat, este substantivul "problema". (Cine a fost rezolvată ? Problema.)

Complementul de agent determină : *un verb la diateza pasivă* (la mod personal sau nepersonal), *un verb la diateza reflexivă cu valoare pasivă*, *un verb la participiu* :

a) *verb la diateza pasivă* :

- *la mod personal*, formând un predicat verbal:

Scrisoarea a fost scrisă *de un prieten.*

- *la mod nepersonal*, având valoarea unei părți de propoziție :

Fiind lăudat *de părinți*, a ajuns un înfumurat.

b) *verb la diateza reflexivă cu valoare pasivă* :

s-a hotărât de (către)... , s-a precizat de (către)... , s-a comunicat de (către)..., s-a planificat de (către)... , s-a stabilit de (către) ,,,etc..

Data excursiei s-a hotărât de toată *clasa.*

Valoarea casei s-a precizat *de către expert.*

Plecarea în concediu s-a planificat *de director.*

c) *verb la participiu* :

Problema compusă *de elev* era dificilă.

Poezia scrisă *de tine* m-a încântat.

Scanned with OKEN Scanner

Crengile rupte *de vijelie* au lovit un trecător.

Complementul de agent se exprimă prin *substantiv* (sau substitut al acestuia: *pronume, numeral, adjectiv substantivizat*) *în cazul acuzativ*, precedat de prepoziția simplă "de" sau prepoziția compusă "de către".

a) substantiv:	
- comun simplu :	Poezia este scrisă *de elev.*
- comun compus:	Copilul a fost muşcat *de un câine lup.*
- propiu simplu:	Prăjitura a fost făcută *de Oana.*
- propiu compus:	Moldova a fost cârmuită *de Ştefan cel Mare.*
- locuțiune substantivală:	Mintea lui a fost străfulgerată brusc *de către aducerile - aminte* din tinerețe.
b) pronume:	
- personal:	Florile au fost cumpărate *de el.*(de tine, de noi, ... etc.)
- demonstrativ:	Balada a fost interpretată la pian *de aceasta.*(acela, celălalt etc.)
- posesiv:	Donația i-a fost făcută *de către ai săi.*
- nehotărât:	Lecția este învățată *de fiecare.* (oricine, altul, toți etc.)
- negativ:	Casa n-a fost cumpărată *de nimeni.*
- relativ:	Știu [1]/*de cine* a fost scrisă poezia [2]/.
- interogativ:	*De către cine* a fost rezolvată această problemă?
- locuțiune pronominală:	El este atras acolo *de către un ştiu cine.* (de cineva)
c) numeral:	
	Stânca a fost ridicată *de trei.*
	Premiul a fost câştigat *de primul.*
	Fructele au fost culese *de tustrei.*
d) adjectiv substantivizat:	
	Poezia a fost compusă *de către cel talentat.*
	Darul Sfintei Vineri a fost luat *de către cea harnică.*

Scanned with OKEN Scanner

Complementul de agent poate fi:

- **simplu** : (exprimat printr-o singură parte de vorbire) — Poezia va fi citită *de către un actor.*

- **multiplu**: (format din două sau mai multe părți de vorbire, în relație de coordonare). — Tratatul a fost semnat *de către România, Turcia, şi Bulgaria.*

Topica şi punctuația

Complementul de agent este aşezat, de obicei, după verbul pasiv, sunt însă situații când el este aşezat în fața verbului pasiv.

Plecarea la mare a fost hotărâtă *de către mama şi tata.*

De către România, Turcia şi Bulgaria s-a semnat, ieri, tratatul amintit în reportajul nostru.

Complementul de agent nu se desparte prin virgulă de verbul determinat indiferent de poziția lui față de acesta.

Uneori complementul de agent lipseşte, dar se subînțelege din context.

Exemplu:

Apele au fost captate şi de-a lungul malurilor au fost plantați pomi.

Atât în prima propoziție, cât şi în cea de-a doua, complementul de agent este subânțeles: " de către oameni", "de către locuitori" etc. (A se vedea capitolul "Verbul - Diateza pasivă").

SUBORDONATA COMPLETIVĂ DE AGENT (C.A)

Subordonată completiva de agent are rolul complementului de agent, la nivel de frază, pe lângă un verb pasiv din propoziția regentă.

Răspunde la întrebarea : "de (către) cine?" pusă elementului regent.

Elementul regent care cere în frază completiva de agent este:

a) - verb la diateza pasivă:	
- verb la mod personal : (ca predicat verbal al regentei)	Scrisoarea a fost trimisă[1]/ de către cine mi-ai spus[2]/. 1 PP ; 2 CA
- verb la mod nepersonal:	Fiind criticat[2]/ de cine n-avea dreptate[1]/ s-a supărat[1]/. 2 PP ; 1 CA

Scanned with OKEN Scanner

b) - verb la diateza reflexivă: (cu valoare pasivă)	Hotărârea de a participa la acest concurs s-a luat[1]/ de către cine este competent[2]/. 1 PP ; 2 CA
c) - verb la participiu:	Aprecierea făcută[1]/ de cine îl cunoaşte bine[2]/ nu este departe de adevăr[1]/ . 1 PP ; 2 CA

Elementele relaţionale care introduc în frază completiva de agent sunt:

1. pronumele relative : *cine, cât, ceea ce,* precedate de prepoziţia simplă "de" sau prepoziţia compusă "de către".

Exemple:

Exerciţiul a fost rezolvat[1]/ *de către cine* a ştiut teoria[2]/. 1 PP ; 2 CA
El a fost lăudat[1]/ *de câţi* l-au ascultat[2]/. 1 PP ; 2 CA
Vestea a fost dusă[1]/ *de către cine* ştii tu[2]/. 1 PP ; 2 CA
Fiica ta a fost mult chinuită[1]/ *de ceea ce* s-a întâmplat[2]/. 1 PP ; 2 CA

2. pronume nehotărât : *oricine, oricât.*

Exemple:

Rochia a fost admirată[1]/ *de către oricine o vedea*[2]/. 1 PP ' 2 CA
El este apreciat[1]/ *de oricine* îl cunoaşte[2]/. 1 PP ; 2 CA
Programul va putea fi consultat[1]/ *de oricâţi* vor dori[2]/. 1 PP ; 2 CA

Completiva de agent introdusă de pronumele relative poate fi reluată în propoziţia regentă de un pronume demonstrativ, ca element corelativ.

Exemplu: *De cine* a fost scrisă poezia[1]/ *de acela* va fi recitită la serbare[2]/. 1 CA; 2 PP

Topica şi punctuaţia

Completiva de agent se întâlneşte atât aşezată în faţa regentei, cât şi după regentă.

Exemple:

Fata aceasta frumoasă va fi invidiată[1]/ *de oricâte* o vor vedea câştigând concursul[2]/. 1 PP ; 2 CA

De oricâte o vor vedea câştigând concursul[1]/, de acelea va fi invidiată fata aceasta frumoasă[2]/. 1 CA ; 2 PP

Aşezată după regentă, completiva de agent nu se desparte prin virgulă.

Aşezată înaintea regentei şi reluată printr-un pronume demonstrativ, completiva de agent se desparte prin virgulă de aceasta.

Scanned with OKEN Scanner

CAPITOLUL VIII

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE LOC (C.C.L)

Complementul circumstanțial de loc este partea secundară de propoziție care determină un verb și indică locul unde se petrece acțiunea exprimată de verb. Răspunde la întrebările: *unde ?, de unde ?, până unde ?, încotro ? ,de unde ?, până unde ?*

Complementul circumstanțial de loc arată:

- locul desfășurării acțiunii :

El stă *acolo.*
Bunicul locuieşte *la Predeal.*
Florile sunt *în vază.*

- punctul de plecare :

El a venit *de la serbare* la ora patru.
De la cabană ne-am întors pe jos.

- punctul de sosire:

Tu te-ai dus *la mare.*
Noi am ajuns *la gară.*
Tata s-a întors *acasă.*
Mama a fost *până la o prietenă.*

- direcția :

El mergea *spre parc.*
Maşina a lut-o *înspre centrul oraşului.*
Copilul alerga *către tatăl* lui.

- limita între două puncte:

Din vîrful muntelui şi până la poale nu era nici un copac neatins de omizi.

De la mine - pân' la tine,
Dorul calea mi-o aține.

(Cântec)

Scanned with OKEN Scanner

De la Nistru, pân la Tisa,
Tot românul plânsu-mi-s-a
Că nu mai poate străbate
De-atâta străinătate.

(M.Eminescu - Doina)

Complementul circumstanțial de loc determină un verb la mod personal sau nepersonal :

a) - verb la mod personal:	Cățelul se juca *lângă copil.*
	El merge *la spital.*
	Monica a fost numită procuror de către comisie *la Constanța.*
	La București, el a ajuns inginer.
- locuțiune verbală: (cu verbul la un mod personal)	Cățelul se dădea de-a dura *prin cameră.*
	Stânca s-a dus de-a rostogolul *din vârful muntelui până la poale.*
b) - interjecție:	Iepurele tuști *din tufiș* !
	Na *acolo* zece lei !
	Uite *colo* cabană !
c) - verb la mod nepersonal :	
- infinitiv:	Astăzi el poate pleca *la bunici.*
- gerunziu:	Te-am văzut alergând *către mama.*
- supin:	Speriat de câine, ai luat-o la alergat *spre poartă.*
	Pisicul s-a săturat de fugit *de la ușă la fereastră.*
- participiu:	Fata era însoțită la școală *de bunica ei.*
- locuțiune verbală : (cu verbul la un mod nepersonal)	Luând-o la sănătoasa *spre poartă* , ai scăpat de câine.
	Nemaiînțelegând nimic din cele văzute, omul începu a merge de-a-nderetelea *spre ușă.*

Scanned with OKEN Scanner

Complementul circumstanțial de loc se exprimă prin:

1. ***Substantiv sau substitute în cazurile genitiv, dativ, acuzativ***

a) *Substantiv în cazul genitiv*, precedat de prepoziții sau locuțiuni prepoziționale:

- prepoziții : *înaintea, deasupra, asupra, contra.*
- locuțiuni prepoziționale: *în fața, în spatele, în dosul, în fundul, în jurul, de jur împrejurul, la stânga, la dreapta etc.*

- substantiv:	Cățelul aleargă *înaintea copilului.* (comun simplu)
	Pisicul stătea fără frică *în fața câinelui-lup.* (comun compus)
	Mașina s-a oprit *în dreptul lui Mihai.* (propiu simplu)
	Avioanul a zburat *deasupra Curții de Argeș*, apoi a dispărut. (propiu compus)- *locuțiune verbală :(cu verb la mod nepersonal)*
- pronume:	Câinele aleargă *înaintea lui.* (pronume personal)
	Voi mergeți *în dreapta acestora.* (pronume demonstrativ)
	Copilul se juca *în jurul alor săi.* (pronume posesiv)
	Scăpat din grajd, calul nu s-a oprit *înaintea nimănui*. (pron. negativ)
	Stelele strălucesc *deasupra tuturor.* (nehotărât)
	Aleargă bucuros *înaintea nu știu cui.* (locuțiune pron. nehotărâtă)
	Aceasta este camera[1]/ *în care* am locuit.[2]/ (pron. relativ)
	Către cine aleargă copilul ? (pron. interogativ)

b) *Substantiv în cazul dativ (dativul locativ) :*

Exemple:

Cățelul aștepta nemișcat, parcă se pironise *locului.*
Puiul de prepeliță stătea lipit *pământului*, așteptînd chemarea mamei.
Așterne-te *drumului*, Bade Ioane !
Stai *locului*, Ionele !
Tot satul se jelea îngropând *pământului* o frumusețe de om.

c) *Substantiv (sau substitute) în cazul acuzativ precedate sau nu de prepoziții și locuțiuni prepoziționale.*

Scanned with OKEN Scanner

- substantiv: Am călătorit *două staţii* cu trenul, apoi cu maşina.

(fără prepoziţie) Ai mers pe jos *tot oraşul* pentru o carte.

- Substantive sau substitute precedate de prepoziţii sau locuţiuni prepoziţionale:

- prepoziţii: *către, la, în, dintre, dinspre, înspre, între, întru, lângă, pe, pe după, pe la, pe sub, pe lângă, până către, până în, până la, până peste, peste, spre, sub etc.*

- locuţiuni prepoziţionale: *alături de, aproape de, departe de, afară din, dincoace de, dincolo de, din jos de, din sus de, de din vale de etc.*

Exemple:

Copiii pleacă *la Bucureşti.*
Trenul acesta merge *spre Sinaia.*
Voi v-aţi întors *de la munte.*
Sunetul venea *de peste deal.*
Pisica a ieşit *de sub pat.*
Voi veniţi *din excursie.*
Norii grei de ploaie vin *dinspre Târgu Jiu.*
Iepurele a ţâşnit *dintre brazi.*
Tu te-ai ascuns *după uşă.*
Bunica a plecat *în oraş.*
Maşina se îndrepta *înspre noi.*
Tu ai ridicat cortul *între doi stejari.*
Tu locuieşti *lângă şcoală.*
Voi vă plimbaţi *pe alee.*
El a pus cărţile *peste caiete.*
Voi aţi călătorit *prin pădure.*
El a trecut cu maşina *printre jaloane.*
Căţelul s-a ascuns *sub pat.*
Eu locuiesc *aproape de oraş* (loc. prep + subst.)
Tu ai fost plecat *departe de ţară* .(loc. prep. + subst.)
Avionul a zburat *dincolo de munţi.* (loc. prep. + subst.)
El mergea *către tine.* (***acesta, celălalt, acela, cela, fiecare*** - pronume)
El alerga[1] / *către cine* alergai şi tu[2] /. (pronume relativ) 1 PP ; 2 CL
Spre cine a mers copilul? (pron. interogativ)
Copilul n-a mers *către nimeni*, pentru că nu cunoştea nici o persoană din grupul ce-l înconjura. (pron. negativ)
Mi s-a părut că alergi *către nu ştiu cine.* (locuţiune pronominală)
Tu te-ai ascuns *după primul (doi, amândoi, tustrei) / (numeral)*

Scanned with OKEN Scanner

2. ***Adverbe şi locuţiuni adverbiale de loc***

Complementul circumstanţial de loc poate fi exprimat prin *adverb de loc: aici, acolo, departe, aproape, ici, colo, colea, dincolo, nicăieri, pretutindeni, înapoi, împrejur, undeva, deasupra, acasă, sus, jos, unde, oriunde, orişiunde, oriîncotro, încotro, aiurea, alături, afară, înăuntru* etc.

Exemple:

Tu locuieşti *aici.*
El stă *acolo.*
Voi aţi trecut *dincolo.*
Cățelul s-a culcat *pe jos.*
Ştiu[1]/ *unde* ai fost aseară[2]/. 1 PP ; 2 CD
Oriunde vei merge[1]/ tot acasă te întorci[2]/. 1 CL ; 2 PP
Te voi urma[1]/ *oriîncotro* vei pleca[2]/. 1 PP ; 2 CL
Nu ştiu[1]/ *încotro* a plecat[2]/. 1 PP ; 2 CD

Adverbele de loc pot avea grad de comparaţie:

Exemple:

Tu locuieşti *departe.*
Eu locuiesc *mai departe* de tine.

Complementul circumstanţial de loc poate fi exprimat prin *locuţiune adverbială : în faţă, în spate, în frunte, la dreapta, la stînga, de jur împrejur, din loc în loc, ici şi colo, într-aiurea, în urmă, de unde pînă unde, astă-toamnă, astă-iarnă, peste tot, peste tot locul, nu ştiu unde, peste nouă mări şi nouă ţări (foarte departe), în creierii munţilor, de colo până colo, pe toate cărările (pretutindeni).*

Exemple:

Băiatul merge *în stînga.*
Maşina gonea *de jur împrejur.*
Florile răsăriseră *ici şi colo.*
El a plecat *nu ştiu unde.*
Lie merge *în frunte* ducând de căpăstru calul căpitanului.
A mers *nouă mări şi nouă ţări* după apa vie.

Observaţie: Adverbele "departe", "apoape", "înainte", "dincolo" sau locuţiunile adverbiale "în spate", "în faţa", "la dreapta", "la stânga", "de jur împrejur" etc. pot fi confundate cu locuţiunile prepoziţionale : "departe de...", "aproape de...", "înainte de...", "înaintea...","dincolo de...", "în spatele...", "în faţa...", "de jur împrejurul..." etc.

Sunt adverbe atunci când determină un verb şi pot forma singure parte de propoziţie; sunt locuţiuni prepoziţionale (*nu au funcţie sintactică*

Scanned with OKEN Scanner

şi se analizează împreună cu partea de vorbire pe care o însoţesc) atunci când sunt urmate de un substantiv sau substitut, în cazul genitiv sau acuzativ.

Exemple:

Complement circ. de loc :	Tu locuieşti *departe.*
(Adverb sau loc. adverbială)	Câinele mergea *înainte.*
	Tu ai stat *în spate.*
	Maşina s-a oprit *în dreapta.*
Complement circ. de loc :	Tu locuieşti *departe de oraş.*
(Subst. precedat de prep. sau loc. prepoz.)	Câinele mergea *înaintea oilor.*
	Tu ai stat *în spatele colegilor.*
	Maşina s-a oprit *în dreapta străzii.*

Complementul circumstanţial de loc poate fi întâlnit în serii de mai multe complemente, succesiv determinate (complement de loc al complementului de loc).

El şi-a petrecut concediu *în Vâlcea, la Olăneşti, la vila "Primăvara".*

Complementul circumstanţial de loc poate fi:

- **simplu**:
(format dintr-o singură parte de vorbire ce poate îndeplini funcţia sintactică de complement circ. de loc)

Tu ai fost *la Bucureşti.*
El a mers *acolo.*

- **multiplu**:
(format din două sau mai multe părţi de propoziţie cu funcţie sintactică de compl. circ. de loc în relaţie de coordonare)

Tu ai fost *la Bucureşti, la Predeal şi la Sinaia.*

- **dezvoltat**:
(format dintr-o parte de vorbire, cu funcţie de compl. circ. de loc, însoţită de determinant)

Lumina se va vedea *de la un capăt la celălalt al pământului.*

Stânca s-a rostogolit *din vârful muntelui până la poale.*

Ecoul răsună *din fundul văii până sus în munte.*

Am străbătut *toată ţara.*

Scanned with OKEN Scanner

Analiza complementului dezvoltat:

- *de la un capăt la celălalt al pământului* :	compl. circ. de loc dezvoltat, format prin corelarea a două părţi de vorbire diferite:
"*de la un capăt*" :	compl. de loc exprimat prin substant. comun simplu , neutru, singular, acuzativ, precedat de prepoz. compusă "de la", însoţit de adject. pronominal nehotărât "un" cu funct.atrib. adj.
"*al pământului*" :	atribut substant. exprimat prin subst. comun simplu, neutru, sing., genitiv, dublu articulat, cu art. posesival genit. "al" şi art. hotărât enclitic "lui".
"*la celălalt*" :	compl. de loc, exprimat prin pron. demonstr. de identificare, m., sing., acuzativ, precedat de prepoz. simplă "la".
- *toată ţara* :	compl. circ. de loc dezvoltat format din :
"*ţara*" :	compl. de loc, exprimat prin substant. comun simplu. feminin, sing., articulat cu art. hotărât enclitic "a", caz acuzativ.
"*toată*"	atribut adjectiv. exprimat prin adj. nehotărât, feminin, singular, acuzativ

Topica şi punctuaţia :

Complementul circumstanţial de loc poate sta atât înainte cât şi după verbul determinat.

Nu se desparte prin virgulă de verbul determinat.

Excepţii: Complementul circumstanţial de loc se izolează prin virgulă atunci când este aşezat în faţa verbului, între subiect şi predicat sau între verbul copulativ şi numele predicativ, când vorbitorul doreşte să sublinieze locul în care se petrece acţiunea.

Exemple:

El a ajuns inginer *la Bucureşti*.
La Bucureşti, el a ajuns inginer.
El a ajuns, *la Bucureşti*, inginer.
El, *la Bucureşti*, a ajuns inginer.

Scanned with OKEN Scanner

PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ DE LOC (C.L.)

Propoziția circumstanțială de loc are rolul complementului circumstanțial de loc la nivel de frază, pe lângă un verb din regentă.

Răspunde la întrebările: *unde ?, de unde ?, încotro ?*, puse verbului din propoziția regentă.

Elementul regent care cere în frază o propoziție circumstanțială de loc este un *verb* la mod personal sau nepersonal din regentă:

- verb personal:	
(diateza activă) :	Tu mergi[1]/ unde ți-au spus părinții[2]/. 1 PP ; 2 CL
(diateza reflexivă):	Tu te-ai scăldat[1]/ unde era apa mai adâncă[2]/. 1 PP ; 2 CL
(diateza pasivă):	Tu ai fost numit procuror de către comisie[1]/ unde ți-ai dorit[2]/. 1 PP ; 2 CL
(locuțiune verbală):	El a luat-o la fugă[1]/ spre cine îl trimisese stăpânul lui[2]/. 1 PP ; 2 CL
	El se dădea de-a dura[1]/ pe unde era iarba mai deasă[2]/. 1 PP ; 2 CL
- verb la mod nepersonal:	
infinitiv :	Acum poți pleca[1]/ unde dorești[2]/. 1 PP ; 2 CL
gerunziu :	Te-am văzut alergând[1]/ spre cine te chema[2]/. 1 PP ; 2 CL
supin :	El s-a plictisit de stat[1]/ unde i-ai spus tu[2]/. 1 PP ; 2 CL
	Voi v-ați săturat de așteptat[1]/ unde vi s-a dat întâlnire[2]/. 1 PP ; 2 CL
- locuțiune verbală:	
(la un mod nepersonal)	Dându-se de-a dura[2]/ pe unde era iarba mai deasă[2]/ l-a înțepat un spin[2]/. 2 PP ; 1 CL
	A te da de-a scufundișul[2]/ unde apa e foarte adâncă[2]/ este o mare imprudență[2]/. 2 PP ; 1 CL

Elementele relaționale care introduc în frază propoziția circumstanțială de loc sunt:

Scanned with OKEN Scanner

a) pronume relative: *cine, care, ce*, ceea ce, precedate de prepoziţii sau locuţiuni prepoziţionale:

Exemple:

El a aşezat florile[1]/ în faţa cui i-ai spus[2]/. 1 PP ; 2 CL
Copilul alerga[1]/ spre cine îl striga[2]/. 1 PP ; 2 CL
Cățelul fugea[1]/ spre care dintre copii îl chema[2]/. 1 PP ; 2 CL
Cățelul fugea[1]/ spre care copil îl chema[2]/. 1 PP ; 2 CL
Tu mergeai[1]/ către ce te atrăgea[2]/. 1 PP ' 2 CL
Fetiţa privea[1]/ spre ceea ce o atrăgea din raftul de jucării[2]/. 1 PP ; 2 CL
Noi ne-am aşezat[1]/ dincoace de cine ne-ai spus[2]/. 1 PP ; 2 CL
Voi aţi stat[1]/ lângă cine aţi dorit[2]/. 1 PP ; 2 CL
Voi aţi locuit[1]/ alături de cine nu doreaţi[2]/. 1 PP ; 2 CL

b) pronume nehotărâte: *oricine, oricare, orice*, precedate de prepoziţii şi locuţiuni prepoziţionale:

Exemple:

Cățelul meu merge[1]/ către oricine îl cheamă[2]/. 1 PP ; 2 CL
Ignorând asistenţa, el stă[1]/ înaintea oricui doreşte[2]/. 1 PP ; 2 CL
Pierzându-se de părinţi, copilul mergea[1]/ spre oricare îi vorbea[2]/. 1 PP ; 2 CL
Într-un oraş necunoscut, eu privesc[1]/ spre orice mi se pare interesant[2]/. 1 PP ; 2 CL
Foarte sociabili, aceşti copii merg[1]/ alături de oricine îi invită la joacă[2]/. 1 PP; 2 CL

c) adverbe relative : *unde, încotro, ori(şi)unde, oriîncotro, orideunde, oridincotro,* precedate sau nu de prepoziţii sau loc. prepoziţionale.

Exemple:

Eu am fost[1]/ unde m-ai trimis[2]/. 1 PP ; 2 CL
Voi aţi mers[1]/ încotro aţi fost îndrumaţi[2]/. 1 PP ; 2 CL
Te voi urma[1]/ ori(şi)unde vei merge[2]/. 1 PP ; 2 CL
Oriîncotro vei pleca[1]/ voi veni şi eu[2]/. 1 CL ; 2 PP
Vezi acelaşi peisaj[1]/ oridincotro priveşti[2]/ 1 PP 2 CL
El îţi aduce cele dorite[1]/ de oriunde vrei[2]/. 1 PP ; 2 CL
Voi aţi fost în excursie[1]/ pe unde v-a îndrumat ghidul[2]/. 1 PP ; 2 CL
El şi-a construit casa[1]/ dincolo de unde mi-ai arătat tu[2]/. 1 PP ; 2 CL
Când te voi striga[1]/ să vii[2]/ orideunde te vei găsi[3]/. 1 CT ; 2 PP ; 3 CL

Propoziţia circumstanţială de loc apare corelată în regentă cu adverbul "acolo".

Scanned with OKEN Scanner

Exemple:

Am pus cartea *acolo*[1]/, *unde* mi-ai spus[2]/. 1 PP ; 2 CL

Am cumpărat fructe *de acolo*[1]/, *de unde* mi s-au părut mai frumoase[2]/. 1 PP ; 2 CL

Am mers şi noi *pe acolo*[1]/, *pe unde* aţi fost voi[2]/. 1 PP ; 2 CL

Contrageri şi dezvoltări

Complementul circumstanţial de loc poate fi dezvoltat într-o propoziţie circumstanţială de loc, înlocuind complementul cu o propoziţie nou-creată care să îndeplinească, la nivel de frază, funcţia de complement circumstanţial de loc pe lângă un verb din regentă.

El a mers *acolo*.

Se dezvoltă complementul circumstanţial de loc exprimat prin adverb de loc în propoziţia "*unde l-ai trimis*" . Înlocuind complementul cu noua propoziţie, se obţine fraza:

El a mers[1]/ unde l-ai trimis[2]/. 1 PP ; 2 CL

Propoziţia circumstanţială de loc poate fi contrasă într-un complement de loc, înlocuind întreaga propoziţie printr-o parte de vorbire ce poate îndeplini funcţia sintactică de complement circumstanţial de loc: substantiv, pronume, adverb etc.

El s-a întors[1]/ de unde a fost plecat în excursie[2]/. 1 PP ; 2 CL

"de unde a fost plecat în excursie" = din străinătate, (din excursie, de acolo,de nu ştiu unde etc.)

Rezultă o propoziţie :

El s-a întors *din străinătate.*
El s-a întors *de acolo.*
El s-a întors *de nu ştiu unde.*

Topica şi punctuaţia

Propoziţia circumstanţială de loc poate fi aşezată atât în faţa regentei, cât şi după regentă.

Voi merge [1]/ orişiunde vei merge şi tu[2]/. 1 PP ; 2 CL

Orişiunde vei merge şi tu[1]/ voi merge[2]/. 1 CL ; 2 PP

Aşezată după regentă, propoziţia circumstanţială de loc nu se desparte prin virgulă de aceasta.

Se izolează prin virgulă de regentă atunci când:

- apare în poziţie antepusă:

Scanned with OKEN Scanner

Unde ai fost tu[1]/, am fost şi eu[2]/. 1 CL ; 2 PP

- este intercalată în regentă:

Vedea[2]/, unde i-ai arătat tu, stâna ascunsă după o stâncă[1]/. 1 PP ; 2 CL

- este corelată în regentă prin adverbul corelativ "acolo", când vorbitorul insistă asupra locului acțiunii:

Să te duci acolo[1]/, unde ți-oi spune eu[2]/. 1 PP ; 2 CL

Când nu se insistă asupra locului acțiunii cele două adverbe nu se despart prin virgulă, dar se despart prin bară la analiza sintactică a frazei.

Am fost acolo[1]/ unde m-ai trimis[2]/. 1 PP ; 2 CL

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

CAPITOLUL IX

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE TIMP (CCT)

Complementul circumstanțial de timp este partea secundară de propoziție care determină un verb, un adjectiv sau o interjecție şi arată timpul în care se petrece acțiunea.

Răspunde la întrebările :*când ? , de când ? , până când ? , cât timp ?*

Complementul circumstanțial de timp arată :

- *momentul acțiunii*:

El a sosit *acum.*

- *momentul începerii acțiunii*:

De ieri, ploaia nu se mai opreşte.
Furtuna a început *pe la miezul nopții.*

- *durata acțiunii*:

El s-a pregătit *doi ani* pentru acest examen.
Tu te-ai jucat *toată ziua.*

- *momentul încetării acțiunii :*

El te-a aşteptat *până acum.*
El a citit *până spre dimineață.*

- *limita în timp a acțiunii:*

Ea trudeşte *din zori şi până în noapte.*
De la naştere şi până la moarte, omul luptă spre a învinge necazurile.

- *frecvența acțiunii:*

Trenul opreşte *de două ori pe an* în această gară din mijlocul câmpiei.
Plictisită, ea îşi priveşte ceasul *din cinci în cinci minute.*
El îşi vizitează mama *săptămânal.*
Pe prietenul tău l-am văzut *prima oară.*

Complementul circumstanțial de timp determină:

- verb la mod personal:	Tu ai sosit *acum.*
- verb la mod nepersonal:	S-a obișnuit a se trezi *dis-de-dimineața.* (infinitiv)
	Te-am văzut plecând *în zori.* (gerunziu)
	S-a plictisit de dansat *până la mizul-nopții.* (supin)
- locuțiune verbală:	Oștirea dușmană a dat bir cu fugiții *chiar înaintea atacului.*
	Prietenul tău îți poate da o mână de ajutor *la nevoie.*
- adjectiv :	Mozard a devenit celebru *din copilărie.*
	Lucian Blaga a stat mut "ca o lebădă" *timp de patru ani.*
- interjecție:	Iată-l *acum* pe învingător.
	Na-ți *acum* răsplata !

Complementul circumstanțial de timp se exprimă prin: substantiv (sau substitute) *în cazurile genitiv și acuzativ* precedat de prepoziții și locuțiuni prepoziționale, *adverb* sau *locuțiuni adverbiale de timp, adjectiv, verb la moduri nepersonale.*

1. *Substantiv sau substitute*

a) în cazul genitiv, precedat de prepoziția *înaintea , în jurul, de-a lungul, în timpul, în cursul, la începutul, la mijlocul, la sfîrșitul, în vremea.*

Exemple:

Tu ai sosit la școală *înaintea colegilor.*

El s-a întors acasă *în jurul prânzului.*

Recolta a fost distrusă de grindina căzută *de-a lungul verii acesteia.(în timpul verii acesteia, în cursul verii acesteia, la începutul verii acesteia, la mijlocul verii acesteia, la sfîrștul verii acesteia, în vremea treieratului).*

Tu ai sosit acasă *înaintea mea .(acestora, acelora, celorlalți,* - pronume demonstrativ)

Tu ajungi la școală *înaintea altuia. (tuturor, oricui, fiecăruia* - pronume nehotărât)

Ea a terminat lucrul *înaintea celei leneșe. (*adjectiv substantivizat)

Scanned with OKEN Scanner

Tu ai terminat de rezolvat problema *înaintea amândoura* (numeral).
Tu ai sosit *înaintea celor trei*. (numeral vu valoare substantivală).

b) în cazul acuzativ
- *fără prepoziție*:

Exemple:

N-a dansat *decât o vară*.
Tu ai fost la Paris *anul trecut*.
Vei pleca în excursie *vinerea viitoare*.

- *cu prepoziție*.

Complementul circumstanțial de timp exprimat prin substantiv se construieşte în cazul acuzativ cu următoarele prepoziții: *către, de, de la, din. dinspre, după, în înspre, între, la, pe, peste, până, până la, până pe la, prin, până prin şi* locuțiunile prepoziționale: *înainte de, în timp de, în jur de, aproape de, în vreme de, o dată cu etc.*

Exemple:

Tu te-ai întors acasă *către miezul-nopții*.
El a plecat *de săptămâna trecută*.
El te aşteaptă *de la prânz*.
Voi aţi plecat la pescuit *din (în) zori*.
Cocoşii au cântat *dispre miezul-nopții*.
Tu ai mers la film *după ore*.
Mă voi întoarce *înspre (la, pe la, până la, până în, până către, până pe la)* amiază.
A stat aici *între ora două şi trei*.
S-a întors acasă *prin mai*.
Te-a căutat *înainte de (în jur de, aproape de, până aproape de) ora unu*.
El a stat în străinătate *pînă prin toamna* trecută.
Tu ai ajuns la şcoală *odată cu noi*.
În vreme de pace omul munceşte liniştit.

2. ***Adverbe şi locuțiuni adverbiale de timp***

Complementul circumstanțial de timp poate fi exprimat prin :

-adverbe de timp:	*acum,atunci,apoi, astăzi, azi, când, cât, cândva, câteodată, curând, deocamdată, îndată, ieri-i,mâine, poimâine,alaltăieri, oricând, niciodată, odată, totdeauna, mereu, adesea, astă-vară, astă-toamnă, astă-noapte* etc.

Scanned with OKEN Scanner

- locuțiunile adverbiale de timp:	*dis-de-dimineață, pe înserate, din când în când, în veci, în vecii vecilor, cu noaptea-n cap, la paştele cailor, cât ai clipi din ochi, cât ai bate din palme, când o da din piatră lapte, când o face plopul pere, când ți-oi vedea ceafa, pe vremuri, pe urmă, zi de zi, clipă de clipă, din joi în Paşti, te miri când, cine ştei când, de când e lumea şi pământul, zi şi noapte, în cele din urmă, mai la urmă, mai pe urmă, pe-nserate, pe-noptate, prima oară, a doua oară, a treia oară...*(locuțiuni adverbiale formate cu numeral adverbial)
	Tu ai sosit *acum.*
	A doua oară ai răspuns mai bine decât prima oară.
	Lumina a strălucit *cât ai clipi din ochi.*(o secundă)
	Ai să mă mai vezi tu pe mine *când ți-oi vedea ceafa.*(niciodată)
	Plecarea noastră va fi hotărâtă *cine ştie când.*
	Vine de la munte *pe-nserate.*
	Pleacă la muncă *cu noapte-n cap.*
	Nu te voi uita *în veci.*

Ca adverbe, complementele de timp *"vara, "lunea", "ziua", "dimineața"* indică o acțiune îndelungată şi repetabilă în timp, iar ca substantive, indică o acțiune limitată, în timp.

Conținutul propozițiilor prezentate paralel este deci diferit.

3. ***Adjective***

Exemple:

Îl ştiu *de mic.*
O cunosc *de tânără.*
De mică era ambițioasă.

Scanned with OKEN Scanner

Verbe la moduri nepersonale:

- infinitiv:	A plecat la şcoală *înainte de a veni tu.*
	Până a veni voi, era linişte în casă.
	El a fugit la joacă *până a veni tata.*
- gerunziu:	*Intrând în casă*, te-a văzut.
	Sosind în acest oraş, te-au întâmpinat prietenii din copilărie.
	Vorbind ministrul învăţământului la serbarea de la sfirşitul anului, noi l-am aplaudat.
- participiu:	*Acestea zise*, şi-a pus turbinca sub cap şi s-a culcat.

Observaţie: În exemplele de mai sus se remarcă verbele la infinitiv şi gerunziu care formează construcţii inifinitivale absolute cu funcţia sintactică de complement de timp dezvoltat şi construcţii gerunziale absolute cu aceiaşi funcţie sintactică. Aceste construcţii au o structură complexă, cu propiul lor subiect, diferit de subiectul propoziţiei căreia îi aparţin. Părţile de vorbire componente ale contrucţiilor gerunziale şi infinitivale absolute au funcţie sintactică proprie. Se pot analiza astfel:

"înainte de a veni tu":	complement circ. de timp dezvoltat (construcţie infinitivală absolută) format din:
- înainte de a veni:	compl. circ. de timp, exprimat prin verb, mod infinitiv, diateza activă, conjug. IV-a, forma afirmativă, precedat de locutiun.prepoz. "înainte de"
- tu :	subiect al construcţiei infinitivale, exprimat prin pronume personal, pers. II-a sing. forma accentuată, nominativ.
"intrând în casă":	complement circ. de timp, dezvoltat,(construc. gerunzială absolută), format din:
- intrând:	verb mod gerunziu, conjugarea I-a, diateza activă, forma afirmativă, funcţie sintactică de compl. circ. de timp.
- în casă :	substantiv comun, simplu, feminin, singular, nearticulat, acuzativ, precedat de prepoz. simplă "în", funcţ. sintactică de compl. circ de loc al verbului la gerunziu.

Scanned with OKEN Scanner

"Vorbind ministrul învățământului la serbarea de la sfârşitul anului şcolar" - complement circumstanțial de timp dezvoltat (construcție gerunzială absolută) format din :

- vorbind :	complement circ. de timp, exprimat prin verb la gerunziu, conjug. IV-a , activă.
- ministrul :	subiect al verbului la gerunziu, substantiv comun, simplu masculin, sing. articol hot. "l", nominativ.
- învățământului :	atribut substantival genetival
- la serbarea :	complement circ. de loc, subst. comun, simplu, feminin, sing. art. hot. "a", acuzativ.
- de la sfârşitul :	atribut substantival prepoziţional, exprimat prin substantiv comun.
- anului :	substantiv simplu, masculin, sing. articulat cu art. hotărât enclitic "lui", precedat de locuț. prepoz. "de la sfârşitul"
- şcolar :	atribut adject. exprimat prin adjectiv variabil, cu două terminații, masculin, singular, acuzativ.

Complementele circumstanțiale de timp sunt:

- **simple:** formate dintr-o singură parte de vorbire cu funcția sintactică de complement cir. de timp : *acum, astăzi, niciodată, mâine etc.*
- **multiple:** formate din două sau mai multe părți de vorbire cu funcția sintactică de compl. circ. de timp, în relație de coordonare:

  El trece pe aici *lunea* şi *sâmbăta.*

  Aceste pastile le veți lua *dimineața* la *prânz* şi *seara.*
- **dezvoltate:** formate dintr-o parte de vorbire cu funcția sintactică de complem. de timp, însoțită de determinant. Determinantul (sau determinantele) ce intră în construcția compl. de timp dezvoltat cu funcție sintactică proprie. Împreună cu compl. circ. de timp, formează o singură unitate temporală în cadrul propoziției:

  El a învățat *toată ziua.*

  Voi veni aici *joia viitoare.*

  Noi te-am aşteptat *trei ore.*

  Tu ai sosit la şcoală *înainte de a sosi altcineva.*

Scanned with OKEN Scanner

Complementul circumstanţial de timp poate apare în serii de complemente (fără a fi complement multiplu).

În *fiecare vară, în luna augu*st, *în ziua* de 15, sărbătorim "Adormirea Maicii Domnului".

Topica şi punctuaţia

Complementul circumstanţial de timp poate sta atât în faţa subiectului şi predicatului, cât şi după aceste părţi principale de propoziţie.

Exemple:

Vom merge la mare *în timpul verii.*
Plec la munte *după vacanţă.*
Noi am fost la teatru *ieri.*
El a învăţat *toată noaptea.*
Tu ai sosit *înainte de a venii sora ta.*
Ea era frumoasă *de mică.*

Aşezat după predicatul propoziţiei complementul circumstanţial de timp nu se desparte prin virgulă de acesta. Aşezat în faţa predicatului, sau între verbul copulativ şi numele predicativ, complementul circumstanţial de timp se desparte prin virgulă de restul propoziţiei.

Exemple:

În timpul verii, vom merge la mare.
După vacanţă, plec la munte.
Ieri, noi am fost la teatru.
Jnainte de a veni tata, ai sosit tu.
Ea era, *de mică,* frumoasă.
Suntem, *după nevoie*, şi lacrimă şi dinte.
Toată noaptea, el a învăţat.

SUBORDONATA CIRCUMSTANŢIALĂ DE TIMP (C.T.)

Propoziţia circumstanţială de timp sau propoziţia temporală are rolul complementului circumstanţial de timp, la nivel de frază, pe lângă un verb din regentă.

Răspunde la întrebările: *când ?, de când ?, până când ?, cât timp ?* puse verbului din regentă.

Temporala indică o acţiune anterioară, simultană sau posterioară prin raport la acţiunea din propoziţia regentă :

- acţiune anterioară :	El te-a îngrijit[1]/ până când te-ai făcut sănătos[2]/. 1 PP ; 2 CT

Scanned with OKEN Scanner

- acțiune simultană :	El se joacă[1]/ în timp ce tu înveți[2]/. 1 PP ; 2 CT
- acțiune posterioară :	A plecat[1]/ îndată ce a primit această veste[2]/.

Elementul regent care cere în frază o temporală este un verb la mod personal și nepersonal, o locuțiune verbală sau o interjecție predicativă (rar).

- verb la mod personal:	El vine[1]/ când îi spui[2]/. 1 PP ; 2 CT
- verb la mod nepersonal:	L-am văzut sosind la gară[1]/ după ce plecase trenul[2]/.1PP;2CT
- locuțiune verbală cu verb la mod pers. sau nepersonal :	Tu ai prins de veste[1]/ când vulpea furase aproape toate găinile[2]/. 1 PP ; 2 CD
	Luând-o la sănătoasa[2]/ când a văzut ursul[2]/ a scăpat cu viața[2]/. 2 PP ; 1 CT
- interjecție predicativă:	Na-ți simbria[1]/ când ți-o dau[2]/. 1 PP ; 2CT
	Când îl superi[1]/ trosc ! o palmă[2]/. 1 CT ; 2 PP

Elementele relaționale care introduc în frază circumstanțiala de timp sunt:

1. ***Adverbele relative:*** *când, cât,* precedate sau nu de prepoziții sau locuțiuni prepoziționale ; adverbul relativ "*cum*" cu valoare de locuțiune conjuncțională *"îndată ce", "imediat ce" :*

Exemple:

L-am văzut[1]/ când a intrat în casă[2]/. 1 PP ; 2 CT
L-am văzut[1]/ de când a intrat în casă[2]/. 1 PP ; 2 CT
Îl cunosc[1]/ de pe când era copil[2]/. 1 PP ; 2 CT
El a stat aici[1]/ până când au răsărit stelele[2]/. 1 PP ; 2 CT
El a stat aici[1]/ până când răsărea luna[2]/. 1 PP ; 2 CT
Se joacă[1]/ cât e ziua de mare[2]/. 1 PP ; 2 CT
Copilul n-are nici o grijă[1]/ cât e mic[2]/. 1 PP ; 2 CT
Cum m-a văzut[1]/ a luat-o la fugă[2]/. 1 CT ; 2 PP
De cum m-a văzut[1]/ a luat-o la fugă[2]/. 1 CT ; 2 PP

Adverbul relativ "*când*" este adesea însoțit de adverbul de excepție "*tocmai*" fără funcție sintactică.

Exemplu:

L-am întâlnit[1]/ *tocmai când* mă așteptam mai puțin[2]/. 1 PP ; 2 CT

Scanned with OKEN Scanner

2. ***Adverbele nehotărâte compuse***: *oricând, orişicând, oricât :*

Exemple:

Oricând ai nevoie de ajutor[1]/, să mă cauţi[2]/. 1 CT ; 2 PP
Voi veni imediat[1]/ orişicând mă vei chema[2]/. 1 PP ; 2 CT
El va aştepta mult aici,[1]/ oricât va dura operaţia[2]/. 1 PP ; 2 CT

3. ***Conjuncţii şi locuţiuni conjuncţionale***: *dacă, de* (conjuncţii) şi locuţiunile conjuncţionale: *până să, până ce, mai înainte ca, după ce, (de) îndată ce, imediat ce, o dată ce, pe dată ce, câtă vreme, cât timp, de câte ori, ori de câte ori, pe măsură ce etc.*

Exemple:

Dacă se lumină de ziuă[1]/ pleacă toţi la cosit[2]/. 1 CT ; 2 PP
Făt-Frumos[2]/ de văzu atâta supărare[1]/, intră în odaie dându-i apa vie[2]/. 2 PP ; 1 CT
După ce s-a închinat creştineşte,[1]/ puse turbinca căpătâi[2]/ şi adormi buştean[3]/. 1 CT ; 2 PP ; 3 PP
I-a ieşit repede în cale[1]/ de îndată ce a văzut-o[2]/. 1 PP ; 2 CT
Cât timp străbat Valea Oltului[1]/, călătorii admiră încântaţi frumuseţea munţilor[2]/. 1 CT ; 2 PP

Circumstanţiala de timp introdusă prin adverbele relative " *când", cât"*, apare corelată în regentă cu adverbele *"acum". "atunci"* de care se desparte prin bară la analiza sintactică a frazei.

Exemple:

Am fost la teatru *atunci*[1]/, când ai spus tu[2]/. 1 PP ; 2 CT
Hai *acum*[1]/, când te chem eu[2]/. 1 PP ;2 CT
Învaţă *acum*[1]/ cât eşti tânăr[2]/. 1 PP ; 2 CT
Să răspunzi corect *atunci*[1]/, când vei fi întrebat[2]/. 1 PP ; 2 CT
Atunci[1]/ când l-a văzut pentru prima oară[2]/, s-a îndrăgostit[1]/. 1 PP ; 2 CT

Contrageri şi dezvoltări

Complementul circumstanţial de timp poate fi dezvoltat într-o propoziţie temporală, cerută de verbul din regentă, înlocuindu-l cu o propoziţie nou-creată ce poate îndeplini funcţia sintactică de complement circumstanţial de timp.

Exemplu:

Tu ai plecat *dis-de-dimineaţă.*
dis-de-dimineaţă - când s-a făcut ziuă
Tu ai plecat[1]/ când s-a făcut ziuă[2]/. 1 PP ; 2 CT

Scanned with OKEN Scanner

Propoziția temporală poate fi contrasă într-un complement circumstanțial de timp prin înlocuirea întregii subordonate cu o parte de vorbire ce poate îndeplini funcția sintactică de complement circumstanțial de timp.

El a plecat[1]/când a primit scrisoarea ta[2]/. 1 PP ; 2 CT
când a primit scisoarea ta - > *acum (astăzi), la prânz, ieri, aseară* etc.)
El a plecat *acum* .

Topica şi punctuația

Temporala stă, deobicei, după regentă . În această situație nu se desparte prin virgulă de regentă.

Te-am văzut[1]/când ai venit de la şcoală[2]/. 1 PP ; 2 CT

Sunt însă situații când temporala este antepusă. În acest caz, se desparte prin virgulă de aceasta.

Când te-am văzut,[1]/ m-am bucurat[2]/. 1 CT ; 2 PP

Temporala are topica fixă, antepusă față de regentă, atunci când este introdusă prin adverbul "cum" cu rol de locuțiune conjuncțională "îndată ce", corelat în regentă cu adverbul "cum" sau alte adverbe şi locuțiuni adverbiale:

Exemple:

Cum o văzu[1]/, *cum* se îndrăgosti de ea[2]/. 1 CT ; 2 PP
Cum o văzu[1]/, *pe loc* se îndrăgosti de ea[2]/. 1 CT ; 2 PP
Cum o văzu[1]/, *îndată* se îndrăgosti de ea[2]/. 1 CT ; 2 PP
Cum o văzu[1]/, *pe dată* se îndrăgosti de ea[2]/. 1 CT ; 2 PP
Cum o văzu[1]/, *de colea-până colea* o şi plăcu[2]/. 1 CT ; 2 PP

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

CAPITOLUL X

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE MOD (CCM)

Complementul circumstanțial de mod este partea secundară de propoziție care arată felul în care se desfăşoară o acțiune sau felul în care se prezintă o însuşire sau o calitate.

Răspunde la întrebările: *cum ?, în ce mod ?, în ce fel ?*

Complementul circumstanțial de mod determină:

a) verb la mod personal:

El merge *repede*. Tu cânți *prea tare*. El scrie *frumos*. Ea l-a privit *prietenește*.

b) verb la mod nepersonal:

Mergând *repede*, nu l-a prins ploaia.
Înțelegând *bine* teoria, a efectuat exercițiul.
Privind *cu luare-aminte*, a înțeles situația.

c) locuțiune verbală cu verb la mod personal:

Își aducea *bine* aminte de acest om. Ținea *rapid* minte orice amănunt.
Nu-și băga *deloc* mințile-n cap.

d) locuțiune verbală cu verb la mod nepersonal:

Luând-o *repede* la sănătoasa, s-a pierdut prin mulțime.
Venindu-și *rapid* în fire, a stăpânit situația dificilă.

e) adjectiv:

Am admirat această fată *foarte* harnică. Era un om *deosebit* de înalt.
Un oraş *mult* mai frumos ca acesta este Parisul.

f) adverb:

El scrie *mai degrabă* citeț *decât frumos*.
Azi ai învățat mai mult *ca ieri*.
Citeşte bine mai rar decât *repede*.

g) interjecție:

Hai *mai repede* ! Şi trosc ! *rapid* o palmă !
Zmeul taleap! taleap! *apăsat*, spre podeţul de aramă.

Complementul circumstanţial de mod se exprimă prin:

1. ***Substantiv sau substitute în cazurile:***

a) dativ , precedat de prepoziţiile: *conform, contrar, potrivit,asemeni,* (provenite din adverbe)

Candidatul a răspuns *conform aşteptărilor*.
Muncitorul a acţionat *contrar regulamentului* de protecţie.
Întâlnirea a avut loc *potrivit înţelegerii*.
Copilul a răspuns *asemeni părinţilor*.

b) genitiv, precedat de prepoziţiile: *contra, împotriva*

Barca mergea *împotriva valurilor*. Vaporul înainta *contra curentului*.
Atletul trebuia să alerge *contra vântului*.

c) *acuzativ*, precedat de prepoziţii şi locuţiuni prepoziţionale: *ca, cât, decât* (provenite din adverbe de comparaţie), *a, cu, de, din, dintre, după, fără, în, înspre, între, pe, peste, prin, printre, sub, până peste, pe lângă,* etc.

Trage *a sărăcie* . Vorbeşte *cu bunătate*. L-am văzut *de aproape*.
Mă ruga *din suflet*.
Este omul cel mai cinstit *dintre oameni*.
Premiile au fost acordate *după merite*.
A răspuns *fără frică*. Am hotărât toate acestea *în cunoştinţă* de cauză.
Starea sănătăţii bolnavului evolua *în (înspre) însănătoşire*.
Este omul cel mai respectat *între oameni*.
Muncea *într-un spor* continuu.
A intrat în casă *pe brânci*. Este o problemă grea *peste puteri*.
Vedea *ca prin vis* casa bunicilor. A zâmbit *printre lacrimi*.
Şoferul a condus *sub influenţa* alcolului.
Medicamentul se prezintă *sub forma* unor caşete.
El s-a comportat *ca un copil*. Iarba a crescut *cât gardul*.
Este mai cuminte *decât sora* lui. A muncit *până peste puteri*.
Omul părea un copil *pe lângă stejarul* secular.
El este mai bun *ca mine.(ca tine, ca noi*-pron.pers.) (*ca acesta, ca acela, ca celălalt* etc. pron. dem.)
El este mai cuminte *decât al meu* .(pron. pos.)
Fata aceasta este mai deşteaptă *decât toate*. (*fiecare, oricare, alta, oricine* etc. -pron. nehotărât ; *decât nu ştiu cine* - loc. pronom. nehotărâtă)
Mai mult *decât care* ai muncit ? (pron. interogativ)

Scanned with OKEN Scanner

Ştiu[1]/ mai mult *decât care* a muncit.[2]/ (pron. relativ)
A plecat în excursie *fără nimic*. (pron. negativ)
Calul acesta face *cât trei*. (numeral cardinal)
El este mai bun *decât al doilea*. (numeral ordinal)
Câştigă *înzecit*. (numeral multiplicativ)

c) <u>acuzativ</u>, precedat de prepoziţii şi locuţiuni prepoziţionale:

Ei dorm *tustrei* într-un pat. (numeral colectiv)
El este cel mai bun *dintre cei aleşi*.(adj. substantiv.)
Ai ales-o pe cea mai frumoasă *dintre cele frumoase*. (adjectiv substantivizat)
Muncea cu spor, *ca cel harnic*. (adj. substantivizat)
Era cel mai serios *dintre cei trei*. (numeral substantivizat)

2. ***Adverbe şi locuţiuni adverbiale de mod***

Complementul circumstanţial de mod exprimat prin adverb de mod poate fi la oricare grad de comparaţie.

- <u>adverbe de mod</u>: *aievea, alene, aşa, altfel, aiurea, anevoie, bine, degrabă, degeaba, împreună, razna, plăcut, frumos, repede, uşor, bărbăteşte, mocăneşte, ciobăneşte, frăţeşte, făţiş,cruciş, grăpiş, morţiş, realmente, absolutamente, totalmente, atât, cam, destul, foarte, cum, precum, iar, tot, mai, mereu, necontenit,* etc. (a se vedea capitolul „Adverbul")

- <u>locuţiuni adverbiale de mod</u>: *cu anevoie, cu deosebire, punct cu punct, pas cu pas, cât de cât, nu prea, nu tocmai, cot la cot, a doua oară, a treia oară, de trei ori,* (numeralele adverbiale), *cât pe ce, gata - gata, pe-ntrecute, pe nemâncate*, etc. (a se vedea capitolul „Adverbul").

El merge *repede*. Vorbea *aiurea*. Cântă *frumos*.]mi place *mult*. Ai muncit *degeaba*. Era *aşa de grăbit*. Munceşte *pe-ntrecute*. Medicamentul se ia *pe nemâncate*. El citeşte *cel mai bine*. Voi vorbiţi *foarte corect*.

Tot cu valoare de adverb sunt folosite substantivele: *puşcă, belea, tun, buştean, ocnă, criţă,* etc.*; gol puşcă, îndrăgostit lulea, îngheţat tun, adormit buştean, sărat ocnă, beat criţă,* etc.

3. ***Interjecţii***

Mergea *pâş! pâş!* Îi trase *trosc!* o palmă. Moşu făcu "*bau! bau!*" către copil.

4. ***Verbe la moduri nepersonale***

- infinitiv, precedat de prepoziţii:

Scanned with OKEN Scanner

Mergea *fără a privi* pe nimeni.
A răspuns *fără a se teme*.
A intrat în casă *fără a bate* la uşă.
A răspuns repede, *fără a clipi*.
A intrat *fără a băga de seamă* în altă cameră.
L-a părăsit *fără a-i da o mână de ajutor*.

- gerunziu:

Mergea *cântând*. A intrat *alergând*. A răspuns *râzând*. Şi-a cerut scuze *plângând*.

Complementul circumstanţial de mod poate fi:

- **simplu:** format dintr-o singură parte de vorbire ce poate îndeplini funcţia sintactică de complement de mod:

Răspunse *cu bucurie*. Ai cântat *frumos*. Învăţa *pe-ntrecute*.
S-a comportat *ca un copil*. Vorbeşte *asemeni părinţilor*.
Vaporul înainta *contra curentului*.

- **multiplu:** format din două sau mai multe părţi de vorbire ce pot îndeplini funcţia sintactică de complement circumstanţial de mod, în relaţie de coordonare:

A răspuns *foarte bine* şi *foarte rapid*.
Merge *când repede, când încet*.
Te pui *cruciş şi curmeziş* să scapi de nevoi.
Au străbătut *cot la cot* şi *pas cu pas* tot drumul.

- **dezvoltat:** format dintr-o parte de vorbire cu funcţia de complement circumstanţial de mod, însoţită de determinat. Componentele complementului de mod dezvoltat au funcţie sintactică proprie:

Trecea pe stradă *fără a saluta pe niciunul dintre vecini*.
Ţi-a vorbit *din tot sufletul lui îndurerat*.
Medicul a scris reţeta *fără a privi cu luare-aminte starea pacientului*.
Ţi-a răspuns *cu bunătatea unui adevărat părinte*.
A luptat *fără frica de a fi ucis*.

Complementele de mod dezvoltate pot fi analizate astfel:

- *fără a saluta pe niciunul dintre vecini* - complement de mod dezvoltat (construcţie infinitivală absolută) format din:

- *fără a saluta* - complement de mod exprimat prin verb, mod infinitiv, conjugarea I, diateza activă, precedat de prepoziţia simplă „fără".

- *pe niciunul* - complement direct, exprimat prin pronume negativ, masculin, singular, acuzativ, precedat de prepoziţia simplă „pe".

Scanned with OKEN Scanner

- *dintre vecini* - atribut substantival prepoziţional, exprimat prin substantiv comun simplu, masculin, singular, nearticulat, caz acuzativ, precedat de prepoziţia simplă „dintre".

- „din tot sufletul lui îndurerat" - complement de mod dezvoltat format din:

- *din sufletul* - complement de mod, exprimat prin substantiv comun simplu, neutru, singular, articulat hotărât enclitic „e", caz acuzativ, precedat de prepoziţia simplă „din".

- *tot* - atribut adjectival, exprimat prin adjectiv nehotărât, se acordă în gen, număr şi caz cu substantivul „suflet", pe care îl determină.

- *lui* - atribut pronominal, exprimat prin pronume personal, persoana III-a, singular, masculin, forma accentuată, caz genitiv.

- *îndurerat* - atribut adjectival exprimat prin participiu adjectival, se acordă în gen, număr şi caz cu substantivul „suflet".

- *fără a privi cu luare-aminte starea pacientului* - complement de mod dezvoltat (construcţie infinitivală absolutăî formată din:

- *fără a privi* - complement de mod, exprimat prin verb la modul infinitiv, conjugarea a IV-a, diateza activă, precedat de prepoziţia simplă „fără".

- *cu luare aminte* - complement de mod exprimat prin locuţiune adverbială - atent - determină verbul „a privi".

- *starea* - complement direct, exprimat prin substantiv, comun simplu, feminin, singular, articulat cu articolul hotărât enclitic „a", caz acuzativ.

- *pacientului* - atribut substantival genitival, exprimat prin substantiv comun simplu, masculin, singular, articulat cu articol hotărât enclitic „lui", caz genitiv.

- *cu bunătatea unui adevărat părinte* - complement de mod dezvoltat, format din:

- *cu bunătatea* - complement de mod exprimat prin: substantiv comun simplu, feminin, singular, articulat cu articolul hotărât enclitic „a", caz acuzativ, precedat de prepoziţia simplă „cu".

- *unui părinte* - atribut substantival genitival, exprimat prin substantiv comun simplu, masculin, singular, articulat cu articolul nehotărât proclitic „unui", caz genitiv.

- *adevărat* - atribut adjectival exprimat prin adjectiv propriu-zis, variabil cu două terminaţii, se acordă în gen, număr şi caz cu substantival „părinte".

Scanned with OKEN Scanner

- fără frica de a fi ucis - complement circumstanțial de mod dezvoltat, format din:

- *fără frica* - substantiv comun simplu, feminin, singular, articulat cu articol hotărât enclitic „a", caz acuzativ, precedat de prepoziția simplă „fără".

- *de a fi ucis* - atribut verbal, exprimat prin verb, mod infinitiv, conjugarea a III-a, diateza pasivă, determină substantivul „frică".

PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ DE MOD SAU PROPOZIȚIA MODALĂ (CM)

Propoziția circumstanțială de mod are rolul complementului de mod, la nivel de frază, pe lângă un verb, un adjectiv sau un adverb din propoziția regentă.

Răspunde la întrebările: *cum?, în ce mod?, în ce fel?* puse elementului regent.

Propoziția modală arată modul în care se desfăşoară acțiunea sau calitatea exprimată de elementul regent, fără vreo referire la o altă acțiune sau calitate, sau prin comparație cu o altă acțiune sau calitate.

Elementul regent care cere în frază o circumstanțială de mod este:

a) verb la mod personal sau nepersonal :

El merge[1]/ cum poate.[2]/ 1PP 2CM
El scrie[1]/ cum a învățat.[2]/ 1PP 2CM
Mergând[1]/ cât putea de repede[2]/ nu l-a prins ploaia.[1]/ 1PP 2CM
Înțelegând teoria[1]/ cum s-a priceput[2]/ a rezolvat exercițiul.[1]/ 1PP 2CM

b) locuțiune verbală:

El ținea minte[1]/ cum putea[2]/ toate problemele.[1]/ 1PP 2CM
A luat-o la sănătoasa[1]/ cât a putut de repede.[2]/ 1PP 2CM

c) adjectiv:

Era la fel de frumoasă[1]/ precum era şi sora ei.[2]/ 1PP 2CM
E harnic[1]/ cum nu e altul.[2]/ 1PP 2CM

d) adverb:

El răspunde aşa[1]/ cum l-ai învățat.[2]/
A răbdat mult[1]/ pe cât a putut.[2]/ 1PP 2CM
El a învățat[1]/ cum s-a priceput.[2]/ 1PP 2CM (propriu-zisă)
El a învățat mai mult[1]/ decât ai învățat tu.[2]/ 1PP 2CM (comparativă)

Scanned with OKEN Scanner

Elementele relaționale care introduc în frază propoziția circumstanțială de mod sunt :

1. ***Pronumele relative***: *ce, câte, câți* precedate de prepoziții sau locuțiuni prepoziționale:

Nimeni n-o iubea de urâtă[1]/ ce era.[2]/ 1PP 2CM
Din câte știu,[1]/ este un om corect.[2]/ 1CM 2PP
Pe lângă câte am aflat[1]/, noutatea ta e nimic.[2]/ 1CM 2PP
A fost cel mai bine pregătit[1]/ din câți au răspuns.[2]/ 1PP 2CM

2. ***Adverbe relative***: *cum, precum, cât, decât*, precedate de prepozițiile *de, pe*, etc. cu funcție sintactică în subordonată. (A se vedea capitolul „Conjuncția" și „Adverbul relativ")

El a răspuns[1]/ cum l-ai învățat.[2]/ 1PP 2CM
Voi v-ați purtat[1]/ precum s-au purtat și ei cu voi.[2]/ 1PP 2CM
Alerga[1]/ cât putea.[2]/ 1PP 2CM
El a scris mai bine[1]/ decât ai scris tu.[2]/ 1PP 2CM
A răspuns mult mai bine[1]/ de cum au răspuns ceilalți.[2]/ 1PP 2CM
Prețul grâului a fost stabilit[1]/ la cât a fost hotărât de comisie.[2]/ 1PP 2CM
Pe cât înainta în vârstă[1]/ pe atât obosea mai repede.[2]/ 2PP 1CM
Cu cât se apropia examenul[1]/ cu atât emoția îl stăpânea și mai mult.[2]/ 1CM 2PP

3. ***Locuțiuni conjuncționale subordonatoare***: *fără, după cum, decât să, cu cât, ca și cum, ca și când, de parcă, de ce, pe măsură ce, din ce, față de cât, față de cum*, etc.

A plecat[1]/ fără să mai privească în urmă.[2]/ 1PP 2CM
Îți spun iar[1]/ după cum ți-am mai spus-o și ieri.[2]/ 1PP 2CM
Mai bine doarme,[1]/ decât să muncească.[2]/ 1PP 2CM
Se făcea mult mai rea,[1]/ cu cât îmbătrânea.[2]/ 1PP 2CM
Te comporți[1]/ ca și cum n-ai fi vinovat.[2]/ 1PP 2CM
Acționezi[1]/ ca și când n-ai ști nimic.[2]/ 1PP 2CM
Vorbești cu el[1]/ de parcă l-ai cunoaște de-o viață.[2]/ 1PP 2CM
Devine mai obraznic[1]/ din ce îi dai mai multă atenție.[2]/ 1PP 2CM
De ce îl îndemni la muncă[1]/ de-aia se face mai leneș.[2]/ 1CM 2PP
Parcă întinerea[1]/ pe măsură ce își vedea visul împlinit.[2]/ 1PP 2CM
El mi-a oferit mai mult[1]/ față de cât i-am cerut.[2]/ 1PP 2CM
Tu ai răspuns mult mai bine[1]/ față de cum au răspuns ceilalți candidați.[2]/ 1PP 2CM

Scanned with OKEN Scanner

Topica şi punctuaţia

Propoziţia modală se întâlneşte aşezată atât în faţa regentei, cât şi după regentă.

El a răspuns[1]/ cum a ştiut.[2]/ 1PP 2CM
Cum a ştiut[1]/ aşa a răspuns.[2]/ 1CM 2PP

Aşezată după regentă, propoziţia modală nu se desparte prin virgulă de aceasta atunci când este introdusă prin pronume şi adverbe relative.

Modala se desparte prin virgulă de regentă atunci când:

- este introdusă prin locuţiuni conjuncţionale şi autorul insistă asupra circumstanţei modale.

A vorbit răstit[1]/, ca şi când ar fi fost stăpânul.[2]/ 1PP 2CM
Ca şi când m-ar fi aşteptat[1]/, mi-a ieşit în cale bucuros.[2]/ 1CM 2 PP

- este aşezată în faţa regentei:

Cum a putut[1]/, a ajuns cu chiu cu vai la cabană.[2]/ 1CM 2PP

- intercalată în propoziţia regentă:

El a devenit[1]/, cum aţi aflat deja[2]/, cel mai bun student al facultăţii.[1]/ 1PP 2CM

Propoziţia modală introdusă prin adverbe relative apare corelată în regentă cu adverbele: *aşa, atât, astfel, asemenea.*

A răspuns *aşa*[1]/ cum l-ai învăţat.[2]/ 1PP 2CM
A învăţat *atât*[1]/ cât a putut.[2]/ 1PP 2CM
A vorbit *astfel*[1]/ precum au vorbit şi ceilalţi.[2]/ 1PP 2CM
El s-a comportat *asemenea*[1]/ după cum s-au comportat toţi.[2]/ 1PP 2CM

Contrageri şi dezvoltări

a) Propoziţia modală poate fi contrasă într-un complement de mod prin înlocuirea întregii propoziţii cu o parte de vorbire ce poate îndeplini funcţia sintactică de complement de mod: substantiv, adverb, locuţiune adverbială, etc.

(i) El a învăţat[1]/ cum a putut.[2]/ 1PP 2CM
(ii) El a învăţat mai mult[1]/ decât ai învăţat tu.[1]/ 1PP 2CM
„cum a putut" = bine, cu chiu cu vai, etc.
„decât ai învăţat tu" = decât tine

Se contrage propoziţia modală (i) în complement de mod exprimat prin adverb de mod „bine" sau în locuţiunea adverbială „cu chiu cu vai". Rezultă o singură propoziţie: El a învăţat *bine*.

Scanned with OKEN Scanner

Se contrage propoziția modală (ii) în complement de mod exprimat prin pronume personal, caz acuzativ.

El a învățat mai mult *decât tine*.

b) Procedând invers, complementul de mod poate fi *dezvoltat* într-o propoziție modală, prin înlocuirea lui cu o propoziție nou-creată care să îndeplinească rolul complementului de mod pe lângă elementul regent.

Scanned with OKEN Scanner

CAPITOLUL XI

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE CAUZĂ (CCZ)

Complementul circumstanțial de cauză este partea secundară de propoziție care arată cauza sau motivul realizării unei acțiuni, a unei stări sau a unei însușiri.

Răspunde la întrebările: *din ce cauză?, din ce pricină?*

Complementul circumstanțial de cauză determină un verb, o locuțiune verbală, o expresie verbală impersonală, un adjectiv, un adverb sau o interjecție:

a) verb la mod personal:	Codrul clocoti de zgomot şi de arme şi de zbucium
b) verb la mod nepersonal:	Clocotind de mânie, l-a dat pe uşă afară.
c) locuțiune verbală, cu verb la mod personal:	Şi-a pierdut capul de atâtea griji.
d) locuțiune verbală, cu verb la mod nepersonal:	Pierzându-şi cumpătul de supărare, a țipat la el.
e) expresie verbală impersonală:	Mi-e rău din cauza fumului de țigară.
f) adjectiv:	Copilul mă privea trist din cauza bolii. El mergea voios de dragul lui.
g) adverb:	Lucrurile merg rău din cauza lui.
h) interjecție:	Copilul buf! din pricina alunecuşului. El tuşi! în dosul uşii, de frica lupului.

Complementul circumstanțial de cauză se exprimă prin:

1. ***Substantiv (sau substitute) în cazurile genitiv, dativ şi acuzativ:***

a) în cazul genitiv, precedat de locuțiunile prepoziționale *din cauza, din pricina*:

A lipsit de la şcoală *din pricina* bolii. (substantiv comun simplu)

Scanned with OKEN Scanner

Mâncarea era grețoasă *din cauza untdelemnului.*(substantiv comun compus)

Ai întârziat *din cauza lui Mircea.* (substantiv propriu simplu)

Tătarii nu îndrăzneau să atace cetatea *din pricina lui Mihai Viteazul.* (substantiv propriu compus)

A plâns mult *din pricina părerilor de rău.* (locuțiune substantivală)

N-ai venit la școală *din cauza lui.* (pronume personal)

Ai întârziat *din pricina acestuia* (*aceluia, celorlalți*). - (pronume demonstrativ)

Sunt supărat *din pricina alor mei.* (pronume posesiv)

Ai fost pedepsit *din cauza altuia (unuia, fiecăruia, tuturor).* - (pronume nehotărât)

Cunosc fapta[1] / *din pricina căreia* a fost pedepsit.[2] / (pronume relativ)

Din pricina cui ai întârziat? (pronume interogativ)

Ai întârziat *din cauza celor doi.* (numeral cu valoare substantivală)

Ai întârziat *din cauza celui leneș.* (adjectiv substantivizat)

b) în cazul dativ, precedat de prepozițiile grație, datorită, mulțumită:

A fost mutat atât de departe de casă *datorită intrigilor* țesute împotriva lui.

N-a reușit la examen *grație pregătirii* slabe din timpul anului școlar.

Toată recolta era pierdută *mulțumită inginerului* care a întârziat lucrările agricole.

c) în cazul acuzativ, precedat de prepozițiile: *de, din, dintru, pentru, cu, sub* sau locuțiunile prepoziționale: *din cauză de, din pricină de*, etc.

Hassan, *de mirare*, e negru - pământ.

Tremuram *de frică.*

Atunci a refuzat prea repede invitația *dintr-o încăpățânare* prostească.

Te-am pedepsit *pentru neglijență.*

Te-ai supărat foarte tare *pentru boala* mamei tale.

Tu te-ai îmbolnăvit, *cu atâta suferință* adunată în suflet.

Atunci, îngrozit, a țipat *sub vestea* groaznică a morții mamei.

N-a venit la școală *din cauză de boală.*

E mereu speriat *din pricină de atâta bătaie* luată de la stăpân.

Observație: pronumele demonstrative *asta, aceea, aia*, precedate de prepozițiile „de", „pentru" formează locuțiunile adverbiale: *pentru aceea, de aceea, pentru asta, de asta, de-aia* (popular) cu funcția sintactică de complement de cauză sau scop, desprinsă din contextul propoziției.

Nu moare *pentru asta (de asta).*

Scanned with OKEN Scanner

De aceea le-am lăsat eu pe fete să râdă...
Pentru aceea porunci beiler beiului Rumeliei...

2. ***Adjectiv sau verb la participiu cu valoare adjectivală:***

Toată lumea o lăuda *de frumoasă*[1]/ ce era.[1]/ 1PP 2CM
Aş vrea să plâng *de fericit*. I s-au rupt paginile *de folosită*.
Supărat, a spart paharul. Burta lupului plesnea *de săturată*.

Adesea, complementul circumstanţial de cauză exprimat prin adjectiv sau participiu adjectival este urmat de o propoziţie modală introdusă prin pronumele relativ „ce", care subliniază însuşirea sau calitatea exprimată de adjectiv.

Noi o iubim mult *de harnică*[1]/ ce este.[2]/ 1PP 2CM
Foile cărţii s-au rupt de răsfoite[1]/ ce au fost.[2]/ 1PP 2CM

3. ***Verb la gerunziu şi infinitiv:***

L-am pedepsit pentru *a nu-şi fi făcut* temele. (infinitiv)
Jean a fost arestat *pentru a fi furat* o pâine. (infinitiv)
Îmbolnăvindu-te, ai lipsit de la şcoală. (verb la diateza reflexivă)
Fiind certat de mama sa, s-a supărat. (verb la diateza pasivă)
Auzind acum vocea voastră nevinovată, încep să râd. (verb la diateza activă)

Verbele copulative la gerunziu, nu pot exprima singure funcţia sintactică de complement de cauză şi de aceea sunt urmate de numele predicativ care explică motivul sau cauza acţiunii sau însuşirii.

Fiind atent, a înţeles tot.
Fiind foarte ambiţios, a ajuns premiant.

În general, verbele la gerunziu sunt însoţite de determinant împreună cu care formează parte dezvoltată de propoziţie sau construcţie gerunzială absolută cu funcţia sintactică de complement de cauză dezvoltat. (A se vedea capitolul „Verbul". „Moduri nepersonale ")

Fiindu-i înghețate picioarele, Sandu n-a mai coborât din brad.
Şi până luni, la amiază, *fiind curtea asemănată cu pământul*, a hotărât să vină pluguri.
Ea, *fiind supărată pe colegi*, n-a vrut să meargă în excursie.

4. ***Locuţiuni adverbiale de cauză:*** *de aceea, pentru aceea, de asta, pentru asta, pentru toate acestea, pentru aceste motive, pentru această raţiune, de ce,* etc.

Pentru aceste motive, acţiunea a fost respinsă de instanţa de fond.
De ce a fost absent de la serbare, nu se ştie.

Scanned with OKEN Scanner

5. ***Adjective pronominale în cazul acuzativ:***

Din cauza asta n-a putut veni.
Numai din pricina mea s-a îmbolnăvit.
Din pricina celorlalți a suferit toată clasa.

Complementul circumstanțial de cauză poate avea și alte nuanțe:

Auzind noi ce ni se pregătește, am fugit. (complement circumstanțial de cauză cu nuanță de timp)

Datorită filmului, îl vezi actor. (complement circumstanțial de cauză cu nuanță de complement instrumental)

Complementul circumstanțial de cauză poate fi:

- **simplu:** (format dintr-o singură parte de vorbire cu funcția sintactică de complement circumstanțial de cauză)

Plângea *de fericit*. Râdea *de bucurie*.

- **multiplu:** (format din două sau mai multe părți de propoziție cu valoare de complement circumstanțial de cauză, în raport de coordonare)

Râdea *de bucurie și de fericire*.

- **dezvoltat:** (format dintr-o parte de vorbire însoțită de determinant, îndeplinind împreună funcția de complement circumstanțial de cauză. Determinantul are funcție sintactică proprie) (vezi construcția gerunzială absolută)

Topica și punctuația

Complementul circumstanțial de cauză nu are topică fixă. În funcție de intenția vorbitorului, complementul circumstanțial de cauză poate fi așezat în fața sau după partea de propoziție pe care o detremină.

De ciudă, a dat ordin să se distrugă cetatea.
Îmi venea să plâng *de bucurie*.

Așezat în fața verbului, complementul circumstanțial de cauză se desparte prin virgulă de acesta.

Complementul circumstanțial de cauză se desparte prin virgulă de restul propoziției când:

- este așezat între subiect (cu sau fără determinant) și predicat, atunci când subiectul este așezat în fața predicatului:

Hassan, *de mirare*, e negru pământ.
Elevul, *de frică*, făcu un pas înainte.

- subiectul este așezat după predicat, complementul circumstanțial de cauză se desparte prin virgulă, dacă autorul insistă asupra lui.

Modificarea asta a adus-o chiar Vasile, *de frică* să nu dăm de bănuit.
Deasupra criptei negre a sfântului mormânt

Scanned with OKEN Scanner

Se scuturã salcâmii *de toamnă* şi *de vânt*.

- este exprimat prin verb la gerunziu sau participiu cu valoare adjectivală.

Supărat, el a trântit uşa cu putere.
Fiind mediocru, n-a putut să răspundă.

SUBORDONATA CIRCUMSTANŢIALĂ DE CAUZĂ SAU PROPOZIŢIA CAUZALĂ (CZ)

Propoziţia cauzală are rolul complementului circumstanţial de cauză, la nivel de frază, pe lângă un verb din propoziţia regentă şi arată cauza realizării acţiunii din propoziţia regentă. Răspunde la întrebările: *din ce cauză?, din ce pricină?* puse elementului regent. Propoziţia regentă apare ca efect al cauzei exprimată de propoziţia cauzală, de aceea acţiunea cauzalei este anterioară acţiunii regentei, căci, in punct de vedere logic, cauza precede efectul.

N-a venit la şcoală[1]/, fiindcă a fost bolnav.[2]/ 1PP 2CZ
Fiindcă îl cunosc bine[1]/, ţi-l recomand şi ţie.[2]/ 1CZ 2PP

Cauzalele „*fiindcă a fost bolnav*", „*fiindcă îl cunosc bine*" arată cauza pentru care se realizează acţiunea din propoziţia regentă. Acest aspect cauză - efect ajută la diferenţierea propoziţiei cauzale de propoziţia completivă indirectă sau de propoziţia circumstanţială de scop.

Elementul regent care cere în frază o subordonată cauzală este:

a) verb la mod personal:

A fost pedepsit[1]/ pentru că e vinovat.[2]/ 1PP 2CZ
S-a supărat[1]/ fiindcă l-ai subapreciat.[2]/ 1PP 2CZ
la note mici[1]/ din cauză că nu învaţă.[2]/ 1PP 2CZ

b) verb la mod nepersonal:

Fiind certat de mama[1]/, pentru că ai întârziat[2]/, n-ai mai vorbit cu nimeni.[1]/ 1PP 2CZ
Întârziind[1]/ deoarece te-ai sculat târziu[2]/, n-ai mai intrat la ore.[1]/ 1PP 2CZ

c) locuţiune verbală:

Îşi aducea aminte cu durere[1]/, fiindcă greşise foarte mult faţă de ea.[2]/ 1PP 2CZ
Aducându-şi aminte cu durere[1]/, fiindcă greşise faţă de mama lui[2]/ se simţea vinovat.[1]/ 1PP 2CZ

Scanned with OKEN Scanner

d) adjectiv:

De fericit[1]/ pentru că fusese admis la examen[2]/ nu-şi mai amintea efortul depus.[1]/1PP 2CZ

Acest lucru e important[1]/ fiindcă te va ajuta în viaţă.[2]/ 1PP 2CZ

e) adverb:

Lucrurile merg bine[1]/ deoarece ei se înţeleg de minune.[2]/ 1PP 2CZ

f) interjecţie:

E vai de tine![1]/ pentru că n-o asculţi pe mama.[2]/ 1PP 2CZ

g) expresie verbală impersonală:

Mi-e rău[1]/ pentru că am băut prea multă cafea.[2]/ 1PP 2CZ

Elementele relaţionale care introduc în frază subordonata circumstanţială de cauză sunt:

1. ***Conjuncţii subordonatoare:*** *că, căci, deoarece, fiindcă, întrucât, de, dacă.*

Aş vrea[1]/ să plâng de fericit[1]/ Că simt suflarea ta divină,[3]/ Că pot[4]/... 1PP 2CD 3CZ 4CZ

A reuşit primul[1]/ căci a fost foarte pregătit.[2]/ 1PP 2CZ

El s-a supărat[1]/ deoarece nu l-ai salutat.[2]/ 1PP 2CZ

El n-a venit la timp[1]/ fiindcă a întârziat trenul.[2]/ 1PP 2CZ

N-a fost admis[1]/, întrucât n-a întrunit punctajul minim.[2]/ 1PP 2CZ

Dacă ai învăţat[1]/ de ce nu răspunzi corect?[2]/ 1PP 2CZ

De nu te salută[1]/, nu fi supărat.[2]/ 1PP 2CZ

Observaţie: în ultimele două fraze, forma negativă a predicatului întăreşte motivul exprimat de subordonata cauzală, faţă de nuanţa condiţională a frazei.

2. ***Locuţiuni conjuncţionale:*** *din cauză că, din pricină că, de vreme ce, din moment ce, odată ce, câtă vreme, pentru că.*

Din cauză că a fost bolnav[1]/, a luat note mici.[2]/ 1CZ 2PP

Din pricină că a întârziat[1]/, a fost pedepsit.[2]/ 1CZ 2PP

Nu pot răspunde[1]/ din moment ce nu-mi aduc aminte.[2]/ 1PP 2CZ

Nu pot fi sigur[1]/ de vreme ce nu am toate datele problemei.[2]/ 1PP 2CZ

Nu poate fi admis[1]/ o dată ce nu s-a prezentat la examen.[2]/ 1 PP 2CZ

Este gelos[1]/ pentru că te iubeşte foarte mult.[2]/ 1PP 2CZ

N-a ştiut răspunsul[1]/ câtă vreme nu învăţase nimic.[2]/ 1PP 2CZ

3. ***Adverbe relative:*** *cum, unde, când.*

Scanned with OKEN Scanner

Cum n-oi mai fi pribeag.
De-atunci înainte,[1]/
M-or troieni cu drag
Aduceri - aminte.[2]/ 1CZ 2PP
Îi era foarte foame[1]/ unde era nemâncat de câteva zile.[2]/ 1PP 2CZ
Când îți spun adevărul[1]/, de ce nu mă crezi?[2]/ 1CZ 2PP
Când ai învățat atât[1]/, de ce n-ai reușit? [2]/ 1CZ 2PP

Observație: adverbele relative *unde, când, cum* din frazele de mai sus nu-şi mai păstrează sensul propriu (adverbe de loc, de timp, de mod) ca urmare numai pot fi părți de propoziție în subordonată, având doar rolul de conjuncție subordonatoare.

Din motive stilistice, propoziția cauzală poate realiza raportul de subordonare fără a fi introdusă de elemente relaționale. (cauzala juxtapusă)

Nu-l vede nimeni[1]/, de aceea se comportă aşa.[2]/ 1CZ 2PP
(Din ce cauză se comportă aşa? [Fiindcă] nu-l vede nimeni.)
N-are cine-l pedepsi[1]/ de asta e aşa obraznic.[2]/

Cauzala izolată.

Un caz destul de des întâlnit În textele propuse spre analiză este cel al cauzalei izolate.În această situație propoziția regentă nu apare în textul dat, dar se presupune din restul frazei.

Pentru că[2]/, să vezi d-ta[1]/, copiii din şcoală sunt împărțiți în mai multe căprării[2]/ şi eu nu le dau învățătură decât celor mai grei la minte.[3]/
1PI(propoziție incidentă) 2CZ izolată 3CZ izolată.

Schema frazei este:

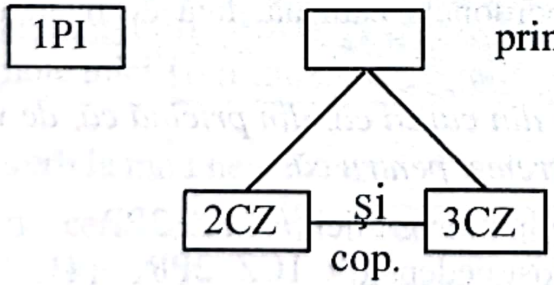

Propoziția circumstanțială de cauză poate fi corelată în regentă cu locuțiunile adverbiale formate cu pronumele demonstrativ sau relativ: *de aceea, pentru aceea, de-aia, de ce*, care îndeplinesc în regentă funcția sintactică de complementcircumstanțial de cauză:

De aceea nu vine la şcoală[1]/ fiindcă e bolnav.[2]/ 1PP 2CZ
De-aia e obraznic[1]/ fiindcă l-ai răsfățat.[2]/
Pentru aceea nu a onorat invitația noastră [1]/ căci era plecat din localitate.[2]/ 1PP 2CZ

Scanned with OKEN Scanner

De ce nu întrebi[1]/, pentru că nu știi?[2]/ 1PP 2CZ

Contrageri și dezvoltări

Complementul circumstanțial de cauză poate fi dezvoltat într-o propoziție cauzală prin înlocuirea lui cu o propoziție nou-creată care să îndeplinească rolul cauzalei pe lângă regentă.

Îmbolnăvindu-te, n-ai fost la școală.
De frică, te-ai ascuns în dulap.
îmbolnăvindu-te = pentru că te-ai îmbolnăvit
de frică = pentru că ți-era frică
Pentru că te-ai îmbolnăvit[1]/, n-ai venit la școală.[2]/ 1CZ 2PP
Pentru că ți-era frică[1]/, te-ai ascuns în dulap.[2]/ 1CZ 2PP

Procedând invers, înlocuind întreaga propoziție cauzală printr-o parte de vorbire ce poate avea funcția sintactică de complement circumstanțial de cauză, propoziția cauzală se contrage în partea de propoziție corespunzătoare.

Deoarece n-a fost anunțat la timp[1]/, a lipsit .[2]/ 1CZ 2PP
Nefiind anunțat la timp, a lipsit.
Fiindcă îi era frică[1]/, n-a venit.[2]/ 1CZ 2PP
De frică, n-a venit. (ccz - substantiv)
De fricos, n-a venit. (ccz - adjectiv)
De înfricoșat, n-a venit. (ccz - participiu)

Topica și punctuația

Propoziția circumstanțială de cauză nu are o topică fixă. Ea se întâlnește atât în fața regentei, cât și după regentă, după cum autorul insistă asupra circumstanței cauzale. Indiferent de poziția ei față de regentă, propoziția circumstanțială de cauză se desparte prin virgulă de regentă.

Era foarte bucuros[1]/, pentru că a reușit la examen.[2]/ 1PP 2CZ
Pentru că a reușit la examen[1]/, era foarte bucuros.[2]/ 1CZ 2PP

Când propoziția cauzală este considerată elementul esențial care justifică acțiunea din regentă, cauzal, nu se desparte prin virgulă de regenta ei.

N-am fost în parc[1]/ fiindcă era foarte frig.[2]/ 1PP 2CZ

Scanned with OKEN Scanner

CAPITOLUL XII

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE SCOP (CCS)

Complementul circumstanțial de scop este partea secundară de propoziție care arată scopul realizării unei acțiuni.

Răspunde la întrebările: *în ce scop ? cu ce scop ?*

Complementul circumstanțial de scop determină *verbe la moduri personale și nepersonale, locuțiuni verbale sau interjecții..*

a) verb la mod personal:	Am fost în oraș *după cumpărături.*
b) verb la mod nepersonal:	Mergând în oraș *după cumpărături,* m-am întâlnit cu prietenii.
c) locuțiune verbală, cu verb la mod personal:	El mi-a dat o mână de ajutor *pentru a rezolva* această problemă.
d) locuțiune verbală,cu verb la mod nepersonal:	Luând-o la sănătoasa *spre a scăpa* de urs a ajuns la coliba pădurarului.
e) interjecție:	Hai și noi la adunat ciuperci !

Complementul circumstanțial de scop se exprimă prin:

1.***Substantiv (sau substitute) în cazul genitiv și acuzativ***, precedat de prepoziții sau locuțiuni prepoziționale:

a) în **genitiv** precedat de locuțiunile prepoziționale : *cu scopul, în scopul, în vederea.*

El s-a prezentat la școală *cu scopul analizei* rezultatelor.

Noi am mers în excursie *în scopul documentării.*

Voi v-ați pregătit mult *în vederea reușitei* la examen.

b) în **acuzativ**, precedat de prepozițiile: *după, în, la, pentru, spre*

Tu ai intrat în bibliotecă *după o carte.* El a venit la noi *în control.*

Mama a fost în oraș, *la cumpărături.* Tu te-ai pregătit mult *pentru examen.*

Banii i-am oferit *spre ajutorul* celor săraci.

Scanned with OKEN Scanner

Medalionul mamei îl port *spre aducere aminte.* (locuțiune substantivală, complement de scop)

La ce ai venit la școală ? (pronume interogativ, complement de scop)

Știu[1]/ *la ce* s-a dus până la magazin. (pronume relativ, complement de scop)

2.***Verbele la infinitiv sau supin*** precedate de prepozițiile: *pentru, spre, la* și locuțiunile prepoziționale :*în scopul de, cu scopul de.*

- infinitiv:	Am fost la bibliotecă *pentru a lua* o carte.
	Tu ai insistat *spre a fi ascultat* de cei din jur.
	Ai intrat în librărie *în scopul de a cumpăra* o carte.
	Am fost în oraș *cu scopul de a mă întâlni* cu prietenul meu.
- supin:	El a plecat *în pețit* în satul vecin. Problema ți-a fost dată *spre rezolvat.*
	Cartea ți-am dat-o *pentru citit, nu pentru răsfoit.* Tu ai fost *la vânat și pescuit.*
	Am pus rufele în mașină , *la spălat.* Pâinea a fost pusă lângă cuptor *la dospit.*

3. Adverbe și locuțiuni adverbiale: *înadins, dinadins,* locuțiuni adverbiale*: de aceea, de asta, pentru aceea, într-adins, dintr-adins.*

El vorbea *înadins* încet, ca să impresioneze.

Te-a vizitat *dinadins*, ca să-ți aducă vestea.

De aceea (pentru aceea) ți-a spus totul, ca să-l ierți.

Nu ți-a răspuns *într-adins (dintr-adins),* ca să-l mai întrebi încă o dată.

Complementul circumstanțial de scop poate fi:

- **simplu:** (format dintr-o singură parte de vorbire care poate îndeplini funcția sintactică de complement de scop)

El s-a pregătit *pentru a reuși. (pentru examen, pentru aceasta)*

- **multiplu:** (format din două sau mai multe părți de vorbire cu funcție sintactică de complement de scop, în relație de coordonare)

El s-a pregătit *pentru a ști mai mult șI pentru a reuși* la examen.

Tu ai fost în oraș *la plimbare ori la cumpărături* ?

- **dezvoltat:** (format dintr-o parte de vorbire însoțită de determinant, îndeplinind împreună funcția sintactică de complementul de scop. Determinantul are funcție sintactică proprie.)

Scanned with OKEN Scanner

El s-a pregătit *pentru a învăța toată materia de examen.*

Se poate analiza astfel:

- *pentru a învăța* - complement de scop exprimat prin verb la infinitiv, conj.I-a, activă, precedat de prepoziția simplă „pentru" ;

- *materia* - complement direct, exprimat prin substantiv comun, simplu, feminin, singular articulat hotărât enclitic „a", acuzativ;

- *toată* - atribut adjectival, exprimat prin adjectiv pronominal nehotărât, se acordă în gen , nr. şi caz cu substantivul „ materia";

- *de examen* - atribut substantival prepoziţional, substantiv comun simplu, neutru, singular, nearticulat, precedat de prepoziția simplă „de", acuzativ.

Tu stai aici *pentru a-ți aştepta părinții.*

- *pentru a aştepta* - complement de scop, verb la infinitiv,conjugarea I-a, activă, precedat de prepoziția simplă „pentru" ;

- *părinții* - complement direct , substantiv comun simplu, masculin, plural, articulat cu articolul hotărât enclitic „i", acuzativ.

- *ți* - atribut pronominal, pronume reflexiv, persoana a II-a, singular, forma neaccentuată, caz dativ.

Topica şi punctuația

Complementul circumstanțial de scop este aşezat, de obicei, după verbul pe care îl determină.

Complementul circumstanțial de scop aşezat după verb şi precedat de prepoziții nu se desparte prin virgulă de acesta.

Am fost în oraş *după cumpărături.*

Se izolează prin virgulă de verbul determinat, atunci când apare în poziție antepusă şi este precedat de locuțiuni prepoziționale.

În scopul reuşitei, şi-ar fi vândut şi sufletul.

PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ DE SCOP SAU FINALĂ (CS)

Propoziția circumstanțială de scop are rolul complementului de scop, la nivel de frază, pe lângă un verb, o locuțiune verbală sau o interjecție din propoziția regentă şi exprimă scopul în vederea căruia se îndeplineşte acțiunea din regentă.

Răspunde la întrebările: *cu ce scop ? în ce scop ?*

Elementul regent care cere în frază o propoziție finală este:

a) verb la mod personal: Am venit aici [1]/ să învăț [2]/ 1PP 2CS

b) verb la mod nepersonal: Venind aici [2]/ să învăț [1]/ te-am întâlnit.[2]/ 2PP 1CS

Scanned with OKEN Scanner

c) locuțiune verbală, cu verb la mod personal sau nepersonal

El a luat-o la sănătoasa[1]/ ca să scape de câine.[2]/ 1PP 2CS

Luând-o la sănătoasa[2]/ ca să scape de câine[1]/ a ajuns la coliba pădurarului.[2]/ 2PP 1CS

d) interjecție:

Na o palmă,[1]/ ca să te cuminteşti.[2]/ 1PP 2CS

Şi trosc![1]/ ca să-i ştie de frică[2]/, o palmă la urechea dracului.[1]/ 1PP 2CS

Elementele relaționale care introduc în frază o propoziție finală sunt:

1. *Conjuncțiile subordonatoare: de, să, ca să* şi locuțiunea conjuncțională *pentru ca să.*

Am fost la librărie[1]/ de am cumpărat o carte.[2]/ 1PP 2CS

Am venit [1]/ să te ajut în această problemă.[2]/ 1PP 2CS

Am intrat în bibliotecă[1]/ ca să iau o carte.[2]/ 1PP 2CS

Propunem mai mult [1]/ pentru ca să obținem cel puțin jumătate.[2]/ 1PP 2CS

Observație:

a) Propozițiile finale negative se introduc prin conjuncții şi locuțiuni conjuncționale însoțite de adverbe de întărire a negației: *să nu, ca să nu, nu cumva să, să nu cumva să, ca nu cumva să, pentru ca să nu, pentru ca să nu etc.*

El a intrat încet[1]/ *ca nu cumva să* te trezească[2]/ 1PP 2CS

b) În limbajul popular, propozițiile finale se introduc prin construcțiile: *că doar, doar-doar, şa. :* I-am spus toate acestea[1]/ că doar va înțelege şi el.[2]/ 1PP 2CS

Am spus adevărul[1]/, doar-doar va înțelege şi el.[2]/ 1PP 2CS

Propozițiile finale apar corelate în regentă prin locuțiunile adverbiale: *de aceea, pentru aceea, de asta, de aia,* etc. care îndeplinesc în regentă funcția de complement de scop.

De aceea ți-am dat acest sfat[1]/, ca să-l urmezi.[2]/

Contrageri şi dezvoltări

Complementul circumstanțial de scop *se dezvoltă* într-o propoziție finală prin transformarea lui într-o propoziție nou creată cu rol de complement de scop pe lângă regentă.

Am fost în oraş *după cumpărături.*

după cumpărături = să fac cumpărături.

Am fost în oraş[1]/ să fac cumpărături.[2]/ 1PP 2CS

Scanned with OKEN Scanner

Procedând invers, o propoziție finală poate fi *contrasă* într-un complement circumstanțial de scop, înlocuind întreaga propoziție printr-o parte de vorbire ce poate îndeplini funcția sintactică de complement de scop.

A muncit toată viața[1]/ ca să-și vadă copiii fericiți.[2]/ 1PP 2CS
A muncit toată viața *pentru fericirea copiilor săi.*

Topica și punctuația

Propoziția circumstanțială de scop se întâlnește așezată atât în fața regentei, cât și după regentă.

A muncit un an întreg[1]/ ca să reușească la acest examen.[2]/ 1PP 2CS
Ca să reușească la examen,[1]/ a muncit un an întreg.[2]/ 1CS 2PP

Propoziția finală se desparte prin virgulă atunci când :
- este așezată în fața regentei.
- așezată după regentă, când se insistă asupra scopului îndeplinirii acțiunii din regentă.

Finala nu se desparte prin virgulă când este introdusă prin conjuncțiile :*de, să.*

Am fost la piață[1]/ de am cumpărat mere.[2]/ 1PP 2CS
Am fost la piață[1]/ să cumpăr mere.[2]/ 1PP 2CS

Finala are topica fixă (așezată după regentă) când este introdusă prin conjuncția "de", "să".

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

CAPITOLUL XIII

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL CONDIȚIONAL (CCCȚ)

Complementul circumstanțial condițional este partea secundară de propoziție care exprimă condiția sau ipoteza de care depinde realizarea acțiunii, însușirii sau calității exprimată în propoziție.

Răspunde la întrebarea:*Cu ce condiție?*

Complementul circumstanțial de condiție determină:

a) verb: *Numai vorbind* limba, vei învăța repede frănțuțește.

b) adjectiv: Mecanismul ar deveni inutil *în caz de ploaie. În locul tău,* ea ar fi fericită.

Complementul circumstanțial condițional se exprima prin:

1. ***Substantiv sau substitute în cazurile:***

a) genitiv, precedat de locuțiunea prepozițională *în locul* .

În locul tatălui, (lui Mircea, inginerului - șef, Anei -Maria) eu te ajutam. (substantiv)

În locul lui (dumnealui, acestuia, alor tăi, unora, celorlalti, cuiva) eu te ajutam. (pronume)

În *locul cui* te ajutam ? (pronume interogativ)

Știu [1] / *în locul cui* te ajutam . *(*pronume relativ)

În locul primului (ambilor) eu te ajutam. (numeral)

b) acuzativ, precedate de locutiunea prepozițională *in caz de*, sau substantive care exprimă semantic ideea de condiție: *caz, condiție, ipoteză, eventualitate,* precedate de prepoziția „în" sau „cu" .

În cazul acesta, te voi aștepta mâine.

Cu această condiție, aș accepta propunerea voastră.

În caz de pericol , m -aș ascunde aici.

2. ***Adjective posesive sau demonstrative:***

În cazul acesta, nu pot fi de acord cu tine.

În locul tău, aș acționa altfel.

3.*Verb la mod nepersonal* :

- infinitiv, precedat de prepoziția „fără" , construcție infinitivală:
Fără a citi , n -ar şti atâtea.
Fără a citi cu toată atenția orice carte , n-ar şti atâtea .

- gerunziu, construcție gerunzială:
Învățând, s -ar feri de necazuri.
Învățând şi de la unii şi de la alții, ar cunoaşte mai bine viața.

- participiu, construcție participială :
Înțeleasă, lecția nu s -ar uita.
Înțeleasă încă din clasă, lecția nu s -ar uita .

4. ***Adverbele „astfel" , „altminteri" , cu rol rezumativ***

Vorbeşte, *altfel* nu te iert .
Mărturiseşte totul, *altminteri* nu te voi ajuta .

Complementul circumstanțial condițional poate fi :

- **simplu** (format dintr -o singură parte de propoziție ce poate îndeplini funcția sintactică de complement condițional) :

În locul mamei , nu te -aş fi iertat .

- **multiplu** (format din două părți de propoziție ce pot îndeplini funcția sintactică de complement circumstanțial condițional, în relație de coordonare):

În locul mamei şi al tatălui tău , te -aş fi iertat.

- **dezvoltat** (format dintr -o parte de propoziție ce îndeplineşte funcția sintactică de complement condițional, însoțită de determinant. Determinantul are funcție sintactică propie) :

Înțeleasă bine din explicațiile profesorului, lecția nu s -ar uita .

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANȚIAL CONDIȚIONALĂ (C.Ț)

Propoziția circumstanțială condițională are rolul complementului circumstanțial condițional , la nivel de frază,şi exprimă condiția sau ipoteza de a cărei îndeplinire depinde realizarea acțiunii din propoziția regentă .

Răspunde la întrebarea: *cu ce condiție ?*
Determină verbe la moduri personale .

Elementul regent care cere în frază propoziție regentă este deci predicatul regentei :

- verb la mod personal , predicat verbal .

Scanned with OKEN Scanner

Dacă ar fi învaţat, [1] / ar fi reuşit .[2] / 1CŢ 2PP

- verb la mod personal, predicat nominal .

Dacă s -ar îngriji, [1] / ar fi mai frumoasă .[2] / 1CŢ 2PP

- locuţiune verbală, predicat verbal

Dacă ar fi citit poezia, [1] / şi -ar fi adus aminte .[2] / 1CŢ 2PP

- interjecţie predicativă

Dacă a văzut vulpea, [1] /iepurele tuşt ! în culcuş.[2] / 1CŢ 2PP

Elementele relaţionale care introduc în frază o propoziţie condiţională sunt :

1. ***Conjuncţiile subordonatoare*** *dacă , de, să* şi locuţiunile conjuncţionale:*în caz că , de unde:*

Dacă ai fi învaţat mai mult , [1] / ai fi reuşit .[2] /
Ai fi răspuns mai bine , [1] /de -ai fi fost mai atent .[2] / 1PP 2CŢ
Aş da totul, [1] /numai să -mi văd copii fericiţi .[2] / 1PP 2CŢ
În caz că nu ar veni ,[1] /nu l -aş mai aştepta .[2] / 1CŢ 2PP
Să mă aştepţi, [1] /de unde nu , [2] /mă voi supăra .[3] / 1 PP 2CŢ 3PP

Observaţie: Conjuncţiile *dacă, de, să,* pot fi precedate de adverbul de întărire „numai" când se insistă asupra unei singure condiţii a realizării acţiunii din propoziţia regentă .

Ar fi răspuns corect, [1] /numai dacă ar fi învăţat .[2] / 1PP 2CŢ
Ar fi scris mult mai corect [1] / numai de ar fi fost mai atent la dictare .[2] / 1PP 2CŢ
Aş face totul [1] / numai să te văd mai serios .[2] / 1PP 2CŢ

- *Expresiile: în cazul că , în eventualitatea că , în ipoteza că* nu sunt locuţiuni conjuncţionale, ca urmare, la analiza sintactică a frazei, se desparte conjuncţia subordonatoare „că".

În caz că nu va veni ,[1] / nu l -aş mai aştepta .[2] / 1CŢ 2PP
În cazul [2] /că nu va veni [1] / nu l -aş mai aştepta .[2] / 2PP 1AT
În eventualitatea[2] /că va reuşi [1] / mă va anunţa . [2]/ 2PP 1AT

2. ***Adverbul relativ „când", cu rol de conjuncţie:***

Când mi-aş şti copiii fericiţi[1] /, aş mai trăi o viaţă.[2] / 1CŢ 2PP
Când te- aş vedea mai serios[1]/, aş avea mai multă încredere.[2]/ 1CŢ 2PP

3. ***Condiţionale juxtapuse fără element relaţional:***

Ai carte [1] /, ai parte [2]/ 1CŢ 2PP
Ai părinţi[1] /, nu eşti pierdut .[2]/ 1CŢ 2PP
Ai copii[1] /, ai pe cine iubi .[2] / 1CŢ 2PP

Scanned with OKEN Scanner

Uneori propoziția condițională apare corelată în regentă cu adverbul „apoi " sau „atunci".

Dacă te -aș vede serios[1] /, atunci te-aș ajuta.[2] / 1CȚ 2PP
Dacă ar fi muncit mai mult[1] /, apoi ar fi reușit.[2]/ 1CȚ 2PP

Topica și punctuația

Propoziția condițională apare așezată atât în fața regentei cât și după regentă. Are topică fixă (așezată în fața regentei) numai condițională juxtapusă .

Dacă a învățat[1] /, a reușit .[2]/ 1CȚ 2PP
Voi veni la nuntă [1] / dacă voi fi invitat .[2] / 1PP 2CȚ
Ai carte[1] /, ai parte.[2] / 1CȚ 2PP
N-ai carte [1] /, n-ai parte.[2] / 1CȚ 2PP

Propoziția condițională se separă prin virgulă de regenta ei, indiferent de poziția față de aceasta .

Contrageri și dezvoltări

Complementul circumstanțial condițional *poate fi dezvoltat* într-o propoziție condițională, înlocuindu-l printr-o propoziție nou-creată, care să îndeplinească,la nivel de frază, rolul complementului circumstanțial condițional .

Învățând bine lecția, vei lua notă mare .
învățând bine lecția = dacă vei învăța bine lecția
Dacă vei învăța bine lecția[1] /, vei lua notă mare.[2] / 1CȚ 2PP

Procedând invers, propoziția condițională poate fi contrasă într-un complement circumstanțial condițional, înlocuind-o printr-o parte de propoziție ce poate îndeplini funcția sintactică de complement condițional .

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

CAPITOLUL XIV

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL CONCESIV (CCV)

Complementul circumstannțial concesiv este partea secundară de propoziție care determină un verb sau un adjectiv indicând un obiect sau o situație care ar fi fost de așteptat să împiedice realizarea unei acțiuni sau existența unei însușiri (calități). Răspunde la întrebarea: *în ciuda cărui fapt?, în pofida cărui fapt?*

Complementul circumstanțial concesiv determină:

a) un verb: Vocea lui clară răsună *în ciuda gălăgiei* .

b) un adjectiv: El pare fericit *cu toată durerea* pătrunsă în inimă.

Complementul circumstanțial concesiv se exprimă prin :

1. ***Substantiv (sau substitute) în cazul genitiv,*** precedată de prepozițiile: *contra, împotriva* și locuțiunile prepoziționale: *în ciuda, în pofida, în contra.*

Contra dorinței mele, tu tot ai fost în excursie.

El tot a răspuns corect, *împotriva așteptărilor* adversarilor săi.

În ciuda anilor, el este foarte sprinten.

Voi ați câștigat concursul, *în pofida dificultăților* ivite.

Noi am ajuns primii *în contra obstacolelor* întâlnite pe drum.

- substitute:

În ciuda lui (dânsului, dumnealui, acelora, alor voștri, unora, cuiva, celorlalți - pronume) voi ați reușit primii.

În ciuda cui ai câștigat? (pronume interogativ)

Am aflat[1]/ *în pofida cui* ai reușit?[2]/ (pronume relativ)

În ciuda a trei (primilor, amândoura, jumătate din suporteri - numeral*)* voi tot ați reușit.

S-a ridicat rapid deasupra durerilor, *în ciuda aducerilor-aminte* atât de sfâșietoare. (locuțiune substantivală)

În pofida celui preferat de juriu, tu tot ai câștigat concursul. (adjectiv substantivizat)

2. ***Substantiv (sau substitute) în cazul acuzativ***, precedat de locuțiunile prepoziționale: *cu tot, cu toată, cu toți, cu toate* sau precedat de adjectivele nehotărâte: *oricât, oricâtă, oricâți, oricâte:*

Cu tot efortul depus, el tot n-a reuşit la examen.
Cu toată bunăvoința examinatorului, el n-a răspuns la întrebare.
Cu toți banii adunați, el tot se crede sărac.
Cu toate rugămințile mamei, tu tot n-ai luat medicamentul.
Oricât avânt luat, voi tot n-ați ajuns în vârful muntelui.
Oricâtă bunăvoință, et tot nu vrea să răspundă.
Oricâți prieteni, tot singur eşti în fața durerii.
Oricâte rugămințI, el tot n-a spus adevărul.

Observație: Adjectivele nehotărâte: *tot, toată, toți, toate*, (ce formează locuțiuni prepoziționale), *oricât, oricâtă, oricâte, oricâți* au funcția sintactică de atribut adjectival pe lângă substantivul determinat. (Substantivul îndeplineşte funcția sintactică de complement concesiv.)

Adverbul corelativ *tot* ce însoțeşte predicatul propoziției subliniază valoarea concesivă a complementului.

3. ***Adjectiv însoțit de adverbul de întărire*** „*chiar*", „*nici*", „*şi*"

Chiar bolnav, el tot îți vorbeşte cu blândețe.
Nici morți, ei tot nu-şi recunosc vina.
Şi sărac, el tot nu se plânge niciodată de greutățile vieții.

Observație: uneori adjectivul este însoțit de conjuncția subordonatoare „*deşi*":

Deşi bolnav, el tot a venit la şcoală. Acest enunț este o frază formată din două propoziții: deşi (era) bolnav, propoziție subordonată concesivă cu verbul copulativ neexprimat, iar cea de-a doua *el tot a venit la şcoală*, propoziție principală, regentă pentru subordonata concesivă.

4. ***Verb la infinitiv, precedatde prepoziția „fără", gerunziu, precedat de adverbul de întărire „chiar", „nici", „şi", participiu*** (atribut izolat acordat cu valoare circumstanțială):

- infinitiv (construcție infinitivală):
Fără a auzi, el tot a tras o concluzie despre cele relatate.
Fără a învăța prea mult, el tot note mari ia.

- gerunziu (construcție gerunzială):
Chiar plângând, tot nu-l impresionezi.
Chiar învățând zi de zi lecția, tot nu este apreciat de profesor.
Nici învățând cuvânt cu cuvânt lecția, tot nu poate răspunde la întrebările profesorului.

Scanned with OKEN Scanner

Şi învăţând fiecare lecţie, tot nu este apreciat.

- participiu:

Nerepetată, poezia învăţată mecanic tot se uită.

Neexplicate, formulele memorate tot se uită.

Complementul concesiv poate fi:

- **simplu** (format dintr-o singură parte de vorbire cu funcţia sintactică de complement concesiv):

Cu tot efortul, el tot n-a reuşit la examen.

- **multiplu** (format din două părţi de vorbire cu funcţia sintactică de complement concesiv, în relaţie de coordonare):

Cu tot efortul şi cu toată ambiţia, el tot n-a reuşit la examen.

- **dezvoltat** (format dintr-o parte de propoziţie cu funcţia sintactică de complement concesiv, însoţită de determinant. Determinantul are funcţie sintactică proprie.)

Chiar învăţând zi de zi lecţia, el tot nu este apreciat de profesor.

Nici răspunzând corect la fiecare lecţie, el tot nu este apreciat de profesor.

PROPOZIŢIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANŢIALĂ CONCESIVĂ (CV)

Propoziţia subordonată circumstanţială concesivă are rolul complementului concesiv, la nivel de frază, şi arată o împrejurare care ar fi fost de aşteptat să împiedice realizarea acţiunii regentei, dar nu o împiedică.

Răspunde la întrebările: *în ciuda cărui fapt?, în pofida cărui fapt?*.

Fraza conţinând propoziţii concesive arată că acţiunea din propoziţia regentă se îndeplineşte cu toate că există piedica din propoziţia concesivă, sau chiar dacă ar exista piedica exprimată de propoziţia concesivă, acţiunea regentei s-ar realiza.

Elementul regent care cere în frază o propoziţie concesivă este un verb din propoziţia regentă sau un adjectiv.

a) verb la mod personal (predicat verbal sau nominal):

N-a reuşit[1]/, cu toate că a învăţat mult.[2]/ 1PP 2CV

Şi-a adus aminte de el[1]/ cu toate că nu-l văzuse de mulţi ani.[2]/ 1PP 2CV

Voi aţi fost lăudaţi de profesor[1]/ deşi nu meritaţi.[2]/ 1PP 2CV

El a devenit inginer[1]/, deşi nu-i plăcea această profesie.[2]/ 1PP 2CV

Na-ţi cele promise[1]/ deşi nu ţi se cuvine nimic![2]/ 1PP 2CV

Hai în parc la plimbare [1]/ chiar dacă mai plouă încă![2]/ 1PP 2CV

Scanned with OKEN Scanner

b) verb la mod nepersonal:

Îmbolnăvindu-se mai rău[1]/, cu toate că luase medicamentele prescrise de tine[2]/, s-a adresat unui alt medic.[1]/ 1PP 2CV

Aducându-şi aminte de el[1]/ deşi nu-l văzuse de mulţi ani[2] /l-a invitat la masă.[1]/ 1PP 2CV

Supărat[1]/ cu toate că nimeni nu-i făcuse nimic[2] / a trântit uşa cu putere.[1]/ 1PP 2CV

Nu-i ardea de repetat materia[1]/ deşi mai erau câteva zile până la examen.[2]/ 1PP 2CV

c) adjectiv:

Bucuros[1]/ deşi nu avea nici un motiv[2]/, saluta pe toată lumea de pe stradă.[1]/ 1PP 2CV

Elementele relaţionale care introduc în frază o propoziţie concesivă sunt:

a) conjuncţii subordonatoare: *că, să, dacă, de, deşi* (specifică concesivei):

Soarele[1]/, că e soare[2]/, tot are pete pe el.[1]/ 1PP 2CV

Omul[1]/, că e om[2]/, tot nu le poate înţelege pe toate.[1]/ 1PP 2CV

Să citească zile întregi[1]/, tot nu înţelege nimic.[2]/ 2PP 1CV

Să-i dai şi mană cerească[1]/, sănătos tot nu se mai face.[2]/ 1CV 2PP

Dacă mi-ai cere scuze în genunchi[1]/, tot nu te iert.[2]/ 1CV 2PP

Dacă aş scrie cuvânt cu cuvânt lecţia[1]/, notă mare tot n-aş lua.[2]/ 1CV 2PP

De m-aş da de de trei ori peste cap[1]/ tot n-aş rezolva această problemă.[2]/ 1CV 2PP

De i-ai aduce apă vie[1]/, tot nu-l mai salvezi.[2]/ 1CV 2PP

Deşi nu merită,[1]/ el este mereu laudat de părinţi.[2]/ 1PP 2CV

Deşi sunt un om înţelegător,[1]/ n-am să-ţi iert niciodată această atitudine.[2] / 1CV 2PP

b) locuţiuni conjuncţionale : *cu toate că, măcar că, măcar să, măcar de, chit că, chiar să, chiar de, chiar dacă, şi dacă, şi de, şi chiar dacă, şi chiar de, fără să, şi fără să, şi să, nici dacă, nici de, nici să,* etc.:

A venit la şcoală[1] /cu toate că era bolnav.[2] / 1PP 2CV

Ea ia totuşi medicamente,[1] /	măcar că nu îi face bine.[2] / 1PP 2CV
	chit că nu este bolnavă,[2] / 1PP 2CV
	chiar de nu este bolnavă,[2] / 1PP 2CV
	şi dacă nu este bolnavă,[2] / 1PP 2CV

Scanned with OKEN Scanner

Ea ia totuşi medicamente,[1] /	şi de nu este bolnavă.[2]/ 1PP 2CV
	fără să fie bolnavă.[2] / 1PP 2CV

El nu te aude [1] / nici dacă îi ţipi în ureche.[2] / 1PP 2CV

Ea tot nu te iartă [1] / nici de (nici să) îi aduci luna după cer. [2] / 1PP 2CV

c) pronume şi adjective pronominale nehotărâte : *oricine, oricare, orice, oricâte, oricâţi*, etc.:

El tot nu face vizite nimănui[1] / oricine l-ar invita. [2] / 1PP 2CV

Voi tot plecati în excursie[1] / oricare ar fi starea timpului.[2] / 1PP 2CV

Ei tot nu te ascultă[1] /, orice le-ai spune.[2] / 1PP 2CV
/, orice sfat le-ai da.[2]/ 1PP 2CV
/, oricâte sfaturi le-ai da.[2] / 1PP 2CV

El tot se plânge de singurătate [1] / oricâţi prieteni ar avea.[2] / 1PP 2CV

El tot se plânge de singurătate[1] /oricâţi de mulţi prieteni ar avea.[2] / 1PP 2CV

El tot vine la voi[1]/ şi fără să-l chemaţi.[2] / 1PP 2CV

d) adverbe nehotărâte :*oricum, oricât, oriunde, (orişicum, orişicât, orişiunde)* :

Oricum i-ai vorbi[1] /, el tot nu este mulţumit.[2] / 1CV 2PP

Oricât de supărată ar fi [1]/, mama tot ne iartă.[2] / 1CV 2PP

Oriunde pleca [1]/, tot acasă se întorcea.[2]/ 1CV 2PP

Orişicum ar fi fost prezentată situaţia[1]/, lui tot nu-i plăcea.[2] / 1CV 2PP

Orişicât i-ai fi oferit [1]/, el tot nu accepta preţul.[2]/ 1CV 2PP

Orişiunde se ducea [1]/, tot la casa părintească revenea.[2]/ 1CV 2PP

e) adverbe relative :*cât, cum, unde, când*:

Cât le-ai ruga de el[1]/, tot nu-ţi spune secretul. [2]/ 1CV 2PP

Cum ar fi muncit de mult nora[1] /, baba tot nemulţumită era.[2]/ 1CV 2PP

Unde toată lumea se aştepta la reusită[1]/, el tot n-a luat examenul. [2]/

Tu tot să nu te abaţi din drum[1]/, chiar când zmeoaica te va striga pe nume.[2]/ 1PP 2CV (nuanţă temporală)

Propoziţii concesive juxtapuse (fără element relaţional):

Ştie[1] /, nu ştie[2]/, el tot răspunde.[2]/ (chiar dacă ştie, chiar dacă nu ştie, el tot răspunde) 1CV 2CV 3PP

Scanned with OKEN Scanner

Vrei[1]/ nu vrei[2]/, tot pleci la bunici.[2]/ 1CV 2CV 3PP

Propoziția concesivă apare corelată în regentă cu adverbele : *tot, totuşi* ce subliniază valoarea concesivă a subordonatei.

Şi să fi plâns o zi întreagă[1]/, *tot* n-ar fi înduplecat-o pe mama sa.[2]/ 1CV 2PP

Deşi reuşise la examen[1]/, *totuşi* el nu era mulţumit de nota primită.[2]/

Contrageri şi dezvoltări

a) Complementul concesiv *se dezvoltă* într-o propoziție concesivă, prin transformarea lui într-o propoziție nou creată cu rol de complement concesiv, la nivel de frază, pe lângă propoziția regentă.

În ciuda bolii, el tot a venit la şcoală.
în ciuda bolii = deşi era bolnav
Deşi era bolnav[1]/, el tot a venit la şcoală.[2]/ 1CV 2PP
Chiar supărat , el tot poate vorbi cu blândețe.
chiar supărat = chiar dacă este supărat
Chiar dacă este supărat[1]/ el tot poate vorbi cu blândețe.[2] 1CV 2PP

b) Procedând invers, propoziția concesivă *se contrage* într-un complement concesiv, prin înlocuirea întregii propoziții printr-o parte de vorbire ce poate îndeplini funcția sintactică de complement concesiv.

Topica şi punctuația

Propoziția concesivă apare aşezată atât în fața propoziției regente, cât şi după aceasta.

El tot nu înțelege[1]/, oricât l-ai sfătui.[2]/ 1PP 2CV
Deşi a fost tratat cu mare grijă[1]/, el tot nu s-a însănătoşit.[2]/ 1CV 2PP

Propoziția concesivă se izolează prin virgulă de propoziția principală, idiferent de poziția sa față de aceasta :
-antepusă : Deşi a învățat tot anul[1]/, el n-a reuşit la examen.[2]/ 1CV 2PP
-postpusă : A venit la şcoală[1]/, cu toate că era bolnav.[2]/ 1PP 2CV
-intercalată :

Neînțelegînd teoria[1]/, cu toate că i-a fost explicată de mai multe ori[2]/, n-a rezolvat exercițiul.[1]/ 1PP 2CV

Munții[1]/, că sunt munți[2]/, şi tot se întâlnesc.[1]/

Scanned with OKEN Scanner

CAPITOLUL XV

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL CONSECUTIV (CCNS)

Complementul circumstanțial consecutiv este partea secundară de propoziție care arată consecința sau rezultatul unei acțiuni sau al unei însușiri.

Răspunde la întrebările : *ce urmare are faptul că ? care e urmarea faptului că ?*

Complementul circumstanțial consecutiv determină :

a) *un verb la mod personal sau nepersonal*

El s-a cuminţit *de minune*.

Cuminţindu-se *de minune*, am rămas cu toţii surprinşi de atitudinea lui.

b) *locuțiune verbală :*

El şi-a băgat minţile-n cap *până la înțelepciune*.

c) *adjectiv*

Fata e prea frumoasă *spre a fi curtată* de mulți admiratori.

d) *adverbe* (*destul , suficient , prea , îndeajuns*)

Nu ştie suficient *spre a promova*.

Complementul circumstanțial consecutiv se exprimă prin :

1. ***Substantiv (abstract) în cazul acuzativ, precedat de prepozițiile : de , până la , spre , etc.***

Amândoi s-au înțeles *de minune*.

Eminescu a cizelat fiecare vers *până la perfecțiune*.

Tu ai reuşit la examen *spre bucuria părinților*.

2. ***Verb la supin şi infinitiv , precedat de prepozițiile : pentru , spre , până la .***

Eşti îndeajuns de priceput *spre a rezolva* această problemă.

El a muncit prea mult, *pâna la a se epuiza*.

Învățase suficient pentru examen *pentru a fi sigur* de reuşită.

Scanned with OKEN Scanner

El a crescut *de nerecunoscut*.
S-au emancipat *de nespus*.

3. ***Expresii cu valoare consecutivă : de mirare , de moarte , de mai mare dragul , până la lacrimi , până la sânge etc. :***

El s-a îmbolnăvit *de moarte*.
Am râs *până la lacrimi*.
Ne înțelegem *de mai mare dragul*.
S-a lovit așa de tare *până la sânge*.
Ei doi se înțeleg *de minune*.

Topica și punctuația

Complementul consecutiv are topică fixă, este așezat după partea de propoziție determinată, de care nu se desparte prin virgulă. Se izolează de aceasta în situația intercalării unei propoziții în propoziția dată .

El a studiat [2]/, cum e el serios[1] / , *până la epuizare.*[2]/ 1CZ 2PP

Complementul consecutiv poate fi :

- **simplu** (format dintr-o singură parte de vorbire ce poate îndeplini funcția sintactică de complement consecutiv) :

Tu ai muncit așa de mult *spre a fi promovat*.

- **multiplu** (format din două părți de vorbire cu funcția sintactică de complement consecutiv, în relație de coordonare):

Tu ai muncit așa de mult *spre a fi apreciat și a-ți dovedi capacitatea.*

- **dezvoltat** (format dintr-o parte de propoziție cu funcția sintactică de complement consecutiv, însoțită de determinant cu funcție sintactică proprie):

Tu ai muncit așa de mult *spre a fi apreciat de directorul uzinei*.

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANȚIALĂ CONSECUTIVĂ (CNS)

Propoziția consecutivă are rolul complementului consecutiv, la nivel de frază și arată consecința (urmarea, rezultatul) îndeplinirii unei acțiuni sau a unei însușiri exprimată de propoziția regentă.

Răspunde la întrebările: *ce urmare are faptul că?, care e urmarea faptului că?*

Elementul regent care cere în frază o subordonată consecutivă este:

a. un verb la mod personal sau nepersonal:

S-a îngrășat atât de mult [1]/ încât s-a speriat.[2]/ 1PP 2CNS

Îngrășându-se atât de mult[2]/ încât s-a speriat[1]/ s-a dus la doctor.[2]/ 1CNS 2PP

Scanned with OKEN Scanner

b) un adjectiv:

Este aşa de frumoasă[1]/încât toţi o admiră.[2]/ 1PP 2CNS
Eşti atât de pregătit[1]/încât vei reuşi cu siguranţă la examen.[2]/ 1PP 2CNS

c) un adverb:

Vorbea atât de încet1[1]/încât nu-l auzeau nici cei din primele bănci.[2]/ 1PP 2CNS
El a muncit pentru examen prea mult[1]/ca să poată fi primul pe listă.[2]/ 1PP 2CNS

Elementele relaţionale care introduc în frază propoziţia consecutivă sunt:

1. ***Conjuncţiile simple subordonatoare:*** *că, să, de, încât* (specifică consecutivei) şi conjuncţia compusă *ca să*:

A crescut aşa de înalt[1]/,că nu l-am recunoscut.[2]/ 1PP 2CNS
S-a făcut aşa de frumos[1]/,să nu-l mai recunosc.[2]/ 1PP 2CNS
S-a făcut atât de cuminte[1]/,de se mira toată lumea.[2]/ 1PP 2CNS
Era atât de serioasă[1]/încât impresiona pe toţi colegii.[2]/ 1PP 2CNS
E o fire prea mândră[1]/ca să accepte părerea oricui.[2]/ 1PP 2CNS
Nu eşti pregătit suficient[1]/ca să fii promovat.[2] 1PP 2CND
Era prea interesantă cartea[1]/ca să n-o citească într-o singură zi.[2]/ 1PP 2CNS

2. ***Locuţiuneile conjuncţionale:*** *pentru ca să, astfel că, aşa încât, astfel încât, aşa că*:

Tata este prea bătrân[1]/pentru ca să-şi construiască o altă casă.[2]/ 1PP 2CNS
Ajunsese atât de puternic[1]/ astfel că toţi se temeau de el.[2]/
aşa încât toţi se temeau de el.[2]/
astfel încât toţi se temeau de el.[2]/
aşa că toţi se temeau de el.[2]/ 1PP 2CNS

Propoziţia consecutivă poate fi corelată în regentă cu adverbele: *aşa, astfel, destul, îndeajuns, până acolo, prea*, sau locuţiunile adverbiale: *în aşa fel, până-ntr-atât*.

Copacul a crescut aşa de înalt[1]/încât a depăşit înălţimea casei.[2]/ 1PP 2CNS
Ea este atât de frumoasă [1]/ încât o iubeşte toată lumea.[2]/ 1PP 2 CNS
Tu ai răspuns aşa [1]/ încât ai impresionat toată asistenţa.[2]/ 1PP 2 CNS

Scanned with OKEN Scanner

El a vorbit *astfel*[1] / încât toţi au fost emoţionaţi.[2] / 1PP 2CNS
Te porţi *în aşa fel*[1] / încât toată lumea te respectă.[2] / 1PP 2CNS
Tu ai râs *până-ntr-atât*, [1] / încât ţi-au dat lacrimile [2] / 1 PP 2 CNS
Ai ajuns *până acolo* , / încât ţi-ai trădat prietenii 1PP 2 CNS
Esti *destul de* serios [1] / încât să am încredere în tine [2] / 1PP 2 CNS
Nu eşti *suficient de* pregătit [1] / încât să reuşeşti [2] / 1PP 2 CNS
S-a pregătit *destul* [1] / încât va putea lua examenul [2] / 1PP 2 CNS
Ai învăţat *îndeajuns* [1] / încât ai fost admis la concurs [2] / 1PP 2 CNS

Topica şi punctuaţia

Propoziţia consecutivă are topică fixă, este totdeauna aşezată după regentă . Se desparte prin virgulă de aceasta .

Excepţie : consecutiva nu se desparte prin virgulă de regentă atunci când este introdusă prin conjuncţiile „ de " , „să" şi se află imediat după predicatul regentei :

Tata este prea bătrân [1] / să mai urce în avion.[2] / 1PP 2CNS
A răspuns[1] / de a uimit asistenţa.[2] / 1PP 2CNS
A răspuns aşa de corect[1] /, de a uimit asistenţa.[2] / 1PP 2CNS
(Neaşezată imediat lângă predicat , consecutiva introdusă prin conjuncţia „de" se separă prin virgulă de regentă.)

Contrageri şi dezvoltări

a) Complementul circumstanţial consecutiv se dezvoltă într-o subordonată consecutivă , prin înlocuirea lui cu o propoziţie nou-creată ce îndeplineşte funcţia sintactică de complement consecutiv pe lângă propoziţia regentă .

Tu ai muncit atât de mult *până la epuizare;* până la epuizare = încât ţi-ai epuizat forţele .

Tu ai muncit atât de mult [1] / încât ţi-ai epuizat forţele.[2] / 1PP 2 CNS

Natura este atât de frumoasă *de nedescris.*
de nedescris = încât nu se poate descrie
Natura este atât de frumoasă [1] / încât nu se poate descrie.[2] / 1 PP 2 CNS

b) Procedînd invers , propoziţia consecutivă poate fi *contrasă* într-un complement consecutiv prin înlocuirea întregii propoziţii printr-o parte de vorbire ce poate îndeplini funcţia sintactică de complement consecutiv .

Scanned with OKEN Scanner

CAPITOLUL XVI

ELEMENTUL PREDICATIV SUPLIMENTAR (EPS)

Elementul predicativ suplimentar este partea secundară de propoziție care determină simultan atât un verb , cât şi un substantiv (nume) din propoziția dată (are deci o dublă subordonare). Elementul predicativ suplimentar exprimă o caracteristică sau o acțiune simultană cu acțiunea verbului determinat , referindu-se în acelaşi timp şi la un nume sau o construcție echivalentă cu un nume . Elementul predicativ suplimentar răspunde simultan la două întrebări : *cum* ? (*în ce mod* ?) pusă verbului şi *care* ? (*ce fel de* ?) pusă substantivului .

Cărarea cobora *chinuită* de printre stânci
Care cărare ? chinuită . Cărarea .....chinuită .
Cum cobora ? chinuită . Cobora.....chinuită .
Elementul predicativ suplimentar determină :

a . un subiect:	Oana m-a privit *fericită.* (Care Oana ? Cum m-a privit ? fericită)
	Prietena mea se numeşte *Oana.* (Care prietenă ? Cum se numeşte ? Oana)
	Tu m-ai întâmpinat *râzând.* (Care tu ? Cum m-ai întâmpinat ? Râzând)
	Voi aţi acționat *hotărâți.* (Care voi ? Cum aţi acționat ? Hotărâți)
b. un complement direct :	Eu te-am văzut *bucuros.* (Care tu ? Cum te-am vazut ? Bucuros)
	Pe fiica mea o cheamă *Oana.* (Care fiică a mea ? Cum o cheamă ? Oana)
c . un complement indirect :	Toată lumea îi spunea *Fefeleaga.* Care ea ? Fefeleaga ? Cum îi spunea ? Fefeleaga)

Scanned with OKEN Scanner

c . un complement indirect :	M-am pomenit cu tine *fericită şi râzând.* (Care tu ?; Cum m-am pomenit ? Fericită şi râzând)
	Ne-am amintit de el *bucuroşi.* Care el?
d. un complement de agent :	Tabloul a fost pictat de el *singur.* (Care el? ; Cum a fost pictat ? Singur)
	Această veste a fost adusă de voi *râzând.* (Care voi ? Cum a fost adusă ? Râzând .)

Elementul predicativ suplimentar se exprimă prin :

1. ***Substantiv (sau substitut)***

a) fără prepoziţie :

Ai fost numit *ministru.* Pe tine te cheamă *Mircea.* Prietenul meu a fost ales *inginer şef.*

Locului i se spunea *Valea Frumoasei.*

Te vedeam *alta.* (pronume nehotărât)

Am plecat *nouă* în excursie. (numeral cardinal)

Ea a fost aleasă *prima* .(numeral ordinal)

Îl ştiam *primul* la catalog.

b) precedat de prepoziţiile : *ca , de , drept , cu* , sau adverbe comparative cu rol de prepoziţie : *ca , cât* .

L-a ales *ca soţ* pe colegul ei.

A luat-o *de nevastă* pe Corina.

Te-am ales *drept reprezentantul* nostru.

I-ai vorbit *cu sufletul* deschis.

Grâul era în pai *ca trestia.*

Atletul era în spate *cât un munte.*

Te-am luat *drept nu ştiu cine* .(locuţiune pronominală nehotărâtă)

Drept cine l-ai luat ? (pronume interogativ)

Te vedeam *drept cel serios.* (adjectiv substantivizat)

Aceste gânduri le-am luat *drept aduceri - aminte.* (locuţiune substantivală)

Te socoteam *ca pe mine.* (pronume personal)

Mă credeam *cât voi.* (pronume personal)

Elementul predicativ suplimentar stă deci în cazurile nominativ şi acuzativ (cu sau fără prepoziţie) . Foarte rar este întâlnit în cazul genitiv : Îl ştiam *al dracului* .

2. ***Adjectiv , participiu adjectival şi gerunziu acordat :***

Scanned with OKEN Scanner

- fără prepoziție :

Tu ai venit *bucuroasă*. Te-ai întors *lămurit*. Ochii îi luceau *surâzători* .

- precedat de prepozițiile : *de, drept* .

Îl ştiam *de serios*. Am luat-o *drept lămurită* de valoarea prietenilor ei.

3 . ***Verbe la infinitiv şi gerunziu (neacordat) şi supin:***

Eforturile au făcut *a fi posibilă* reuşita noastră.

Vedeam fericirea *a*-i *lumina* toată ființa.

Voi v-ați prezentat *ca făcând* parte din echipa noastră . Voi ați venit *alergând* .

Văzându-i refuzul, l-am luat *de nemulțumit*.

Auzindu-i cuvintele, l-am luat *de instruit*.

4 . ***Adverb***

Cum se numeşte ? . Nu te ştiam *aşa*.

5 . ***Interjecție*** : L-am lăsat *paf* ! Te-a făcut *buf* !

Elementul predicativ suplimentar este cerut de anumite verbe :

Îi spuneam (îi ziceam , îl strigam) Leneşul.

I se spunea (i se zicea) Harnicul.

L-am poreclit (l-am botezat, l-am numit) Cuviosul.

Îl socotesc (îl consider, îl cred, îl ştiu) serios.

L-am ales (l-am numit, l-am votat, l-am investit) preşedinte.

Te-am delegat (te-am propus, te-am promovat) inginer - şef.

Ai sosit (ai venit, ai apărut) primul.

S-a interesat (a întrebat, a suferit) ca părinte .

Se cuvine (se cere, se vrea) subliniată (evidențiată, apreciată) situația .

Seriozitatea a făcut posibilă (drept reală, ca esențială) reuşita lui în viață .

Observație: Elementul predicativ suplimentar se acordă în gen şi număr cu substantivul determinat, nu şi în caz.

Tabloul unui pictor considerat *celebru* a fost vândut la licitație.(G-A)

I-am oferit băiatului socotit *prietenul* tău această carte .(D-A)

Elementul predicativ suplimentar poate fi :

- **simplu** (format dintr-o singură parte de vorbire cu funcția sintactică de e.p.s.):

O credeam *serioasă.*

- **multiplu** (format din două părți de vorbire cu funcția sintactică de e.p.s., în raport de coordonare): Îl credeam *prieten şi devotat.*

Scanned with OKEN Scanner

PARTEA a V-a

EXERCIȚII APLICATIVE REZOLVATE (ORTOGRAFIE – SINTAXA PROPOZIȚIEI)

1. Explicați folosirea semnelor de punctuație şi ortografie din urmatorul text:

"Mi-e inima de lacrimi plină
Că-n ea s-au îngropat mereu
Ai mei si-o să mă-ngrop şi eu !

O mare e, dar mare lină -
Naturo, în mormântul meu,
E totul cald,că e lumină."
(George Coşbuc - Vara)

Rezolvare:

mi(-)e - cratima, semn de ortografie, indică rostirea împreună a pronumelui personal, (pers. I, singular, caz D, posesiv, funcție sintactică de atribut pronominal) şi a verbului copulativ "e" ce formează predicatul nominal "e plină".

Marchează un tempou rapid al rostirii prin evitarea hiatului.

plină(,) că - virgula, semn de punctuație, marchează o pauză scurtă în timpul vorbirii şi desparte circumstanțiala de cauză de regenta ei.

că(-)n ea - cratima, semn de ortografie, marchează rostirea împreună a conjuncției subordonatoare "că" ce introduce cauzala şi a prepoziției simple "în" ce formează complementul de loc "în ea".

Indică elidarea vocalei "i" şi prin elidare, un tempou rapid al rostirii.

s(-)au îngropat - cratima, semn de punctuație, indică rostirea împreună a pronumelui reflexiv "se" caz Ac şi a auxiliarului verbului "au îngropat" ce formează predicatul verbal.

şi(-)o să mă-ngrop - cratima, semn de ortografie, indică rostirea împreună a conjuncției simple "şi" şi a auxiliarului verbului "o să mă-ngrop" ce formează predicatul verbal, timp viitor popular.

Scanned with OKEN Scanner

Marchează un tempou rapid al rostirii.

mă(-)ngrop - cratima, semn de ortografie, indică rostirea împreună a pronumelui reflexiv "mă", pers. I singular, Ac şi a verbului "îngrop".

Marchează elidarea vocalei "î" şi prin elidare un tempou rapid al rostirii.

şi eu(!) - semnul exclamarii, semn de punctuaţie, indică intonaţia frazei exclamative.

e(,)dar - virgula, semn de punctuaţie, indică o pauză scurtă în timpul vorbirii, separă două propoziţii de acelaşi fel, ambele principale în raport de coordonarea adversativă.

lină(-)Naturo - linia de pauză, semn de punctuaţie, indică o pauză lungă în timpul rostirii.

naturo(,) în mormântul meu(,) - virgula, semn de punctuaţie, izolează substantivul în vocativ şi complementul circumstanţial de loc dezvoltat antepus predicatului, indică o pauză scurtă în timpul vorbirii.

cald(,) că e lumină - virgula, semn de punctuaţie, indică o pauză scurtă în timpul vorbirii, desparte circumstanţiala de cauză de regenta ei.

lumină(.) - punctul, semn de punctuaţie, indică o pauză lungă în timpul vorbirii şi sfârşîitul comunicării.

Majusculele indică începutul fiecărui vers aşezat unul sub celălalt.

2. Faceţi schemele relaţionale ale părţilor de propoziţie din text următor şi analizaţi sintactic şi morfologic toate cuvintele :

1. Selectarea textului constituie punctul de plecare în orice operaţie de analiză.

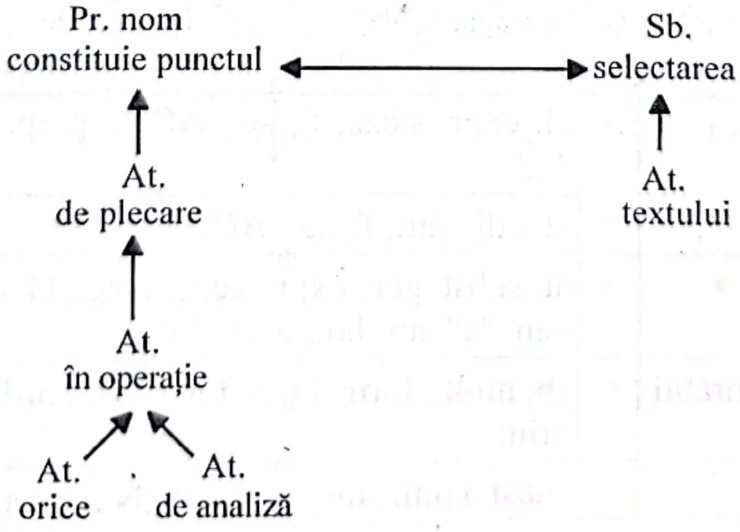

Scanned with OKEN Scanner

selectarea	=	sb. gr. s. expr. s.c.s., f., sg., N., art. hot. encl. "-a"
textului	=	at. subst. gen. expr. s.c.s., n., sg., G., art. hot. encl. "-lui"
constituie punctul	=	pr. nom. format din:
constituie	=	vb. cop., act. intr., ind. prez., 3 sg. conj. IV
punctul	=	n. pr. expr. subst., n., sg., N., art. hot. encl. "-l"
de plecare	=	at. subst. prep. expr. s.c.s., f., sg., AC. + prep. "de"
în operație	=	at. subst. prep. expr. s.c.s., f., sg., AC. + prep. "în"
orice	=	at. adj. expr. adj. pron. nehot. com., f., sg., AC.
de analiză	=	at. subst. prep. expr. s.c.s., f., sg., AC. + prep. "de"

3. Pe imensitatea albastră a mării, vapoare cu coşuri fumegânde şi rare corăbii cu pânze alunecau în linie dreaptă între miazănoapte şi miazăzi.

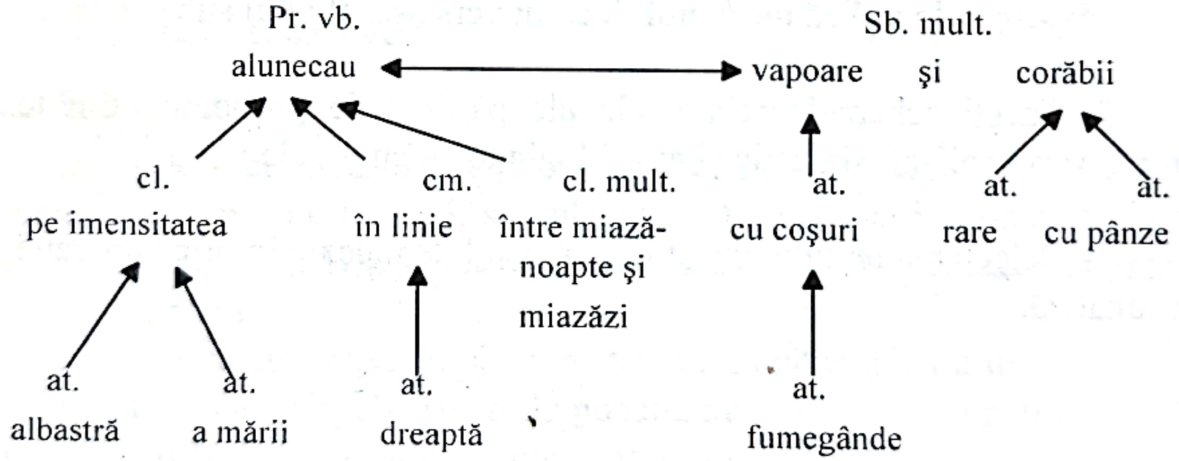

pe imensitatea	=	cl. expr. s.c.s., f., sg., AC. + prep. "pe", art. hot. "-a"
albastră	=	at. adj. var., f., sg., AC.
a mării	=	at. subst. gen. expr. s.c.s., f.,sg., G. cu art. pos. - gen. "a", art. hot. encl. "-i"
vapoare şi corăbii	=	sb. mult., format din două sb. coord. cop., expr. prin:
vapoare	=	subst. com. simplu, n., pl., N., neart.

Scanned with OKEN Scanner

corăbii	=	s.c.s., f., pl., N., neart.
cu coşuri	=	at. subst. prep. expr. s.c.s., n., pl., AC. + prep. "cu", neart.
fumegânde	=	at. adj. expr. vb. ger. acordat, n., pl., Ac.
rare	=	at. adj. expr. adj. propriu-zis var., f., pl., N., poz.
cu pânze	=	at. subst. prep. expr. s.c.s., f., pl., Ac. + prep. "cu", neart.
alunecau	=	pr. verbal, expr. vb. pr. act., intr., ind. imperf., 3pl. conj. I.
în linie dreaptă	=	cm. dezvoltat format din:
în linie	=	cm. expr. s.c.s., f., sg.,Ac. + prep "în", neart.
dreaptă	=	at. adj. expr. adj. propriu-zis var., f., sg., Ac.
între miazănoapte şi miazăzi	=	ccl. mult., format din :
între miazănoapte	=	ccl. expr. subst. comun comp., f., sg., Ac. + prep "între", neart.
şi	=	conj. coord. simplă, leagă două ccl., cop.
miazăzi	=	ccl. expr. subst. comun comp., f., sg., Ac., neart.

4. Şi peste firea întreagă, până la hotarele auzului, într-o clipă se ridică, pe mii de note discordante şi totuşi armonice, simfonia înfricoşată a frământării şi a zbuciumului universal!...

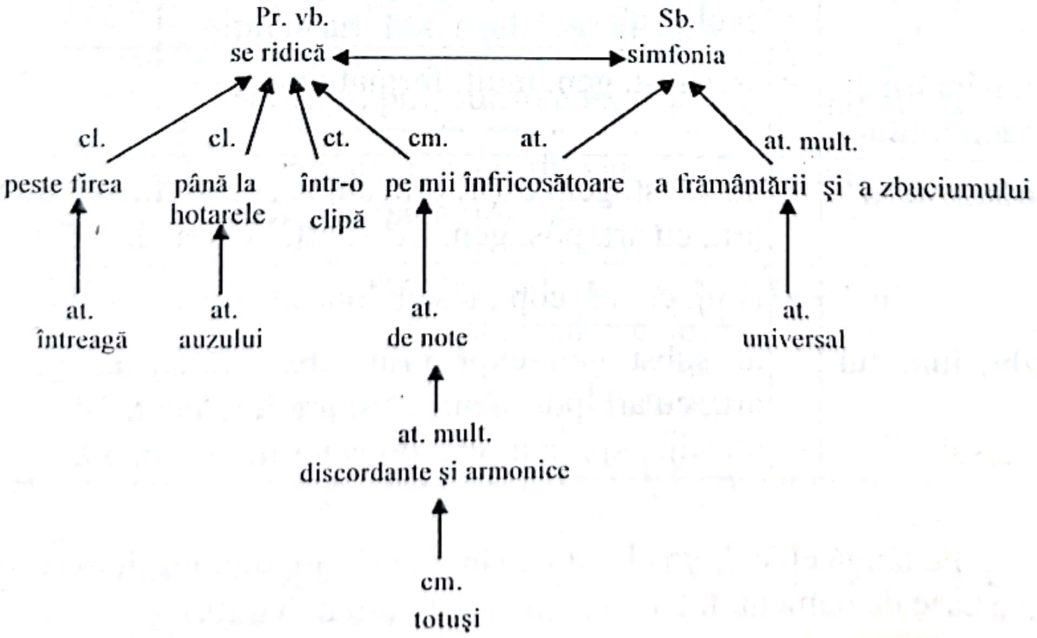

Scanned with OKEN Scanner

şi	=	conj. coord. cop., cu valoare narativă
peste firea	=	ccl. expr. s.c.s., f., sg., Ac. + prep "peste", art. hot. "-a"
întreagă	=	at. adj. expr. adj. propriu-zis var., f., sg., Ac.
până la hotarele	=	ccl. expr. subst. c. s., n., sg., Ac. + prep. comp. "până la", art. hot. encl. "-le"
auzului	=	at. subst. gen. expr. s.c.s. n., sg., G., art. hot. "-lui"
într-o clipă	=	cct. expr. loc. adv. timp
se ridică	=	pr. vb. expr. vb. predicativ, refl. cu pron. refl. "se" în Ac., intr. conj. I, ind. prez., 3 sg.
pe mii	=	ccm. expr. subst. c. s., f., pl., neart., Ac. + prep. simplă "pe"
de note	=	at. subst. prep. expr. s.c.s., f., pl., neart., Ac. + prep. "de"
discordante şi armoni- ce	=	at. adj. mult., format din:
discordante	=	at. adj. expr. prin adj. var. două term., f., pl., Ac.
şi	=	conj. coord. cop. leagă două at. adj.
armonice	=	at. adj. expr. prin adj. var. două term., f., pl., Ac.
totuşi	=	ccm. expr. adv. mod
simfonia	=	sb. gram. simplu, expr. s.c.s., f., sg., N., art. hot. encl. "-a"
a frământării şi a zbuciumului	=	at. subst. gen. mult. format din:
a frământării	=	at. subst. gen. expr. prin subst., c., s., f., sg., dublu art., cu art. pos. gen. "a" şi art. hot. encl. "-i"
şi	=	conj. coord. cop., leagă două at. subst.
a zbuciumului	=	at. subst. gen. expr. prin subst., c., s., n., sg., dublu art., cu art. pos. gen. "a" şi art. hot. encl. "-lui"
universal	=	at. adj. expr. adj. var. două term., n., sg., G.

5. Pe lângă el, cobora chinuită, singura cărare mai lesnicioasă celor câteva case de oameni, întemeiate în acest cuib de vulturi.

Scanned with OKEN Scanner

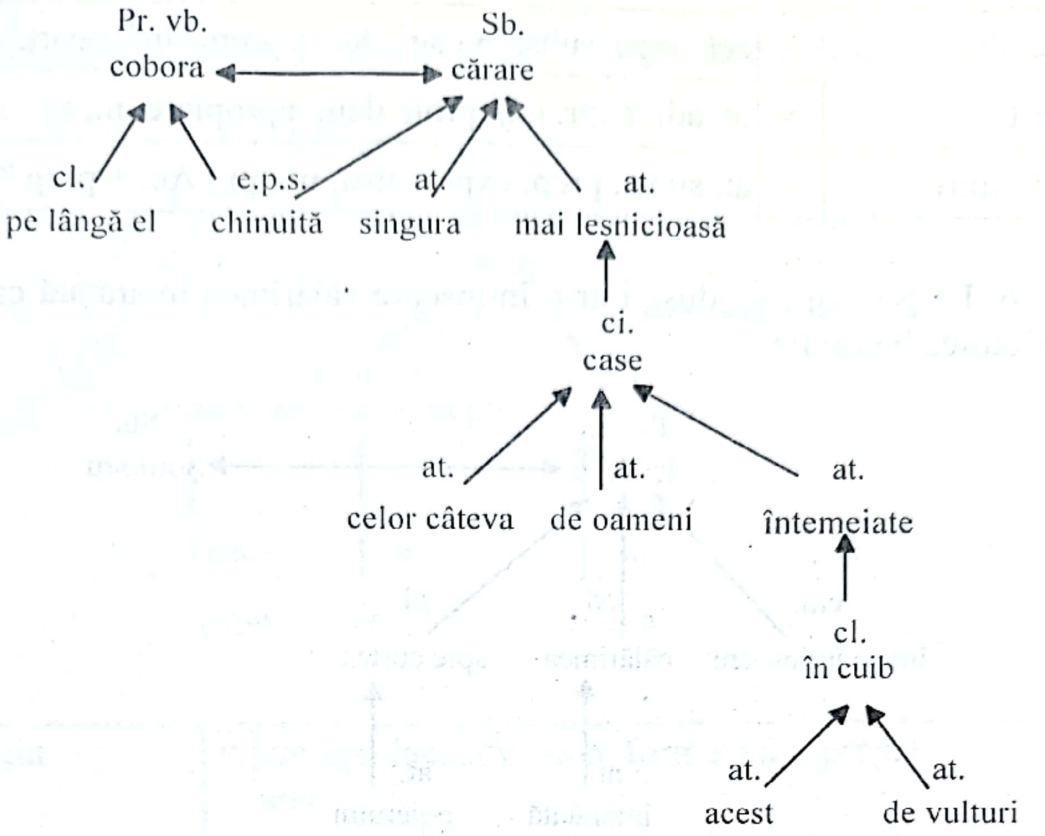

pe lângă el	=	ccl. expr. pron. pers., 3 sg., acc., m., Ac. + prep. comp. " pe lângă"
cobora	=	pr. vb. expr. vb. predicativ, activă, tr., ind., imperf., 3 sg., afirmativă
chinuită	=	e.p.s. expr. part. cu val. adj., f., sg., N.
singura	=	at. adj. expr. prin adj. var. cu două term., f., sg., N., preia art. hot. encl. "-a" al subst. determinat
cărare	=	sb. expr. prin subst. com. spl., f., sg., neart., N.
mai lesnicioasă	=	at. adj. expr. prin adj. var. două term., f., sg., N., comp. de superioritate.
celor câteva	=	at. adj. expr. prin adj., pron., nehot., comp.,f., pl., D., art. cu art. dem. adj. "celor"
case	=	ci. expr. subst., f., pl., D., neart.
de oameni	=	at. subst., prep. expr. subst. c. simpl., pl., Ac. + prep. "de"
întemeiate	=	at. adj. expr. vb. participiu cu forma adj., f., pl., D.

Scanned with OKEN Scanner

în cuib	=	ccl. expr. subst. n., sg., Ac. + prep. "în", neart.
acest	=	at. adj. expr. adj. pron. dem. apropiere, n., sg., Ac.
de vulturi	=	at. subst. prep. expr. subst. m., pl., Ac. + prep "de"

6. Iar Şoimaru îşi duse într-o întinsoare călărimea întărâtată ca şi el spre curtea boierului.

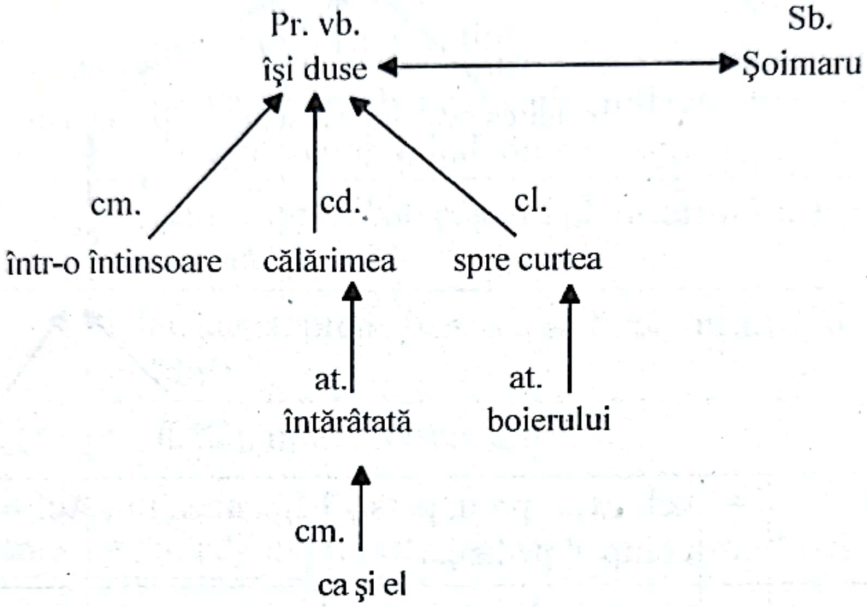

iar	=	conj. coord. adversativă
Şoimaru	=	sb. gr. simplu, expr. prin subst. propriu simplu, N.
îşi duse	=	pr. vb. expr. prin vb. predicativ, refl. (activă pron. cu pron. refl. în D. pos. "îşi", atr. pron. în D., al subst. "călărimea"), tranz. conj. III, ind. perf. simplu, 3 sg.
într-o întinsoare	=	ccm. loc. adv. de mod = rapid, form. din prep. simplă + subst., c., s., f., sg., Ac., art. nehot. procl. "o"
întărâtată	=	at. adj. expr. vb. part. cu forma adj., f., sg., Ac.
ca şi el	=	ccm. comparativ, expr. prin pron. pers., sg., pers. 3, m.,Ac. + adv. "ca" cu val. de prep., + adv. de execpţie (întărire) "şi"
spre curtea	=	ccl. expr. sbst., f., sg., Ac., art. hot. "-a" + prep. "spre"
boierului	=	at. subst. gen. expr. subst., m., sg., G., art. hot. encl. "-lui"

Scanned with OKEN Scanner

7. Cu puțin înainte de miezul nopții, ceata ajunse la moara a doua.

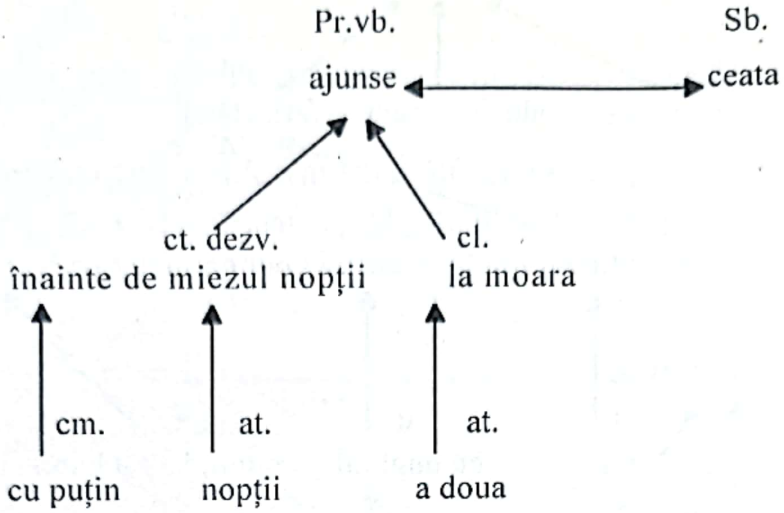

cu puțin	=	cm epr. loc. adv. mod, formată din prep.+ adv.
înainte de miezul nopții	=	ct dezv., format din:
înainte de miezul	=	ct. s., expr. subst., n., Ac. + locuțiunea prep. „înainte de" art. hot. encl. „-l"
nopții	=	at.subst.,gen. expr. subst., f.,sg.,G.,art.hot.encl. „-i"
ceața	=	sb. gr. s. expr. subst. c. s., f., sg., cu sens col., N., art. hot.
ajunse	=	pr. vb. expr. vb. pr., act., ind. perf. s., 3 sg.
la moara	=	cl. expr. subst., f., sg.,Ac.+prep. „la", art. hot. encl. „-a"
a doua	=	at. adj. expr. num. ord., val. adj., f., sg., Ac.

8. Așa sunt mările interioare ale Dobrogei, reflectând cu întinderile lor, asemeni unor oglinzi cu unghiul diferit, o imagine multiplă a lumii și a vastității ei.

Scanned with OKEN Scanner

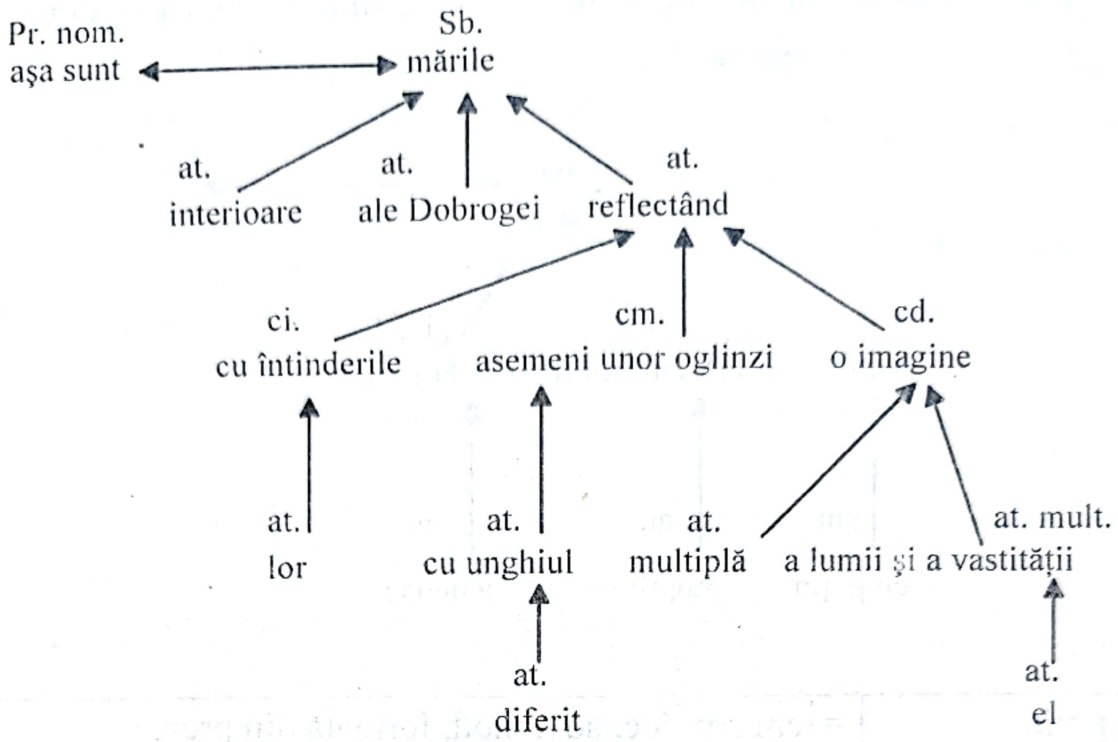

aşa sunt	=	pr. nom. format din:
aşa	=	n. pr. expr. adj. invar., prov. din adv.
sunt	=	vb. cop. ind. prez., 3 pl. diateza activă, conj. IV.
mările	=	sb. gr. s. expr. subst., f., pl., N., art. hot. encl. „-le”
interioare	=	at. adj. expr. adj. var. două term., f., pl., N., fără comp.
ale Dobrogei	=	at. subst. gen. expr. subst. p., f.,sg.,G. cu art. pos. gen. „ale”, art., art. hot. encl. „-i”
reflectând	=	at. vb. expr. vb. ger.
cu întinderile	=	ci., expr. subst., f., pl., Ac.+prep. „cu”, art. hot. „-le”
lor	=	at. pron. gen. expr. pron. pers., 3 pl., G.
asemeni unor oglinzi	=	cm. comp. expr. subst. c., f., pl., D.+prep. „asemeni” prov. din adv., art. nehot. „unor”
cu unghiul	=	at. subst. prep. expr. subst., n., sg., Ac.+ prep. „cu”
diferit	=	at. adj. expr. adj. var., n., Ac., poz.
o imagine	=	cd. expr. subst., f., sg.,Ac., art. nehot. procl. „o”
multiplă	=	at. adj. expr. adj. var., f., sg., Ac., fără comp.

Scanned with OKEN Scanner

a lumii şi a vastităţii	=	at. subst. gen. mult., format din două at., coord. cop., expr. subdt., f., sg., G. cu art. pos. gen. „a", art. hot. encl. „-i"
ei	=	at. pron. gen. expr. pron. pers., 3 sg., f., G.

9. O puternică suflare de vânt trecătoare şi iute, ca un glas de pieire, strecurându-se printre frunzişuri, se stinse tânguios şi jalnic în nesfârşitul umbros al depărtărilor...

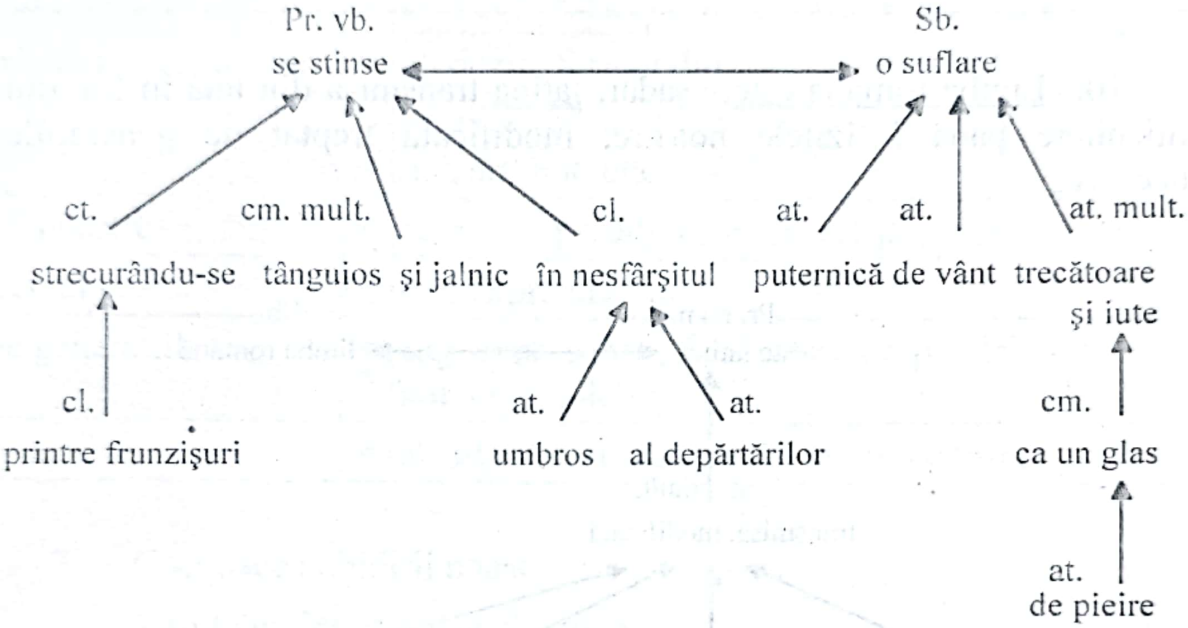

o suflare	=	sb. gr. s. expr. subst. c., f., sg., N., art. nehot. „o"
puternică	=	at. adj. expr. adj. var., f., sg., N., poz.
de vânt	=	at. subst. prep. expr. subst., n., sg., Ac.+ prep. „de"
trecătoare şi iute	=	at. adj. mult. expr. prin:
trecătoare	=	adj. var., două term., f., sg., N., poz.
iute	=	adj.var. o term., f., sg., poz.
ca un glas	=	cm. comp. expr. subst., n., sg., Ac. + prep. „ca" prov. din adv., art. nehot. procl. „un"
de pieire	=	at. subst. prep., expr. subst., f., sg., Ac.+ prep. „de"
strecurându-se	=	ct. expr. vb. ger., refl. cu pron. se în Ac.
printre frunzişuri	=	cl. expr. subst., n., pl., cu sens col., Ac. + prep. s. „printre", neart.

Scanned with OKEN Scanner

se stinse	=	pr. vb. expr. vb. pr., refl. cu pron. „se” în Ac., intr., conjug. III, ind. perf. s., 3 sg.
tânguios şi jalnic	=	cm. mult., format din două cm. coord. cop., expr. adv. mod., prov. din adj., poz.
în nesfărşitul	=	cl. expr. subst. c. s., n., sg., Ac.+ prep. „în”, art. hot.
umbros	=	at. adj. expr. adj. var., n., sg., Ac., poz.
al depărtărilor	=	at. subst. gen. expr. subst., f., pl., G. cu art. pos. gen. „al”, art. hot. encl. „lor”

10. Limba română este, aşadar, latina transmisă din tată în fiu, din antichitate până în zilele noastre, modificată treptat de generaţiile succesive.

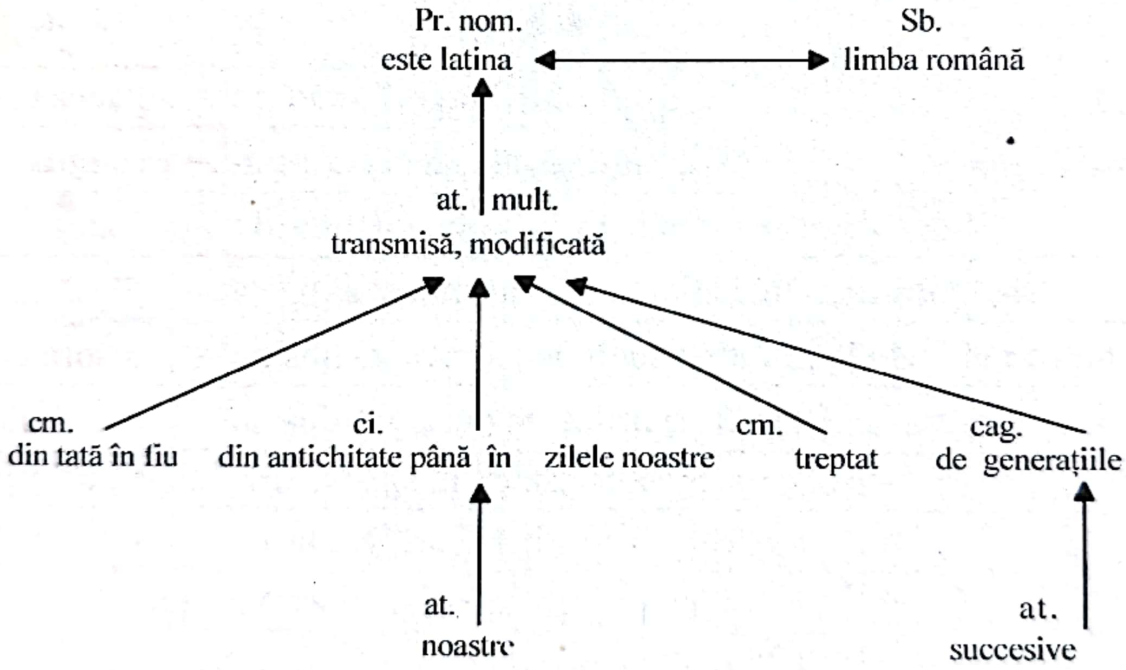

limba română	=	sb. gr. s. expr. subst. c. com., f., sg., N., art. hot. -a
este latina	=	pr. nom. format din:
este	=	vb. cop., ind. prez., 3 sg. conj. IV.
latina	=	n. pr. expr. subst., f., sg., N., art. hot. encl. „a”
aşadar	=	conj. coord. concl.,prov. din adv.
transmisă, modificată	=	at. adj. mult., format din două at. coord. juxt., expr. vb. part., forma adj., f., sg., N.

Scanned with OKEN Scanner

din tată în fiu	=	cm. mult., format din:
din tată	=	cm. expr. subst., m., sg., Ac.+ prep. „din”, neart.
fiu	=	cm. expr. prin subst., m., sg., Ac. + prep. „în”, neart.
din antichitate până în zilele noastre	=	ct. mult., format din:
din antichitate	=	ct. s., expr. subst., f., sg., Ac. + prep „din”
până în zilele noastre	=	ct. dezv., format din:
până în zilele	=	ct. expr. subst., f., pl., Ac.+ prep. com. „până în”, art. hot. encl. „-le”
noastre	=	at. adj. expr. adj. pron. pos.,1 pl., f., Ac.
treptat	=	cm. expr. adv. mod.
de generațiile	=	cag. expr. subst., f., pl., Ac.+prep. „de”, art. hot. encl. „-le”
succesive	=	at. adj. var., f., pl., Ac., poz. fără comp.

11. Ci-n pacea obidirii noastre,
Ca-ntr-un întins adânc de mare,
Trăieşte-nfricoşatul vifor
Al vremilor răzbunătoare.

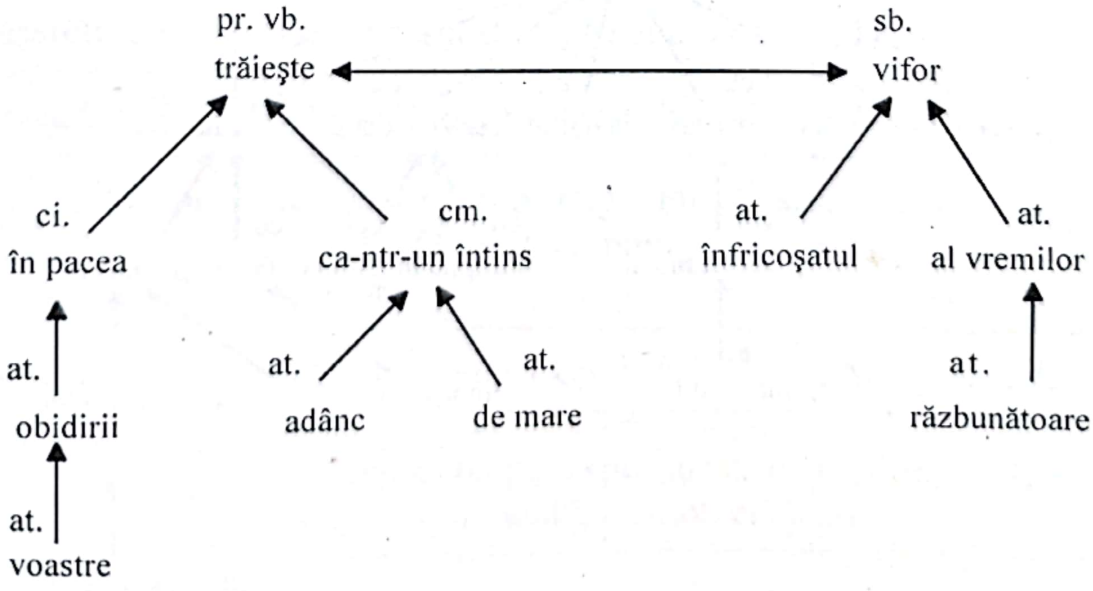

Scanned with OKEN Scanner

ci	=	conjcț. coord. adv., leagă două fraze
-n pacea	=	ci. expr. subst., f., sg., Ac. + prep. „în", art. hot. enc. -a
obidirii	=	at. subst. gen. subst., f., sg., G., art. hot. encl. -i
voastre	=	at. adj. expr. adj. pron. pos., 2 sg., m.m. pos..f., G.
ca-ntr-un întins	=	cm. comp. expr. subst., n., sg., Ac.+ prep. „întru" și adv. mod. „ca", art. nehot. procl. „un"
adânc	=	at. adj. expr. adj. var., n., sg., Ac., poz.
de mare	=	at. subst. prep. expr. subst., f., sg., Ac. + prep. „de", neart.
trăiește	=	pr. vb. expr. vb. pr., ind. prez., 3 sg.
-nfricoșatul	=	at. adj. expr. adj. var., n., sg., N., poz., art. hot.
vifor	=	sb. gr. expr. subst., n., sg., N., neart.
al vremilor	=	at. subst. gen., expr. subst., f., pl., G. cu art. pos. -gen „al", art. hot. encl. "-lor"
răzbunătoare	=	at. adj. expr. adj. var., f., pl., G., poz.

12. Numai în fața cerului, mai sus decât brazii cei mai înalți, vulturii pluteau neobosit scăldându-și aripile în lumină și dând fiorii morții păsăretului de casă din jurul celor cincisprezece - douăzeci de locuințe din fundul văii.

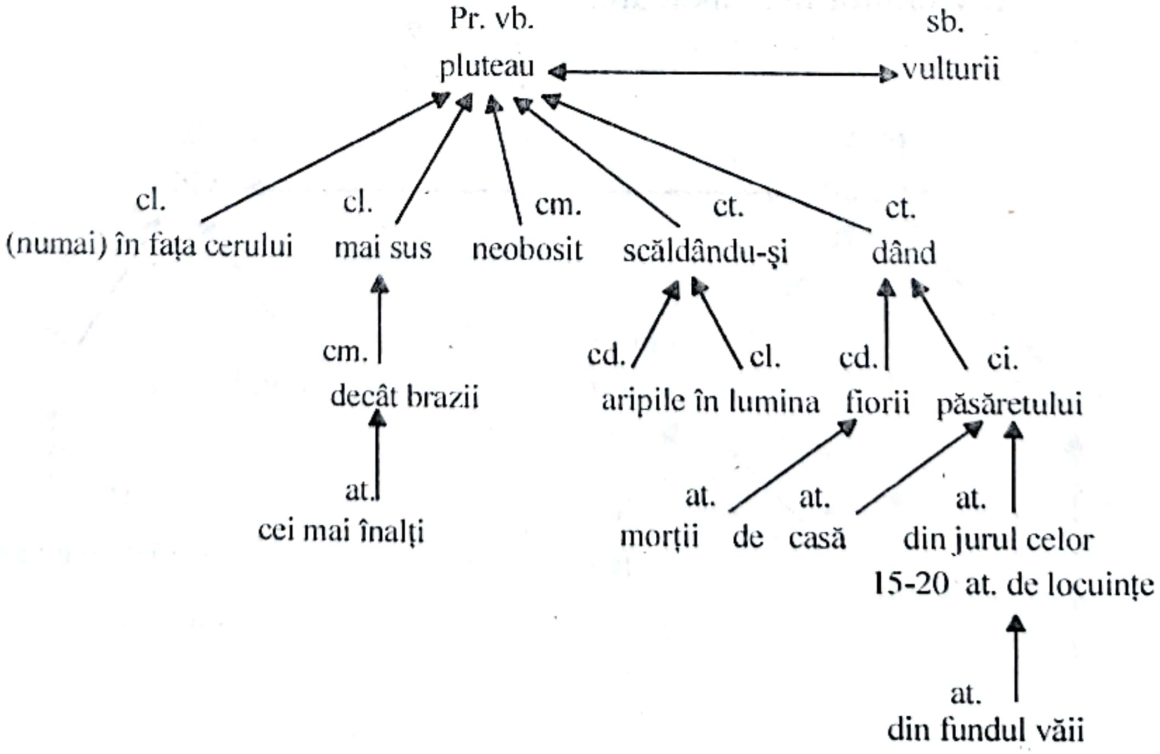

numai în fața cerului	=	cl expr. subst. c. s., n., sg., G. +loc. prep. „în fața", art. hot. „-lui", întărit de adv. mod „numai"
mai sus	=	cl ecpr. adv. l., com. super.
decât brazii	=	cm comp. expr. subst., m., pl., Ac. + prep. „decât" prov. din adv., art. hot. encl. „-i"
cei mai înalți	=	at. adj. expr. adj. var., m., pl., Ac., sup. rel. super.
vulturii	=	sb. gr. s. expr. subst., m., pl., N., art. hot. encl. „-i"
pluteau	=	pr. vb. expr. vb. pr., ind. imperf., 3 pl.
neobosit	=	cm expr. adv. mod., prov. din vb. part. neg.
scăldându-şi	=	ct. expr. vb. ger., refl. cu pron. „şi" în D. pos., cu funcț. de at. pron. în D., tr.
aripile	=	cd. expr. subst., f., pl., Ac., art. hot. encl. „-le"
în lumină	=	cl expr. subst., f., sg., Ac. + prep. „în"
dând	=	ct, expr. vb. ger.
fiorii	=	cd expr. subst., m., pl., Ac., art. hot. encl. „-i"
morții	=	at. subst. gen., expr. subst., f., sg., G., art. hot. encl. „-i"
păsăretului	=	ci expr. subst., n., sg., cu sens col., D., art. hot. „-lui"
de casă	=	at. subst. prep. expr. subst., f., sg., Ac. + prep. „de"
din jurul celor cincisprezece-douăzeci	=	at. subst. prep. expr. num. card. p-z. com, cu val. subst., G. + loc. prep „din jurul", art. adj. dem. „celor"
de locuințe	=	at. subst. prep. expr. subst., f., pl., Ac.+prep. „de"
din fundul văii	=	at. subst. prep., expr. subst. c. s., f., sg., G. + loc. prep. „din fundul", art. hot. encl. „-i"

Scanned with OKEN Scanner

13. Lie venea în frunte ducând de căpăstru calul căpitanului.

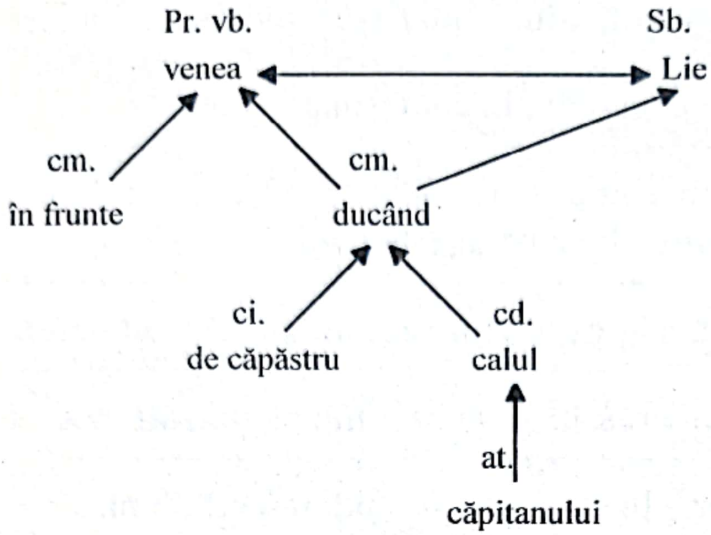

Lie	=	sb. gr. s. expr. subst., p. s., N.
venea	=	pr. vb. expr. vb. pr. pers., act.; intr., ind. imperf., 3 sg.
în frunte	=	cm expr. loc. adv.
ducând	=	e.p.s. expr. vb. ger.
de căpăstru	=	ci expr. subst., n., sg., Ac. + prep. „de”
calul	=	cd expr. subst., m., sg., Ac., art. hot. encl. „-l”
căpitanului	=	at. subst. gen. expr. subst., m., sg., G., art. hot. „-lui”

14. Am iubit mult drumurile de calcar ale Dobrogei, orbitoare în lumina soarelui, pline de vrajă sub razele lunii.

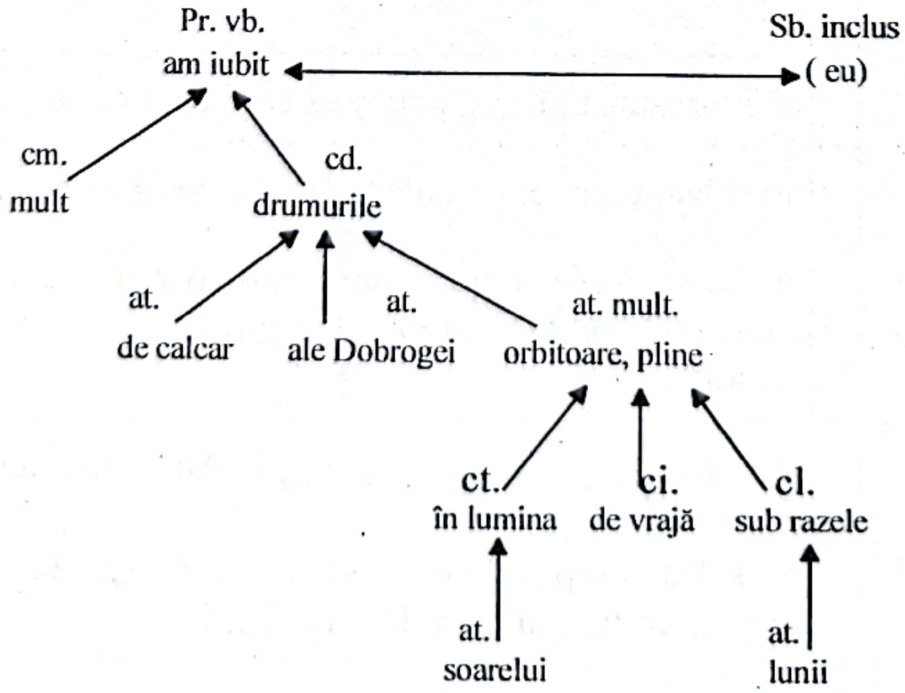

Scanned with OKEN Scanner

am iubit	=	pr. vb. expr. vb. pr. pers., act., tr., ind. perf. c., 1 sg.
mult	=	cm expr. adv. mod.
drumurile	=	cd expr. subst., n., pl., Ac., art. hot. encl. „-le”
de calcar	=	at. subst. prep. expr. subst., Ac. + prep. „de”
ale Dobrogei	=	at. subst. gen. expr. subst. p. s., G. cu art. pos. gen. „ale”, art. hot. encl. „-i”
orbitoare, pline	=	at. adj. mult., format din două at. coord. juxt., expr. adj. var., f., pl., Ac., poz.
în lumina	=	ct. expr. subst., f., sg., Ac. + prep. „în”, art. hot.
soarelui	=	at. subst. gen. expr. subst., m., sg., G., art. hot. encl. „-lui”
de vrajă	=	ci expr. subst., f., sg., Ac. + prep. „de”
sub razele	=	ct. expr. subst., f., pl., Ac. + prep. „sub”, art. hot. „-le”
lunii	=	at. subst. gen. expr. subst., f., sg., G., art. hot. encl. „-i”

15. El a ajuns astfel cel mai mare poet prin culori al românimii adevărate, al vieții țărănești, al idilei păstorești milenare.

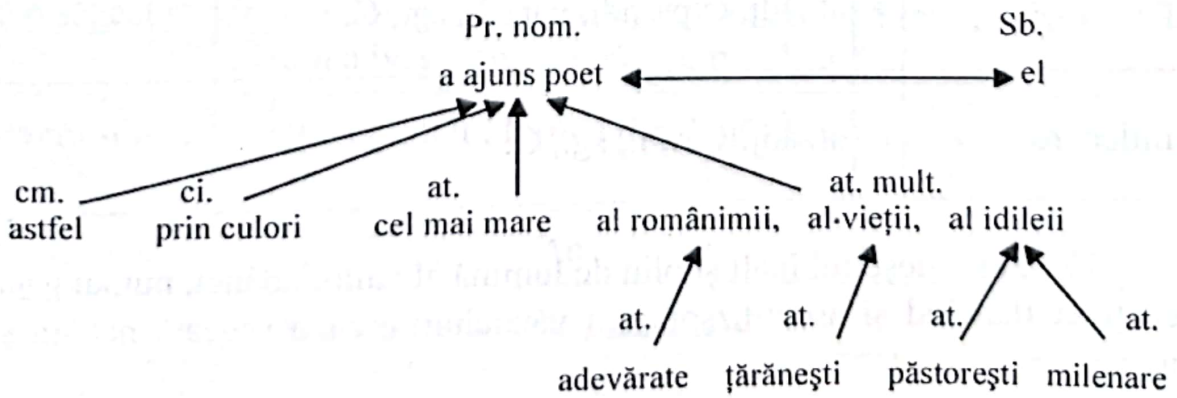

Scanned with OKEN Scanner

el	=	sb. gr. s. expr. pron. pers., 3 sg., m., N.
a ajuns poet	=	pr. nom. format din:
a ajuns	=	vb. cop., act., intr., ind. perf. c., 3 sg. conj. III.
poet	=	n. pr. expr. s.c.s., m., sg., N., neart.
cel mai mare	=	at. adj. expr. var. cu term., m., sg., N., sup. rel. super.
astfel	=	cm expr. adv. mod com.
prin culori	=	ci expr. s.c.s., f., pl., Ac. + prep. „prin", neart.
al românimii, al vieții, al idilei	=	at. subst. gen. mult., format din trei at. coord. juxt., expr. subst., f., sg., G. cu art. pos. gen. „al", art. hot. encl. „-i"
adevărate	=	at. adj. expr. adj. var., f., sg., G.
țărăneşti	=	at. adj. expr. adj. var., f., sg., G.
păstoreşti	=	at. adj. expr. adj. var., f., sg., G.
milenare	=	at. adj. var., f., sg., G.

17. Peste deşertul înalt şi plin de lumină al văilor adânci, numai gaia, cu țipet flămând şi ascuțit, spinteca văzduhurile ca o săgeată neagră şi iute.

Scanned with OKEN Scanner

el	=	sb. gr. s. expr. pron. pers., 3 sg., m., N.
a ajuns poet	=	pr. nom. format din:
a ajuns	=	vb. cop., act., intr., ind. perf. c., 3 sg. conj. III.
poet	=	n. pr. expr. s.c.s., m., sg., N., neart.
cel mai mare	=	at. adj. expr. var. cu term., m., sg., N., sup. rel. super.
astfel	=	cm expr. adv. mod com.
prin culori	=	ci expr. s.c.s., f., pl., Ac. + prep. „prin", neart.
al românimii, al vieții, al idilei	=	at. subst. gen. mult., format din trei at. coord. juxt., expr. subst., f., sg., G. cu art. pos. gen. „al", art. hot. encl. „-i"
adevărate	=	at. adj. expr. adj. var., f., sg., G.
țărănești	=	at. adj. expr. adj. var., f., sg., G.
păstorești	=	at. adj. expr. adj. var., f., sg., G.
milenare	=	at. adj. var., f., sg., G.

17. Peste deșertul înalt și plin de lumină al văilor adânci, numai gaia, cu țipet flămând și ascuțit, spinteca văzduhurile ca o săgeată neagră și iute.

Scanned with OKEN Scanner

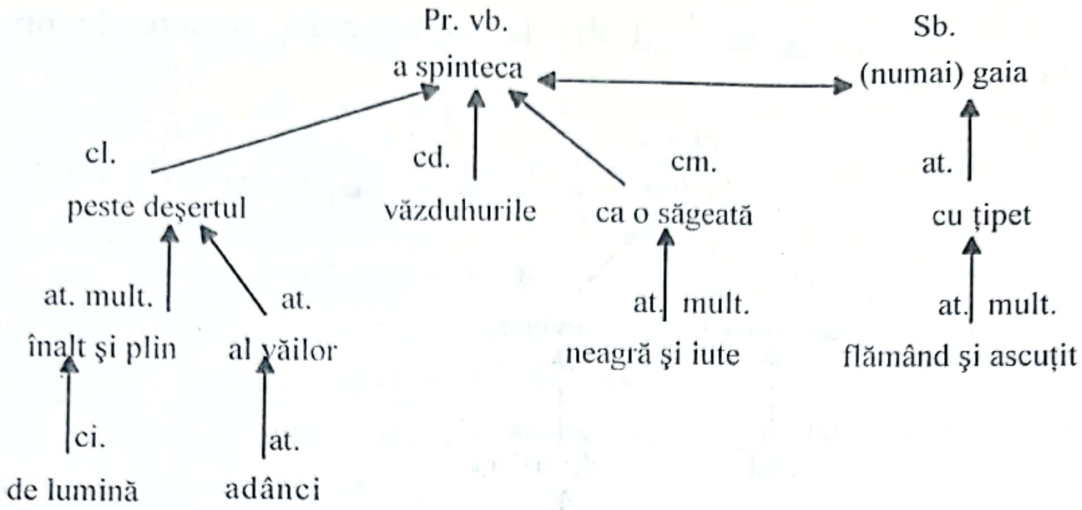

peste deşertul	=	cl expr. subst., n., Ac. + prep. „peste", art. hot. „-l"
înalt şi plin	=	at. adj. mult., expr. adj. var., n., sg., Ac., poz.
de lumină	=	ci expr. s.c.s., f., sg., Ac. + prep. „de", neart.
al văilor	=	at. subst. gen. expr. s.c.s., f., pl., G. cu art. pos. gen. „al", art. hot. encl. „-lor"
adânci	=	at. adj. expr. adj. var., f., pl., G., poz.
numai gaia	=	sb. gr. s. expr. s.c.s., f., sg., N., art. hot. encl. „-a", întărit de adv. mod „numai"
cu ţipet	=	at. subst. prep. expr. subst., n., sg., Ac. + prep. „cu"
flămând şi ascuţit	=	at. adj. mult., format din două at. coord. cop. expr. adj. var., n., sg., Ac., poz.
spinteca	=	pr. vb. expr. vb. pr., act., tr., ind. imperf., 3 sg.
văzduhurile	=	cd expr. s.c.s., n., pl., Ac., art. hot. encl. „-le"
ca o săgeată	=	cm comp. expr. s.c.s., f., sg., Ac. + prep. „ca", prov. din adv. comp., art. nehot. procl. „o"
neagră şi iute	=	at. adj. mult., format din două at., coord. cop., expr. prin:
neagră	=	adj. var., f., sg., Ac.
iute	=	adj. var. cu o term., f., sg., Ac.

Scanned with OKEN Scanner

18. Româna a moştenit din latina orientală cuvinte de origine autohtonă, tracă.

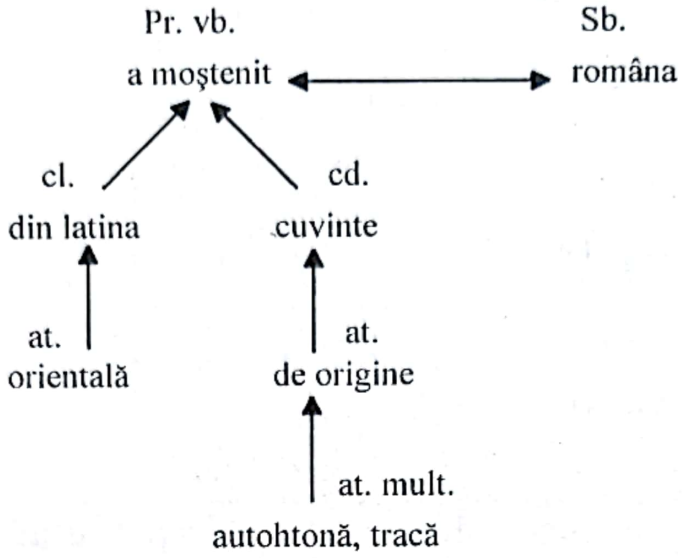

româna	=	sb. gr. s. expr. s.c.s., f., sg., N., art. hot. encl. „-a”
a moştenit	=	pr. vb. expr. vb. pr., act., tr., ind. perf. c., 3 sg. conj. IV.
din latina	=	cl expr. s.c.s., f., sg., Ac. + prep. „din”, art. hot. encl. „-a”
orientală	=	at. adj. expr. adj. var., f., sg., Ac., fără comp.
cuvinte	=	cd expr. s.c.s., n., pl., Ac., neart.
de origine	=	at. subst. prep. expr. s.c.s., f., sg., Ac. + prep. „de”
autohtonă, tracă	=	at. adj. mult., format din două at. coord. juxt., expr. adj. var., f., sg., Ac., poz. fără comp.

19. Analiza sintactică se prezintă deci ca un lanț de descompuneri.

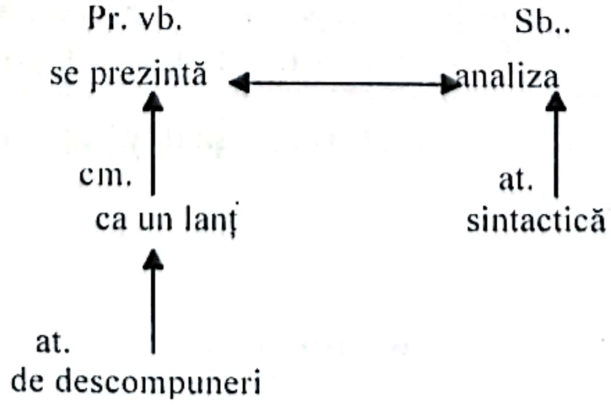

Scanned with OKEN Scanner

analiza	=	sb. gr. s. expr. subst. c. s., f., sg., N., art. hot. encl. „-a”
sintactică	=	at. adj. expr. adj. var., f., sg., N., fără comp.
se prezintă	=	pr. vb. expr. vb. pr., refl., cu pron. „se” în Ac., intr. conjug. I, ind. prez., 3 sg.
deci	=	conjuncț. coord. concl.,
ca un lanț	=	cm comp. expr. s.c.s., n., sg., Ac. + prep „ca” , prov. din adv. comp., art. nehot. procl. „un”
de descompuneri	=	at. subst. prep. expr. s.c.s., f., pl., Ac. + prep „de”, nearticulat.

20. Copilul dormea în pragul uşii, cu capul la umbră şi cu trupşorul, strâns în scutece, scăldat în soare.

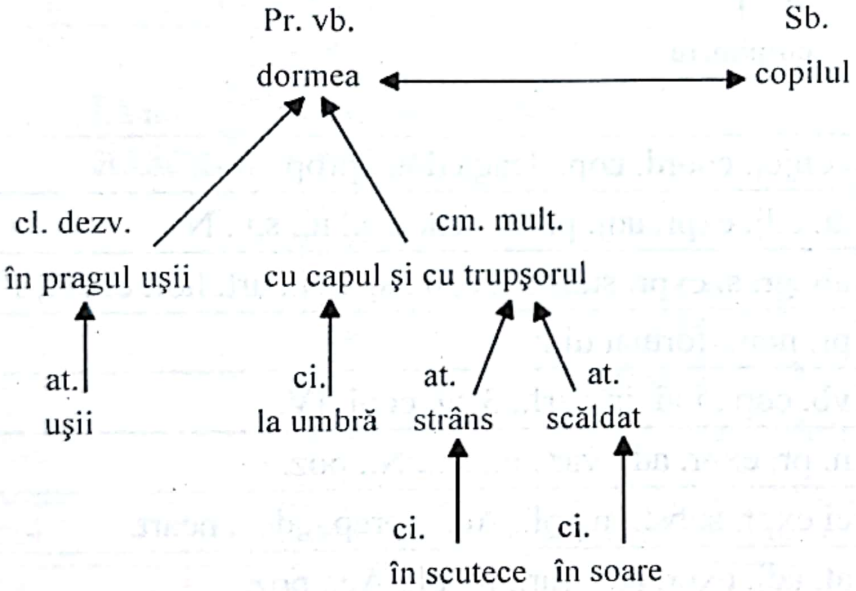

copilul	=	sb. gr. expr. subst., m., sg., N., art. hot. encl. „-lui”
dormea	=	pr. vb. expr. vb. pr. pers., ind. imperf., 3 sg.
în pragul uşii	=	cl dezv., format din:
în pragul	=	cl expr. subst., n., sg., Ac. + prep. „în”, art. hot. „-l”
uşii	=	at. subst. gen. expr. subst., f., sg., G., art. hot. encl.„-i”
cu capul şi cu trupşorul	=	cm mult. format din două cm coord. cop., expr. subst. c. s., n., sg., Ac. + prep. „cu”
la umbră	=	cl expr. subst. c. s., f., sg., Ac. + prep. „la”, neart.

Scanned with OKEN Scanner

strâns	=	at. adj. expr. vb. part., cu formă adj., n., sg., Ac.
în scutece	=	ci expr. subst., n., pl., Ac. + prep. „în”
scăldat	=	at. adj. expr. vb. part., cu formă adj., n., sg., Ac.
în soare	=	ci expr. subst. c. s., m., sg., Ac. + prep. „în”

21. Şi tot văzduhul era plin
De cântece ciripitoare.

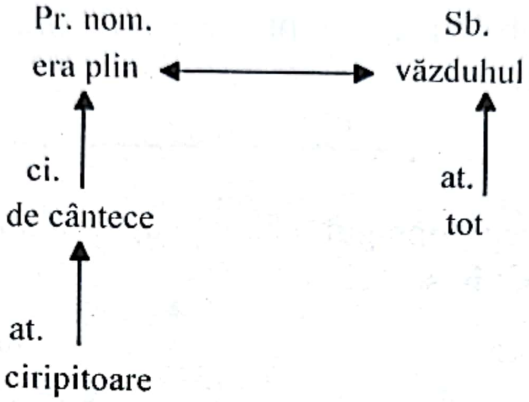

şi	=	conjcț. coord. cop., leagă două prop.
tot	=	at. adj. expr. adj. pron. nehot. s., n., sg., N.
văzduhul .	=	ab. gr. s. expr. subst. c.s., n., sg., N., art. hot. encl „-l”
era plin	=	pr. nom. format din:
era	=	vb. cop., ind. imperf., 3 sg. conj. IV.
plin	=	n. pr. expr. adj. var., n., sg., N., poz.
de cântece	=	ci expr. subst., n., pl., Ac. + prep. „de”, neart.
ciripitoare	=	at. adj. expr. adj. var., n., pl., Ac., poz.

22. Pe un muşuroi de ţărână, alături de o tufă neagră de mărăcini, ţistuia un hârciog.

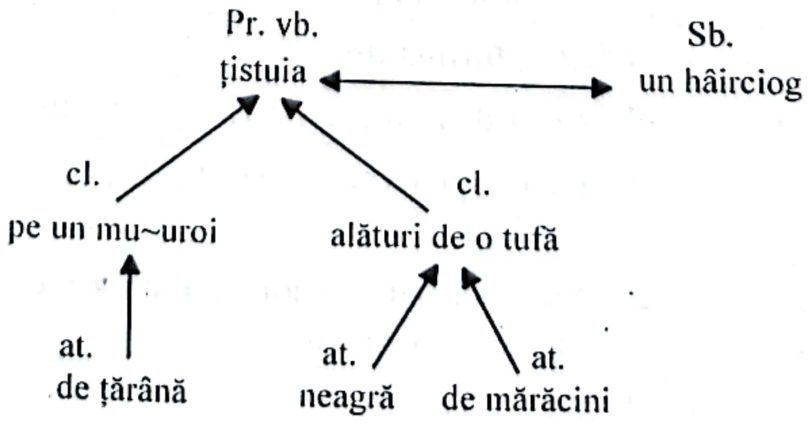

Scanned with OKEN Scanner

pe un muşuroi	=	cl expr. subst. c. s., n., sg., Ac. + prep „pe", art. nehot. procl. „un"
de ţărână	=	at. subst. prep. expr. subst. c.s., f., sg., Ac. + prep. „de"
alături de o tufă	=	cl expr. subst. c.s., f., sg., Ac. + loc. prep. „alături de", art. nehot. procl. „o"
neagră	=	at. adj. expr. adj. var., f., sg., Ac.
de mărăcini	=	at. subst. prep. expr. subst., m., pl., Ac. + prep. „de"
ţistuia	=	pr. vb. expr. vb.,act., intr., conj. IV, ind. imperf., 3 sg.
un hârgiog	=	sb. gr. s., expr. s.c.s., m., sg., N., art. nehot. procl. „un"

23. La noi <u>sunt</u> <u>codri</u> verzi de brad
<u>şi câmpuri</u> de mătasă.

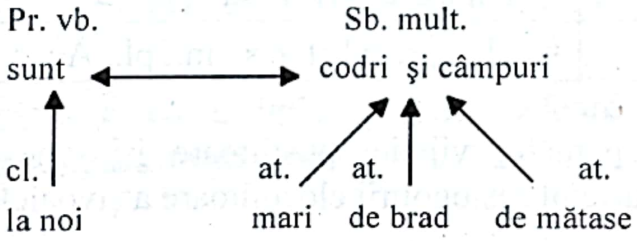

la noi	=	cl expr. pron. pers., acc., 1 pl., Ac. + prep. „la"
sunt	=	pr. vb. expr. vb., ind. prez., 3 pl., conj. IV.
codri şi câmpuri	=	sb. mult. form. din două sb. coord. cop., expr. prin:
codri	=	subst. c. s., m., pl., N., neart.
câmpuri	=	subst. c.s., n., pl., N., neart.
verzi	=	at. adj. expr. adj. var. cu o term., m., pl., N.
de brad	=	at. subst. prep. expr. subst., m., sg., Ac. + prep. „de"
de mătase	=	at. subst. prep. expr. subst., f., sg., Ac. + prep. „de"

Scanned with OKEN Scanner

24. O perdea de sânge şi de nebunie i se lăsa, încet, pe creieri.

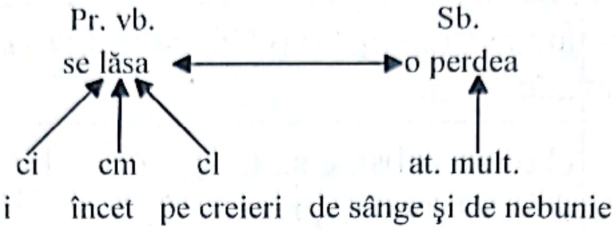

o perdea	=	sb. gr. s. expr. subst. c.s., f., sg., N., art. nehot. procl. „o”
de sânge şi de nebunie	=	at. subst. prep. mult., format din două at., coord. cop., expr. prin:
de sânge	=	subst.c.s., n., sg., def. pl., Ac. + prep „de”
de nebunie	=	subst. c.s., f., sg., Ac. + prep. „de”
i	=	ci expr. pron. pers., neacc., 3 sg., D.
se lăsa	=	pr. vb. expr. vb. pr., refl. cu pron. „se” în Ac., intr., conjug. I, ind. imperf., 3 sg.
încet	=	cm expr. adv. mod
pe creieri	=	cl expr. subst. c.s., m., pl., Ac. + prep. „pe”, neart.

25. Şi gemătul vijeliei pustiitoare îşi amesteca simfonia sa de nimicire cu urletul rostogolirii clocotitoare a şivoaielor pământului.

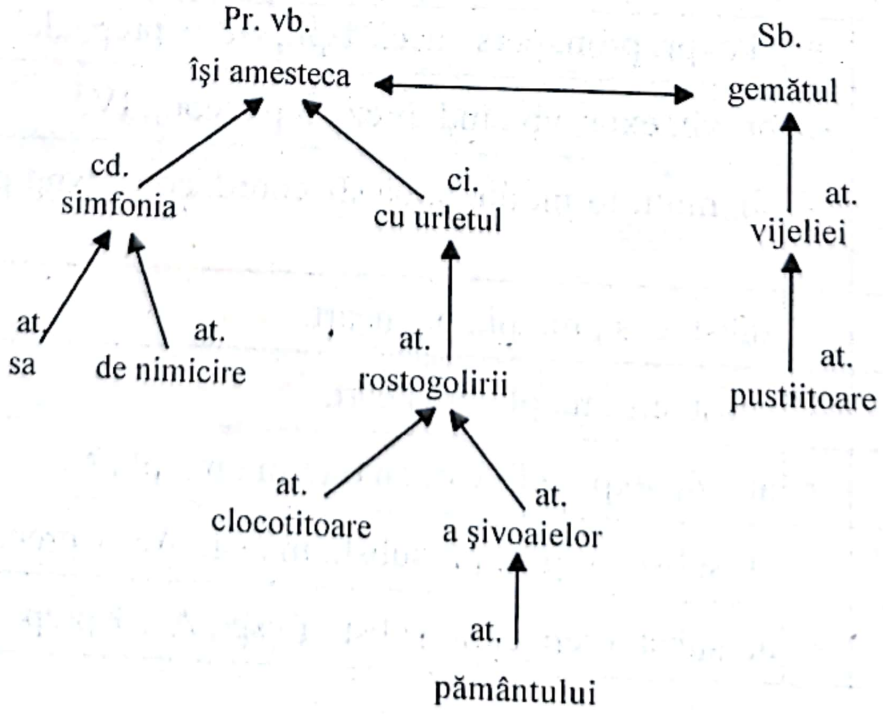

Scanned with OKEN Scanner

şi	=	conjcț. coord. cop., cu val. narativă, leagă două prop.
geamătul	=	sb. gr. s. expr. subst., n., sg., N.,art. hot. encl. „-l”
vijeliei	=	at. subst. gen. expr. subst., f., sg., G., art. hot. „-i”
pustiitoare	=	at adj. expr. adj. var., f., sg., G., poz.
îşi amesteca	=	pr. vb. expr. vb. pr., refl. cu pron. „îşi” în D. pos. cu funcț. de at. pron. în D. al subst. simfonia, tr., conjug. I, ind. imperf., 3 sg.
simfonia	=	cd expr. subst. c.s., f., sg., N., art. hot. encl. „-a”
sa	=	at. adj. expr. adj. pron. pos., 3 sg., f., N.
de nimicire	=	at. subst. prep. expr. subst., f., sg., Ac. + prep „de”
cu urletul	=	ci expr. subst., n., sg., Ac.+prep. „cu”, art. hot. „-l”
rostogolirii	=	at. subst. gen. expr. subst., f., G., art. hot. „-i”
clocotitoare	=	at. adj. expr. adj. var., f., sg., G., poz.
a şivoaielor	=	at. subst. gen. expr. subst., n., pl., G. cu art. hot. pos. gen. „a”, art. hot. encl. „-lor”
pământului	=	at. subst. gen. expr. subst., n., sg., G., art. hot. „-lui”

26. O mânecă a cămăşii, îmbâcsită de sudoare, îi atârna de încheietura mâinii ca un pansament desfăcut.

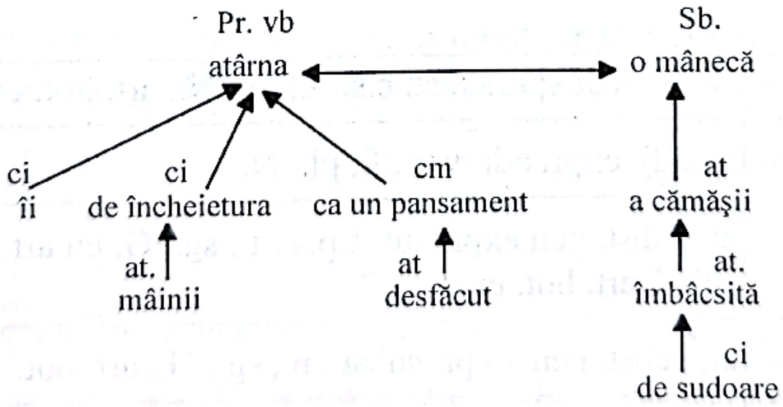

o mânecă	=	sb. gr. s. expr. subst., f., sg., N., art. nehot. procl. „o”
a cămăşii	=	at. subst. gen. expr. subst., f., sg., G., cu art. pos. gen. „a”, art. hot. encl. „-i”

Scanned with OKEN Scanner

îmbâcsită	=	at. adj. expr. vb. part., cu formă adj., f., sg., N.
de sudoare	=	ci expr. subst., f., sg., Ac.+prep. „de”
îi	=	ci expr. pron. pers., neacc., 3 sg., D.
atârna	=	pr. vb. expr. subst., f., sg., Ac.+ prep „de”
mîinii	=	at. subst., f., sg., G., art. hot. encl. „-i”
ca un pansament	=	cm comp. expr. subst., Ac.+prep „ca”, prov. adv., art. nehot. procl. „un”
desfăcut	=	at. adj. expr. vb. part., cu formă adj., n., sg., Ac.
de încheietura	=	ci expr. subst., f., sg., Ac. + prep „de”

27. Din primăvară până în toamnă, mările interioare ale Dobrogei se leagănă uşor în bătaia vântului, vrăjindu-te cu foşnetul lor.

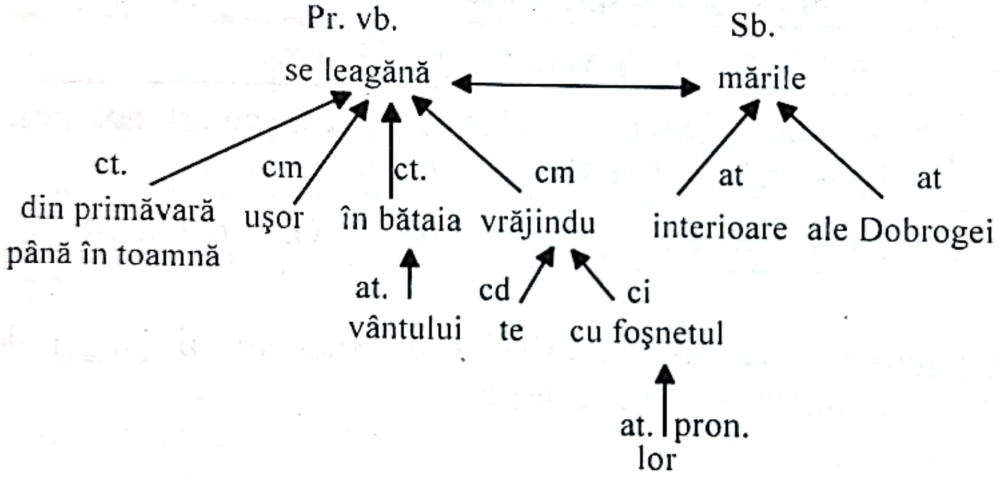

mările	=	sb. gr. s., expr. subst. c.s., f., pl., N., art. hot. encl. „-le”
interioare	=	at. adj. expr. adj. var., f., pl., N.
ale Dobrogei	=	at. subst. gen.expr. subst.p.s., f., sg., G. cu art. pos. gen. „ale”, art. hot. encl. „-i”
vântului	=	at. subst. gen. expr. subst., n., sg., G., art. hot. „-lui”
cu foşnetul	=	ci expr. subst., n., sg., Ac.+prep „cu”
lor	=	adj. posesiv, pers. III, pl., G.

28. Deodată oşteanul îşi simţi pieptul înfierbântat de o căldură necunoscută.

Scanned with OKEN Scanner

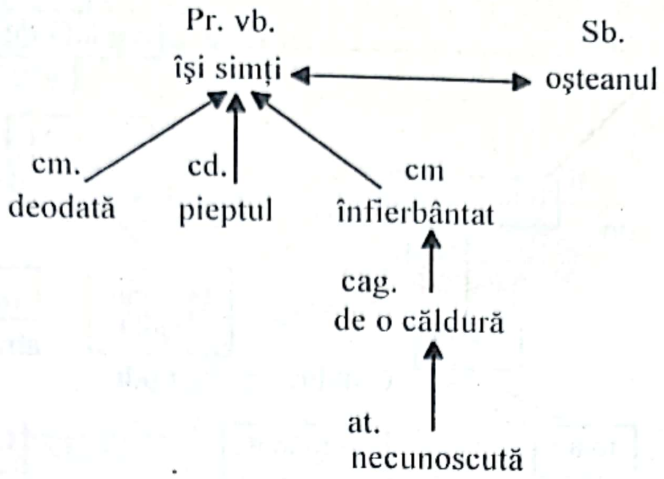

deodată	=	cm expr. adv. mod. com.
oşteanul	=	sb. gr. s. expr. subst., m., sg.,N., art. hot. encl. „-l”
îşi simţi	=	pr. vb. expr. vb. pr. pers., refl. cu pron. „îşi” în D. pos. cu funcţ. de at. pron. în D. al subst. pieptul, tr., conjug. IV., ind. perf. s., 3 sg.
pieptul	=	cd expr. subst., n., sg., Ac., art. hot. encl. „-l”
înfierbântat	=	cm expr. vb. part., cu formă adj.,n., sg., N.
de o căldură	=	cag expr. subst., f., sg., Ac. + prep „de”, art. nehot. procl. „o”
necunoscută	=	at. adj. expr. adj. var., f., sg., Ac., poz.

29. Pe culmea cea mai înaltă a munţilor Carpaţi se întinde o ţară mândră şi binecuvîntată între toate ţările semănate de Domnul pre pământ.

(Nicolae Bălcescu)

Se cere:

a) Să se analizeze morfo-sintactic propoziţia următoare.

b) Să se construiască schema raport şi relaţională a propoziţiei.

b) $\frac{\text{ccl}}{\text{prep.} + \text{s.}} + \frac{\text{At.}}{\text{adj.}} + \frac{\text{at.}}{\text{s.}} + \frac{\text{at. apoz.}}{\text{s.}} + \frac{\text{pv.}}{\text{n.}} + \frac{\text{sb.}}{\text{s.}} + \frac{\text{At.}}{\text{adj.}} + \text{conj.} + \frac{\text{At.}}{\text{adj.}} +$

$+ \frac{\text{ci.}}{\text{prep.} + \text{s.}} + \frac{\text{at.}}{\text{adj.}} + \frac{\text{at.}}{\text{adj.}} + \frac{\text{c. ag.}}{\text{s.}} + \frac{\text{ccl}}{\text{prep.} + \text{s.}}$

Scanned with OKEN Scanner

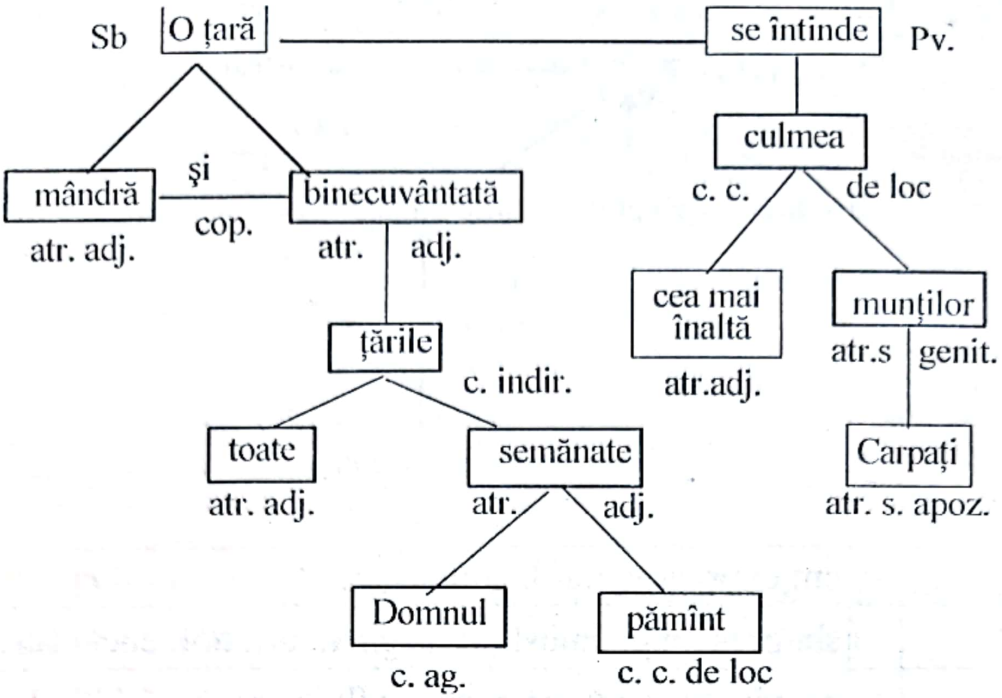

a)

(pe) culmea	=	subst.com. simplu, fem. sg., Ac. cu prep. art. hot. *a*
cea mai înaltă	=	adj. calif. propriu-zis cu 2 term., superlativ, se acordă în gen, număr și caz cu subst. *culmea*
(a) munților	=	subst. com. masc., pl.., G., art. hot. *lor* și art. genit. *a*
Carpați	=	subst. propriu. pl., masc., N. fără art.
(se) întinde	=	verb tranz., conj. III. reflexiv, ind. prez. pers. III, sg.
(o) țară	=	subst. com. fem. sg., N., cu art. nehot. *o*
mândră	=	adj. calif., propriu-zis cu 2 term., pozitiv, se acordă în gen, număr și caz cu subst. *țară*
și	=	conj. coord. cop.
binecuvântată	=	adj. calif., propriu-zis cu 2 term., pozitiv se acordă în gen, număr și caz cu subst. *țară*
toate		adjectiv, nehotărât, se acordă în gen, nr., caz cu subst. *țări*
(între) țările	=	subst. com. fem., Ac. cu prep., art. hot. *le.*
(pre) pământ	=	subst. com. neutru. sg., Ac. cu prep., neart.
de Domnul	=	subst. masc. sing., Ac. cu prep.

Scanned with OKEN Scanner

30. Din văzduh cumplita iarnă cerne nouri de zăpadă
Lungi troiene călătoare adunate-n cer grămadă.

(Vasile Alecsandri)

Se cere:

a) Să se analizeze morfo-sintactic propoziția următoare și să se alcătuiască schema relațională a propoziției date.

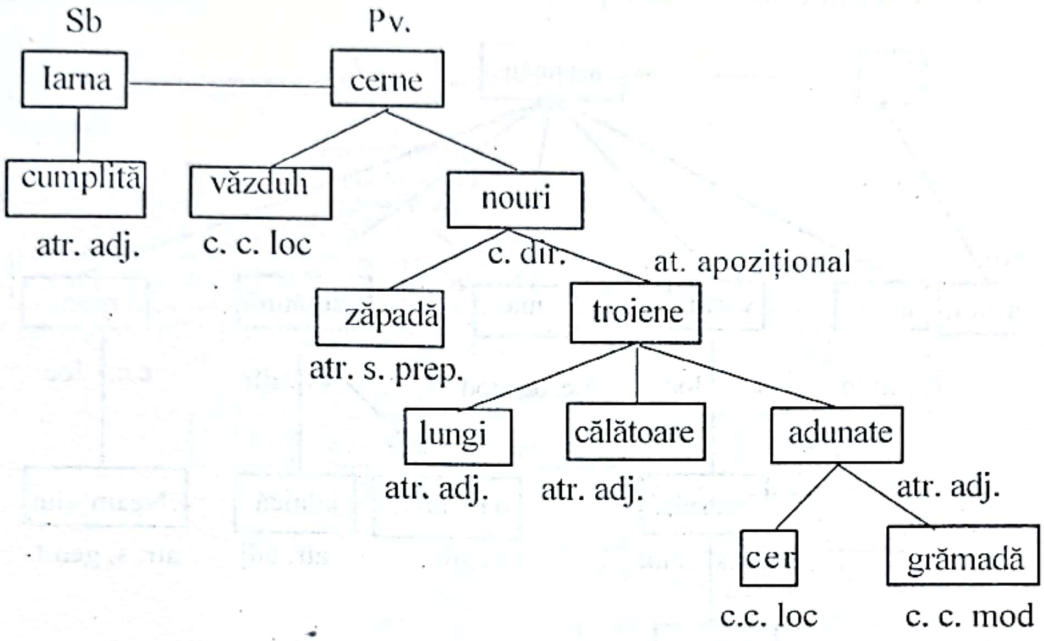

(din) văzduh	=	subst. com. neutru, sg., Ac. cu prep., neart.
cumplita	=	adj. calif. propriu-zis, cu 2 term., pozitiv se acordă în gen, număr și caz cu subst. *iarnă*, preia articolul hot.
iarnă	=	subst. com. fem., sg. N., neart.
cerne	=	verb tranz., conj. III, activă, ind. prez. pers. III, sg.
nouri	=	subst. com. masc. pl. Ac., neart.
(de) zăpadă	=	subst. com. fem., sg., Ac. cu prep., fără art.
lungi	=	adj. calif., propriu-zis, cu 2 term., pozitiv, se acordă cu subst. *troiene* în gen, număr și caz
troiene	=	subst. com. neutru, pl. N., fără art.
călătoare	=	adj. calif. cu 2 term., pozitiv, se acordă cu subst. *troiene* în gen, număr și caz
adunate	=	adj. calif., participal, gr. pozitiv, se acordă în gen, număr și caz cu subst. *troiene*
(în) cer	=	subst. com. neutru, sg., Ac., cu prep., fără art.
grămadă	=	adv. de mod (din subst. *grămadă - grămezi*) ;

Scanned with OKEN Scanner

31. Apoi, din vârful acestui codru, mai aruncăm, nemernicii de noi, câte-o căutătură jalnică spre munţii Neamţului.

(Ion Creangă)

Se cere:

a) Să se analizeze morfo-sintactic propoziţia următoare şi să se alcătuiască schema relaţională a propoziţiei date.

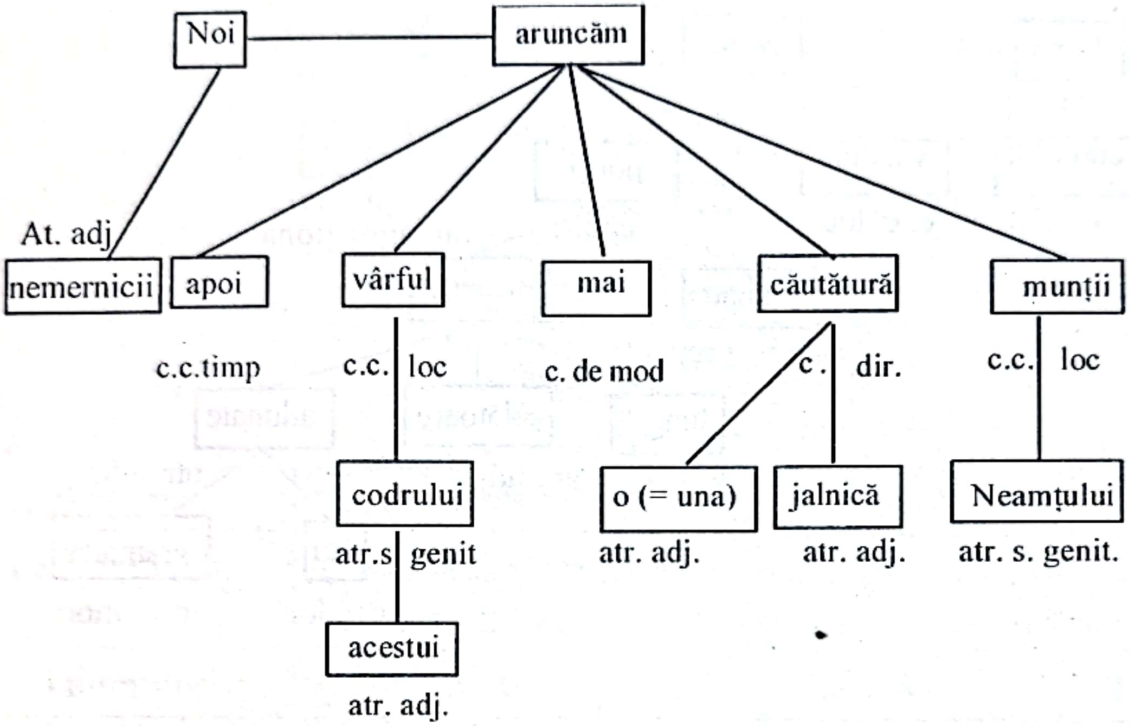

apoi	=	adverb de timp
(din) vârful	=	subst. com. neutru. sg., Ac., cu prep., art. hot. *l.*
acestui	=	adjectiv pronominal,: *acestuia*, se acordă cu substantivul *codru* în gen, număr şi caz.
codru	=	subst. com., masc., sg., G., neart.
mai	=	adverb de mod
aruncăm	=	verb conj. I. tranz. activă, ind. prez. pers. I pl.
câte o	=	numeral distribuitiv.
căutătură	=	subst. com. fem. sg., Ac.
jalnică	=	adj. calif. propriu-zis cu 2 term., se acordă cu subst. *căutătură* în gen, număr şi caz.
(spre) munţii	=	subst. com. masc. pl., Ac. cu prepoz., art. hot. *i.*
Neamţului	=	subst. propriu, sg., G., art. hot. *lui.*
nemernicii	=	at. adj., articulat prin poziţia antepusă faţă de pronumele determinat.

Scanned with OKEN Scanner

32. Şi Irinuca avea o cocioabă veche de bârne cu fereştile cât palma, acoperită cu scânduri, îngrădită cu răzlogi de brad şi aşezată chiar sub munte, pe malul stâng al Bistriţei, aproape de pod.

(Ion Creangă)

Se cere:

a) Să se analizeze morfo-sintactic textul dat şi să se alcătuiască schema relaţională.

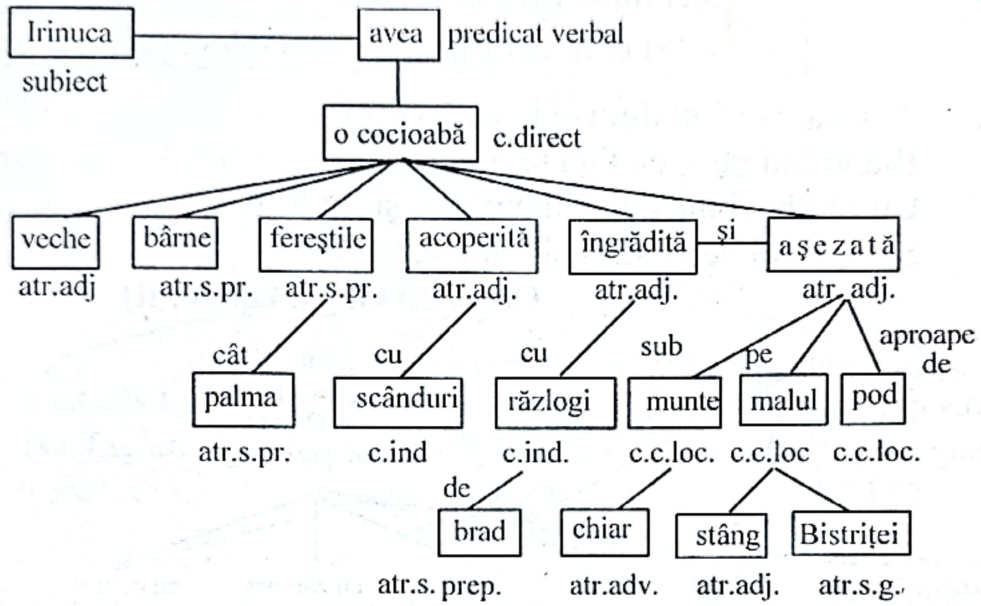

şi	=	conj. coord. cop.
Irinuca	=	subst. propriu, fem. sg., N., art. hot. *a*
avea	=	verb tranz., conj. II, activă, ind. imperf. pers. III sg.
(o) cocioabă	=	subst. com. fem. sg., Ac., cu art. nehot. *o*
veche	=	adj. calif. propriu-zis cu 2 term. pozitiv, se acordă cu subst. *cocioabă* în gen, număr şi caz.
(de) bârne	=	subst. com. fem. pl., Ac. cu prep., neart.
(cu) fereştile	=	subst. com. fem. pl., Ac., cu prep., art. hot. *le*
cât	=	prepoziţie simplă, provenită din adverb.
palma	=	subst. com. fem. sg., Ac., cu prep., art. hot. *a*
(cu) scânduri	=	subst. com. fem. pl., Ac., cu prep., neart.
îngrădită, acoperită	=	adjective calif. participale, pozitiv, se acordă cu subst. *cocioabă* în gen, număr şi caz.
(cu) răzlogi	=	subst. com. masc. pl., Ac., cu prep., neart.
de brad	=	subst. com. masc., sg., Ac., cu prep. (de) neart.
aşezată	=	adj., provenit din participiu, se acordă în gen, nr., caz, cu subst. "*cocioabă*".

Scanned with OKEN Scanner

chiar(sub) munte	=	subst. com. masc. sg., Ac., cu prep., fără art.
(pe) malul	=	subst. com neutru, sg., Ac., cu prep., art. hot. *l.*
stâng	=	adj. calif. propriu-zis, cu 2 term., pozitiv, se acordă în gen, număr şi caz cu substantivul *malul*
(al) Bistriței	=	subst. propriu fem. sg., G., art. hot. *i* şi articol genit. *al*
aproape	=	locuțiune prepozițională
de pod	=	subst.com neutru, sg., Ac., cu loc. prep., neart.

32. Azi, ca un sfânt dintr-o icoană veche,
Blând îmi răsai cu fața ta blajină,
Cu zâmbet bun, cu ochi cuminți şi limpez
Strălicitori de lacrimi şi lumină.

Octavian Goga, Opere, II)

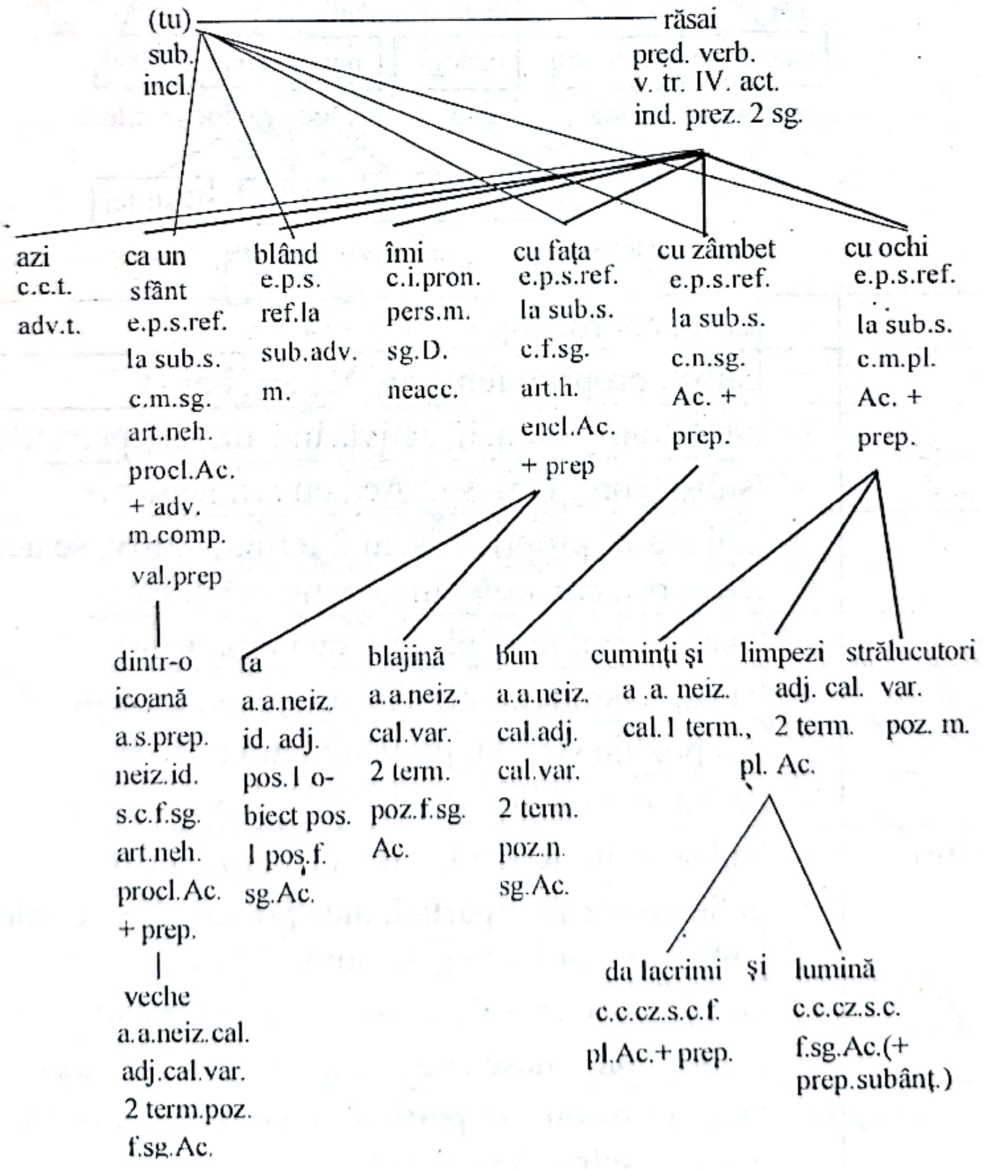

34. Vara, în zilele de sărbătoare, după cules răchiţică de făcut gălbenele şi sulcină de pusprintre straie, cine umblă ?

(Ion Creangă, Pagini alese)

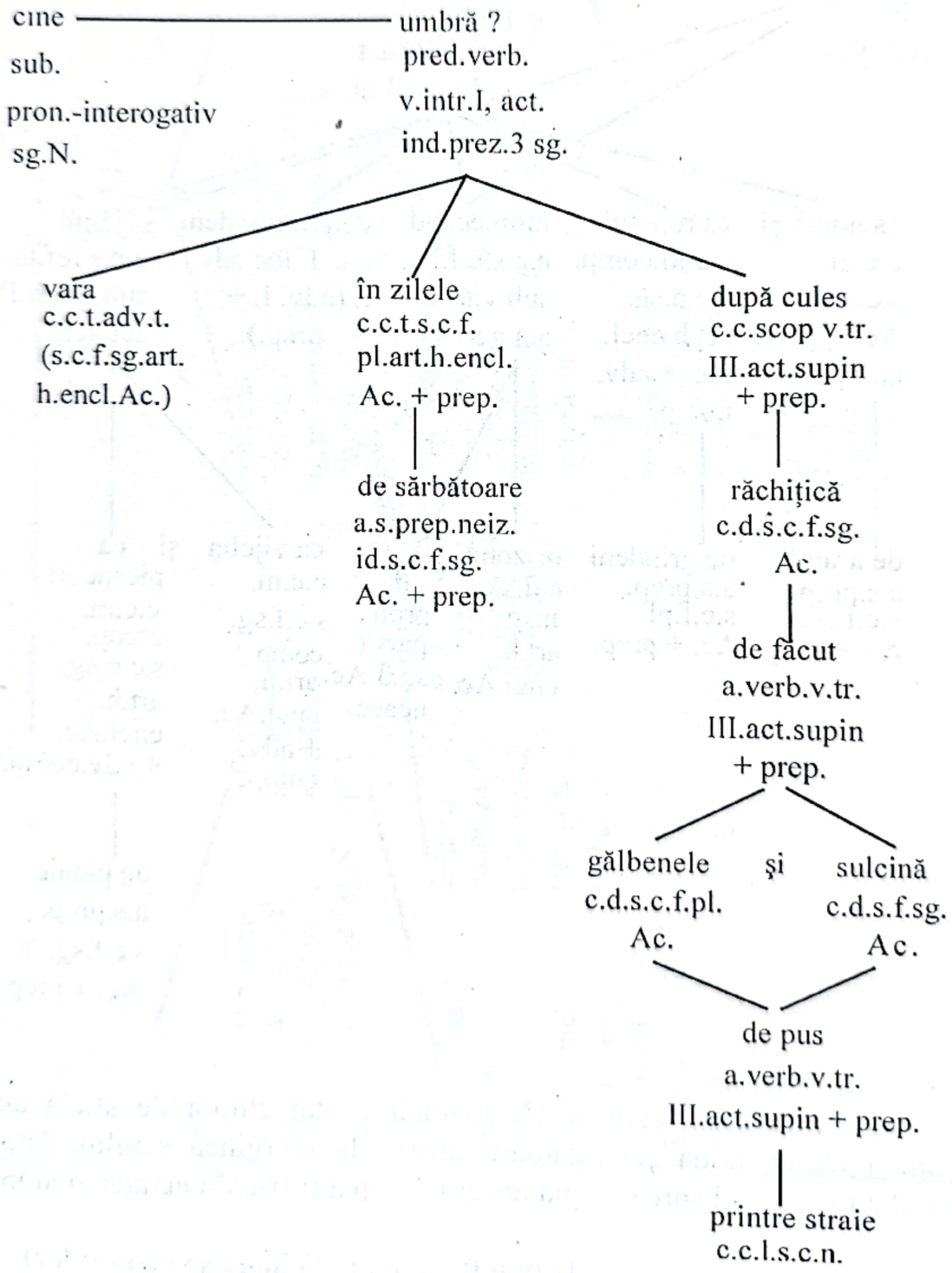

Scanned with OKEN Scanner

35. Şi ca nouri de aramă şi ca ropotul de grindini,
Orizontu-ntunecîndu-l vin săgeţi de pretutindeni,
Vâjâind ca vijelia şi ca plesnetul de ploaie...

(Mihai Eminescu, Poezii)

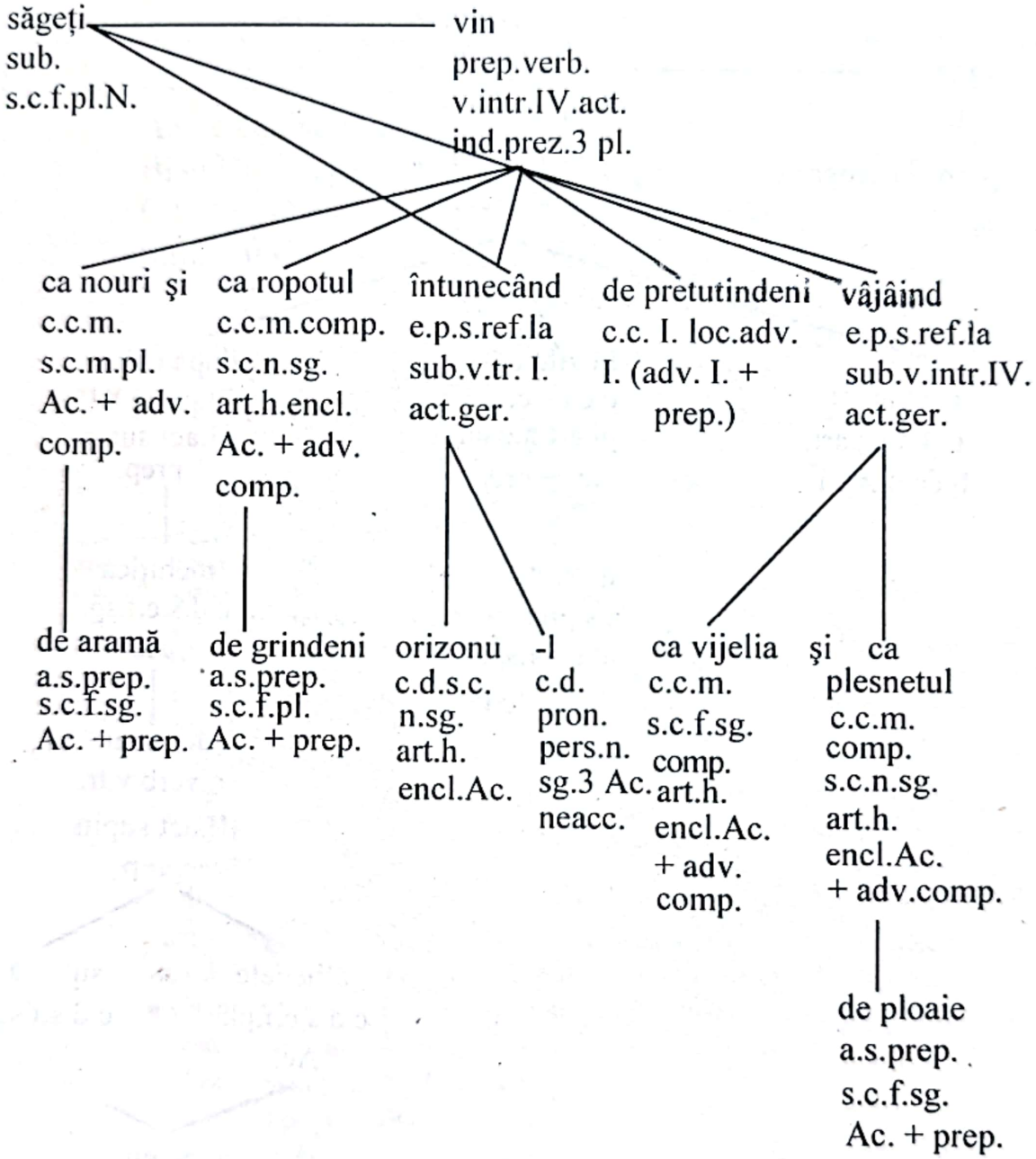

36. Sub cerul cenuşiu de toamnă ca un clopot de sticlă aurită, spânzurătoarea nouă şi sfidătoare înfiptă la marginea satului, întindea braţul cu ştreangul spre câmpia neagră, înţepată ici-colo cu arbori arămii.

(Liviu Rebreanu, Pădurea spânzuraţilor)

Scanned with OKEN Scanner

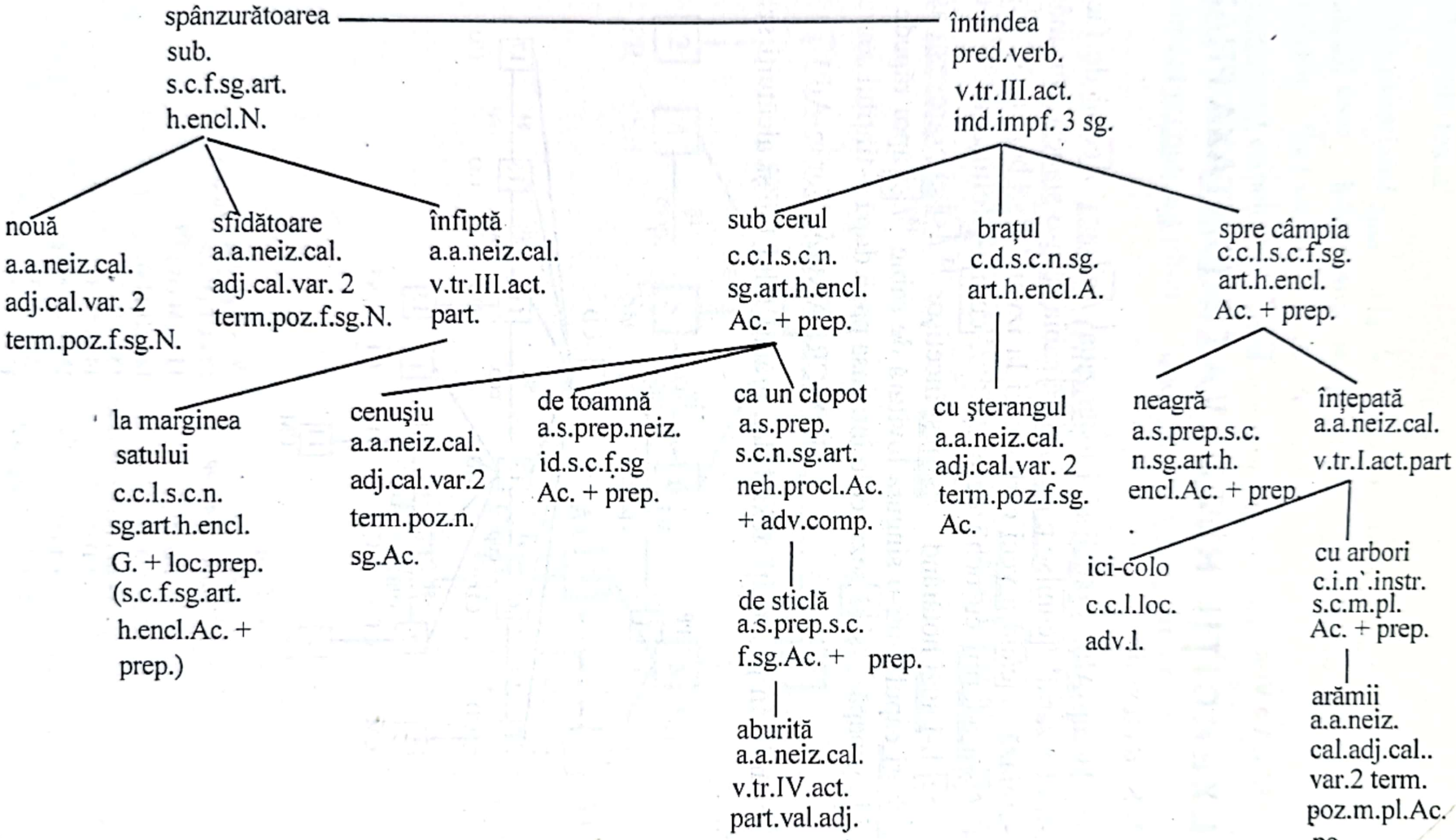

Scanned with OKEN Scanner

PARTEA a VI-a

EXERCIȚII REZOLVATE (SINTAXA FRAZEI)

1. Se dă textul:

Tu, Harap-Alb, rămâi aici toată ziua[1] / și iaca[2] / ce ai de făcut[3] /: pune-ți obrăzarul[4] / cum se pune[5] /, iară sabia să n-o slăbești din mână[6] /; și de-amiază [13]/ când a veni cerbul aici la izvor [7] / să beie apă[8] / și s-o culca[9] / ș-a adormi cu ochii deschiși [10] /, cum i-i feliușagul [11] /, tu,[13] / îndată ce li-i auzi hotărând [12] / să ieși încetișor [13] / și să potrevești așa [14] / ca să zbori capul dintr-o singură lovitură de sabie [15]/ și apoi răpede să te arunci în groapă [16]/ și să ședzi acolo într-însa până după asfințitul soarelui.[17]

(ION CREANGĂ, Harap-Alb)

Împărțiți în propoziții textul dat, arătați felul lor și alcătuiți schema frazei.

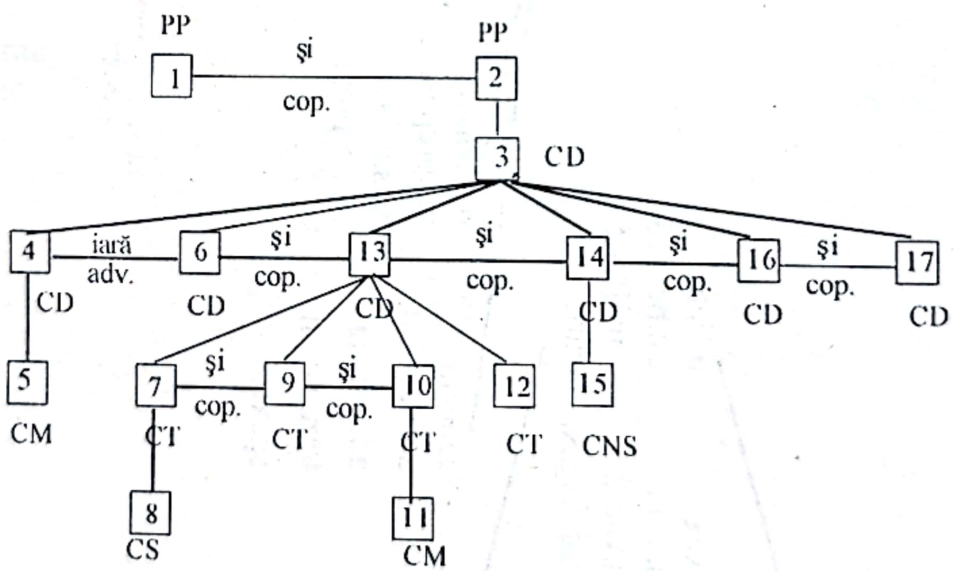

1 - PP
2 - PP
și cop.

3 - CD (2)
4 - CD (3)
5 - CM (4)
6 - CD (8)
iar adv..

7 - CT (13)
8 - CS (7)
și cop.

9 - CT (13)
10 - CT (13)
și cop.

11 - CM (10)
12 - CT (13)
13 - CD (3)
14 - CD (3)
15 - CNS (14)
16 - CD (3)
17 - CD (3)

Scanned with OKEN Scanner

2. Se dă textul:

Dar esențialul este[1] / că de acum încolo totul se va desfășura firesc[2] /, esențial este [3] / că un mugure se transformă în floare[4] /, și o floare în fruct verde [5] / și un fruct verde într-un fruct copt [6] /; esențial este [7] / că am descoperit clipele [8] / în care contemplând un arbore nu eram în stare [9] / să știu [10] / dacă este viu sau mort[11] /, clipele[8] / în care mângâind cu pașii un pământ nu puteam ghici [12] / dacă va mai înverzi vreodată.[13]/

(ANA BLANDIANA, Calitatea de martor)

Împărțiți în propoziții textul dat, arătați felul lor și alcătuiți schema frazei.

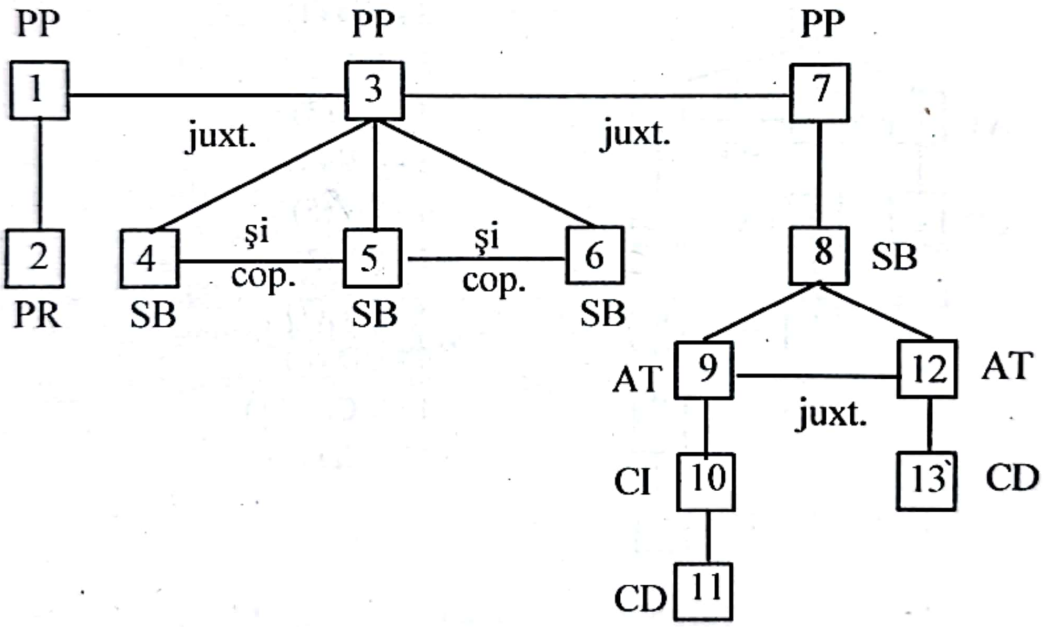

1 - PP
2 - PR (1)
3 - PP
4 - SB (3)
5 - SB (3)
6 - SB (3)
7 - PP

și cop.
și cop.

8 - SB (7)
9 - AT (8)
10 - CI (9)
11 - CD (10)
12 - AT (8)
13 - CD (12)

√ se transformă

Scanned with OKEN Scanner

3. Se dă textul:

Tot [3] / ce pot[1] / să-ți spun[2] / e[3]/ că țin la femei[4] /, deşi cuiva i s-ar părea[5] / că mă feresc de ele[6] / ... şi țin şi la oameni[7] /, cu toate că unul sau altul ar putea[8] / să spună[9] / că[11]/ fiindcă nu umblu cu nici unul din ei de gât[10] /, nu-mi plac.[11] /

(Marin Preda, Marele singuratic)

Împărțiți în propoziții textul dat, arătați felul lor şi alcătuiți schema frazei.

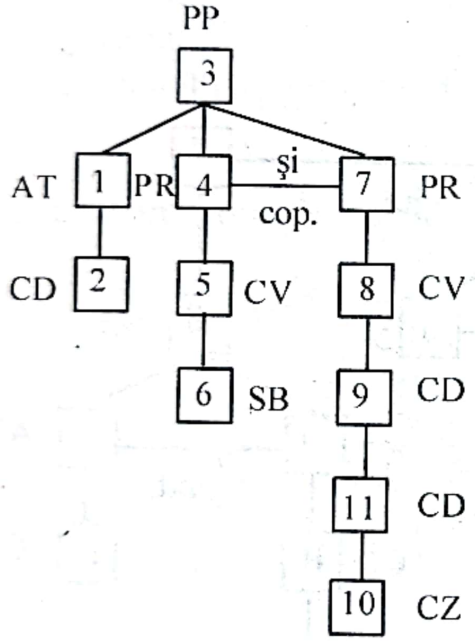

1 - AT(3)
2 - CD (1)
3 - PP
4 - PR (3)
5 - CV (4)
6 - SB (5)
7 - PR (3)
8 - CV (7)
9 - CD (8)
10 - CZ (11)
11 - CD (9)

4. Se dă textul:

Dacă bărbații[2]/ care ne părăsesc[1]/ au partea lor de erori comună la toată suflarea omenească[2]/, când părăsesc arena de luptă[3]/ cată[4]/ să ne aducem aminte de serviciile mari[5]/ ce le-au adus cauzei publice[6]/ şi o facem aceasta cu atât mai mult[7]/, când vedem[8]/ că acele servicii nu consistă, ca la multe din reputațiile uzurpate, din închipuirea greşită[9]/ ce şi-ar face-o opinia publică despre ele[10]/, ci sunt reale, adevărate[11]/, au lăsat urmări binefăcătoare[12]/ ce subzistă până astăzi.[13]/

(Mihai Eminescu, Despre cultură şi artă)

Scanned with OKEN Scanner

Împărțiți în propoziții textul dat, arătați felul lor și alcătuiți schema frazei.

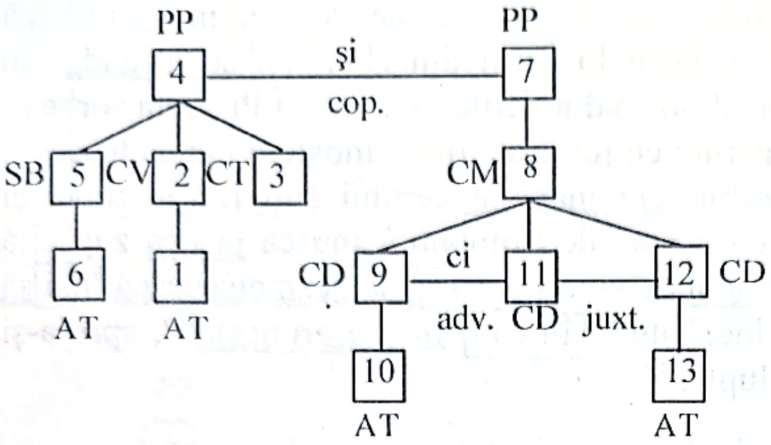

1 - AT (2)
2 - CV (4)
3 - CT (4)
4 - PP
5 - SB (4)
6 - AT (5)
7 - PP
} și cop.
8 - CM (7)
9 - CD (8)
10 - AT (9)
11 - CD (8)
12 - CD (8)
13 - AT (12)

5. Se dă textul:

Trebuie[1]/ să fac mărturisirea de credință[2]/ că poporul este părintele meu literar[3]/, că trecutul pulsează în mine ca un sânge al celor dispăruți,[4]/ că mă simt ca un stejar vânjos cu mii și mii de rădăcini înfipte în pământul neamului meu.[5]/

(MIHAIL SADOVEANU)

a) Împărțiți textul în propoziții și arătați felul lor.
b) Alcătuiți schema frazei.

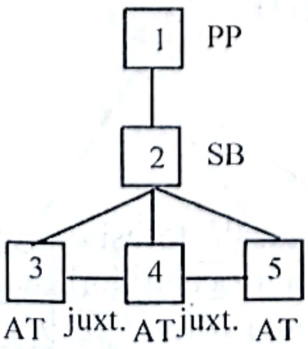

1 - PP
2 - SB (1)
3 - AT (2)
4 - AT (2)
} juxt.
5 - AT (2)
} juxt.

Scanned with OKEN Scanner

6. Se dă textul:

Căci[2] / dacă Pisicuța își apăra nasul, scuturând din cap în toate părțile[1]/, musca nu mai puțin, cu o repeziciune de cea mai vrednică balistică, ochea[2]/ și prindea nasul Pisicuții din zbor[3]/ și se înfunda, cu iuțeala unei săgeți, în adâncul uneia din nările ei[4]/, atunci Pisicuța sorbea[5]/ și își umfla pieptul său puternic cu jumătate din atmosfera pământească[6]/, iar[8]/ când aerul, astfel sorbit, era înapoiat cerului sub forma ruptă și zguduitoare a unei furtunoase note de trombon[7]/, musca tâșnea zăpăcită din narea Pisicuții[8]/, și îi trebuia vreme[9]/ până să se dezmetecească[10]/ și să se descurce din ierburile încâlcite[11]/, în care fusese aruncată[12]/, spre a-și găsi din nou echilibrul de luptă.[11]/

(CALISTRAT HOGAȘ, Pe drumuri de munte)

Împărțiți în propoziții textul dat, arătați felul lor și alcătuiți schema frazei.

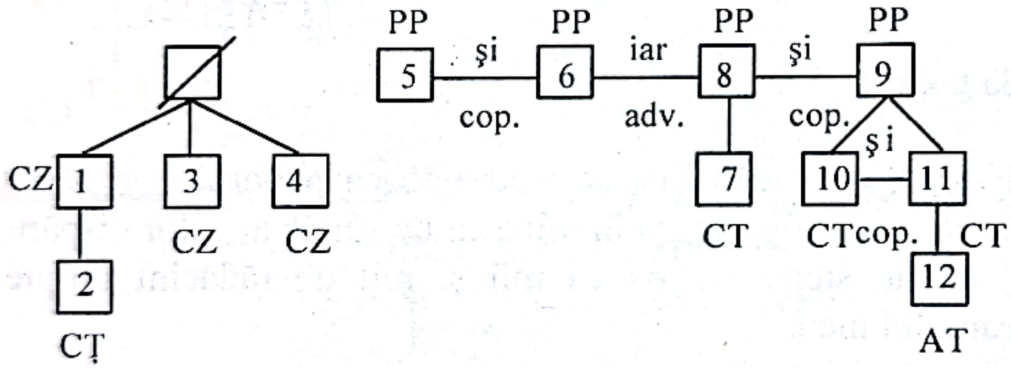

1 - CZ (izolat)
2 - CȚ (1)
3 - CZ (izolat)
4 - CZ (izolat)
5 - PP
6 - PP
7 - CT (8)
8 - PP
9 - PP
10 - CT(9)
11 - CT (9)
12 - AT (11)
și cop.

7. Se dă textul:

Și[3]/ măcar că nevasta lui Honcu nu era în casă[1]/, totuși el vorbea de dânsa[2]/, ca și cum ar fi fost de față[3]/; doar Honcu[5]/ când vorbea de la el de-acasă[4]/, glasul lui răspundea tocmai pe Măgura Mare[5]/ și[8]/ când ar fi

Scanned with OKEN Scanner

avut nevoie de chemat vrun vătăjel de la comună[6]/, care era de la dânsul cale de o jumătate de ceas[7]/ tot din cerdacul caselor lui l-ar fi strigat[8]/, astfel se zice[9]/ că el da porunci satului întreg, strigând de la el de acasă[10]/, şi că tot satul revărsat pe vale îl auzea[11]/ şi-l asculta.[12]/

(CALISTRAT HOGAŞ, Pe drumuri de munte)

Împărțiți în propoziții textul dat, arătați felul lor şi alcătuiți schema frazei.

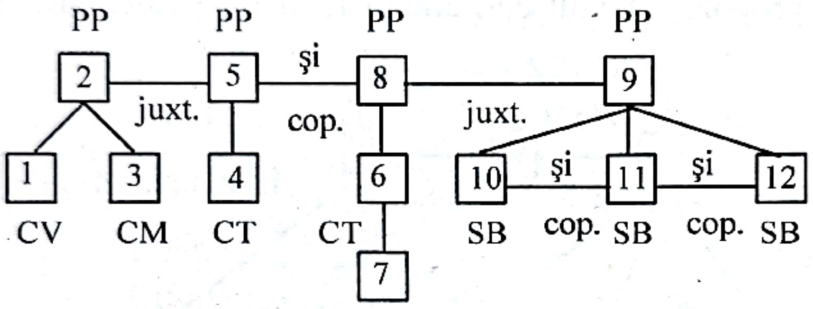

1 - CV (2)
2 - PP
3 - CM (2)
4 - CT (5)
5 - PP
6 - CT (8)
7 - AT (6)
8 - PP
9 - PP
10 - SB (9)
11 - SB (9)
12 - SB (9)

8. Cel[4]/ ce şi încuie bogăția[1]/
Şi pe săraci nu-i dăruieşte,[2]/
Nici pentru el nu cheltuieşte,[3]/
E o momâie[4]/ ce păzeşte
Pe seama altora câmpia.[5]/

(G. Coşbuc)

Se cere să împărțiți textul în propoziții, arătați felul lor şi alcătuiți schema frazei.

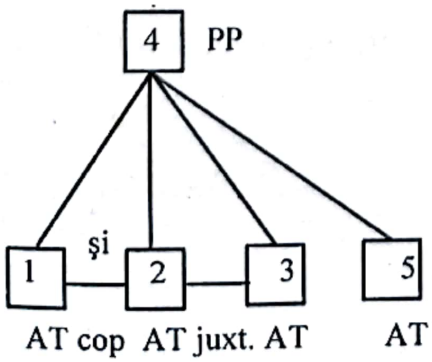

1 - AT (4)
2 - AT (4) şi cop.
3 - AT (4) juxt.
4 - PP
5 - AT (4)

9. Se dă textul:

Când boierimea păstrase numai puțin din bunul spirit al timpurilor vechi[1]/, când moleșirea începea[2]/ s-o cuprindă[3]/, când nu mai știa[4]/, să se lupte[5]/, când nu prea știa[6]/ să lucreze[7]/, sapa n-a căzut din mâna țăranului[8]/, toporul i-a rămas la îndemână[9]/; țara a rămas bogată[10]/ fiindcă pământul a fost lucrat[11]/, și [16]/ dacă ar fi fost[12]/ cine să muncească[13]/, să spuie cuvântul[14]/ ce se aștepta[15]/, din aceeași mulțime răbdătoare și harnică s-ar fi ivit[16]/ și cine s-o apere.[17]/

(NICOLAE IORGA, Istoria literaturii române)

Împărțiți în propoziții textul dat, arătați felul lor și alcătuiți schema frazei.

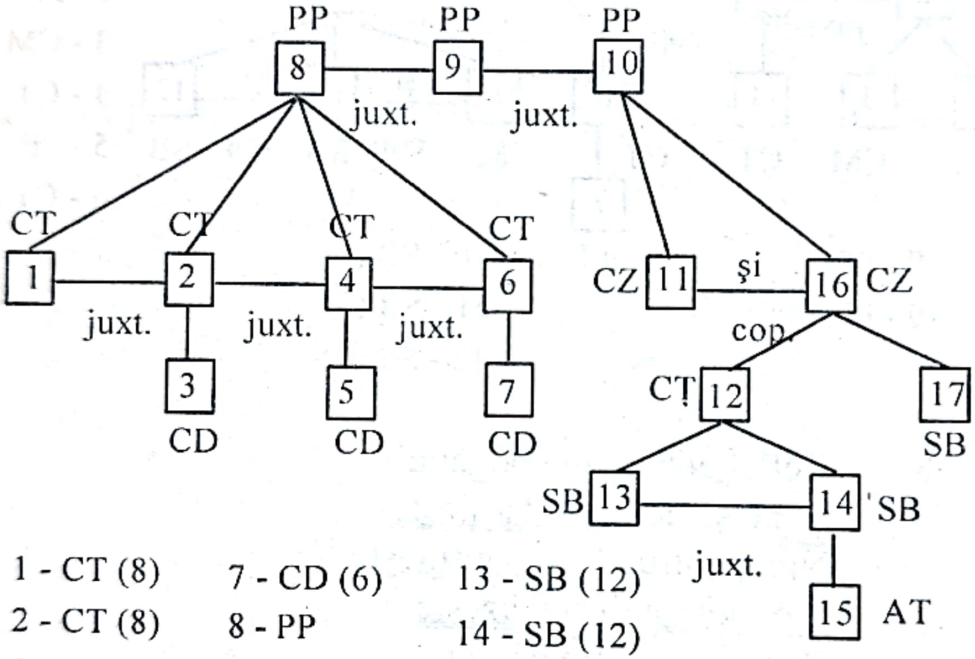

1 - CT (8)
2 - CT (8)
3 - CD (2)
4 - CT (8)
5 - CD (4)
6 - CT (8)
7 - CD (6)
8 - PP
9 - PP
10 - PP
11- CZ (10)
12 - CT (16)
13 - SB (12)
14 - SB (12)
15 - AT (14)
16 - CZ (10)
17 - SB (16)

10. Se dă textul:

Cum că ei nu au schimonosit[1]/, ci au deșteptat la viață limba română și cu ea simțul național[2]/, și cum că au făcut-o spre glorificarea lor personală și [3]/ (fie zis de noi)[4]/ eternă[3]/, asta e prea adevărat[5]/; și nu negăm [6]/, nu putem[7]/ s-o negăm[8]/; cum că însă ei ar fi avut intențiunea de a depărta pe țăran d-ta, d- le critic[9]/, asta nu poate fi adevărat, decât în cazul[10]/, când domnia d-ta singur vei fi voind[11] /să te depărtezi de el.[12]/

(Mihai Eminescu, Despre cultură și artă)

Scanned with OKEN Scanner

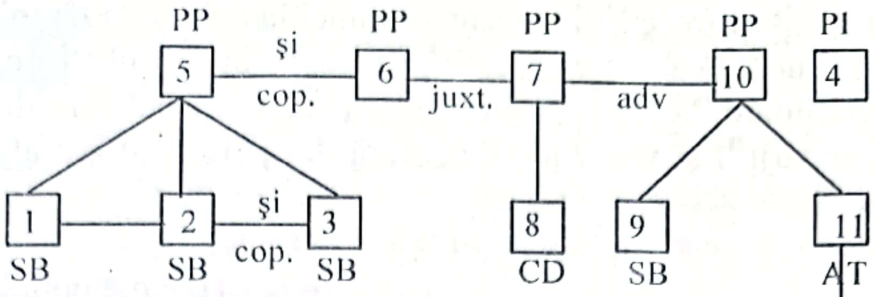

1 - SB (5)
2 - SB (5)
3 - SB (5)
4 - PI
5 - PP
6 - PP
7 - PP
8 - CD (7)
9 - SB (10)
10 - PP
11 - AT (10)
12 - CD (11)

11. Se dă textul:

Cei tari se îngrădiră
Cu-averea şi mărirea în cercul lor de legi;[1]/
Prin bunuri [4]/ ce furară,[2]/ în veci vezi [3]/ cum conspiră
Contra celor [4]/ ce dânşii la lucru-i osândiră [5]/
Şi le subjugă munca vieţii lor întregi. [6]/

(Eminescu)

Se cere:

a) Împărţiţi textul în propoziţii, arătaţi felul lor şi relaţiile dintre ele.
b) Alcătuiţi schema frazei.

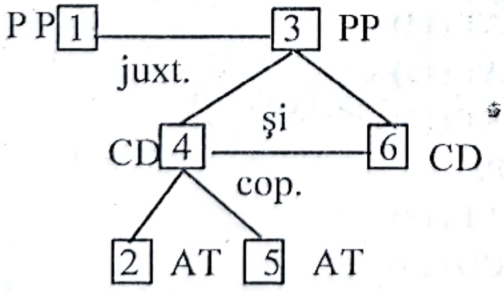

1 - PP
2 - AT (4)
3 - PP
4 - CD (3)
5 - AT (4) — și cop.
6 - CD (3)

12. Se dă textul:

În zadar îi spuse [1]/ c-a umblat[2]/ şi a ostenit[3]/, a trecut prin multe [4]/şi s-a canonit[5]/, ca să caute alifia[6]/ ce dezmorţeşte vinele[7]/; în zadar îl încredinţa [8]/că a găsit-o[9]/ şi vine cu ea de peste nouă mări şi nouiă ţări[10]/;

Scanned with OKEN Scanner

în zadar stărui[11]/ să-l frece [12]/fie măcar şi numai la ochi şi la tâmple [13]/căci el ţinea una şi bună [14]/că alta e aceea[15]/ pe care o ştia dânsul [16]/şi o aştepta; o luă drept vrăjitoare [18]/care vrea [19]/să-l piardă cu farmecele ei [20]/ba în cele din urmă se îndârji[21]/ şi vor[22]/ s-o dea afară din palat[23]/ şi s-o alunge din împărăţia lui. [24]/

(Basme populare)

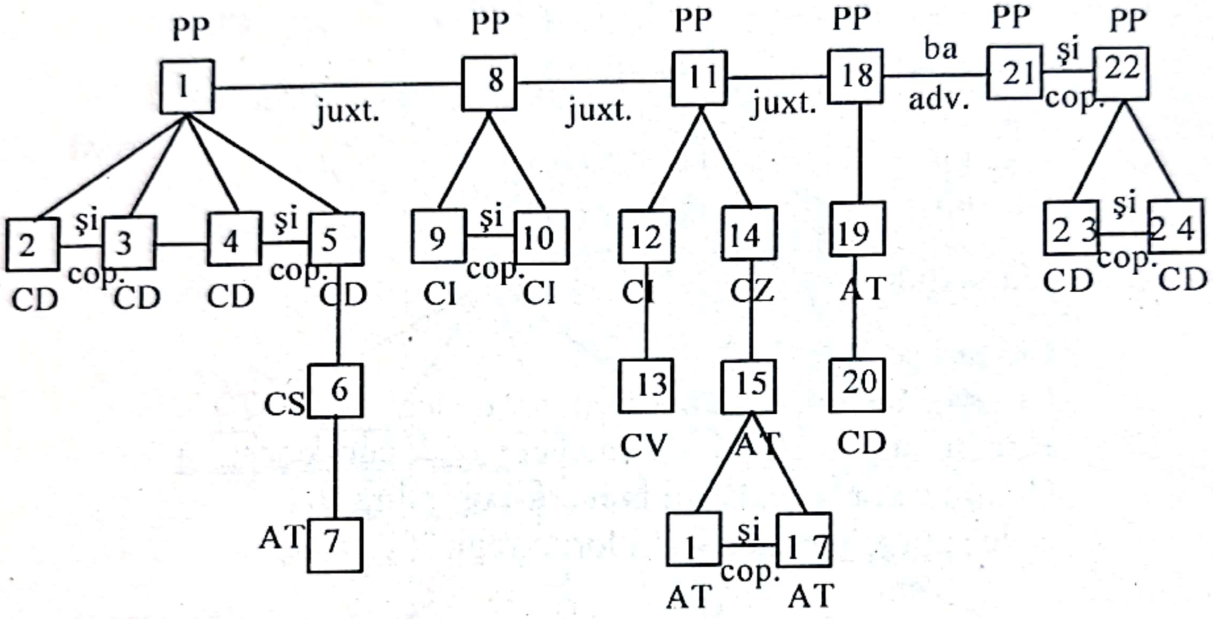

1 - PP
2 - CD (1) } şi cop.
3 - CD (1) }
4 - CD (1) } juxt.
5 - CD (1) } şi cop.
6 - CS (5)
7 - AT (6)
8 - PP
9 - CI (8)
10 - CI (8)
11 - PP
12 - CI/CS (11)
13 - CV (12)
14 - CZ (11)
15 - AT (14)
16 - AT (15) } şi cop.
17 - AT (15) }
18 - PP
19 - AT (18)
20 - CD (19)
21 - PP
22 - PP
23 - CD (22) } şi cop.
24 - CD (22) }

13. Se dă textul:

Şi afară de acestea, babele[3]/ care trag pe fundul sitei în 41 de bobi[1]/, toţi zodierii şi cărturăresele[3]/ pe la care căutase pentru mine[2]/ şi femeile bisericoase din sat îi băgase mamei o mulţime de bazaconii în cap care de

Scanned with OKEN Scanner

care mai ciudate[3]/: ba că am să petrec între oameni mari[4]/, ba că-s plin de noroc, ca broasca de păr[5]/, ba că am glas de înger şi multe alte minunăţii[6]/, încât mama, în slăbiciunea ei pentru mine, ajunsese a crede[7]/ că am să ies un al doilea Cucuzel, podoaba creştinătăţii[8]/, care scotea lacrimi din orice inimă împietrită[9]/, aduna lumea de pe lume în pustiul codrilor[10]/, şi veselea întreaga făptură cu viersul său.[11]/

(Ion Creangă, Amintiri din copilărie)

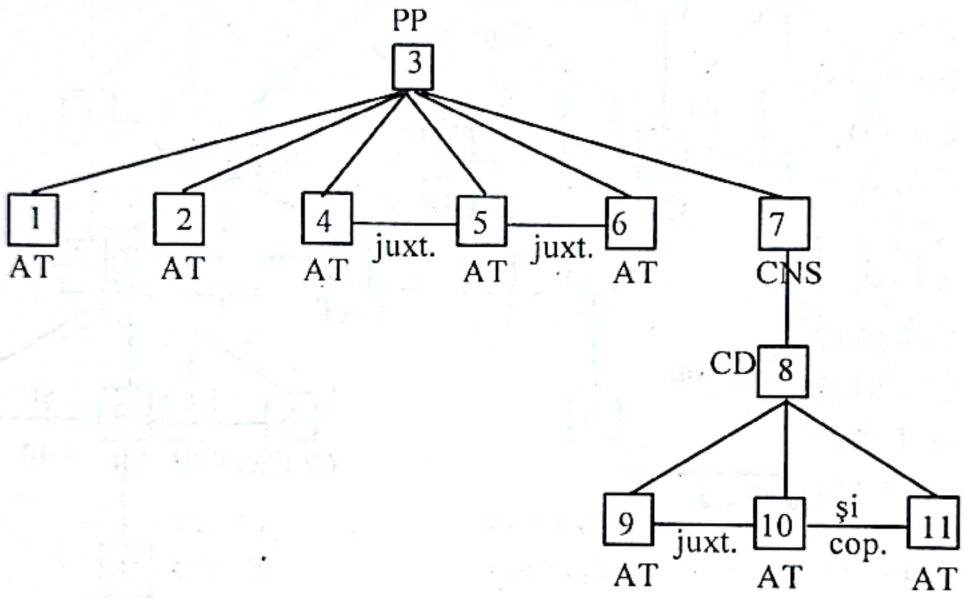

1 - AT (3)
2 - AT (3)
3 - PP
4 - AT (3)
5 - AT (3)
6 - AT (3)
7 - CNS (3)
8 - CD (7)
9 - AT (8)
10 - AT (8) > şi cop.
11 - AT (8) > şi cop.

14. Se dă textul:

Cum a luat-o de gât[1]/, baba s-a scuturat de zdrenţele ei şi de urâciunea ei[2]/ şi deodată s-a prefăcut într-o femeie tânără şi frumoasă ca o zână, strălucind şi ea pe pământ [3]/cum strălucea luna-n cer [4]/fiindcă baba asta era o fată de împărat mare[5]/, care, de mititică se dedase la ştiinţa farmecelor şi la meşteşugul vrăjitoriei [6]/şi, pentru păcatele ei fusese

Scanned with OKEN Scanner

blestemată [7]/să se preschimbe în hodoroagă cerşetoare[8]/ şi să nu-şi mai ia înfăţişarea ei de mai înainte decât atunci[9]/când o putea păcăli pe dracu[10]/ ba încă şi atunci numai pe vremea nopţii.[11]/

(I.L.Caragiale, Nuvele şi povestiri)

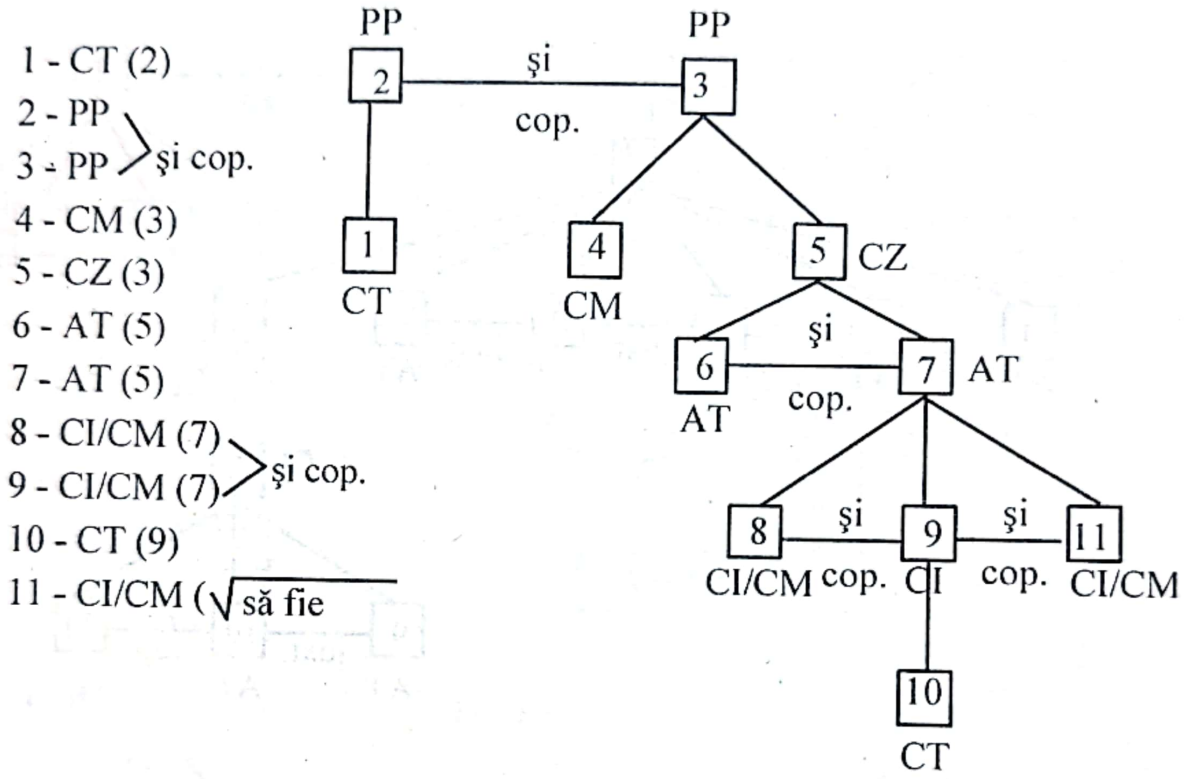

15. Se dă textul:

Mirat[6]/ că nu mai arată aşa[1]/ cum se ştia[2]/, că deformaţiile fizice apărute pe neobservate, surprinzător, erau o penibilă realitate [3]/cu care trebuia[4]/ să se obişnuiască[5]/, se hotărî[6]/ să se aştepte[7]/ şi în momentele acelea lungi, grele[10]/ când privirea satisfăcută a bătrânului refuză[8]/ să se clintească de pe el[9]/, îi veni iarăşi[10]/ să râdă la gândul[11]/ că defecţiunile lui sufleteşti se răsfrânseră şi asupra organismului, însă incomplet[12]/ căci ştiindu-se de mult dedublat era convins[13]/ că[14]/ transformarea [15]/ va trebui încă[14]/ să continuie[15]/; dar[17]/ până ce ea va deveni totală[16]/ simţea [17]/că poate [18]/să vorbească orice[19]/, deşi în situaţia dată, firesti i se păreau

Scanned with OKEN Scanner

întrebările cât mai bizare cu putință și nu cele referitoare la dramele bătrânului, la nevoia acută a unei prietenii[20]/ pe care o încercase, mai demult, atât de patetic.[21]/

(Gib Mihăescu, Donna Alba)

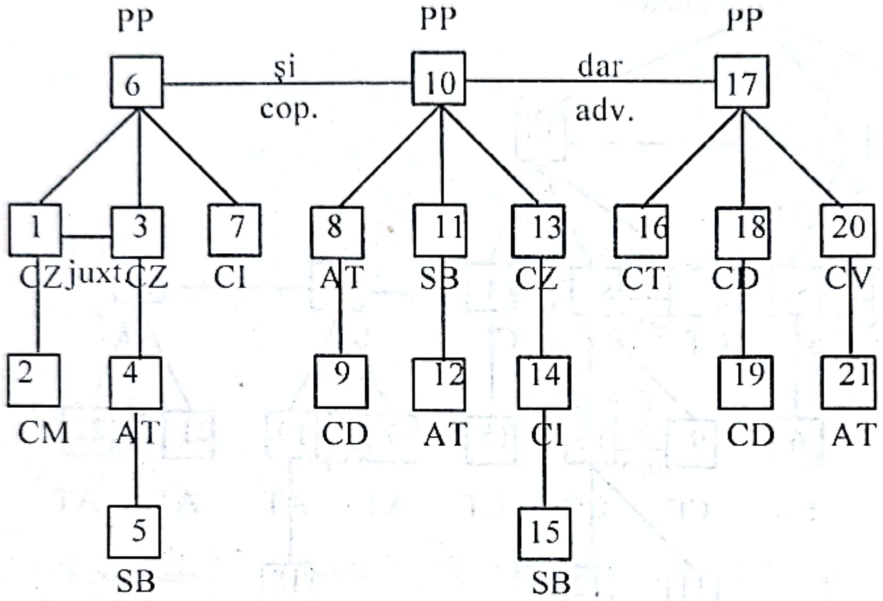

1 - CZ (6)
2 - CM (2)
3 - CZ (6)
4 - AT (3)
5 - SB (4)
6 - PP
7 - CI (6)
8 - AT (10)
9 - CD (8)
10 - PP
11 - SB (10)
12 - AT (11)
13 - CZ (10)
14 - CI (13)
15 - SB (14)
16 - CT (17)
17 - PP
18 - CD (17)
19 - CD (18)
20 - CV (17)
21 - AT (20)

16. Se dă textul:

Deși[2]/ dacă mă gândesc bine[1]/, știam[2]/ sau poate[3]/ că acuma știu[4]/ și mi se pare[5]/ că n-am fost niciodată neștiutor[6]/, deși[13]/ când ne uitam la un copil[7]/ și îl vedem[8]/ cum se pitește după un stâlp[9]/ și scoate singur niște răgnete de surpriză[10]/ de-ți sparge urechile[11]/ când te vede tot el[12]/, ne dăm seama[13]/ cam cum am fost și noi[14]/ când eram mici[15]/ și că neștiința nu e

Scanned with OKEN Scanner

ceva[16]/ care nu ştii[17]/ şi[19]/ dacă îţi spune cineva[18]/ ai aflat[19]/, ci e o stare[20]/ pe care o trăieşti cu toată fiinţa ta[21]/ şi nu te poate scoate din ea nici o învăţătură a nimănui.[22]/

(Marin Preda, Intrusul)

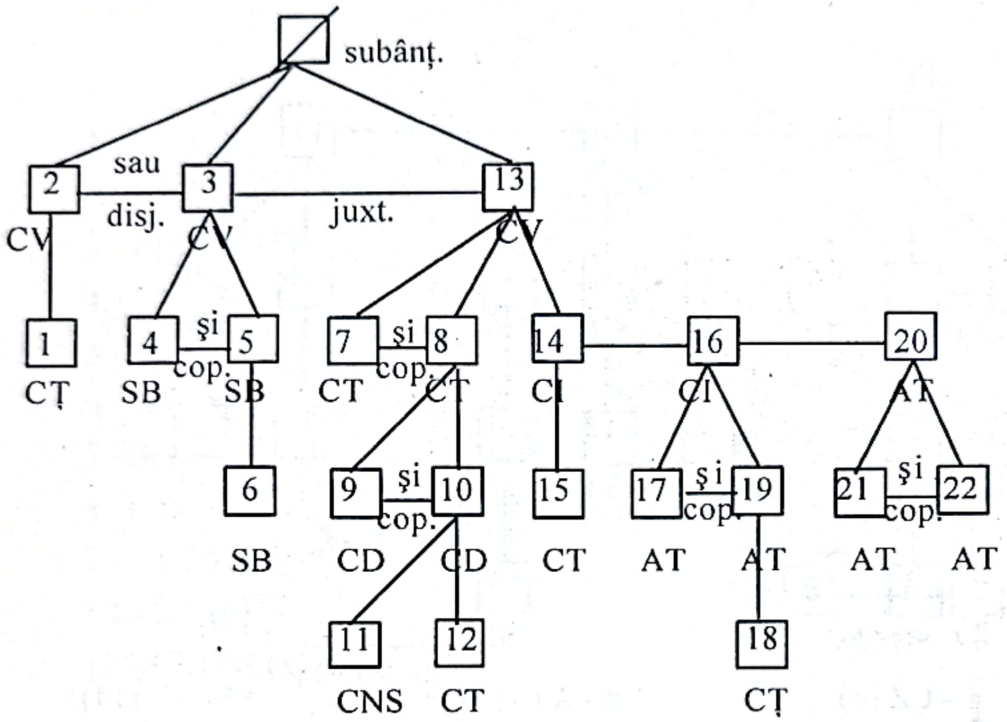

1 - CŢ (2)
2 - CV - izolată
3 - CV (3)
4 - SB (3)
5 - SB (3)
6 - SB (5)
7 - CT (13)
8 - CT (13)
9 - CD (8)
10 - CD (8)
11 - CNS (10)
12 - CT (10)
13 - CV izolată
14 - CI (13)
15 - CT (14)
16 - CI (13)
17 - AT (16)
18 - CŢ (19)
19 - AT (16) } ci adv
20 - AT (16)
21 - AT (20) } şi cop.
22 - AT (20)

17. Se dă textul:

Ceea ce s-a petrecut atunci în sufletul lui[1]/ a fost mai iute decât fulgerul[2]/; destul[3]/ că cu nişte ochi de două ori mai mari decât cei[7]/ ce poate-i avea de obicei[4]/, cu o faţă lungă şi spăriată şi neputându-se lămuri[7]/ de unde[5]/ şi cum răsărisem noi aşa din pământ[6]/, se uită la noi,

Scanned with OKEN Scanner

măsurându-ne cu privirea zăpăcită de sus până jos şi îndesându-se tot mai tare în părete[7]/, ca şi cum ar fi voit[8]/ să scape de o vedenie supărătoare.[9]/

(Calistrat Hogaş, Pe drumuri de munte)

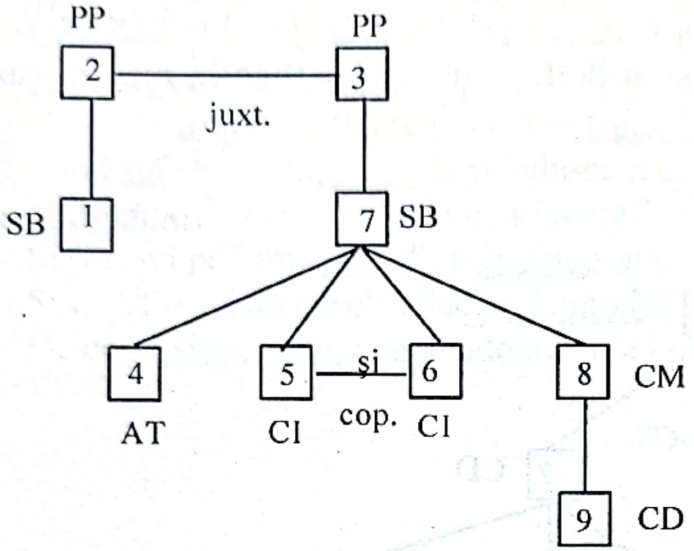

1 - SB (2)
2 - PP
3 - PP
4 - AT (7)
5 - CI (7)√am venit
6 - CI (7)
7 - SB (3)
8 - CM (7)
9 - CD (8)

18. Se dă textul:

Cine n-a simţit, până acum[1]/, că în mucul nostru (*de lumânare*) e mai multă naţionalitate adevărată decât în vinele tuturor liberalilor, la un loc[2]/, acela sau sufere de boală din născare[3]/, ce nici un leac nu are[4]/, sau îşi închide ochii cu de-a sila[5]/ şi nu vrea[6]/ să vadă.[7]/

(Mihai Eminescu)

Se cere:

a) Împărţiţi textul în propoziţii şi arătaţi felul lor.
b) Construiţi schema frazei.

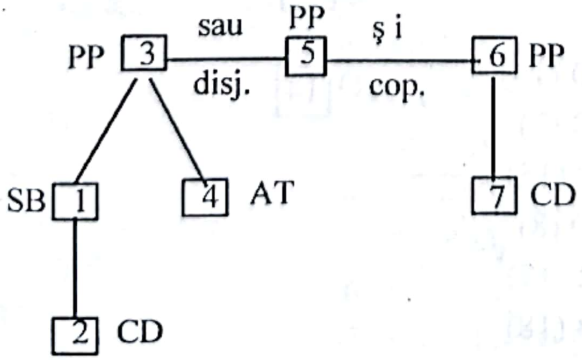

1 - SB (3)
2 - CD (1)
3 - PP
4 - AT (3) — sau, disj.
5 - PP
6 - PP — şi, cop.
7 - CD (6)

Scanned with OKEN Scanner

19. Se dă textul:

Fără să par[1]/ că mă interesează situația ei cu tot dinadinsul[2]/, îi dădui de înțeles[3]/ că[7]/ dacă ține la mine[4]/ și vrea[5]/ să ne mai vedem[6]/, era bine[7]/ să știe [8]/ că mie îmi place de ea așa[9]/ cum era înainte[10]/ și că[5]/ dacă asta e noua ei formă[11]/ prin care ea vrea[12]/ să-mi arate[13]/ că mă iubește[14]/, una[15]/ că eu nu sunt amator[16]/ și al doilea[17]/ că nu-mi vine în nici un caz[18]/ să cred[19]/ că n-a pățit nimic.[20]/

(Marin Preda, Intrusul)

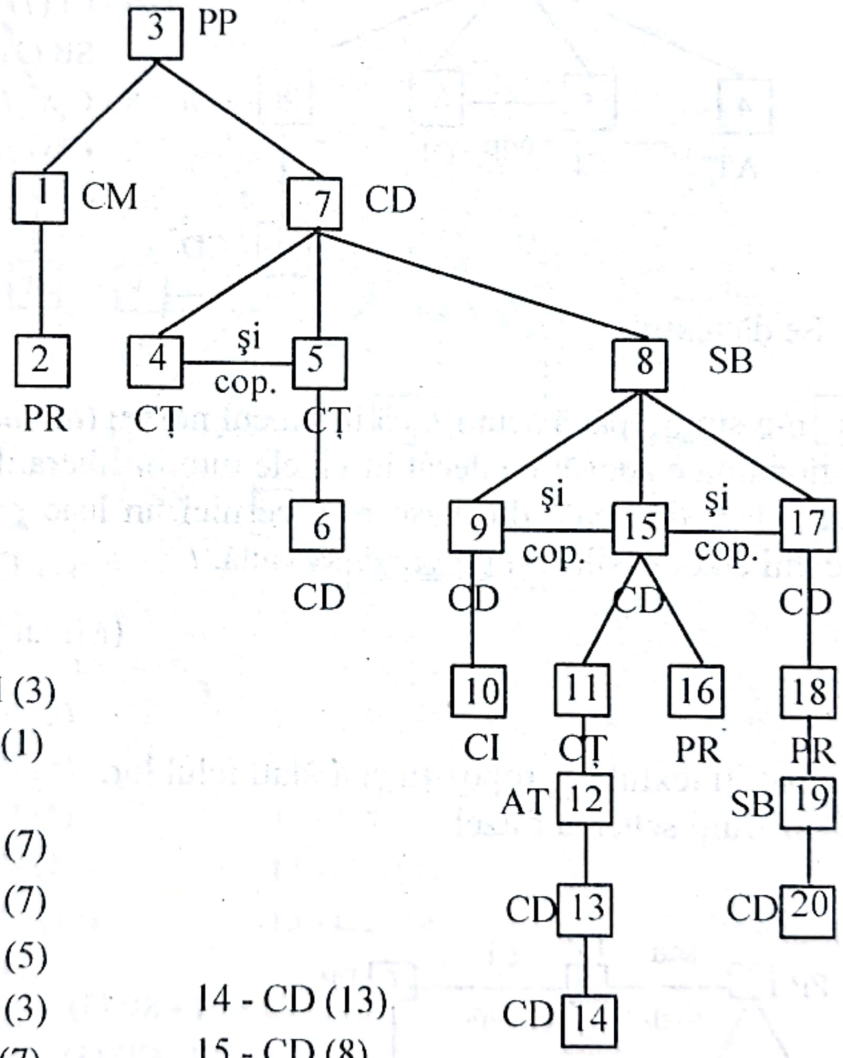

1 - CM (3)
2 - PR (1)
3 - PP
4 - CT (7)
5 - CT (7)
6 - CD (5)
7 - CD (3)
8 - SB (7)
9 - CD (8)
10 - CI 99)
11 - CT (15)
12 - AT (11)
13 - CD (12)
14 - CD (13)
15 - CD (8)
16 - PR (15) √este
17 - CD (8) √este
18 - PR (17)
19 - SB (18)
20 - CD (19)

Scanned with OKEN Scanner

20. Se dă textul:

Pierdut plângea bătrânul[1]/ şi nu putea-nţelege[2]/
Cum poate -un om cu milă[3]/ să calce pe o floare,[4]/
De ce o rup[5]/ ca-n urmă s-o pună prin pahare,[6]/
Şi pentru ce o fată anume îşi alege
O floare [7]/cum i-s ochii[8]/ ca-n plete să şi-o prindă?[9]/
Nu vede ea[1]/ în plete[3]/ oricâte-ar fi [2]/să-şi puie[3]/
Că[5]/ de-i frumoasă floarea[4]/ ea mai frumoasă nu e[5]/
Când stă[6]/ şi îşi zâmbeşte privindu-se-n oglindă,[7]/
Nu vede ea[8]/ că toate au o viaţă-aparte,[9]/
Şi[13]/ când pe lume poate[10]/ să fie adorată
Şi fără flori frumoase[11]/, dacă-i frumoasă fata?[12]/
De ce să-şi împrumute splendoarea unei moarte.[13]/

(Dimitrie Anghel, Poezii)

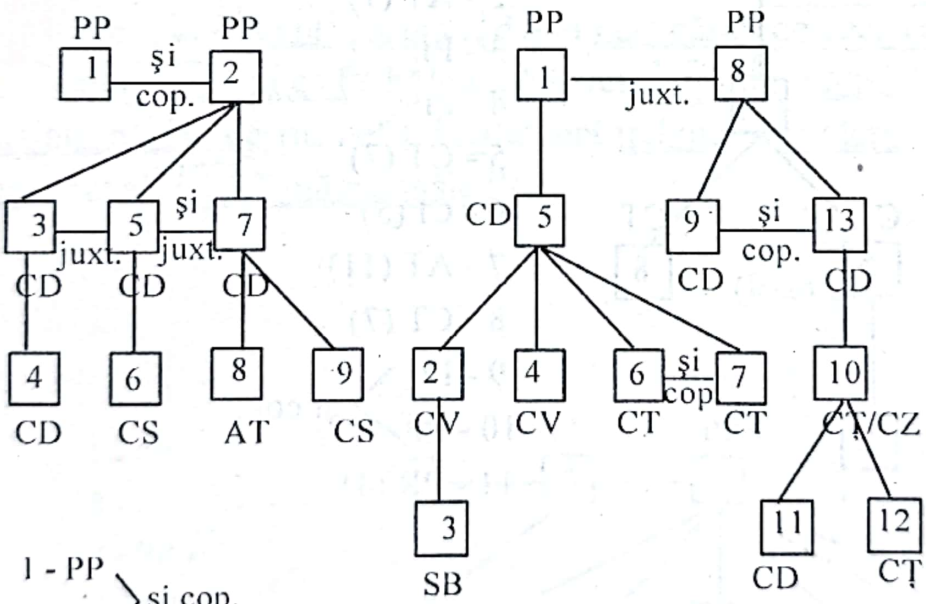

1 - PP
2 - PP } şi cop.
3 - CD (2)
4 - CD (3)
5 - CD (2)
6 CS (5) } şi cop.
7 - CD (2)
8 - AT (7)
9 - CS (7)

1 - PP
2 - CV (5)
3 - SB (2)
4 - CV (5)
5 - CD (1)
6 - CT (5) } şi cop.
7 - CT (5)
8 - PP

9 - CD (8)
10 - CŢ/CZ (13)
11 - CD (10) } şi cop.
12 - CŢ (10)
13 - CD (8)

Scanned with OKEN Scanner

21. Se dă textul:

Dacă ar fi aşa[1]/, că din cauza păcatelor nu poţi dormi[2]/ - continuă el cercând uşor vechimea ulucii -[3]/ , ar însemna[4]/ că Paraschiv al meu[11]/, care[7]/ când se apucă[5]/ să doarmă[6]/ doarme[7]/ până iese apă de sub el[8]/, ar însemna[4]/ - şi aici Moromete se întrerupse[9]/ şi gândi restul în tăcere [10]/- ar însemna[4]/ că e omul cu inima cea mai curată de pe pământ.[11]/

(Marin Preda, Moromeţii)

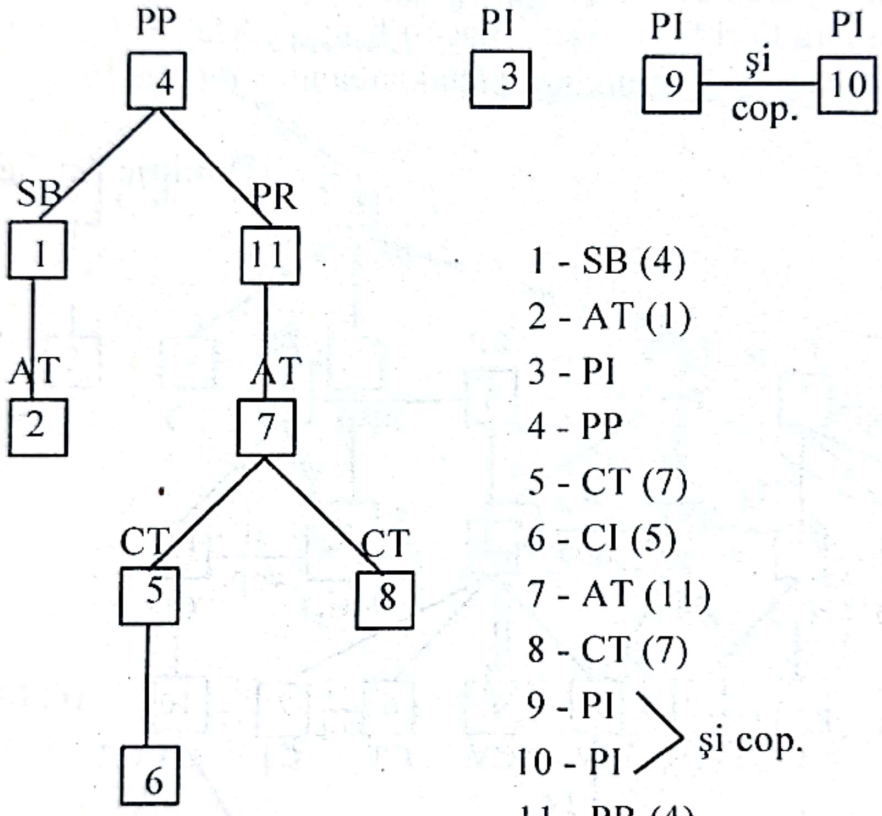

1 - SB (4)
2 - AT (1)
3 - PI
4 - PP
5 - CT (7)
6 - CI (5)
7 - AT (11)
8 - CT (7)
9 - PI
10 - PI
şi cop.
11 - PR (4)

22. Se dă textul:

De când ai plecat d-ta[1]/, m-am culcat eu aici[2]/, c-a vrut[3]/ să se culce[4]/ ofiţerul[3]/ care a venit în locul d-tale[5]/, dar şi tata a zis[6]/ că mai bine[7]/ să mă culc eu[8]/, că[9]/ d-ta[10]/ tot trebuie[9]/ să te întorci[10]/ şi de ce să o ia un străin[11]/ şi s-o strice[12]/, când azi, mâine...[13]/

Liviu Rebreanu, Pădurea spânzuraţilor)

Scanned with OKEN Scanner

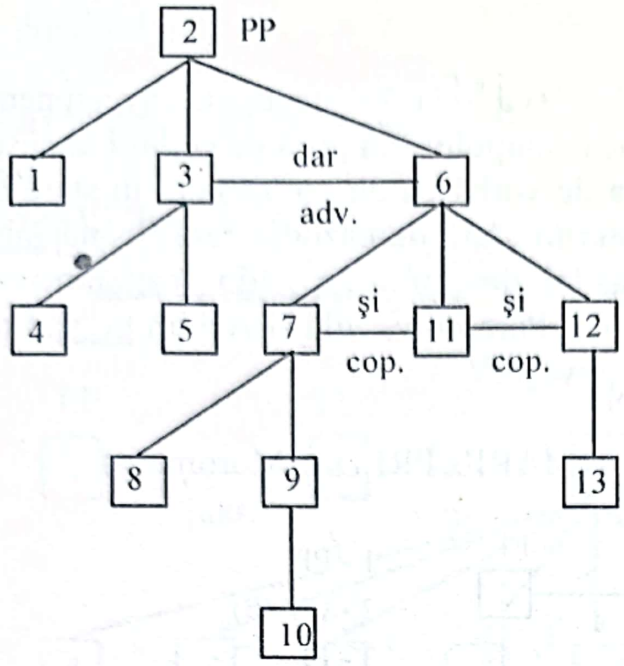

1 - CT (2)
2 - PP
3 - CZ (2)
4 - CD (3)
5 - AT (4)
6 - CZ (2)
} dar adv.
7 - CD (6) √e
8 - SB (7)
9 - CZ (8)
10 - SB (9)
} şi cop.
11 - CD (6)
12 - CD (6)
} şi cop.
13 - CZ/CT (12) √te vei întoarce

23. Se dă textul:

Era[1]/, ce-i drept[2]/, aspră[1]/, dar ei nu-i păsa[3]/ de ceea ce fac eu[4]/; vorba era[5]/ numai să nu cad[6]/, să nu mă lovesc[7]/, să nu mă tai[8]/, să nu mă ard[9]/, să nu mă fac de ruşine[10]/, căci atunci trebuia[11]/ să alerg la ea[12]/ ca să-mi lege rana[13]/ ori să mă mângâie.[14]/

(Ioan Slavici, Amintiri)

1 - PP
2 - PI
3 - PP
} dar adv.
4 - SB (3)
5 - PP
6 - PR (5)
7 - PR (5)
8 - PR (5)
9 - PR (5)
10 - PR (5)
} juxt.

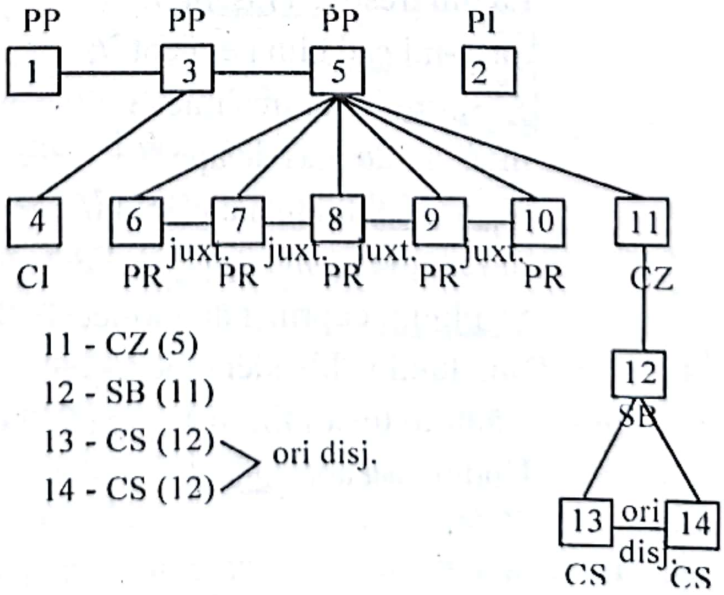

11 - CZ (5)
12 - SB (11)
13 - CS (12)
14 - CS (12)
} ori disj.

Scanned with OKEN Scanner

24. Se dă trextul:

Curând însă Moromete înțelese[1]/ că[8]/ dacă toate acestea aveau pentru el un rost nu mai mic decât munca câmpului sau grija de ceilalți ai casei[2]/ (era atât de rară bucuria de a sta de vorbă cu un om deștept în stare[3]/ să glumească inteligent[4]/, și Cocoșilă în afară de cazurile rare[6]/ când înjura prea mult[5]/ era pentru el un astfel de om[6]/) își dădu seama nu fără dezamăgire[7]/ că cei trei băieți ai lui, Paraschiv, Nilă și Achim nu văd nici un rost în aceste seri pierdute cu povești.[8]/

(MARIN PREDA, Moromeții)

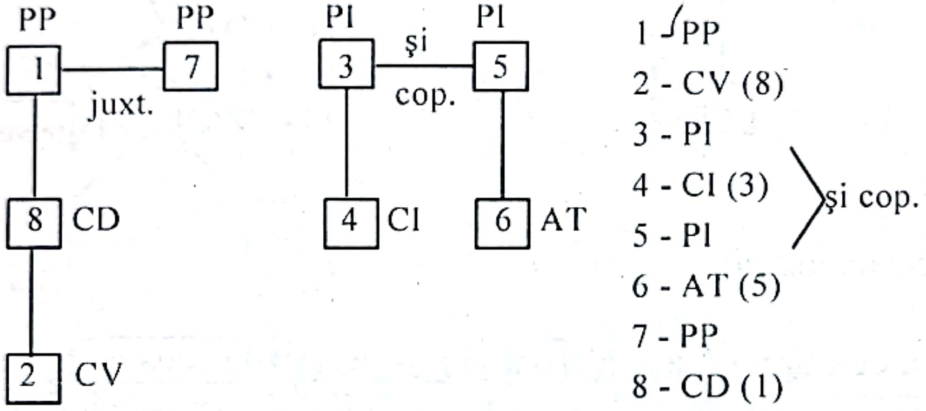

25. Se dă textul:

Și eu trec de-a lung de maluri [1]/,
Parc-ascult [2]/ și parc-aștept [3]/
Ea din trestii să răsară [4]/
Și să-mi cadă lin pe piept [5]/;
Să sărim în luntrea mică,
Îngânați de glas de ape [6]/
Și să scap din mână cârma [7]/
Și lopețile să-mi scape [8]/;
Să plutim cuprinși de farmec
Sub lumina blândei lune [9]/-
Vântu-n trestii lin fosnească [10]/
Unduioasa apă sune. [11]/

(Eminescu)

Scanned with OKEN Scanner

Se cere:

a) Împărțiți textul în propoziții, arătați felul lor și construiți schema frazei.

b) Analizați morfo-sintactic cuvintele: *de-a lung de maluri, parcă, din trestii, îngânați, de farmec, lin (foșnească), unduioasa.*

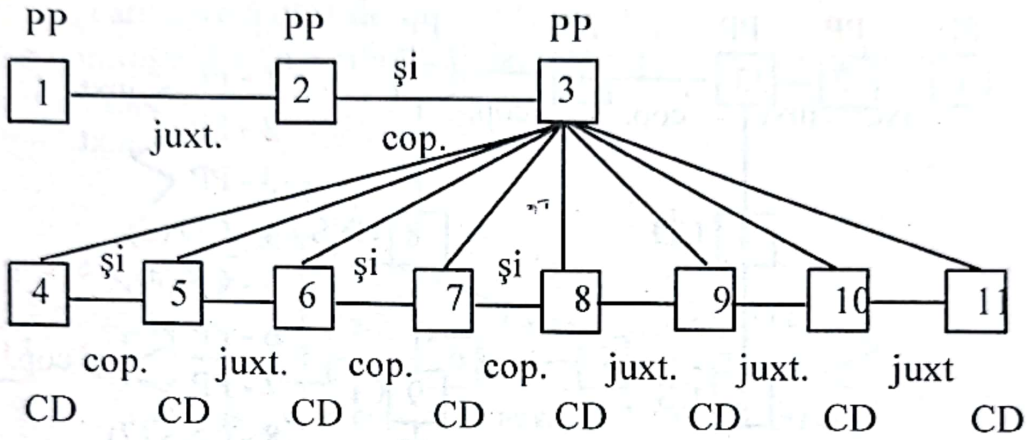

1 - PP
2 - PP
3 - PP
juxt.
și cop.

4 - CD (3)
5 - CD (3)
și cop.

6 - CD (3)
7 - CD (3)
8 - CD (3)
și cop.
și cop.

9 - CD (3)
10 - CD (3)
11 - CD (3)
juxt.
juxt.

b)

de-a lung de maluri = c.c.l, expr. prin s.c.s, neutru, pl., neart., Ac., preced. de loc. prep. „de-a lung de"

parcă = c.c.m. expr. prin adv. de mod,

din trestii = c.c.l., expr. prin s.c.s, f., pl., neart., Ac., preced. de prep. simplă „din"

îngânați = e.p.s. expr. prin adj. prov. din vb. la part., m., pl. N.

de farmec = c.i., expr. prin s.c.s., neutru,sg.,neart., Ac.,

lin = e.p.s., adj (adv.), neutru, sg., N.

unduioasa = at. adj., adj. propriu-zis, f., sg., pozitiv, N., preia prin poziția antepusă art. hot. encl. al subst. „apă"

Scanned with OKEN Scanner

26. Se dă textul:

Nu se mai gândea nici la Boţoghină[1]/, socotea afacerea încheiată[2]/, se întreba mereu[3]/ ce anume ar fi de făcut[4]/ să pună mâna pe locul Moromeţilor[5]/ şi nu vedea nimic[6]/ şi ura împotriva lui Moromete creştea în el aşa fel[7]/ încât îşi dădu seama[8]/ că această ură nu se va opri[9]/ până ce nu-şi va împinge curtea până sub casa acestuia.[10]/

(Marin Preda, Moromeţii)

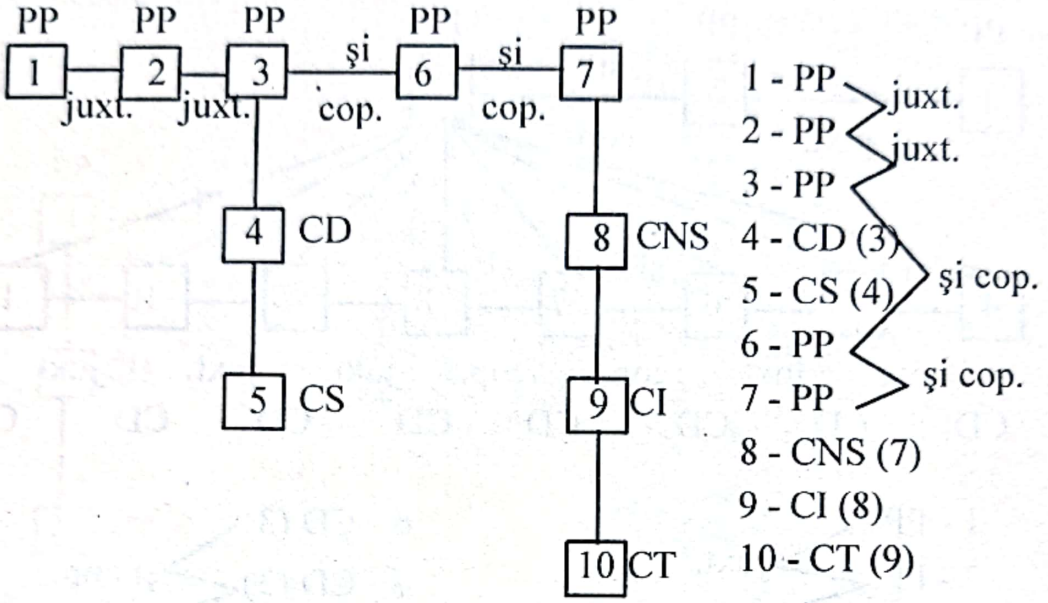

27. Se dă textul:

După ce a şezut la masă [1]/, a zis fetei[2] / să se suie în pod[3]/ şi să-şi aleagă de acolo o ladă [4]/ care ar vrea ea [5]/ şi să şi-o ieie ca sâmbrie[6]/, dar să n-o deschidă până acasă la tată-său.[7]/

(Creangă)

Se cere:

a) Împărţiţi textul în propoziţii, arătaţi felul lor şi construiţi schema frazei.

b) Analizaţi morfo-sintactic cuvintele: *la masă, fetei, o ladă, care, ca simbrie.*

c) Alcătuiţi propoziţii cu sensurile polisemantice ale cuvântului „masă".

d) Contrageţi subordonata temporală şi atributivă din textul dat.

b) la masă = c.c.l., expr. prin s.c.s., f., sg., neart., Ac., preced. de prep. simplă „de"
fetei = c.i., expr. prin s.c.s., f., sg., D., art. cu art. hot. „ei"
o ladă = c.d., expr. prin s.c.s., f., sg., Ac., art. cu art. nehot. proclitic „o"

Scanned with OKEN Scanner

care = c.d., expr. prin pron. rel., Ac.
ca simbrie = e.p.s., expr. prin s.c.s., f., sg., Ac., neart. preced. de adv. de comp. „ca" cu rol de prep.
c) masă - obiect - în cameră este o masă rotundă.
- prânz, mâncare - Mama pregăteşte masa.
- ospăţ, festin - A da o masă de ziua lui.
d) după ce a şezut la masă = şezând la masă
Se contrage CT în c.c.t. expr. prin verb la gerunziu.
care o vrea ea = dorită, vrută
Se contrage AT în atribut adjectival, exprimat prin adjectiv provenit din participiu.

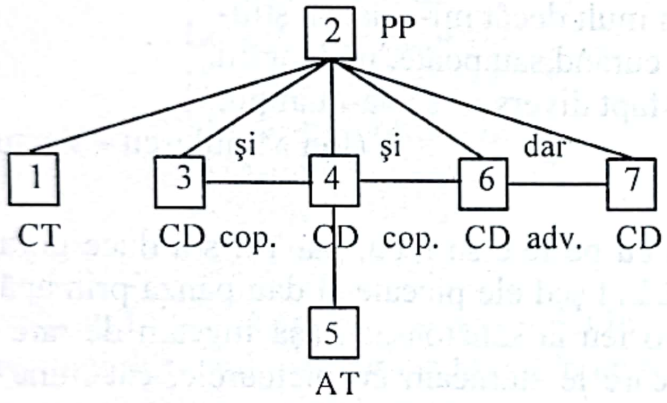

1 - CT (2)
2 - PP
3 - CD (2)
4 - CD (2) } şi, cop.
5 - AT (4) } şi, cop.
6 - CD (2)
7 - CD (2) } dar, adv.

Scanned with OKEN Scanner

PARTEA a VII-a

EXERCIȚII PROPUSE SPRE REZOLVARE

1.Explicați folosirea semnelor de punctuație și ortografie din textul:

"Nu știu ce-a fost și nici n-aș vrea
Să știu mai mult decât mi-e dat să știu-
Când, mai curând,sau,poate, mai târziu,
Același <<fapt divers>> se va-ntâmpla "

(Ion Minulescu - Versuri)

2. Se dă textul:

"De-aceea le-am lăsat și eu pe fete să râda, până li s-a duce gura la ureche, și pândind vreme pe când șed ele plecate și dau pânza prin apă la ghilit, fac ţuștiu! din baltă ș-o ieu la sănătoasa;și așa fugeam de tare pe prund,de săreau pietrele, pe care le stârneam cu picioarele, cât mine de sus.

(Ion Creangă - Amintiri din copilarie)

Se cere:
- Explicați folosirea semnelor de punctuație și ortografie .
- Extrageți în două coloane diftongii si triftongii din textul dat.

3. Se dă textul:

Fie cine cum i-e vrerea, despre fete seama deie-și
Dar ea seamănă celora îndragiți de singuri ei-și.
Și Narcis vazându-și fața în oglinda sa,izvorul,
Singur fuse îndrăgitul,singur el îndragitorul.

(Mihai Eminescu - Poezii)

Se cere:
- Explicați folosirea semnelor de punctuație și ortografie din textul dat.
- Pe baza teoriei învățate,împarțiți în silabe primele două versuri.
- Precizați diftongii,triftongii și hiatul din textul dat.

4. Se dă textul:

La Nicopole văzut-ai câte tabere s-au strâns,
Ca să steie înainte-mi ca și zidul neînvins.
Când văzui a lor mulțime, câtă frunză,câtă iarbă,

Scanned with OKEN Scanner

Cu o ură neâmpăcată mi-am şoptit atunci în barbă.
Am jurat ca peste dânşii să trec falnic,fără pas,
Din pristolul de la Roma să dau calului ovăz

(Mihai Eminescu - Poezii)

Se cere:

- Explicaţi folosirea virgulei şi a cratimei din textul dat.
- Precizaţi diftongii şi hiatul în textul dat.

5. Se dă textul:

" Cum n-oi mai fi pribeag,
De-atunci înainte,
M-o troieni cu drag
Aduceri - aminte.
Luceferi, ce răsar
Din umbra de cetini,
Fiindu-mi preieteni,
O să-mi zâmbească iar"

(Mihai Eminescu - Poezii)

Se cere:

- Explicaţi folosirea cratimei şi a virgulei în textul dat.
- Precizaţi diftongii,triftongii şi hiatul în textul dat.
- Împarţiţi în silabe primele patru versuri

6. Se dă textul:

"Neputând să te ajungă,crezi c-or vrea să te admire ?
Ei vor aplauda, desigur, biografia subţire
Care s-o-ncerca s-arate că n-ai fost un lucru mare
C-ai fost om cum sunt şi dânşii..."

(Mihai Eminescu - Poezii)

Se cere:

- Explicaţi folosirea semnelor de punctuaţie şi ortografie.
- Împărţiţi textul în silabe.
- Precizaţi diftongii şi hiatul din text.

7. Se dă textul:

Când privesc zilele de-aur a scripturilor române,
Mă cufund ca într-o mare de visări dulci şi senine
Şi în jur parcă-mi colindă dulci şi mândre primăveri,
Sau văd nopţi ce-ntind deasupră-mi oceanele de stele,
Zile cu trei sori în frunte, verzi dumbrăvi cu filomele,
Cu izvoare-ale gândirii şi cu râuri de cântări.
Văd poeţi ce-au scris o limbă, ca un fagure de miere:

Scanned with OKEN Scanner

Cichindeal gură deaur, Mumulean glas cu durere,
Prale firea cea întoarsă, Daniil cel trist şi mic,
Văcărăscu *cântând dulce a iubirii primăvară,*
Cantemir *croind la planuri din cuţite pahară*
Beldiman *vestind în stihuri pe războiul inimic.*

Liră de argint, Sihleanu - Donici cuib de înţelepciune,
Care cum rar se întâmplă, ca să mediteze pune
Urechile ce-s prea lunge ori coarnele de la cerb;
Unde-i boul lui cuminte, unde-i vulpea diplomată?
S-au dus toţi, s-au dus cu toate pe o cale nenturnată.
S-a dus Pann, finul Pepelei, cel isteţ ca un proverb.

(Mihai Eminescu, vol. I, pag. 91)

Se cere:
- Împărţiţi textul în propoziţii, arătaţi felul lor şi alcătuiţi schema frazei.
- Analizaţi complementele circumstanţiale din textul dat.
- Precizaţi funcţia sintactică a elementelor relaţionale.
- Indicaţi arhaismele din textul dat şi alcătuiţi propoziţii cu sensul sau forma lor actuală.

8. Se dă textul:

De-or trece anii cum trecură,
Ea tot mai mult îmi va plăce,
Pentru că-n toat-a ei făptură
E-un „nu ştiu cum " ş-un „nu ştiu ce".

M-au fermecat cu vro scânteie
Din clipa-n care ne văzum?
Deşi nu e decât femeie,
E totuşi altfel, „nu ştiu cum".

De-aceea una-mi este mie
De ar vorbi, de ar tăce;
Dac-al ei glas e armonie,
E şi-n tăcere-i „nu ştiu ce".

Astfel robit de-aceeaşi jale
Petrec mereu acelaşi drum...
În taina farmecelor sale
E-un „nu ştiu ce" ş-un „nu ştiu cum".

(Mihai Eminescu, vol. III, pag. 86)

Scanned with OKEN Scanner

Se cere:
- Împărțiți textul în propoziții, arătați felul lor și alcătuiți schema frazei.
- Analizați subiectele din textul dat.
- Alcătuiți propoziții cu sinonimele cuvintelor: *făptură, a fermeca, glas, taină, a robi.*

9. Se dă textul:

Ca un cântec de sirenă,
Lumea-ntinde lucii mreje;
Ca să schimbe-actorii-n scenă,
Te momește în vârteje;
Tu pe-alături te strecoară
Nu băga nici chiar de seamă,
Din cărarea ta afară
De te-ndeamnă, de te cheamă.

De te-ating, să feri în laturi,
De hulesc, să taci din gură;
Ce mai vrei cu-a tale sfaturi,
Dacă știi a lor măsură?
Zică toți ce vor să zică,
Treacă-n lume cine-o trece;
Ca să nu-ndrăgești nimică,
Tu rămâi la toate rece.

Tu rămâi la toate rece,
De te-ndeamnă, de te cheamă,
Ce e val, ca valul trece,
Nu spera și nu ai teamă;
Te întreabă și socoate
Ce e rău și ce e bine;
Toate-s vechi și nouă toate:
Vreme trece, vreme vine.

(Mihai Eminescu, vol. III, pag. 82)

Se cere:
- Împărțiți textul în propoziții, arătați felul lor și relațiile dintre ele.
- Analizați predicatele nominale din textul dat.
- Precizați funcția sintactică a formelor pronominale din textul dat.
- Alcătuiți propoziții cu sinonimele neologice ale următoarelor cuvinte: *a momi, vârtej, a huli, teamă.*

Scanned with OKEN Scanner

10. Se dă textul:

Când cu gene ostenite sara suflu-n lumânare,
Doar ceasornicul urmează lung-a timpului cărare,
Căci perdelele-ntr-o parte când le dai, şi în odaie
Luna varsă peste toate voluptoasa ei văpaie.
Ea din noaptea amintirii o vecie-ntreagă scoate
De dureri, pe care însă le simţim ca-n vis pe toate.

Lună tu, stăpân-a mării, pe a lumii boltă luneci
Şi gândirilor dând viaţă, suferinţele întuneci;
Mii pustiuri scânteiază sub lumina ta, fecioară,
Şi câţi codrii-ascund în umbră strălucire de izvoară!
Peste câte mii de valuri stăpânirea ta străbate,
Când pluteşti pe mişcătoarea mărilor singurătate!
Câte ţărmuri înflorite, ce palate şi cetăţi,
Străbătute de-al tău farmec ţie singură-ţi arăţi!
Şi în câte mii de case lin pătruns-ai prin fereşti
Câte frunţi pline de gânduri, gânditoare le priveşti!
Vezi pe-un rege ce-mpânzeşte globu-n planuri pe un veac,
Când la ziua cea de mâne abia cuget-un sărac...
Deşi trepte obosite le-au ieşit din urna sorţii,
De-o potrivă-i stăpâneşte raza ta şi geniul morţii;

(Mihai Eminescu, vol. III, pag. 37)

Se cere:

- Împărţiţi textul în propoziţii, arătaţi felul lor şi alcătuiţi schema frazei.
- Analizaţi morfo-sintactic cuvintele: *peste toate, stăpân-a mării, sub lumina, lin, gânditoare, singurătate, singură.*
- Precizaţi funcţia sintactică a elementelor relaţionale.

11. Se dă textul:

Iar colo bătrânul dascăl, cu-a lui haină roasă-n coate,
Într-un calcul fără capăt tot socoate şi socoate
Şi de frig la piept şi-ncheie tremurând halatul vechi,
Îşi înfundă gâtu-n guler şi bumbacul în urechi;
Uscăţiv aşa cum este, gârbovit şi de nimic,
Universul fără margini e în degetul lui mic,
Căci sub frunte-i viitorul şi trecutul se încheagă,
Noaptea-adânc-a veşniciei el în şiruri o dezleagă;
Precum Atlas în vechime sprijinea ceriul pe umăr
Aşa el sprijină lumea şi vecia într-un număr.

(Mihai Eminescu, vol. III, pag. 37)

Scanned with OKEN Scanner

Se cere:
- Împărțiți textul în propoziții, arătați felul lor și alcătuiți schema frazei.
- Analizați morfo-sintactic fragmentul subliniat.
- Construiți trei fraze în care să folosiți trei perechi de adverbe corelative, altele decât cele întâlnite în text.
- Alcătuiți propoziții cu sinonimele cuvintelor: *a înfunda, gârbovit, fără margini, veșnicie.*

12. Se dă textul:

La steaua care-a răsărit
E-o cale-atât de lungă,
Că mii de ani i-au trebuit
Luminii să ne-ajungă.

Poate de mult s-au stins în drum
În depărtări albastre,
Iar raza ei abia acum
Luci vederii noastre.

Icoana stelei ce-a murit
Încet pe cer se șuie:
Era pe când nu s-a zărit,
Azi o vedem și nu e.

Tot astfel când al nostru dor
Pieri în noapte-adâncă,
Lumina stinsului amor
Ne urmărește încă.

(Mihai Eminescu, vol. III, pag. 129)

Se cere:
- Împărțiți textul în propoziții, arătați felul lor și alcătuiți schema frazei.
- Analizați subiectele din textul dat.
- Analizați morfo-sintactic cuvintele: *la steaua, ne, de mult, ei, încet, tot astfel, în noapte.*
- Explicați folosirea cratimei în textul dat.

13. Se dă textul:

Eu nu ți-aș dori vreodată să ajungi să ne cunoști,
Nici ca Dunărea să-nece spumegând a tale oști.
După vremuri mulți veniră, începând cu acel oaspe,
Ce din vechi se pomenește, cu Dariu a lui Istaspe,
Mulți durară, după vremuri, peste Dunăre vrun pod,

Scanned with OKEN Scanner

De-au trecut cu spaima lumii şi mulţime de norod;
Împăraţi pe care lumea nu putea să-i mai încapă
Au venit şi-n ţara noastră de-au cerut pământ şi apă
Şi nu voi ca să mă laud, nici că voi să te-nspăimânt,
Cum veniră, se făcură toţi o apă ş-un pământ.

(Mihai Eminescu)

Se cere:

- Să se împartă textul în propoziţii, să se arate felul lor şi relaţiile dintre ele.
- Să se analizeze morfo-sintactic cuvintele: *vreodată, după vremuri, mulţi, din vechi, cu Dariu a lui Istasoe, ce, pe care, o apă ş-un pământ.*
- Să se explice folosirea virgulei şi a cratimei din textul dat.
- Să se arate felul arhaismelor întâlnite în text.
- Să se alcătuiască familia lexicală a cuvintelor: *pământ, ţară, apă.*
- Să se despartă în silabe cuvintele: *vreodată, a cunoaşte, mulţime, a înspăimânta.*
- Să se definească diftongul şi să se extragă din text cuvintele care conţin diftongi. (Subliniaţi diftongul în cuvântul care-l conţine.)

14. Se dă textul:

Fiecine cum i-e vrerea, despre fete samă deie-şi -
Dar ea seamănă celora îndrăgiţi de singurii ei-şi.
Şi Narcis văzându-şi faţa în oglinda sa, izvorul,
Singur fuse îndrăgitul, singur el îndrăgitorul.
Şi de s-ar putea pe dânsa cineva ca să o prindă,
Când cu ochii mari, sălbateci, se priveşte în oglindă,
Subţiindu-şi gura mică şi chemându-se pe nume
Şi fiindu-şi sie dragă cum nu-i este nimeni-n lume,
Atunci el cu o privire nălucirea i-ar discoasă
Cum că ea - frumoasa fată - a ghicit că e frumoasă.

(Mihai Eminescu)

Se cere:

- Să se împartă textul în propoziţii, să se arate felul lor şi relaţiile dintre ele.
- Să se analizeze morfo-sintactic formele pronominale din text.
- Să se alcătuiască enunţuri cu omonimele cuvintelor: *a semăna, gură, a descoase.*
- Să se alcătuiască enunţuri cu sinonimele cuvintelor: *vrere, nălucire, izvor.*
- Să se precizeze funcţia sintactică a elementelor relaţionale din text.

Scanned with OKEN Scanner

15. Se dă textul:

Dar când codrul, dragul codru, troienindu-şi frunza toată,
Îşi deschide-a lui adâncuri, faţa lunei să le bată,
Tristă-i firea, iară vântul sperios vo creangă farmă -
Singuratece izvoare fac cu valurile larmă.
Pe potica dinspre codri cine oare se coboară?
Un voinic cu ochi de vultur lunga vale o măsoară.
Şapte ani de când plecat-ai, zburător cu negre plete,
Ş-ai uitat de soarta mândrei, iubitoarei tale fete!

(Mihai Eminescu)

Se cere:

- Să se împartă textul în propoziţii, să se arate felul lor şi relaţiile dintre ele.
- Să se precizeze elementele de arhaicitate ale textului (felul arhaismelor , forma lor şi sensul lor actual).
- Să se analizeze morfo-sintactic formele adjectivale din text.

16. Se dă textul:

Neputând să te ajungă, crezi c-or vrea să te admire?
Ei vor aplauda, desigur, biografia subţire
Care s-o-ncerca s-arate că n-ai fost vrun lucru mare,
C-ai fost om cum sunt şi dânşii... Măgulit e fiecare
Că n-ai fost mai mult ca dânsul. Şi prostatecele nări
Şi le umflă orişicine în savante adunări
Când de tine se vorbeşte. S-a-nţeles de mai nainte
C-o ironică grimasă să te laude-n cuvinte.
Astfel încăput pe mâna a oricărui, te va drege,
Rele-or zice că sunt toate câte nu vor înţelege.

(Mihai Eminescu)

Se cere:

- Să se împartă textul în propoziţii, să se arate felul lor şi relaţiile dintre ele.
- Să se analizeze predicatele nominale din text.
- Să se explice folosirea cratimei în textul dat.
- Să se arate, prin exemple, valorile morfo-sintactice ale verbului „a ajunge".
- Să se alcătuiască familia lexicală a cuvintelor: *lucru, a înţelege*.

17. Se dă textul:

În zadar striga-mpăratul ca şi leul în turbare,
Umbra morţii se întinde tot mai mare şi mai mare;

Scanned with OKEN Scanner

În zadar flamura verde o ridică înspre oaste,
Căci cuprinsă-i de pieire şi în faţă şi în coaste,
Căci se clatină rărite şiruri lungi de bătălie;
Cad asabii ca şi pâlcuri risipite pe câmpie,
În genunchi cădeau pedestrii, colo caii se răstoarnă,
Cad săgeţile în valuri, care şuieră, se toarnă
Şi , lovind în faţă,-n spate, ca şi crivăţul şi gerul,
Pe pământ lor li se pare că se năruie tot cerul...

(Mihai Eminescu)

Se cere:

- Să se împartă textul în propoziţii, să se arate felul lor şi relaţiile dintre ele.
- Să se arate funcţia sintactică a adverbelor şi locuţiunilor adverbiale din text.
- Să se alcătuiască enunţuri cu sinonimele cuvintelor: *flamură, oaste, turbare, pieire, a se năru*i.

18. Se dă textul:

Şi din a chaosului văi,
Jur împrejur de sine,
Vedea, ca-n ziua cea dentâi,
Cum izvorau lumine:

Cum izvorând îl înconjor
Ca nişte mări, de-a-notul...
El zboară, gând purtat de dor,
Pân' piere totul; totul.

Căci unde-ajunge nu-i hotar,
Nici ochi spre a cunoaşte,
Şi vremea-ncearcă în zadar
Din goluri a se naşte.

Nu e nimic şi totuşi e
O sete care-l soarbe,
E un adânc asemene
Uitării celei oarbe.

(Mihai Eminescu)

Se cere:

- Să se împartă textul în propoziţii, să se arate felul lor şi relaţiile dintre ele.

Scanned with OKEN Scanner

- Să se arate, prin exemple, funcția sintactică a modurilor nepersonale (infinitivul și gerunziul).
- Să se alcătuiască enunțuri cu sinonimele cuvintelor: *hotar, haos, a pieri.*
- Să se analizeze complementele circumstanțiale din text.

19. Se dă textul:

Dacă nu știi, ți-aș arăta
Din bob în bob amorul,
Ci numai nu te mânia,
Ci stai cu binișorul.

Cum vânătoru-ntinde-n crâng
La păsărele lațul,
Când ți-oi întinde brațul stâng
Să mă cuprinzi cu brațul.

. . . . . .

Când fața mea se pleacă-n jos,
În sus rămâi cu fața,
Să ne privim nesățios
Și dulce toată viața.

Și ca să-ți fie pe deplin
Iubirea cunoscută,
Când sărutându-te mă-nclin,
Tu iarăși mă sărută.

(Mihai Eminescu)

Se cere:
- Să se împartă textul în propoziții, să se arate felul lor și relațiile dintre ele.
- Să se precizeze complementele circumstanțiale din text.
- Să se precizeze, prin exemple, sinonimele neologice ale cuvintelor: *a se mânia, pe deplin, nesățios.*
- Să se arate sensul următoarelor expresii: *ad-hoc, ad-interim, ad literam, ad libitum, in extenso, sine die, antum* și să se construiască propoziții cu aceste expresii.

20. Se dă textul:

Din sânul vecinicului ieri
Trăiește azi ce moare,
Un soare de s-ar stinge-n cer
S-aprinde iarăși soare;

Scanned with OKEN Scanner

Părând pe veci a răsări
Din urmă moartea-i paşte,
Căci toţi se nasc spre a muri
Şi mor spre a se naşte.

Iar tu, Hipeiron, rămâi
Oriunde ai apune...
Cere-mi cuvântul meu dentâi -
Să-ţi dau înţelepciune?
Vrei să dau glas acelei guri,
Ca dup-a ei cântare
Să se ia munţii cu păduri
Şi insulele-n mare?

(Mihai Eminescu)

Se cere:
- Împărţiţi textul în propoziţii, arătaţi felul lor şi construiţi schema frazei.
- Analizaţi predicatele din textul dat.
- Precizaţi funcţia sintactictică a modurilor nepersonale din textul dat.
- Precizaţi, prin exemple, valorile gramaticale ale verbului „a rămâne".

21. Se dă textul:

Spre-amiaza vieţii noastre muritoare
ajuns, într-o pădure-ntunecoasă
mă rătăcii pierzând dreapta cărare.

Nu-i chip să spun, căci prea cumplit m-apasă
şi mă-nfioară gândul ei, ce cruntă
mă-mprejmuia, ce-adâncă şi stufoasă.

Nici moartea în durerea ei n-o-nfruntă;
dar până-a spune ce mi-a fost spre bine,
de celelalte, amintire, cântă.

Intrai în codru fără-a şti de mine,
căci somnu-în vine mi-l simţeam cum cură,
când m-abătui din calea de lumine.

(Dante - Divina Comedie)

Se cere:
- Împărţiti textul în propoziţii, arătaţi felul lor şi relaţiile dintre ele, prin schema frazei.
- Analizaţi formele pronominale din textul dat.
- Explicaţi folosirea cratinei din primele două strofe.

Scanned with OKEN Scanner

- Contrageți trei subordonate în părțile de propoziție corespunzătoare și explicați transformările.
- Alcătuiți propoziții cu sinonimele cuvintelor: *muritor, cale, a împrejmui, moarte, cumplit.*

22. Se dă textul:

Priveşte fiara ce m-a-ntors din cale,
slăvite domn, şi-alung-o de la mine,
căci mă-nfior din creştet până-n poale.

„Pe alte căi să mergi ți se cuvine,
grăi văzând că mă îneacă plânsul,
de vrei să scapi de-a codrului desime.

Căci astă fiară, adăugă tot dânsul,
când vede-un ins, cum stă mereu la pândă,
de-i taie calea, -nfige colții într-însul.

E rea din fire şi mereu crescândă
o mistuie o foame grea, străbună,
şi-abia mănâncă, e din nou flămândă. [...]"

(Dante - Divina Comedie)

Se cere:
- Împărțiți textul în propoziții, arătați felul lor şi alcătuiți schema frazei.
- Analizați morfo-sintactic cuvintele: *din creştet până-n poale, plânsul, desime, crescândă, o foame, din nou, flămândă.*
- Alcătuiți enunțuri cu sinonimele neologice ale expresiilor: *a întoarce din cale, a sta la pândă, a tăia calea.*
- Arătați funcția sintactică a elementelor relaționale.

23. Se dă textul:

Era-n amurg; ziua murea cu greu
şi faptul serii dăruia cu pace
a lumii trudă; singur eu, doar eu,

mă pregăteam cărare lungă-a face
şi-a-nfrânge mila, şi-a răzbi durerea
pe care acum din minte le-oi desface.

O Muze, -o geniu, ajutați-mi vrerea
şi tu, o minte, care-ai scris şi crezi
câte-ai văzut, aici să-ți văd puterea!

(Dante - Divina Comedie)

Scanned with OKEN Scanner

Se cere:
- Împărțiți textul în propoziții, arătați felul lor și relațiile dintre ele, prin schema frazei.
- Analizați morfo-sintactic subiectele din text.
- Analizați construcțiile infinitivale din textul dat.
- Alcătuiți propoziții cu sinonimele cuvintelor: *a dărui, durere, vrere, putere.*
- Explicați folosirea semnelor de punctuație și ortografie din ultima strofă.

24. Se dă textul:

„Prin mine treci spre locul de durere,
prin mine treci spre veșnica jelire,
prin mine treci spre gloata care piere.

Mi-a fost dreptatea-ndemn spre făurire:
puterea sfântă m-a zidit, instanță
în cer, suprema minte și iubire.

Etern trăiesc și câte sunt substanță
'naintea mea etern au fost create.
Voi, ce intrați, lăsați orice speranță."

Aceste versuri le-am văzut săpate
în dâre-ntunecate sus pe-o poartă,
și „Doamne, -am zis, ce vorbe-nfricoșate".

(Dante - Divina Comedie)

Se cere:
- Împărțiți textul în propoziții, arătați felul lor și relațiile dintre ele.
- Analizați morfo-sintactic formele pronominale din textul dat.
- Alcătuiți propoziții cu antonimele cuvintelor: *durere, dreptate, făurire, etern, creat, întunecat, a zidi.*
- Arătați, prin exemple, funcția sintactică a adjectivului.

25. Se dă textul:

Din somnu-adânc mă smulse fără milă
un tunet greu ce-mi bubuia în țeastă,
și ca și cel trezit din somn în silă,

sării-n picioare și-nprejur, pe creastă,
rotii privirea ca să știu ce hat
și loc anume pe sub noi adastă.

Scanned with OKEN Scanner

Eram pe-un mal, pe malul blestemat
al văii-adânci ce-adună, pântecoasă,
ecouri lungi de vaier necurmat.

Atât era de neagră şi ceţoasă,
încât zadarnic scormoneam afund,
căci nu zăream nimic prin pielea groasă.

„Să coborâm, grăi Virgil, spre fund",
şi alb ca ceara adaugă: „Învaţă
şi-mi calci pe urme şi să-mi fii secund".

(Dante - Divina Comedie)

Se cere:
- Împărţiţi textul în propoziţii, arătaţi felul lor şi alcătuiţi schema frazei.
- Analizaţi morfo-sintactic adjectivele din textul dat.
- Alcătuiţi propoziţii cu omonimele cuvintelor: *somn, creastă, urmă.*
- Explicaţi folosirea semnelor de punctuaţie şi ortografie din ultima strofă.
- Precizaţi tipul strofei folosit în textul dat şi definiţi cezura.

26. Se dă textul:

Văzui atunci că pe-astă cruntă cale
sunt osândiţi cei ce-au robit în gând
puterea minţii poftelor carnale.

Şi cum pe-aripi se lasă rând pe rând
fugind de toamnă păsări călătoare,
la fel şi ei se lasă duşi de vânt,

în sus, în jos, de-a valma, fără stare,
şi-n veci sunt puşi să se-nfăşoare-n caier,
şi-n veci sortiţi să geamă şi să zboare.

Şi cum cocorii-şi cântă jalea-n vaier
şi stolul lor o dâră lungă-nscrie,
la fel văzui venind plângând prin aer
un şir prelung purtat de vijelie.

(Dante- Divina Comedie)

Se cere:
- Împărţiţi textul în propoziţii, arătaţi felul lor şi relaţiile dintre ele.
- Analizaţi morfo-sintactic adverbele şi locuţiunile adverbiale din text.
- Alcătuiţi propoziţii cu sinonimele neologice ale cuvintelor: *osândit, poftă, călător, soartă.*

Scanned with OKEN Scanner

27. Se dă textul:

Adesea-n taină ne-am surprins privirea
şi-n acelaşi gând obrajii ne-a pălit;
ci-un singur vers ne-a biruit simţirea.

Când am citit cum zâmbetul râvnit
i-l sărută pe gură Lancelot,
acesta ce mi-e în veci nedespărţit
mă sărută şi-un freamăt era tot;
de-atunci nicicând n-am mai citit ' nainte
căci pentru noi fu cartea Galeot.

Şi-n timp ce unul se rostea în cuvinte,
cel'lalt plângea, astfel încât, dovadă
că-mi frânse mila grai şi simţăminte,
căzui cum numai morţii pot să cadă.

(Dante - Divina Comedie)

Se cere:

- Împărţiţi textul în propoziţii, arătaţi felul lor şi alcătuiţi schema frazei.
- Analizaţi morfo-sintactic complementele circumstanţiale de mod.
- Alcătuiţi propoziţii cu omonimele gramaticale ale cuvântului „tot".
- Arătaţi, prin exemple, funcţia sintactică a pronumelui demonstrativ.

28. Se dă textul:

Într-un târziu, când mintea rătăcită
de mila ce-o simţisem pentru ei
îşi reveni din jalea pătimită,

oriunde-n jur m-aş fi uitat prin schei
şi m-aş-fi-ntors, vedeam pe văi afunde
tot alte cazne şi-alţi căzniţi mişei.

În brâu-al treilea mă aflam, pe unde
eternă, -acerbă, rece, blestemată
mereu aceeaşi, ploaia te pătrunde.

Zăpadă, grindini, apă întinată
prin hăuri negre se revarsă-n ploi
şi pute greu ţărâna pe sub zloată.

Iar Cerber, fiara hâdă, sub puhoi,
din trei gâtlejuri latră cu mânie
pe cei ce zac în ploaie şi noroi.

(Dante - Divina Comedie)

Scanned with OKEN Scanner

Se cere:
- Împărțiți textul în propoziții, arătați felul lor și relațiile dintre ele.
- Analizați morfo-sintactic adjectivele din textul dat.
- Apoziția.
- Alcătuiți propoziții cu sinonimele cuvintelor: *a pătimi, schei, caznă, acerb, hâd.*

29. Se dă textul:

„Adu-ți în gând, grăi, Filozofia:
tot ce-i plinit mai greu și aprig simte
dureri ori chin, mai dulce bucuria.

Și chiar de-aicea blestematei ginte
desăvârșirea nu-i i-e dat s-o știe,
de judecată leagă dor fierbinte".

Astfel, vorbind mai mult decât pot scrie,
băturăm roată brâul lui Satan
și-ajunși pe unde scoborâșu-mbie,
am dat de Pluto, vajnicul dușman.

(Dante - Divina Comedie)

Se cere:
- Împărțiți textul în propoziții, arătați felul lor și alcătuiți schema frazei.
- Analizați, prin schema relațională, ultima propoziție principală.
- Alcătuiți propoziții cu sinonimele cuvintelor: *desăvârșire, judecată, brâu, a îmbia, vajnic.*
- Alcătuiți familia lexicală a cuvintului „filozofie".

30. Se dă textul:

„Maestre scump, ce-ntr-ajutor mi-ai stat
de-atâtea ori la cumpene și care
de rele și primejdii m-ai scăpat,

nu mă lăsa, strigai cu-nfrigurare,
și dacă-n cale ni se pun stihii,
să ne grăbim pe vechea-ne cărare."

Ci domnul meu ne-nfricoșat grăi:
„Să nu te temi, căci Domnul m-a-nvoit
și nimeni pașii nu ni-i poate opri.

Așteaptă-aici, și sufletul trudit
să-ți fie pururi de nădejdi sorginte;
n-am să te las pustiu și rătăcit."

Scanned with OKEN Scanner

Aşa plecă preabunul meu părinte
şi eu rămas-am îndoielii pradă,
cu „vine-ori nu" luptându-mi-se-n minte.

(Dante- Divina Comedie)

Se cere:

- Împărțiți textul în propoziții, arătați felul lor şi alcătuiți schema frazei.
- Analizați morfo-sintactic cuvintele: *de-atâtea ori, de rele, ne-nfricoşat, numeni, sorginte, pustiu şi rătăcit, pradă.*
- Alcătuiți propoziții cu sinonimele cuvintelor: *trudit, pururi, nădejde, îndoială.*
- Explicați folosirea cratinei din ultima strofă.

31. Se dă textul:

„Pe lume sus, răspunse, ochii mei
aflară într-însa pururi mângâiere
şi pururi pus-au pe-a ei rugi temei.

Ci-acum, că-i peste râu, degeaba-mi cere
s-ascult de ea, căci legea scrisă-atunci,
când scos am fost din Limb, nu-mi dă putere.

Dar dacă spui că-ţi dă cu tâlc porunci
o doamnă ce din ceruri te păzeşte,
e de prisos cuvinte-n vânt s-arunci.

Te du cu bine şi de el grijeşte,
cu stuf încinge-l şi să-l ştergi cu şterguri
de tina care faţa i-o mânjeşte.

Căci nu se cade ochi umbrit de neguri
să-ntâmpine dumnezeiescul sol,
ce-alături stă de îngeri şi de verguri. [...]"

(Dante - Divina Comedie)

Se cere:

- Împărțiți textul în propoziții, arătați felul lor şi alcătuiți schema frazei.
- Analizați predicatele din textul dat.
- Alcătuiți propoziții cu sinonimele cuvintelor: *temei, putere, poruncă, şterguri, a mânji, sol, tâlc.*

Scanned with OKEN Scanner

32. Se dă textul:

Adânca sete care stâmpăr n-are
decât prin apa ce-o râvni odată
samariteanca dobândind iertare,
mă chinuia cu graba-n mers deodată
pe drumul greu, şi-n piept milostivie
simţeam de cei ce-ndură dreapta plată.

Şi precum Luca la Scriptură scrie
că se-arătă drumeţilor Hristos,
abia ieşit din groapa plumburie,

la fel o umbră mi-apăru din dos;
ci noi privind la cei ce zac dincoace,
nici n-o zărirăm până când, frumos,

nu ne-agrăi: „Vă deie Domnul pace!"
şi-atunci, întorşi, cel ce-mi era solie
un semn spre dânsul se grăbi a face,

[...]
„Au cine paşii v-a-ndemnat, grăi,
în timp ce graba ne da ghes pe plai,
de nu vă vrea cel care-i domn aci?"

(Dante - Divina Comedie)

Se cere:
- Împărţiţi textul în propoziţii, arătaţi felul lor şi alcătuiţi schema frazei.
- Analizaţi morfo-sintactic prima propoziţie principală.
- Precizaţi funcţia sintactică a modurilor nepersonale întâlnite în textul dat.
- Alcătuiţi propoziţii cu sinonimele următoarelor cuvinte: *milostivire, a grăi, solie, a da ghes.*

33. Se dă textul:

Dar întrucât cea care pururi toarce
mai are încă a-i depăna fuiorul
sorit de Cloto, cea dintâi din Parce,

n-a izbutit să-şi ieie singur zborul
ăst suflet geamăn şi-nfrăţit cu-al nost,
căci nu-i cu ochiul pe-o măsură dorul.

Scanned with OKEN Scanner

De-aceea zic, fui scos din iad cu-n rost,
ca să-l ajut şi-i voi da pururi sfat,
cât pot să-l pun cu ştiinţa-mi l-adăpost.

(Dante - Divina Comedie)

Se cere:
- Împărţiţi textul în propoziţii, arătaţi felul lor şi alcătuiţi schema frazei.
- Analizaţi morfo-sintactic cuvintele: *a depăna, de Cloto, singur, cu-al nost, pe-o măsură, de aceea, -mi.*
- Precizaţi funcţia sintactică a elementelor relaţionale din textul dat.
- Explicaţi folosirea cratimei din ultima strofă.

34. Se dă textul:

Natura îngerească se-nmulţeşte
astfel, că nici un număr nu-i răspunde,
nici minte nu-i să vadă cum sporeşte.

În câte spune Daniel pătrunde
şi-ai să pricepi că-ntr-ale sale mii
şi mii, un număr hotărât se-ascunde.

Lumina-ntâi ce-o scaldă-n raze vii
în tot atâtea chipuri e primită,
pe câţi sunt cei cu care se-nfrăţi.

Priceperea fiind însă potrivită
iubirii, desfătarea-i mai intensă
ori mai domoală-n ei: deci felurită.

Vezi dar cât de sublimă şi imensă
e forţa-acelei veşnice puteri
ce-n mii de-oglinzi ţi-mparte raza densă
şi-i una totuşi, astăzi ca ţi ieri.

(Dante - Divina Comedie)

Se cere:
- Împărţiţi textul în propoziţii, arătaţi felul lor şi alcătuiţi schema frazei.
- Analizaţi formele pronominale din textul dat.
- Alcătuiţi propoziţii cu sininimele neologice ale cuvintelor: *îngeresc, a spori, a pătrunde, felurit, veşnic, desfătare, putere.*

35. Se dă textul:

Căci Binele, ce-i ţinta vrerii-n lume,
în ea s-adună tot, iar restu-i noapte:
desăvârşire-i zice ei pe nume.

Scanned with OKEN Scanner

Dar chiar şi faţă de-amintiri, nu fapte,
mai greu mă voi rosti de-aci-nainte
decât un prunc ce încă suge lapte.

Nu fiindcă-n raza vâlvătăii sfinte
mai mult decât un chip putea să fie,
căci ea era mereu ca şi-nainte,

ci doar pentru că văzul meu tărie
sorbea privind, după schimbarea lui
se preschimba şi unica făclie.

(Dante - Divina Comedie)

Se cere:
- Împărţiţi textul în propoziţii, arătaţi felul lor şi alcătuiţi schema frazei.
- Analizaţi predicatele din textul dat.
- Alcătuiţi propoziţii cu omonimele gramaticale ale cuvintelor: *bine, tot, greu, şi.*

36. Se dă textul:

Ce sarbăd mi-e cuvântul, ce străin
de gândul meu! Pe lângă ce-am văzut
e-astfel, c-ar fi nimic să zici „puţin".

O, veşnic foc, ce-n tine zaci, ştiut
de tine singur şi-nţeles fiind
zâmbeşti făcându-ţi din iubire scut!

După ce ochii-mi sărutai privind
spre brâul ce cuprins ca-n cingătoare,
din tine se răsfrânge aaburind,

în miezul lui şi într-a lui culoare
păru că văd al nostru chip cum creşte,
şi mai vârtos sorbii din el dulcoare.

[...]

aşa şi eu cu tainica minune:
voiam să ştiu cum intră chipu-n roată
şi cum i-e dat cu ea să se-mpreune;

Scanned with OKEN Scanner

dar, vai, zadarnic mă zbăteam; când iată
un fulger îmi străpuse biata minte
şi-ntr-însul vrerea mea fu-ndestulată.

Mai mult să spun nu-s vrednic prin cuvinte;
căci vrerii Sale potrivit pe-a mele,
asemeni roţii mă-mpingea-nainte

iubirea ce roteşte sori şi stele.

(Dante - Divina Comedie)

Se cere:
- Împărţiţi textul în propoziţii, arătaţi felul lor şi alcătuiţi schema frazei.
- Analizaţi predicatele nominale din textul dat.
- Precizaţi funcţia sintactică a pronumelor din textul dat.
- Alcătuiţi propoziţii cu sinonimele cuvintelor: *scut, a creşte, vârtos, îndestulat.*

37. Se dă textul:

Lisabona 1941. Îmi place să stau, în după-amiezile acestei primăveri târzii, în Praça do Comércio, pe balustrada Tagelui. Sunt atâţia pescăruşi neodihniţi care îşi încearcă norocul în apele tulburi, galbene, uleioase, ale fluviului - şi urmărindu-le zborul scurt, zvâcnit, între un ţipăt şi un salt înapoi, mă trezesc târziu, fără gânduri, liniştit, depărtat de mine însumi, întrebându-mă când s-a transfigurat lumea din jurul meu şi a ajuns atât de frumoasă.

(Mircea Eliade Jurnal)

Se cere:
- Împărţiţi textul în propoziţii, stabiliţi felul lor şi relaţiile dintre ele.
- Analizaţi morfo-sintactic cuvintele: *în după-amiezile, care, -le, târziu, din jurul meu, întrebându-mă.*
- Analizaţi predicatele din textul dat.
- Analizaţi morfo-sintactic adjectivele întâlnite în text.
- Extrage-ţi cuvintele derivate şi arătaţi modul de formare al acestor cuvinte.

38. Se dă textul:

Nu ştiu de ce mi-am amintit toate acestea şi de ce-am simţit nevoia să le însemn, în această cameră de hotel din Buçaco. Poate pentru că ploua şi e frig. Poate pentu că aşteptam să se deschidă uşa şi să apară cineva care să mă privească lung, nedumerit, să asculte cele câteva fraze pe care, fără îndoială, i le-aş fi spus asupra volumului pe care-l ţineam în

Scanned with OKEN Scanner

mână - şi să se retragă mut, înegurat, cu paşi uşori, de pâslă, înainte ca eu să-i înteleg bine faţa.

(Mircea Eliade Jurnal)

Se cere:
- Împărţiţi textul în propoziţii, stabiliţi felul lor şi relaţiile dintre ele.
- Analizaţi morfo-sintactic formele pronominale din text.
- Verbele impersonale.
- Alcătuiţi propoziţii cu antonimele cuvintelor: *a-şi aminti, fără îndoială, a înnegura, a spune, nedumerit.*
- Alcătuiţi propoziţii cu omonimele cuvintelor: *volum, a îndoi, a ţine.*

39. Se dă textul:

Printre multele cărţi care-şi aşteaptă rândul la citit sunt şi două volume de Ramalho Ortigão. A scris, între multe altele, şi două volume ciudate, un fel de "ghid al vizitatorului de băi şi al călătorului comod", cu tot felul de informaţii utile şi precise: orariile trenurilor, preţurile hotelurilor, amănunte asupra băilor, medicilor, specialităţilor culinare. Se pare că sunt străbătute şi de un entuziasm nelimitat, aproape fanatic, faţă de posibilităţile ştiinţei, în special ale medicinei şi balneologiei. Astăzi, mi se spune că ghidurile lui turistice şi balneologice constituie principalul izvor de documentare asupra vieţii mondene de acum trei sferturi de veac.

(Mircea Eliade Jurnal)

Se cere:
- Împărţiţi textul în propoziţii, stabiliţi felul lor şi relaţiile dintre ele.
- Analizaţi morfo-sintactic, prin schemă relaţională, propoziţia numărul 3.
- Alcătuiţi propoziţii cu sinonimele cuvintelor: *ciudat, util, veac, culinar, amănunt.*
- Stabiliţi paronimele următoarelor cuvinte şi alcătuiţi propoziţii: *orar - oral, fanatic - frenetic, modern - monden, facţiune - fracţiune, virtuos - virtuoz.*

40. Se dă textul:

Nici un chip nu seamănă cu altul. Nici o expresie nu se repetă, pe atâtea figuri care te privesc de pretutindeni. Prin ce miracol au ajuns personagiile acestea din basme, din mituri sau bestiarii, din farsele populare şi legendele monastice, în corul catedralei din Viseu? Şi ce nemărginit spirit de toleranţă, câtă înţelegere şi ironie la clericii care au văzut cum se insufleţesc sub dalta meşterului lemnar chipurile acestea care sunt tot atâtea ispite ale virtuţilor teologiale.

(Mircea Eliade Jurnal)

Se cere:
- Împărţiţi textul în propoziţii, stabiliţi felul lor şi relaţiile dintre ele.

Scanned with OKEN Scanner

- Stabiliți funcția sintactică a pronnumelor și adjectivelor din textul dat.
- Alcătuiți propoziții cu sinonimele cuvintelor: *miracol, personaj, toleranță, a însufleți.*
- Stabiliți paronimele următoarelor cuvinte și alcătuiți propoziții: *bestiar - bestial, monarhic - monastic, teologic - teologal, cabană - cabala.*

41. Se dă textul:

Corul este,de altfel, plin de surprize. Căci deasupra fiecărui jeț se pleacă, susținând o înlănțuire de coarne și alge, câte un trup de femeie cu pântecul gol, bine arcuit în afară. Mă întreb cu ce ar putea semăna această femeie, al cărei pântec îmi amintește idolii preistoriei. Zadarnic îi descopar, bine lipite de spetează, aripile de înger. Curba bulbucată a pântecului gol, sânii de o glorioasă maturitate și, mai ales, zâmbetul atât de feminin, atât de impenetrabil - mă impiedică să ghicesc în trupurile acestea esențele angelice.

(Mircea Eliade Jurnal)

Se cere:
- Împărțiți textul în propoziții, stabiliți felul lor ți relațiile dintre ele.
- Analizați morfo-sintactic atributele din textul dat.
- Alcătuiți propoziții cu sinonimele neologice ale următoarelor cuvinte: *jeț, pântec, zadarnic, a descoperi.*
- Alcătuiți propoziții cu antonimele cuvintelor: *înlănțuire, lipit, glorios, maturitate, impenetrabil, angelic, arcuit.*

42. Se dă textul:

Lisabona. Cât de falsificată e viziunea istoriei, pe care noi o înțelegem excusiv validată prin documente! O cetate medievală, pentru că avea o duzină de oameni care știau carte și au lăsat citeva sute de documente, "participă" la istorie - iar dramele profunde ale Evului Mediu eurasiatic, tensiunea din istmul ponto-baltic sunt "neinteresante" și istoricii le rezumă în câteva fraze!

De aceea, o istorie universală nu se poate face pe bază de documente scrise - ci numai pe documente spirituale: adică pe mituri și credințe. Europa, dar in special Occidentul, trebuie comparat Orientului și stepelor nomazilor nu prin documentele sale, ci prin miturile sale.
Bunăoară, istoria românească trebuie omologată istoriei occidentale prin miturile noastre: Miorița, Meșterul Manole, baladele eroice, Fat Frumos etc...

Scriind articolul despre Dor, recitesc încă o dată *Mai am un singur dor.* Credeam până acum că e vorba, aici, de dorința de reintegrare în Cosmos. Încep să cred că e altceva: dorința de a-și regăsi, prin moarte,

Scanned with OKEN Scanner

adevărata sa familie cosmică (apele, munții, astrele, pădurile). Nu reintegrare - ci reântoarcere acasă, la ai săi.

(Mircea Eliade Jurnal)

Se cere:
- Împărțiți textul în propoziții, stabiliți felul lor şi relațiile dintre ele.
- Analizați predicatele şi subiectele din textul dat.
- Arătați care este înțelesul următoarelor cuvinte şi alcătuiți propoziții: *exclusiv, a valida, omologat, a rezuma, cosmic.*

43. Se dă textul:

Ar trebui într-o zi să spun clar toate lucrurile acestea, pentru că lumea vede în Dostoievski altceva decât a făcut el: în fond, geniul lui D. este că s-a lăsat posedat de propriile lui personagii, şi acest act de magie, demoniac în sine, l-a făcut să pătrundă acolo unde ceilalți romancieri şovăiesc să păşească..

(Mircea Eliade Jurnal)

Se cere:
- Împărțiți textul în propoziții, stabiliți felul lor şi relațiile dintre ele.
- Analizați complementele directe şi indirecte din textul dat.
- Alcătuiți propoziții cu sinonimele neologice ale următoarelor cuvinte: *a şovăi, a pătrunde, greu de înțeles.*
- Articolul.

44. Se dă textul:

Ce mă impresionează, este că i se pare epoca pe care o trăim "pasionantă", deşi îşi dă seama că am putea sombra într-un cataclism apocaliptic. Eu îi vorbesc de "epoca antenicopoleană"; suntem în pragul Nicopolului, când Europa se mai putea încă salva de turci. Dar nu văd nicăieri semne că, măcar de astă dată, vrea sa se salveze.

(Mircea Eliade Jurnal)

Se cere:
- Împărțiți textul în propoziții, stabiliți felul lor şi relațiile dintre ele.
- Analizați predicatele şi subiectele din textul dat.
- Contrageți trei subordonate din textul dat în părțile de propoziție corespunzătoare şi explicați transformările.
- Alcătuiți propozițiile cu sinonimele cuvintelor: *epocă, a sombra, cataclism.*

45. Se dă textul:

Ca să-ți dai seama de cât prețuieşte viața ta, de cum ai izbutit s-o valorifici, gândeşte-te că mâine ar putea fi ultima zi. Dar nu ultima zi a

Scanned with OKEN Scanner

vieții tale - căci atunci ai mai putea găsi vreo mângâiere: ai scris ceva, ai ajutat pe cineva, vei putea consola pe un cititor după cinzeci-şaizeci de ani de la moartea ta - sau, dacă ai activat în istorie, ai modificat istoria țării tale, ai contribuit la înalțarea sau salvarea neamului tău etc. O asemenea moarte e consolatoare - şi totuşi ea nu validează viața pe care care ai dus-o. Dar gândeşte-te că mâine ar putea fi ultima zi a lumii. Ca mâine pământul se reântoarce la modul lui predestinat: de gaz. Vezi, atunci, ce-ți mai rămâne din viața ta: doar binele pe care l-ai făcut, dragostea pe care ai împărtăşit-o, mîngîierea pe care ai dăruit-o altora.

(Mircea Eliade Jurnal)

Se cere :

- Împărțiți textul în propoziții, arătați felul lor şi relațiile dintre ele.
- Analizați pronumele şi adverbele din textul dat.
- Mijloacele interne de îmbogățire a vocabularului: schimbarea categoriei gramaticale.
- Alcătuiți propoziții cu sinonimele neologice ale cuvintelor: *a prețui, mângâiere, cititor, neam.*

46. Se dă textul:

Oamenii trişti nu sunt iubiți decât dacă se lasă consolați, dacă pot îngădui celorlalți rara, nobila satisfacție de a se simți buni, generoşi, puternici. Un om trist care refuză mângâierea devine repede neinteresant, plicticos, obositor. Celălalt nu-şi poate revela marea lui bunătate, nu-şi poate îndestula voluptatea de a mângâia şi încuraja, adică de a se simți puternic şi generos. Cât de agreabili sunt, dimpotrivă, cei pe care îi găseşti în lacrimi şi pe care-i părăseşti transfigurați de zâmbet, spunându-ți: îți mulțumesc că ai venit, prezența ta mi-a făcut atât de bine; ce m-aş fi făcut dacă, în momente grele, nu te-aş fi avut pe tine...

(Mircea Eliade Jurnal)

Se cere:

- Împărțiți textul în propoziții, stabiliți felul lor şi relațiile dintre ele.
- Analizați morfo-sintactic formele pronominale din textul dat.
- Funcția sintactică a modului infinitiv.
- Alcătuiți propoziții cu sinonimele cuvintelor: *a îngădui, a consolida, generos, a revela, agreabil*

47. Se dă textul:

Acest neântrecut Tolstoi, care ridică literatura la un instrument de cunoaştere, când se apucă să filozofeze "cu cuvintele lui", parcă ar fi un seminarist. Jurnalul lui nu e interesant decât atunci când înseamnă fapte, stări sufleteşti, amintiri. Şi cu toate acestea, câte eforturi de a face din

Scanned with OKEN Scanner

acest Jurnal o carte nu numai a sincerității, ci și a înțelepciunii! îl purta pretutindeni cu sine, scria necontenit, iar în ultima lui călătorie - în fuga cea mare - dicta fiicei sale chiar când zăcea în pat cu 39 C! Câtă sete de a nu se pierde nici unul din gândurile lui sublime...

(Mircea Eliade Jurnal)

Se cere:

- Împărțiți textul în propoziții, stabiliți felul lor și relațiile dintre ele.
- Analizați predicatele din textul dat.
- Stabiliți funcția sintactică a elementelor relaționale din text.
- Alcătuiți familia lexicală a cuvintelor: *om, a face, gând.*

48. Se dă textul:

Ți se spune: esențialul, în viață, este... Și începe să-ți înșire: instinctul foamei, sau sexualitatea, sau voința de putere, etc, etc... Desigur, fiecare din acestea sunt esențiale pentru specia respectivă de "viață" pe care și-a ales-o individul. Dacă te reduci la nivelul fiziologic al tuturor ființelor vii, și foamea, și sexul sunt "esențiale". Problema nu e aici; nu într-o regresiune a omului în nivelul zoologic. Asta e ușor, și se tot face de când e lumea lume. Am văzut rezultatele. Problema e să descoperi și să realizezi ceea ce e esențial omului qua homo; ceea ce nu e "esențial" nici furnicii, nici maimuței, nici arieratului mental; ceea ce numai omul, întrucât e om integral, poate realiza. Astfel văzute lucrurile, reducerile absolute la sex, foame, putere etc, își revelează deodată falsitatea și absurditatea lor. Și dacă viața din viața din jurul nostru pare a valida pe cei cu foamea, sexul etc. - cu atât mai rău pentru această viață și pentru noi.

(Mircea Eliade Jurnal)

Se cere:

- Împărțiți textul în propoziții, stabiliți felul lor și relațiile dintre ele.
- Analizați predicatele din textul dat.
- Stabiliți funcția sintactică a elementelor relaționale din text.
- Alcătuiți familia lexicală a cuvintelor: *a lucra, om, viață.*
- Alcătuiți propoziții cu sinonimele cuvintelor: *esențial, specie, a reduce, regresiune, integral.*
- Alcătuiți propoziții cu omonimele gramaticale ale cuvintelor: *rău, de, cel.*
- Despărțiți în silabe enunțurile: *instinctul foamei, nivelul zoologic, reducerile absolute, falsitatea și absurditatea.*

49. Se dă textul:

De pus în legătură cu observațiile mele asupra regenerării omului arhaic prin abolirea Timpului, prin reîntoarcerea în clipa aurorală, în *illo*

Scanned with OKEN Scanner

tempore a începuturilor. Sensul pe care, pentru un om modern, îl poate avea *incipit vita nova*: nu repetarea cosmologiei, ca la primitivi, nu reluarea Creaţiei - ci abolirea "trecutului", transcenderea Istoriei, în sensul că, printr-un act desperat de libertate, adică de maximă trăire a Spiritului, "denunţi", întâi faţă de tine, toate condiţionările trecutului, toate "legăturile şi ferecăturile", ale tale şi ale altora, şi te sileşti să *fii ca la începutul Lumii*.

(Mircea Eliade Jurnal)

Se cere:
- Împărţiţi textul în propoziţii, stabiliţi felul lor şi relaţiile dintre ele.
- Analizaţi complementele circumstanţiale din textul dat.
- Extrageţi din text cuvintele derivate din text şi explicaţi formarea lor.
- Precizaţi sensul cuvintelor: *arhaic, abolire, treanscendere, cosmologie.*

50. Se dă textul:

Poeţii, în felul lor, fac asta prin fiecare act de creaţie. încearcă "să spună" aşa cum nu s-a mai "spus" niciodată; încearcă să redescopere limbajul şi se comportă - când sunt "inspiraţi" - ca şi cum limbajul n-ar fi avut o Istorie, n-ar fi fost uzat, mistuit, profanat de Timp. Privesc peste Vreme, la Dumnezeu ca şi cum ei, poeţii, ar fi contemporanii începuturilor Lumii, ar fi martori Cosmogoniei.

Când şi ultimul poet îşi va preda libertatea condiţionărilor Istoriei se va întâmpla, probabil, ce prevestea unul din Goncourt în *Jurnalul* lor (în legătură, cred, cu primejdiile ce vor decurge fatal din progresul ştiinţelor): Dumnezeu se va coborâ pe Pământ şi va spune: "Messieurs, on ferme..."

(Mircea Eliade Jurnal)

Se cere:
- Împărţiţi textul în propoziţii, stabiliţi felul lor şi relaţiile dintre ele.
- Analizaţi predicatele din textul dat.
- Alcătuiţi propoziţii cu omonimele cuvintelor: *a preda, legătură, act.*

51. Se dă textul:

Astăzi, dimineaţa de 3 octombrie, o nouă Córdobă mi se înfăţişează din trăsura vetustă cu un singur cal, care m-a luat de la gară şi mă poartă alene pe lângă grădinile Victoriei, în înfiorata linişte a palmierilor şi eucaliptilor, cotind apoi pe Paseo del Gran Capitán, încă pustiu la această crudă oră, ca să mă aducă în ciudatul hotel *Las cuatro naciones,* în inima oraşului. O Cordóbă invadată de vegetaţie, hrănită de opulente sucuri. Cele dintâi case care mă întâmpină sunt aproape moderne, cu multe caturi, uneori sobre, alteori de o timidă urâţenie, parcă şi-ar cere iertare că se află acolo, în fosta reşedinţă a califilor. Totuşi, cu cât înaintez spre centru, cu atât "modernitatea" aceasta arhitectonică îşi pierde stridenţa. Soarele e atât

Scanned with OKEN Scanner

de puternic şi cerul atât de albastru, încât culorile se estompează şi sfârşesc prin a se stinge, biruite. Intervin apoi toate acele noi elemente de decor - mesele cu umbrele pe trotuare, plantele exotice, balcoanele înflorite - care atenuează trufia pietrei şi a cimentului, împingându-le parcă pe al doilea plan.

Impresia că te afli într-un oraş modern durează numai foarte puţine minute. Te trezeşti deodată într-o stradă pe care trăsurica o ocupă din trotuar în trotuar. Nu mai vezi decât cerul albastru deasupra, şi casele galbene-arămii, de zidurile cărora se lipesc trecătorii ca să nu împiedice pasul somnoros al calului.

(Mircea Eliade Jurnal)

Se cere:

- împărţiţi textul în propoziţii, stabiliţi felul lor şi relaţiile dintre ele.
- Arătaţi funcţia sintactică a modurilor nepersonale din textul dat.
- Alcătuiţi propoziţii cu sinonimele cuvintelor: *vetustă, opulent, a se estompa, exotic, a atenua.*
- Definiţi hiatul şi extrageţi din text cinci cuvinte care conţin hiat. Evidenţiaţi-l prin despărţirea în silabe a cuvintelor extrase din text.

52. Se dă textul:

La început era Cuvântul şi Cuvântul era la Dumnezeu şi Cuvântul era Dumnezeu. Acesta era la început la Dumnezeu şi datoria călugărului dreptcredincios este să repete în fiecare zi cu psalmodiantă umilinţă unicul şi de neschimbatul fapt al cărui adevăr de nezdruncinat se poate afirma. Dar şi adevărul, mai înainte de a ne sta întreg în faţă, se manifestă treptat în greşala lumii, aşa încât trebuie să-i desluşim semnele credincioase chiar şi acolo unde ele ne apar nedesluşite şi amestecate parcă într-o voinţă pornită cu totul spre rău.

Ajuns la sfârşitul vieţii mele de păcătos, în vreme ce cărunt îmbătrânesc ca şi lumea, aşteptând să mă pierd în abisul fără de sfârşit al divinităţii tăcute şi pustii făcând parte din lumina neschimbătoare a inteligenţelor îngereşti, ţinut captiv acum cu trupul meu greu şi bolnav în această chilie a iubitei mănăstiri din Melk, sunt gata să las pe această piele mărturia faptelor uimitoare şi de spaimă la care în tinereţea mea mi-a fost dat să iau parte, repetând tot ceea ce am văzut şi auzit, fără a cuteza să scot din asta o învăţătură, pentru a lăsa celor ce vor să vină (dacă Antichrist nu le-o va lua înainte) semnele toate, ca asupra lor să-şi arate puterea rugăciunea descifrării.

(Umberto Eco - Numele trandafirului)

Se cere:

- Împărţiţi textul în propoziţii, arătaţi felul lor şi alcătuiţi schema frazei;

Scanned with OKEN Scanner

- Analizați morfo-sintactic cuvintele: *de neschimbatul, întreg, nedesluşite şi amestecate, ajuns, fără de sfârşit, din Melk, captiv*;
- Indicați funcția sintactică a formelor verbale nepersonale din textul dat;
- Arătați valoarea morfo-sintactică a verbului „era" din prima secvență a textului;
- Extrageți din text cuvintele derivate cu prefixe şi despărțiți-le în silabe.

53. Se dă textul:

Eu nu ştiam atunci ce căuta călugărul Guglielmo şi, ca să spun adevărul, nu ştiu nici astăzi, şi bănuiesc că nu ştia nici el, mânat cum era de unica dorință de adevăr şi de teama - pe care mereu am văzut că o nutreşte - că adevărul nu era cel care îi apărea pe moment. Şi poate că în anii aceia îndatoririle lumeşti îl îndepărtau de la studiiloe sale pe care le îndrăgea atât de mult. Misiunea cu care fratele Guglielmo era însărcinat mi-a rămas necunoscută de-a lungul întregului drum, sau mai bine zis el nu mi-a vorbit despre ea. Mai degrabă ascultând frânturi din conversațiile pe care le-a avut cu abații mânăstirilor prin care ne opream în drum, mi-am făcut o oarecare părere asupra naturii însărcinării sale.

(Umberto Eco Numele Trandafirului)

Se cere:
- Împărțiți textul în propoziții, arătați felul lor şi alcătuiți schema frazei.
- Arătați funcția sintactică a formelor pronominale din textul dat.
- Analizați morfo-sintactic prin schemă raport şi relațională ultima propoziție principală a textului.
- Alcătuiți seria lexicală a cuvintelor: *a căuta, cunoaştere, natură.*

53. Se dă textul:

Când l-am întrebat unde erau aceste maşini, mi-a spus că ele fuseseră făcute în antichitate, şi unele chiar în timpurile noastre. „]n afara instrumentului pentru zburat, pe care nu l-am văzut şi nici nu cunosc pe cineva care să-l fi văzut, dar cunosc un înțelept care l-a gândit, se pot face poduri care să treacă peste fluvii fără stâlpi sau altă susținere, şi alte maşini nemaiauzite. Dar nu trebuie să te necăjeşti dacă nu există încă, pentru că nu însemnează că nu vor fi. şi eu îți spun că Dumnezeu vrea ca ele să fie şi, desigur, de există, sunt în mintea lui chiar dacă prietenul meu din Occam neagă că ideile există în felul acesta, şi nu pentru că putem să ne înstăpânim asupra divinei naturi, ci tocmai pentru că nu-i putem pune nici o limită."

(Umberto Eco - Numele trandafirului)

Se cere:
- Împărțiți textul în propoziții, arătați felul lor şi alcătuiți schema frazei.

Scanned with OKEN Scanner

- Analizați predicatele textului.
- Alcătuiți propoziții cu sinonimele cuvintelor: *timp, înțelept, a se înspăimânta, limită.*
- Stabiliți prin exemple omonimia gramaticală a cuvântului „dacă".

54. Se cere:

Cum ne cățăram pe cărăruia pieptișă care șerpuia în jurul muntelui, am văzut abația. Nu m-au uimit la ea zidurile care o încingeau din toate părțile, asemenea altora pe care le-am văzut în întreaga lume creștină ci construcția masivă despre care apoi am aflat că era Edificiul. Era aceasta o clădire octogonală care de departe părea un tetragon (figură desăvârșită, care exprimă temeinicia și invincibilitatea orașului lui Dumnezeu) ale cărui laturi de miazăzi se ridicau pe platoul abației, în timp ce laturile de miazănoapte păreau să crească din însăși poalele muntelui, pe care se înălțau drept în sus. Spun că în anumite locuri, de jos, părea că stânca se prelungește spre cer în culori și materiale care se contopeau, și devenea la un anumit punct donjon și turn principal.

(Umberto Eco - Numele trandafirului)

Se cere:

- Împărțiți textul în propoziții, arătați felul lor și alcătuiți schema frazei.
- Analizați morfologic complementele circumstanțiale din textul dat.
- Alcătuiți propoziții cu omonimele cuvintelor: *drept, aîncinge, figură*; cu sinonimele cuvintelor: *a se cățăra, a șerpui, a crește, desăvârșit, invincibilitate*; cu paronimele cuvintelor: *a contopi - a cotropi; laturi - lături.*
- Despărțiți în silabe cuvintele: *construcție, octogonal, tetragon, miazănoapte, punctuație, a prelungi, pieptișă.*

55. Se dă textul:

Privind bine planul mi-am dat seama de ciudățenia camerei aceleia. Ca și toate celelalte camere oarbe ale celorlalte turnuri ar fi trebuit să dea în camera heptagonală centrală. Dacă n-o făcea, intrarea în heptagon ar fi trebuit să se deschidă în camera oarbă de lângă ea, camera U, în schimb aceasta, care dădea într-o deschidere într-o cameră T, cu ferestre spre octogonul dinăuntru, și prin cealaltă se lega cu camera S, avea ceilalți trei pereți plini și ocupați de dulapuri. Privind în jur am văzut ceea ce de fapt era limpede și din planul meu, din motive de logică, mai mult decât dintr-o severă simetrie, turnul acela trebuia să aibă camera sa heptagonală, dar nu exista.

(Umberto Eco - Numele trandafirului)

Se cere:

- Împărțiți textul în propoziții, arătați felul lor și alcătuiți schema frazei.

Scanned with OKEN Scanner

- Analizați morfo-sintactic, prin schema raport și relațională prima propoziție.
- Analizați morfologic atributele substanțiale din textul dat.

56. Se dă textul:

Poate că vreți să-mi spuneți: nu, acesta nu va veni, unde sunt semnele venirii sale? Smintit cine ar spune-o. Dar avem foarte clar în fața ochilor, zi de zi în marele amfiteatru al lumii, și în imaginea redusă a abației, catastrofele prevestitoare... S-a spus că, atunci când va sosi momentul, se va ridica în apus un rege străin, domn al celor mai mari pungășii, ateu, ucigaș de oameni, necinstit, lacom de aur, îndemânatic în viclenii, rău, dușman al celor credincioși și asupritorul lor, și pe vremea lui nu se va mai ține seama de argint și va fi la preț numai aurul. Știu bine: voi care mă ascultați vă grăbiți să vă faceți calculele, ca să vedeți dacă cel de care vă spun seamănă cu papa, sau cu împăratul, sau cu regele Franței, sau cu cine vreți, ca să puteți spune: el e dușmanul meu și eu stau de partea cea bună!

(Umberto Eco - Numele trandafirului)

Se cere:
- Împărțiți textul în propoziții, arătați felul lor și relațiile dintre ele.
- Precizați funcția sintactică a elementelor relaționale din textul dat.
- Alcătuiți propoziții cu sinonimele cuvintelor: *moment, dușman, calcule, catastrofe*.

57. Se dă textul:

Deodată câteva ferestre s-au spart, ca apăsate de o forță lăuntrică scânteile au ieșit în aer liber, punctând cu lumini zburătoare, întunericul nopții. Vântul, din puternic se făcuse mult mai slab, și asta a fost o nenorocire, pentru că puternic ar fi stins poate scânteile, slab le transporta, atățându-le, și cu ele făcea să zboare în cercuri prin aer fâșii de pergament, pe care arderea dinăuntru le făcuse să-și piardă orice greutate. În acel moment s-a auzit un trosnet: podeaua labirintului se rupsese în unele locuri aruncând bârne aprinse la catul de jos, pentru că acum am văzut limbi de foc ridicând-se din scriptorium, încărcat și el cu cărți și cu dulapuri, și cu pagini separate, întinse pe mese ispită pentru scântei. Am auziot strigăte de disperare care veneau de la un grup de copiști care își înfigeau mâinile în păr, încă mai frământându-și mintea cum să urce, plini de curaj ca să-și salveze pergamentele lor atât de dragi.

(Umberto Eco - Numele trandafirului)

Se cere:
- Împărțiți textul în propoziții, arătați felul lor și alcătuiți schema frazei.

Scanned with OKEN Scanner

- Analizați morfo-sintactic cuvintele: *.din puternic, puternic, unele; frământându-şi mintea, aţâţându-le, dinăuntru, poate.*
- Rezolvați următoarele părți de propoziție în subordonatele corespunzătoare, explicați transformările şi analizați, prin schemă fraza rezultată: *deodată ca apăsate, de o forță, de-o forță, zburătoare.*
- Explicați folosirea semnelor de punctuație şi ortografie din ultima secvență.

58. Se dă textul:

M-am întrebat atunci unde era Guglielmo şi m-am temut să nu fi fost trântit de vre-o dărâmătură. L-am găsit după o lungă căutare, în apropierea porticului mânăstirii. Ținea în mână sacul lui de drum: în timp ce focul cuprindea şi casa peregrinilor se urcase în chilie la el ca să-şi scape cel puțin prețioasele lui lucruri.]mi luase şi sacul meu, în care am găsit ceva cu care să mă îmbrac. Ne-am oprit gâfâind ca să vedem ce se mai întâmpla în jurul nostru.

Acum abația era condamnată. Aproape toate clădirile sale, care mai mult, care mai puțin, erau cuprinse de flăcări. Cele încă neatinse nu aveau să scape prea mult timp, pentru că toytul acum, de la elementele naturale, până la opera încurcată a salvatorilor, ajuta la răspândirea incendiului.]n afară rămâneau doar părțile neclădite, grădina de zarzavat, grădina din fața porticului... Nu se mai putea face nimic pentru a salva clădirile dar era de ajuns să părăseşti gândul de a le salva, pentru a vedea totul limpede.

(Umberto Eco - Numele trandafirului)

Se cere:
- Împărțiți textul în propoziții, arătați felul lor şi relațiile dintre ele.
- Precizați funcția sintactică a pronumelor relative din textul dat.
- Stabiliți funcția sintactică a modurilor nepersonale din text.
- Contrageți trei subordonate în părțile de propoziție corespunzătoare şi explicați transformările.

59. Se dă textul:

Abația a ars trei zile şi trei nopți, şi ultimile eforturi n-au mai ajutat la nimic. Chiar din dimineața celei de-a şaptea zile de când şedeam în locul acela, când cei rămaşi şi-au dat seama, că nici o clădire nu mai putea să fie salvată, când zidurile din afară ale construcțiilor celor mai frumoase se prăbuşiseră, şi biserica, învăluindu-se parcă în sine, şi-a înghițit turnul, în acea clipă fiecăruia i-a pierit dorința de a mai lupta împotriva pedepsei lui Dumnezeu. Tot mai istovită a fost alergătura cu puținele găleți de apă rămase, în timp ce sala capitulară şi mândra casă a Abatelui ardeau mocnit. Când focul a ajuns la marginea cea mai îndepărtată a diferitelor ateliere, servitorii apucaseră din vreme să salveze cât mai multe mobile

Scanned with OKEN Scanner

putuseră, şi se mulţumeau să bată dealurile, pentru a aduna înapoi o parte din animalele fugite dincolo de zidurile de împrejmuire în vânzoleala nopţii.

(Umberto Eco - Numele trandafirului)

Se cere:
- Împărţiţi textul în propoziţii, arătaţi felul lor şi alcătuiţi schema frazei.
- Arătaţi funcţia sintactică a adjectivelor din textul dat.
- Alcătuiţi propoziţii cu antonimele cuvintelor: *noapte, efort, a se prăbuşi, vânzoleală.*

60. Se dă textul:

Întrezăream, în stânga şi-n dreapta, prin duiumul verdelui, pe sub brazi, muşchiul moale ca un aşternut de perne, ferigele cu miros adormitor, bureţii galbeni, ciupercile roşii, mânătărcile cât pânile. Sfărmam între dinţi acele de brad, ca să le strâng aroma în cerul gurii. Toate împreună alcătuiau pentru mine negândita, mare întâlnire cu Muntele.

Acesta era aşadar Muntele, despre care auzisem atâtea şi al cărui zvon l-am acceptat ca o ţintă de dor chiar şi în visuri. Dincolo de ceea ce îmi arăta, muntelemai era fireşte şi altceva. Muntele mai era ursul şi mistreţul, ursul care, precum îmi închipuiam, putea să-ţi iasă în cale la fiece pas, ca să-ţi întoarcă pielea din ceafă până peste faţă, şi mistreţul albăstrui, mătăhălos dar iute şi cu colţi aduşi ca să ridice pământul în rât.

Muntele mai era vipera cu semn pe frunte, ce stă la pândă, arămie printre pietrele bătute de soare, sau întunecate prin tufele de afini. Purtat de ochi şi de închipuire, mă pătrundeam, cu şi fără fabulaţie, prin toţi porii, de vraja şi de primejdia Muntelui. Muntele era pâlcul de fluturi multicolori, ce jucau în cercuri, îngânând un nevăzut model planetar, după fiecare cotitură de stâncă a drumului. Muntele era înaltul şi adâncul şi adaosul de oboseală proaspătă ce-o simţeam în sânge. Muntele era această privelişte în care intram, tot mai adânc, şi care la rândul ei intra şi ea în mine. Eu deschideam numai pleoapele mai tare ca să mă străbată răcoarea prin ochi.

(Lucian Blaga, Peisaj şi amintire)

Se cere:
- Împărţiţi textul în propoziţii, arătaţi felul lor şi alcătuiţi schema frazei.
- Analizaţi complementele circumstanţiale din textul dat.
- Precizaţi funcţia sintactică a elementelor raţionale din textul dat.

61. Se dă textul:

Vedeam şi auzeam de toate la stână. Culegeam vorbele ciobanilor, luam parte, ca privitor, la mulsul oilor, lângă strungă, şi mângâiam în

Scanned with OKEN Scanner

celar caşii, înşiraţi ca pâinile să se dospească, pe polițe curate, spălate cu zăr. La întoarcere ne alegeam câte un burdufel şi aduceam într-un vas de pământ, cu toartă peste gură, lapte de oaie. Ştiam acum şi cum trebuie să te aperi de câinii ciobăneşti. Sfatul, ce ni s-a dat, era să-ţi iei literalmente inima în dinți la orice asalt al lor, să nu cedezi tărâm cu nici un preț şi mai cu seamă să porți cu nepăsare o măciucă, pe care, dacă eşti încolțit din toate părțile, s-o târăşit la spate aşa într-o doară, în urma ta. De unde până ieri eram cuprinşi de o hărmălaie înfricoşetoare, acum la vederea măciucilor târâte la spate, câinii se domoleau ca prin farmec, încheindu-şi lătratul cu un mârâit încet, iar noi treceam printre ei - ignoraţi şi intangibili.

(Lucian Blaga, Peisaj şi amintire)

Se cere:

- Împărțiți textul în propoziții, alcătuiți felul lor şi alcătuiți schema frazei.
- Precizați felul predicatelor.
- Analizați morfo sintactic următoarele cuvinte: *de toate, ca privitor, câte am, orice, cu nici un preț, printre ei, ignoraţi şi intangibili.*

62. Se dă textul:

Mi s-a dat să prind odată, într-o înainte de amiază, un splendid cărăbuş arămiu, cu aripi poleite lucrate cu migală iscusită de un mare şi neştiut meşter.]n vederea unui vânat mai bogat îl închideam deocamdată într-o cutie de matal, cu miros de tutun ce-o țineam anume. Târziu, după ora prânzului, am intrat în odaia unde păstram cutia ca să procedez la operația de conservare a cărăbuşului. Ridic capacul. Zăresc o clipă cărăbuşul. Pe urmă nu-l mai văd. Văzusem totuşi, fără putință de amăgire, cum cărăbuşul ieşea din cutie, nu prin deschizătura capacului, ci chiar prin peretele de metal, da, prin peretele de metal unde nu era nici o gaură! Eram deplin încredințat că ochiul meu nu s-a înşelat. Mă uitai pe jos, pretutindeni, prin cameră, pe pereți, printre grinzi. Cărăbuşul nicăieri. Un gând se ținea tare să mă ia de picioare; evident, cărăbuşul nu era cărăbuş, ci însăşi diavolul. Lepădai cutia şi părăsi odaia ca din puşcă. M-am dus în dosul casei sub un brad, în plină lumină solară, şi începui să mă rog. Timp de două ceasuri Mi-am tot repetat de zeci de ori cele trei rugăciuni pentru aşezarea spaimei căci se întâmplase ceva: un cărăbuş ieşise pe unde nu se putea ieşi, şi se făcu nevăzut!]n timp ce mă rugam sub brad, simt mişcând ceva pe la ceafă, apoi pe păr. Pun mâna: cărăbuşul.

Se cere:

- Împărțiți textul din propoziții, arătați felul lor şi alcătuiți schema frazei.

Scanned with OKEN Scanner

- Analizați morfologic complementele circumstanțiale de loc.
- Analizați morfo-sintactic cuvintele: într-o înainte de amiază, lucrate, anume, evident, tot, deşi nevăzut, mişcând.

63. Se dă textul:

Într-o după amiază, după ce copii au zburdat prin ogradă, am intrat, ca să mai scap de gândurile mele, în şcoală, adică în încăperea unde Romi ținea lecțiile cu toate clasele deodată. Vizita avea aerul unei inspecții. Se cuvenea deci să pun şi eu unele întrebări copiilor. Atenția mi se opri asupra unui băiat mărunțel, al cărui creştet nu atingea limita de jos, şcolară, dar care de la vârsta de 4 ani lua parte cu o tainică aplecare la toate lecțiile. Maică-sa îl trimetea la şcoală ca să se mai scuture de grija lui, iar el venea posedat de pofta învățăturii, ca de-un viciu precoce. Nu ere încă înscris nici în clasa I, dar ştia să răspundă prompt la nivelul oricăreia dintre cele 4 clase. Ceilalți şcolari se uitau la el cu privire mare, ca la un pui de om năzdrăvan. Mi se povestise că în primăvara trecută s-a întâmplat ceva de pomină cu acest copil.]ntr-o zi frumoasă de mai, sosise în cătun un inspector maghiar, care ținea să constate la fața locului înaintarea limbii maghiare printre valahii din vârful munților. Luare -aminte a inspectorului a fost reținută, cum era de altfel aşa de firesc, de acest băiețaş.

(Lucian Blaga, Peisaj şi amintire)

Se cere:
- Împărțiți textul din propoziții, arătați felul lor şi alcătuiți schema frazei.
- Analizați morfologic complementele circumstanțiale de loc.

64. Se dă textul:

Seara, în timp ce ne întorecam cu aceeaşi trăsură, la Sebeş, atât eu cât şi fratele meu, ne simțeam purtați de conştiința că (pusesem temeiurile unui alt Timp), cu toate că n-am făcut decât să (participăm), tăcuți şi insignifianți, la un act ce se realiza prin puterea destinului. Faptul de la răscrucea zilei, cu tăria şi atmosfera sa, ne comunica o conştiință istorică. Când am trecut prin Lancrăm, satul natal, drumul ne ducea pe lângă cimitirul unde, lângă biserică, Tata îşi doarme somnul sub rădăcinile plopilor. Zgomotul roților pătrundea desigur până la el şi-i cutremura oasele. (Ah!, dacă ar şti Tata ce s-a întâmplat), zic eu fratelui meu, întorcând capul spre crucea din cimitir. Şi cât a ținut drumul prin sat n-am mai scos un cuvânt, nici eu, nici Lionel. O emoție ne strânsese gâtul ca o mână, care încetul cu încetul se înmuia, după ce voise aproape să ne sufoce. În sat era întuneric şi linişte. Când dăm să ieşim din sat, numai ce

Scanned with OKEN Scanner

auzim dintr-o curte, neașteptat în noapte, un strigăt de copil: „Trăiască România dodoloață!" (acest dodoloț era în Lancrăm cuvântul pentru rotund).

(Lucian Blaga, Peisaj și amintire)

Se cere:
- Împărțiți textul în propoziții, arătați felul lor și alcătuiți schema frazei.
- Analizați morfo-sintactic cuvintele: *seara, tăcuți și insignifianți, satul natal, întorcând, ca o mână, încetul cu încetul, întuneric și liniște, dintr-o curte.*
- Contrageți trei subordonate din părțile de vorbire corespunzătoare și explicați transformările.

65. Se dă textul:

Când ne-am întors în sat, ni se putea citi din paloarea fețelor spaima ce o încercasem. Și nu aveam nici o îndoială: Sibiul, în clipa aceea nu mai putea să fie decât un morman de ruine, întindere de moloz, nori de pulbere. Întorși în ograda părintelui Bunea, discutam cu soția mea și cu fiica despre cele întâmplate. Ne vedeam casa de lângă dumbravă distrusă până la temelii, biblioteca îndeosebi ne-o imaginam risipită și parcă aveam vedenia unor flăcări umblând ca șerpii printre cărți. Fiică-mea avea aerul de a-mi mulțumi că am stăruit, împotriva dorinței rostite de ea, să plecăm totuși din Sibiu și că am plecat chiar în ultimul moment. În după amiaza acelei zile aflam însă prin radio că nu Sibiul, ci Brașovul fusese grav bombardat. Câteva zile mai apoi, se întări zvonul că mii de oameni au fost uciși pe subt Tâmpa în cursul aprigului bombardament. Victimele s-au ales dintre acei neștiutori de primejdie care, ca și noi, la Sibiu, căutaseră adăpost prin pădurile de la marginea orașului.

(Lucian Blaga, Peisaj și amintire)

Se cere:
- Împărțiți textul în propoziții, arătați felul lor și alcătuiți schema frazei.
- Analizați morfo-sintactic cuvintele: : *spaima, nici o, cele întâmplat, distrusă, umblând, de a mulțumi, împotriva dorinței, nu Sibiul, ci Brașovul, mii.*
- Alcătuiți familia lexicală a cuvintelor: *a citi, om, a căuta.*

66. Se dă textul:

Ceea ce veți auzi astăzi nu este propriu-zis o conferință despre Niculaie Titulescu, și nici măcar o expunere succintă asupra personalității, ideilor și activității acestui om politic și mare diplomat. Ambiția mea e alta. Aș dori să vă fac un portret al lui Titulescu după amintiri personale. Având avantajul de a fi cunoscut mai de-aproape, găsesc că sunt dator să vă prezint mai înainte de orice o figură palpitând în mediul său de toate

Scanned with OKEN Scanner

zilele, un om viu - aşa cum ar fi putut să-l vadă oricine ar fi avut norocul să-i calce pragul. Îngăduiți-mi să vă previn de la început asupra modestelor mele intenții ca să nu aşteptați altceva decât ce sunt hotărât să vă dau. Voi încerca aşadar să evoc unele situații şi momente, când mai solemne, când mai intime, datorită cărora cel mult prea curând dispărut va prinde viață chiar în imaginația D-voastră. Şi poate că voi reuşi să nu decepționez cu totul nici pe aceea dintre D-voastră care ar dori să cunoască nu numai pe Titulescu - omul ci şi anume idei ale sale.

(Lucian Blaga, Peisaj şi amintire)

Se cere:

- Împărțiți textul în propoziții, arătați felul lor şi alcătuiți schema frazei.
- Precizați funcția sintactică a elementelor relaționale.
- Alcătuiți familia lexicală a cuvintelor: *a expune, a vedea, a evoca.*

67. Se dă textul:

Nu mă înduplec să trec sub tăcere încă un amănunt cu care s-a încheiat conversația noastră, atunci la Bad-Gastein un amănunt ce aruncă o lumină caracteristică asupra sufletului lui Titulescu. Când am dat se ies m-a întrebat ce intenții mai am pentru ziua aceea. „Vreau să mă plimb puțin", răspund eu. Şi atunci, el, trecând uşor de la cele mai pasionate preocupări, mi-a spus cu o candoare de copil: „ Da, vrei să te plimbi ? ... Du-te atunci, plimbă-te - pe-acolo, pe o cărare ce duce prin pădurea de brazi. E foarte frumos. Nu uita să iei de la prăvălia din colț câteva alune. Când treci prin pădure, ține în palma deschisă alunele, ai să vezi cum vin veverițele, îți sar pe umăr, una după alta, şi-ți fură alunele din palmă!"

(Lucian Blaga, Peisaj şi amintire)

Se cere:

- Împărțiți textul în propoziții, arătați felul lor şi alcătuiți schema frazei.
- Analizați complementele circumstanțiale din textul dat.
- Contrageți trei subordonate în părțile de propoziție corespunzătoare şi explicați transformările respective.

68. Se dă textul:

E suficient să te mişti puțin, la întîmplare, cum te poartă inima, pe-un râu sau pe-o vale, pe vârfuri de munți sau pe bărăgane, ca să-ți dai seama de eforturile şi de izbânzile destinate să schimbe fața țării. Ajunge, în răgazul ce ți-l dau feluritele treburi să faci un drum la Bucureşti, pentru ca pierzându-ți privirea pe bulevarde, să ghicești cum va fi mâine nu numai capitala întreagă ci şi toată țara românească. [...] Viitorul nu mai pluteşte în vagul dimensiunilor sale insesizabile; iată că viitorul este pur şi simplu un proiect al prezentului. Timpul în țara noastră şi-a pierdut caracterul imprevizibil ce-l avea până nu demult; timpul s-a transformat în formă a

Scanned with OKEN Scanner

realității în devenire, nu numai atotcuprinzătoare, dar și accesibilă previzibilității. Improvizația și aventura au făcut loc logicii de oțel, rațiunii constructive, care, de pe acum, și de la o clipă la alta, ia tot mai mult sub stăpânirea ei toate sectoarele activității umane.

(Lucian Blaga, Peisaj și amintire)

Se cere:
- Împărțiți textul în propoziții, arătați felul lor și alcătuiți schema frazei.
- Precizați felul predicatelor.
- Arătați funcția sintactică a formelor pronominale din textul dat.
- Alcătuiți propoziții cu sinonimele cuvintelor: *a transforma, imprevizibil, accesibil, improvizație.*

69. Se dă textul:

Țiu minte că într-un timp când, *departe de* toți *ai mei* și cu sufletul *adânc* întristat, trăiam într-un colțișor al Franciei, pe malul unui râu și în vecinătatea unei mari păduri, în toate seriile, la ora când aburii *înălțându-se* de pe apă, începeau a înnegura orizontele amurgit, un sunet de corn răsuna de pe malul opus al râului și repete *câteva ori d-a rândul* una din acele famfare vânătorești, al căror ritm iute și chiar glumeț parcă se îngână cu vibrațiunile melancolice și prelungite ale instrumentului ce le produce. Nu-mi place, amice să-mi report minte către momentele așa înorate ale trecutului; dar, din minutele pe care în singurătatea *de atunci le* socoteam *deopotrivă* cu secolii, numai acelea îmi erau mângâioase, când vocea cornului îmi legăna auzul în sunetele cadențate ale semnalului *de vânătoare.*

(Al. Odobescu, Studii istorice)

Se cere:
- Împărțiți textul în propoziții, stabiliți felul lor și relațiile dintre ele.
- Arhaismele.
- Formele pronominale din text.
- Analizați morfo-sintactic cuvintele subliniate.

70. Se dă textul:

Dacă fiarele ar fi și în zilele noastre *tot așa* de *simțitoare* la plăcerile delicate ale armoniei, precum erau în timpii binecuvântați ai vestitului virtuoso și tenore-sfogato *Orfeu*, negreșit că ele ar veni *singure* să se predea de bunăvoie celor care le-ar executa, în rariștea unei păduri răsunătoare, un concert simfonic compus din toate capo-d-operile de muzică vânătorească despre care îți vorbii aci în treacăt. Dar, vai! se vede că de când pe bietul Orfeu l-a luat Offenbach *în răspăr*, *înseși* fiarele, *scârbite* de a vedea scăpătarea gustului artistic la bipezi, și-au luat lumea în cap, s-au sălbăticit cu totul, și astăzi este mai mult decât sigur că, dacă

Scanned with OKEN Scanner

s-ar ispiti cineva să cerce a instrumenta şi a vocaliza prin codri muzică clasică, precum este uvertura lui Mehul sau oratoriul lui Haiydn, sau chiar şi ehorurile lui Weber şi lui Rossini, urşi, lupi, mistreţi, vulpi, cerbi, ba chiar şi iepurii ar apuca-o îndată la picior, împreună şi cu vânătorul lor, dacă cumva acel vânător s-a întâmpla să fie amicul meu, autorul manualului românesc de vânătorie.

(Al. Odobescu, Studii literare)

Se cere:
- Împărţiţi textul în propoziţii, stabiliţi felul lor şi relaţiile dintre ele.
- Extrageţi din text cuvintele compuse şi explicaţi formarea lor.
- Stabiliţi funcţia sintactică a modurilor nepredicative.
- Analizaţi cuvintele subliniate din text.

71. Se dă textul:

Fătul meu, cartea, cât a fost, ai învăţat-o *toată* din scoarţă până-n scoarţă; acum, ca să te faci *om* pe *deplin* şi voinic cu temei precum se cade unui bărbat şi, mai ales, unui fecior de împărat, toţi de toate părţile îmi spun că trebuie să te duci lumea să o colinzi, ca să încerci şi să ispiteşti viaţa prin tine însuţi, şi să afli *multe* şi mărunte ale lumei, care se vede că în carte nu se pot scrie. Du-te, copilul meu; mergi *de vezi* şi *de învaţă*; dar cată a nu prea depărta *de pe aci*; adu-ţi aminte, voinicelul meu, că pre câtă vreme nu te va simţi mama colea, *în preajma* ei, chinul şi mâhnirea din sânu-*i* nu vor lipsi.

(Al. Odobescu, Studii istorice)

Se cere:
- Împărţiţi textul în propoziţii, stabiliţi felul lor şi relaţiile dintre ele.
- Analizaţi cuvintele subliniate.

72. Se dă textul:

Când se mai potoli furtuna, feciorul de împărat cătă a se urni din scorbura unde stătuse pitulat; dar el nu mai ştiu încotro s-o apuce, aşa de tare era în codru, şi frunza deasă, şi noaptea întunecoasă şi calea pietroasă; pe unde căta urma umblată, urma era ştearsă; pe subt atâtea tulpine surpate şi în lapoviţă înecate, pe subt atâtea frunzare căzute, toate cărările se făceau nevăzute. Nu vedea, nu auzea, nici în greul pământului, nici în uşrelul vântului; numai când trăgea bine cu urechea, îi venea din depărtare la auz chiotul ghionoaiei ce-şi ascuţea noaptea ciocul de coaja copacilor, şi miorlăitul cucuvelelor care se chemau jalnic una pe alta prin mijlocul beznei; apoi, uneori îi trecea repede pe dinaintea ochilor şi câte o umbră neagră de lăstun rătăcit, care cădea din văzduh, cu lungile-i aripe îngreuiate de ploaie.

(Al. Odobescu, Studii istorice)

Scanned with OKEN Scanner

Se cere:
- Împărțiți textul în propoziții, stabiliți felul lor și relațiile dintre ele.
- Analizați predicatele nominale.
- Precizați locuțiunile adverbiale din textul dat.

73. Se dă textul:

De jur-împrejur, ca și cum s-ar ține de mână, stau munții cu piscuri înalte, peste care brădișul negru se întinde ca o imensă haină de doliu. Nici o pasăre nu-și îndreaptă zborul său rătăcitor peste sălbăticia și tăcerea de mormânt a locurilor acestora, unde iarba stearpă e fără de sămânță și unde numai brusturul de munte, cu floarea galbănă și lată cât podul palmei, mai are curajul să se uite, de pe creasta stâncilor înalte în prăpăstiile negre și fără fund ce se deschid ca niște guri de iad sub picioarele lui.

(C. Hogaș, Drumuri de munte)

Se cere:
- Împărțiți textul în propoziții, stabiliți felul lor și relațiile dintre ele.
- Analizați morfo-sintactic cuvintele: *de jur-împrejur, cu piscuri, nici, și, e fără sămânță.*
- Dezvoltă cuvintele: *ca niște guri de iad, sub picioarele lui*, în subordonate corespunzătoare.

74. Se dă textul:

Drumul ce trebuia să ținem se încovoia ca un șarpe pe după stâncile care ne împrejmuiau mersul, și se părea că nu e bătut decât de urmele sălbatice ale fiarelor, din firea cărora și noi parcă, împrumutasem ceva, atât ajunsesem de ușor și de îndemânatici, atât de bine învățase piciorul nostru a-și mlădia talpa pe unghiul ascuțit al pietrelor și a se înțepeni temeinic acolo, unde un alt picior nedeprins ar fi tremurat și n-ar fi năzuit să înfrunte un lunecuș primejdios.

(C. Hogaș, Drumuri de munte)

Se cere:
- Împărțiți textul în propoziții, stabiliți felul lor și relațiile dintre ele.
- Contrageți trei subordonate și explicați transformările.
- Stabiliți funcția sintactică a elementelor relaționale din text.

75. Se dă textul:

La deal valea se strâmtează *din ce în ce mai mult*; dar aici vederile sunt multe și deosebite; *de-a lungul râulețului* se întind două șiruri de sălcii și de răchite, care se îndeasă mereu, până ce se pierd în crângul *din fundul văii*; pe culmea dealului *de la stânga*, despre Ineu, se ivește pe ici pe colo marginea unei păduri *de stejar*, iară pe dealul de la dreapta stau *răzlețe* rămășițele încă nestârpite ale unei *alte* păduri, cioate, rădăcini

Scanned with OKEN Scanner

ieşite din pământ şi, *tocmai sus la culme*, un trunchi înalt, pe jumătate ars, cu crengile uscate, loc de popas pentru corbii ce se lasă croncănind de la deal înspre câmpie; *fundul văii*, în sfârşit se întunecă, şi *din dosul crângului* depărtat iese turnul ţuguiat al bisericii din Fundureni, învelit cu tinichea, dară pierdut *oarecum* în umbra dealurilor acoperite cu păduri posomorâte, ce se ridică şi se grămădesc *unul peste altul,* până în muntele Bihorului, *de pe ale cărui* culmi troienite se răsfrâng razele soarelui *de dimineaţă*

(Ioan Slavici, Nuvele)

Se cere:

- Împărţiţi textul în propoziţii, stabiliţi felul lor şi relaţiile dintre ele.
- Stabiliţi funcţia sintactică a cuvintelor subliniate.

Scanned with OKEN Scanner

ABREVIERI

abs. - absolut, -ă
Ac. - acuzativ
acc. - accentuat, -ă
act. - activă
adj. - adjectiv, adjectival, -ă
adv. - adverb, adverbial, -ă
advers. - adversativă
afirm. - afirmativ, -ă
ag. - de agent
apoz. - apoziție, apozițional
aprop. - de apropiere
art. - articol, articulat
at., atr. - atribut
AT - subordonată atributivă
aux. - auxiliar
cag. - complement de agent
CAG - subordonată completivă de agent
card. - cardinal
cc - complement circumstanțial
cd - complement direct
CD - subordonată completivă directă
ci - complement indirect
CI - subordonată completivă indirectă
circ. - circumstanțial, -ă
CL - subordonată circumstanțială de loc
CM - subordonată circumstanțială de mod
CNS - subordonată circumstanțială consecutivă
col. - colectiv
com. - compus
comp. - comparativ
compl. - complement
concl. -conclusiv, -ă
condiț. opt. - modul condițional optativ
conj. - conjuncție, conjuncțional
conjug. - conjugare
constr. - construcție
coord. - coordonat, -ă, coordonatoare
cop. - copulativ, -ă
CS - subordonată circumstanțială de scop
CT - subordonată circumstanțială de timp
CȚ - subordonată circumstanțială condițională
CV - subordonată circumstanțială concesivă
CZ - subordonată circumstanțială cauzală
D. - dativ
def. - defectiv
demonstr. - demonstrativ
depărt. - de depărtare
dezv. - dezvoltat, -ă
diat. - diateză
disj. - disjunctivă

Scanned with OKEN Scanner

distr. - distribûtiv
d.p.d.v. - din punct(ul) de vedere
enunț. - enunțiativă
encl. - enclitic
e.p.s. - element predicativ suplimentar
ex. - exemplu
exc. - de excepție
excl. - exclamativă
expr. - exprimat, expresie
fem., f. - feminin
G. - genitiv
GA - Gramatica limbii române
gen. - genitival
ger. - gerunziu
gr. - gradul
gram. - gramatical
hot. - hotărât
ident. - de identitate, identificare
imper. - imperativ, -ă
imperf. - imperfect
impers. - impersonal
incid. - incident, -ă
indep. - independentă
ind., indic. - indicativ
ineg. - de inegalitate
inf. - infinitiv, infinitivală
infer. - de inferioritate
interj. - interjecție, interjecțional
interog. - interogativ, -ă
intranz. - intranzitiv
invar. - invariabil
izol. - izolat
întăr. - de întărire
juxt. - juxtapusă
l. - de loc
loc., locuț. - locuțiune
masc., m. - masculin
m.m.c.p.- mai mult ca perfectul
m.m.ob. - mai multe obiecte
m.m.pos. - mai mulți posesori
mult. - multiplu
multipl. - multiplicativ
N. - nominativ
neacc. - neaccentuat
neart. - nearticulat
necirc. - necircumstanțial
neg. - negativ, -ă
nehot. - nehotărât
nepers. - nepersonal
nepred. - nepredicativ
nom. - nominal
nr. - număr
num. - numaral
opt. - optativ
ord. - ordinal
PP - prpoziție principală
pag. - pagina
part. - participiu
partic. - particulă
pas. - pasivă
perf.c. - perfect compus
perf.s. - perfect simplu
pers. - persoană, personal, -ă
pl. - plural
polit. - politețe
pos. - posesiv, posesor, -i
poz. - pozitiv
PR - subordonată predicativă
PI - prop. incidentă
preced. - precedat, -ă
pred. - predicat, predicativ
prep. - prepoziție
prepoz. - prepozițional
prez. - prezent
princ. - principal,ă
procl. - proclitic
pron. - pronume
pronom. - pronominal
prop. - propoziție

Scanned with OKEN Scanner

prov. - provenit.
refl. - reflexiv, -ă
rel. - relativ,-ă
SB - propoziție subiectivă
sec. - secundară
sg. - singular
subînț. - subînțeles
subord. - subordonatoare, subordonată
subst. - substantiv, substantival
super. - de superioritate
superl. - superlativ
term. - terminație
tranz. - tranzitiv,-ă
unipers. - unipersonal
v. - vezi
V. - vocativ
val. - valoare
var. - variabil,-ă
vb. - verb, verbal,-ă
viit. - viitor

Scanned with OKEN Scanner

LISTA AUTORILOR ŞI A OPERELOR LITERARE DIN CARE S-AU SELECTAT TEXTELE

Alecsandri Vasile, „Poezii", B.P.T., 1969

Anghel Dimitrie, „Poezii", E.P.L., Bucureşti 1968

Aligheri Dante, „Divina Comedie", Ed. Casa Şcoalelor, Bucureşti 1994

„Basme populare", B.P.T., 1969

Bălcescu Nicolae, „Opere alese" vol. I-II, E.S.P.L.A., Bucureşti, 1960

Blaga Lucian, „Peisaj şi amintire", Ed.Sport-Turism, Bucureşti, 1988

Blandiana Ana, „Calitatea de martor", Ed. Cartea Românească, 1970

Caragiale Ion Luca, „Opere", vol.I-IV, E.S.P.L.A., Bucureşti, 1965

Coşbuc George, „Poezii", B.P.T., 1969

Creangă Ion, „Amintiri din copilărie, poveşti şi povestiri", E.S.P.L.A., 1960

Eco Umberto, „Numele trandafirului", Ed. Hyperion, Chişinău, 1992

Eliade Mircea, „Jurnal", Ed. Humanitas, Bucureşti, 1993

Eminescu Mihai, „Despre cultură şi artă", Ed. Junimea, 1970

Eminescu Mihai, „Poezii", vol.I-III, Ed. Minerva, Bucureşti, 1982

Goga Octavian, „Poezii", Ed. Minerva, Bucureşti, 1973

Iorga Nicolae, „Oamenii care au fost", vol.I-II, E.P.L., Bucureşti, 1973

Mihăescu Gib, „Doamna Alba", E.P.L., Bucureşti, 1967

Odobescu Alexandru, „Scens istorice", Ed. Minerva, Bucureşti, 1984

Preda Marin, „Moromeţii", vol.I-II, Ed. Minerva, Bucureşti, 1970

Rebreanu Liviu, „Opere alese", vol.I-II, E.P.L., Bucureşti, 1962

Slavici Ion, „Nuvele. Amintiri.", E.P.L., 1967

Scanned with OKEN Scanner

BIBLIOGRAFIE GENERALĂ

„Gramatica Limbii Române“, vol.I-II Ed. Academiei, Bucureşti, 1966

Bulgăr Gh., „Limba română. Sintaxa şi stilistica“, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1968

Constantinescu Silviu, „Exerciţii şi analize gramaticale (Culegere pentru clasele V-VIII)“, Ed. Didactică şi Pedagogică, 1976

Constantinescu Silviu, „Exerciţii de sintexă“, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1977

Coteanu Ion (colectiv), „Limba română contemporană“, vol.I-II, Ed. Didactică şi Pedagogică, 1974

Hristea Theodor, „Sinteze de limbă română“, Ed. Didactică şi Pedagogică, 1982

Ivănuş Dumitru şi Ion Toma, „Limba română (pentru bacalaureat, admitere în licee şi facultăţi)“, Ed. Niculescu, Bucureşti, 1993

Trandafir Gh., „Probleme controversate de gramatică a limbii române actuale“, Ed. Scrisul Românesc, 1982

„Manual de limba română clasele V-VIII“, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1994

Mutiu Ioan şi Livius Petru Bercea, „Exerciţii de gramatică“, Ed. Facla, Timişoara, 1985

Scanned with OKEN Scanner

CUPRINS

Cuvântul autoarei 3
Prefață 4

PARTEA I

Capitolul I - Fonetica 5
Capitolul II - Silaba. Reguli de despărțire a cuvintelor în silabe 9
Capitolul III - Punctuația și ortografia 10
- Punctuația 10
- Ortografia 18

PARTEA a II-a

Capitolul I - Lexicul 24
Capitolul II - Probleme de semantică (Serii lexicale) 27
Capitolul III - Îmbogățirea vocabularului 39

PARTEA a III-a

Morfologia 47
Capitolul I - Substantivul 49
Capitolul II - Articolul 59
Capitolul III - Adjectivul 62
Capitolul IV - Pronumele 66
Capitolul V - Numeralul 85
Capitolul VI - Verbul 88
Capitolul VII - Adverbul 101
Capitolul VIII - Prepoziția 109
Capitolul IX - Conjuncția 111
Capitolul X - Interjecția 117

PARTEA a IV-a

Capitolul I - Sintaxa 119
Capitolul II - Subiectul 123
- Propoziția subordonată subiectivă (SB) 128
Capitolul III - Predicatul 137
- Propoziția subordonată predicativă (PR) 145
Capitolul IV - Atributul 151
- Propoziția subordonată atributivă (AT) 167

Scanned with OKEN Scanner

Capitolul V - Complementul direct 172
- Propoziția subordonată completivă directă (CD) 176
Capitolul VI - Complementul indirect 180
- Propoziția subordonată completivă indirectă (CI) 185
Capitolul VII - Complementul de agent 190
- Propoziția subordonată copmletivă de agent (CA) 192
Capitolul VIII - Complementul circumstanțial de loc 194
- Propoziția subordonată circumstanțială de loc (CL) 201
Capitolul IX - Complementul circumstanțial de timp 205
- Propoziția subordonată circumstanțială de timp (CT) 211
Capitolul X - Complementul circumstanțial de mod 215
- Propoziția subordonată circumstanțială de mod (CM) 220
Capitolul XI - Complementul circumstanțial de cauză 224
- Propoziția subordonată circumstanțială de cauză (CZ) 228
Capitolul XII - Complementul circumstanțial de scop 232
- Propoziția subordonată circumstanțială de scop (CS) 234
Capitolul XIII - Complementul circumstanțial condițional 237
- Propoziția subordonată circumstanțial condițională (CȚ) 238
Capitolul XIV - Complementul circumstanțial concesiv 241
- Propoziția subordonată circumnstanțial concesivă (CV) 243
Capitolul XV - Complementul circumnstanțial consecutiv 247
- Propoziția subordonată circumstanțial consecutivă (CNS) 248
Capitolul XVI - Elementul predicativ suplimentar 251

PARTEA a V-a

Exerciții aplicative rezolvate (ortografie - sintaxa propoziției) 254

PARTEA a VI-a

Exerciții rezolvate (sintaxa frazei) 288

PARTEA a VII-a

Exerciții propuse spre rezolvare 310
Abrevieri 351
Lista autorilor și a operelor literare din care s-au selectat textele 355
Bibliografie selectivă 356
Cuprins 357

Scanned with OKEN Scanner

De acelaşi autor,

TEXTE LITERARE PENTRU GIMNAZIU ŞI LICEU

O antologie de texte grupate pe genuri şi specii literare în care veți găsi:

- partea teoretică pentru fiecare gen şi specie literară;
- texte ilustrative atât din literatura română cât şi din literatura universală;
- explicații lexicale;
- planul de idei al operei literare;
- rezumatul operei;
- caracterizarea personajelor;
- analize literare (comentarii);
- teste recapitulative în vederea fixării celor învățate;
- scheme recapitulative ale genurilor literare.

Cartea este cheia succesului vostru în a vă alcătui ***singuri*** un comentariu literar, chiar dacă la examen vi s-ar da, eventual, un text necunoscut spre a fi comentat de voi. Veți reuşi !

Succes !

Scanned with OKEN Scanner

ERATĂ

Nr. crt.	Pag.	Rândul	În loc de	Se va citi
1	6	tabel	diftong „io“	diftongi aparenți în exemplele: „cior-chi-ne, cior-bă, cio-can“ și diftongi reali în exemplele: io-tă, io-nes-ci-an, yo-lă
2	19	26	euclitic	element formativ enclitic
3	50	16	la singular „o“	la singular „un“
4	68	29 30	în locul lui în ciuda lui	în locul lui în ciuda lui
5	78	7 8	prepozi ională	prepoziţională
6	80	7	(Unde) cui cum	Cui (unde) stătea? cui

Format: 16/70 × 100; Coli tipo: 22,5

Tiparul executat la Imprimeria „Oltenia“ – Craiova
B-dul Mareşal Ion Antonescu, nr. 102
Comanda 56/1998

Scanned with OKEN Scanner

Această carte ar putea fi numită *Limba română fără meditator* și este un ajutor prețios pentru toți cei care vor să aprofundeze studiul limbii române.

Cartea se adresează în mod special candidaților la examenele de:

- capacitate;
- admitere în liceu;
- admitere în învățământul superior.

Scanned with OKEN Scanner